MTA KRTK RKI
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI
TUDOMÁNYOS OSZTÁLY

Témavezető:

Hardi Tamás PhD
tudományos főmunkatárs

Készült:
Zirc Városi Önkormányzat
megbízásából

Zirc város stratégiai programja
I. kötet: Felmérő fejezet

Győr, 2016. április

© MTA KRTK RKI NYUTO

Szerzők:

Dr. Csizmadia Zoltán
Dr. Hardi Tamás
Dr. Lados Mihály
Dr. Nárai Márta
Szörényiné Prof. Dr. Kukorelli Irén
Honvári Patrícia
Jóna László
Monostori Ádám
Nagyné Fáró Katalin
Uszkai Andrea
Tóth Marcell

Technikai szerkesztő:
Kasztnerné Kőműves Mária

Minden jog fenntartva.
A kötet egészének vagy részeinek másolása és
sokszorosítása csak a megbízó
és a készítők engedélyével lehetséges.

© MTA KRTK RKI NYUTO

TARTALOMJEGYZÉK

1. ZIRC HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR VÁROSHÁLÓZATBAN 11
1.1. Zirc a településhálózatban 13
2. ZIRC HELYI TÁRSADALMÁNAK JELLEMZŐI 21
2.1. Kutatási célok 21
2.2. Módszertani és konceptuális kérdések 23
2.3. Népmozgalmi folyamatok és idősoros társadalmi adatok 2000-2014 között 27
2.4. A lakosság fő demográfia és strukturális jellemzői 33
2.5. A háztartások legfontosabb szociológiai sajátosságai 37
2.6. A háztartások szociális jellemzői 47
2.6.1. A háztartások problémái, nehézségei 47
2.7. Közösségi és civil élet, társadalmi aktivitás – szervezeti tagság, önkéntesség 52
2.7.1. Civil élet 52
2.7.2. Társadalmi szervezeti tagság és aktivitás 53
2.7.3. Önkéntesség 54
2.8. Az aktív korúak jellemzése iskolai végzettség és munkaügyi státusz alapján 56
3. INFRASTRUKTÚRA 59
3.1. Közlekedési hálózat 59
3.1.1 Közúti közlekedés, belterületi utak 59
3.2. Közösségi közlekedés 66
3.2.1 Helyi közösségi közlekedés 66
3.2.2 Helyközi közösségi közlekedés 67
3.2.3 Kötöttpályás közösségi közlekedés 69
3.3. Vízhálózat, vízfelhasználás 74
3.4. Szennyvízhálózat 76
3.5. Gázhálózat 79
3.6. Villamos energia, közvilágítás 80
3.7. Távhőellátás 83
3.8. Megújuló energiák 84
3.9. Hulladékgazdálkodás 85
3.10. Távbeszélő-, és kábeltelevízió hálózat 89
4. A MUNKAÜGYI INGÁZÁS, ZIRC VONZÁSKÖRZETE 93
4.1. Az ingázás jelentősége Magyarországon 93
4.2. Zirc helye az ingázás térszerkezetében 96
4.3. Zirc főbb ingázási mutatói 98
4.3.1. A Zircről eljárók száma, megoszlása, trendek 99
4.3.2. A Zircre járó foglalkoztatottak száma és megoszlása 101
4.4. Zirc Város intézményeinek és gazdasági szervezeteinek ingázási jellemzői és fejlesztési javaslatai egy kérdőíves felmérés alapján 103

© MTA KRTK RKI NYUTO

5. A GAZDASÁG SZERKEZETÉNEK ÁTALAKULÁSI FOLYAMATAI 105
5.1. A működő vállalkozások számának alakulása 105
5.2. A Zirci járásban működő vállalkozások száma ágazati besorolás és létszám-kategória szerint 108
5.3. A társasági adóbevallásokból származó információk elemzése 113
5.4. A személyi jövedelemadó-bevallásokból származó információk elemzése 122
5.5. A nyilvántartott álláskeresők számának és arányának változása a térségben 126
5.6. A helyi iparűzési adóbevételek alakulása Zircen 130
5.7. Az ipari vállalkozásokkal készített interjúk tapasztalatai 131
5.8. Kiskereskedelem Zircen 133
5.8.1. A kiskereskedelem helyzete 133
5.9. Turizmus 139
6. AZ OKTATÁS-NEVELÉS SZABÁLYOZÁSI KÖRNYEZETE MAGYARORSZÁGON ÉS INTÉZMÉNYI HÁTTERE ZIRCEN 149
6.1. Bölcsődei és óvodai nevelés 149
6.2. Alap-és középfokú oktatás 150
6.3. Közművelődési feladatokat ellátó intézmények Zircen 158
7. ZIRC ÉS TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETÉNEK INTERAKCIÓI 167
7.1. Társulási együttműködések Zirc térségében 167
7.1.1. Bakonyi Önkormányzatok Szövetsége Területfejlesztési Társulása (BÖSZTT). 168
7.1.2. Zirci Kistérség Többcélú Társulása (ZKTT) 168
7.1.3. Zirci Járás Önkormányzati Társulása (ZJÖT) 169
7.1.4. Zirc és Lókút Óvodatársulás (ZLÓ) 170
7.1.5. Veszprém és Térsége Szennyvízelvezetési- és kezelési Önkormányzati Társulás 170
7.1.6. Észak-Balatoni Térség Regionális Települési Szilárdhulladék-kezelési Önkormányzati Társulás 170
7.1.7. Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület 171
7.2. Zirc és a környező települések kapcsolatrendszere 172
7.3. A környező települések Zirc fejlesztése iránt támasztott igényei 173
7.4. Együttműködések értékelése a környező települések nézőpontjából 174
7.4.1. Kapcsolat a térségi LEADER szervezettel 175
7.4.2. Kapcsolat a Magas-Bakony TDM szervezettel 175
8. TÁJ, TÁJKÉP ÉS KÖRNYEZETI ÁLLAPOT 177
8.1. A város földrajzi elhelyezkedése, természeti, táji értékek 178
8.2. Felszínborítás 180
8.3. Településszerkezet, Zirc a tájban 182
9. PROBLÉMA-TÉRKÉP ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATOK A LAKOSSÁGI VÉLEMÉNYEK ALAPJÁN . 189

© MTA KRTK RKI NYUTO

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A magyarországi városállomány népességszám szerinti jellemzői (2015. évi városállomány; a lakónépesség szám a 2011. évi népszámlálás alapján).....13

1. táblázat: A kérdőíves felmérés mérési szintjei és társadalmi vonatkozású témakörei....22
2. táblázat: A válaszadói (háztartási minta) összetétele.....24
3. táblázat: A szociális térkép témakörei és tartalmi alkotóelemi 25
4. táblázat: A lakónépesség és az állandó népesség alakulása, 2000-2014.....27
1. ábra: Az élveszületések és a halálozások száma, 2000-2014 28
2. ábra: Az odavándorlások és az elvándorlások száma, 2000-2014.....28
3. ábra: Zirc korfája, 2014 29
4. ábra: Az aktív korúak és a 60 év fölötti idős korosztály számának alakulása, 2000-2014 30
5. ábra: A 18 év alatti korcsoportok számának alakulása, 2000-2014.....31
6. ábra: A különböző típusú nyilvántartott álláskeresők számának alakulása, 2000–2014...31
7. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának alakulása a foglalkozás jellege alapján, 2000–2014.....32
8. ábra: A zirci helyi társadalom életkor szerinti megoszlásának hisztogramja (fő, 2015) 33
5. táblázat: A háztartásban élők családfőhöz viszonyított családi állása, 2015.....34
9. ábra: A 18 éves vagy idősebb népesség megoszlása legmagasabb befejezett iskolai végzettség alapján, %, 2015. 35
6. táblázat: Legmagasabb befejezett iskolai végzettség a foglalkozási státusz alapján, %, 2015 36
7. táblázat: A háztartások mérete, 2015 37
10. ábra: A háztartás mérete és a havi nettó összes jövedelem nagysága közötti összefüggés 39
11. ábra: A háztartás nettó, adózás utáni összes jövedelme, Ft, 2015 40
8. táblázat: A háztartások különböző lehetséges jövedelemforrásainak valószínűsége, %, 2015 40
12. ábra: Hogy érzi, Önök anyagilag…?.....41
9. táblázat: A jövedelem és az anyagi helyzet megítélése közötti összefüggés, 2015.....41
13. ábra: A megtakarítás valószínűségének (Igen válasz, %) összefüggése a jövedelemszinttel és az iskolai végzettséggel, 2015.....43
14. ábra: A tartós fogyasztási cikkek száma, 2015.....44
10. táblázat: Az egyes tartós fogyasztási cikkek előfordulási valószínűsége, %, 2015.....44
15. ábra: A tartós fogyasztási cikkek átlagos száma az egyes jövedelemcsoportokban, 2015. 45
11. táblázat: Szabadidő eltöltési formák előfordulási valószínűsége három korcsoportban, % 2015 46
12. táblázat: A napi rendszerességgel végzett szabadidő eltöltési formák valószínűsége három korcsoportban, % 2015 47
16. ábra: Családi problémák –„Milyen mértékben okoznak Önnek és családjának problémát az alábbiak?” kérdésre adott válaszok megoszlása (%) 49
17. ábra: A legfontosabbként említett problémák sorrendje (%).....49
18. ábra: A különböző fogyatékosságokkal, egészségi és egyéb problémával küzdő családtagokkal bíró háztartásoknak aránya (%) 51
19. ábra: A speciális szükségletű családtagok gondozása, illetve egyes hétköznapi feladatok ellátása során nehézségbe ütköző háztartások aránya (%) 52

© MTA KRTK RKI NYUTO

20. ábra: A különböző társadalmi szervezetekben való részvétel, illetve a részvétel elutasításának mértéke, %, n=1 731 54
21. ábra: A kérdőívet kitöltők önkéntességbe való bekapcsolódás szerinti megoszlása, %, n=1 731 55
22. ábra: Az önkéntes munkát végzők megoszlása aszerint, hogy hol végzik tevékenységüket, %, n=326 55
13. táblázat: Az aktív korúak megoszlása életkor és foglalkozási státusz szerint, Zircen, 2015-ben 56
14. táblázat: Az aktív korúak megoszlása legmagasabb iskolai végzettség és szakmájuk használata szerint, Zircen, 2015-ben (N=1986) 57
23. ábra: Az aktív korú családtagok megoszlása legmagasabb iskolai végzettség és életkori korcsoportok szerint, Zircen, 2015-ben. (N=2063) 57
15. táblázat: Az aktív korúak megoszlása korcsoportok és szakma használata szerint, Zircen, 2015-ben 58

1. ábra: Zirc közúthálózati kapcsolata 59
2. ábra: A 82-es főút évi átlagos napi forgalmának változása 2000 és 2014 között 63
3. ábra: A 82-es főút évi átlagos napi személygépkocsi forgalmának változása 2000 és 2014 között 64
4. ábra: A 82-es főút évi átalagos napi forgalma a 20+609 km szelvényben 65
5. ábra: A 82-es főút évi átalagos napi forgalma a 21+890 km szelvényben 65
6. ábra: Zirc helyi közösségi közlekedésében szállított utasok száma 67
7. ábra: Az összes szolgáltatott víz mennyisége Zircen és a Zirci járásban 76
8. ábra: Közcsatornában elvezetett összes szennyvíz mennyisége Zircen és a Zirci járásban 78
9. ábra: Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége Zircen és a Zirci járásban 80
10. ábra: A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége Zircen és a Zirci járásban 83
11. ábra: A szolgáltatott összes villamos energia mennyisége Zircen és a Zirci járásban . 83
12. ábra: Távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére Zircen 84
13. ábra: Az összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége Zircen és a Zirci járásban (tonna) 88
14. ábra: A távbeszélő fővonalak száma (2004-től ISDN vonalakkal együtt) Zircen és a Zirci járásban 89
15. ábra: Az internet előfizetések száma Zircen és a Zirci járásban 90
16. ábra: A kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma Zircen és a Zirci járásban 91

1. táblázat: Az ingázás főbb adatai az egyes településkategóriák szerint 2001; 2011 94
1. ábra: A foglalkoztatottak, az ingázók száma, s az ingázók aránya a foglalkoztatottakból Magyarországon 1960–2011 95
2. ábra: A helyben foglalkoztatottak és a bejárók számának változása az Észak-Dunántúlon 2001 és 2011 között (fő) 97
3. ábra: Zirc főbb foglalkoztatási adatai, 2001 és 2011 években 98
4. ábra: Az ingázók megoszlása az ingázás gyakorisága szerint. N=1240 99
2. táblázat: A Zircről eljáró foglalkoztatottak főbb céltelepülései, azok megoszlása 2001; 2011 és 2015-ben 100
3. táblázat: A Zircre járók megoszlása a lakóhely település szerint, s arányuk a lakhely település elingázóiból 2001-ben 101
4. táblázat: A Zircre járók megoszlása a lakóhely település szerint, s arányuk a lakhely település elingázóiból 2011-ben 102

© MTA KRTK RKI NYUTO

5. ábra: Az ingázók száma Zirc Város megkérdezett intézményeiben települések szerint (fő) (legalább 2 említés) 103
6. ábra: Az ingázók száma Zirc Város megkérdezett vállalkozásaiban települések szerint (fő) (legalább 2 említés) 104

1. ábra: A működő vállalkozások számának alakulása a Zirci járásban 2000 és 2013 között 105
2. ábra: A működő vállalkozások számának változása 2012 és 2013 között (2012=100%) 106
3. ábra: A működő vállalkozások számának változása 2000 és 2013 között (2000=100%) 107
4. ábra: Az ezer főre jutó működő vállalkozások száma 2013-ban (db) 107
1. táblázat: A Zircen működő vállalkozások létszám-kategória és ágazat szerint 2001-ben 109
2. táblázat: A Zircen működő vállalkozások létszám-kategória és ágazat szerint 2013-ban 110
5. ábra: A Zircen működő vállalkozások ágazati megoszlása 2001-ben és 2013-ban 112
6. ábra: A bruttó hozzáadott érték alakulása Zircen és a Zirci járásban a társasági adót fizető vállalkozások körében 2000 és 2013 között 114
7. ábra: A bruttó hozzáadott érték változása 2000 és 2013 között, százalék 115
8. ábra: A bruttó hozzáadott érték egy lakosra jutó értékének alakulása 2000 és 2013 között 116
9. ábra: Az értékesítés nettó árbevételének alakulása Zircen és a Zirci járásban a társasági adót fizető vállalkozások körében 2000 és 2013 között 117
10. ábra: Az értékesítés nettó árbevételének változása 2000 és 2013 között 118
11. ábra: Az értékesítés nettó árbevétel egy lakosra jutó értékének alakulása 2000 és 2013 között 119
12. ábra: Az export értékesítés nettó árbevételének változása 2000 és 2013 között a Zirci járásban 121
13. ábra: Az export értékesítés nettó árbevételének aránya az értékesítés nettó árbevétel százalékában 2000 és 2013 között 122
14. ábra: Az SZJA adófizetők számának alakulása a Zirci járásban 2000 és 2013 között 123
15. ábra: Az SZJA adófizetők népességen belüli arányának alakulása 2000 és 2013 között 124
16. ábra: Az összevont SZJA adóalap alakulása a Zirci járásban 2000 és 2013 között 125
17. ábra: Az összevont SZJA adóalap egy lakosra jutó értéke 2000-ben és 2013-ban 126
18. ábra: A nyilvántartott álláskeresők száma a tartózkodási helyük szerint a Zirci járásban 126
19. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása 2013 és 2014 között (2013=100%) 127
20. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása 2000 és 2014 között (2000=100%) 128
21. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú (15-64 éves) lakosságon belül 128
22. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú (15-64 éves) lakosságon belül 2014-ben 129
23. ábra: A helyi iparűzési adóbevételek Zircen 2004 és 2014 között 130
24. ábra: A helyi iparűzési adófizetők számának alakulása Zircen 2004 és 2014 között 131
3. táblázat: Kiskereskedelmi üzletek száma a Zirci kistérségben 134
25. ábra: Kiskereskedelmi üzletek száma a Zirci kistérségben 134
4. táblázat: Egyéb vállalkozás által működtetett kiskereskedelmi egységek száma Zircen 135

© MTA KRTK RKI NYUTO

26. ábra: Kiskereskedelmi egységek Zircen 135
27. ábra: Az Online Kiskereskedelmi Index kutatássorozat hat vizsgált szektorának forgalma 2015 első és második negyedévében..... 138
28. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek alakulása a Zirci járásban..... 139
29. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek változása 2005 és 2013 között 140
30. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek 10 000 lakosra jutó száma 2013-ban. 140
31. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a Zirci járásban 141
32. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a Zirci járásban 2014-ben 142
33. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek változása 2000 és 2013 között ... 142
34. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek 1 000 lakosra jutó száma 2013-ban. 143
35. ábra: Vendégek számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein 143
36. ábra: Vendégek ezer lakosra jutó számának alakulása a kereskedelmi szálláshelyeken 144
37. ábra: A külföldi vendégek számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein..... 145
38. ábra: A vendégéjszakák számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein..... 145
39. ábra: A vendégéjszakák ezer lakosra jutó számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein 146
40. ábra: A külföldi vendégéjszakák számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein..... 147
41. ábra: Az átlagos tartózkodási idő alakulása a kereskedelmi szálláshelyeken..... 148

1. táblázat: Az óvodai nevelés mutatói a zirci feladat-ellátási helyen (2002-2014) 150
2. táblázat: Az alapfokú nappali rendszerű oktatás mutatói Zircen (2002-2014) 152
3. táblázat: A középfokú nappali rendszerű oktatás mutatói Zircen (2002–2014) 153
1. ábra: Közművelődési események látogatóinak száma a Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB-ban (2013, 2014) (fő)..... 161
2. ábra: Közművelődési események száma a Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB-ban (2013, 2014) (db)..... 162

1. ábra: Zirci járás földrajzi kiterjedése (2015)..... 170
2. ábra: Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület földrajzi kiterjedése (2015)... 171

1. ábra: Zirc közigazgatási területe 2012. évi ortofotón..... 177
2. ábra: Zirc város közigazgatási területének megoszlása felszínborítás szerint, 2012 (hektár) 180
1. táblázat: A felszínborítási típusok megoszlása Zirc, a Zirci járás közigazgatási területén és Magyarországon 2000-ben és 2012-ben (%) 181
3. ábra: Zirc város központi belterülete légi felvételen 1961-ben..... 185
4. ábra: Zirc város központi belterülete ortofotón 2000-ben 186
5. ábra: Zirc város központi belterülete ortofotón 2012-ben 187

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. ábra: „Az alábbi területekre vonatkozóan jelölje meg, milyen mértékben elégedett a zirci helyzettel?” kérdésre adott válaszok összegzése 190
1. táblázat: A „Kérem, válassza ki azt az öt problémát, melyek Ön szerint a legégetőbbek a város életében! Sorszámozza be őket: 1. sorszám a legfontosabb!„ kérdésre adott válaszok összegzése 191
2. táblázat: A „Kérem, válassza ki azt az öt problémát, melyek Ön szerint a legégetőbbek a város életében! Sorszámozza be őket: 1. sorszám a legfontosabb!” kérdésre adott válaszok megoszlása a lakosság egyes csoportjai között 192
2. ábra: A „Hogyan osztana el 100 KF (Képzeletbeli Forint) fejlesztési forrást az alábbi városfejlesztési területekre?” kérdésre adott válaszok összesítése 193
3. ábra: A 2001. évi lakossági felmérésben szereplő lakosság preferencia rendszer 194
3. táblázat: Fejlesztési cél megnevezése „egyéb” válasz esetén 194
4. táblázat: A „Hogyan osztana el 100 KF (Képzeletbeli Forint) fejlesztési forrást az alábbi városfejlesztési területekre?” kérdésre adott válaszok megoszlása egyes lakossági csoportok között 195

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. ZIRC HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR VÁROSHÁLÓZATBAN

Az európai városhálózat jelentős szintjét képezik a kisvárosok, amelyek lélekszámát 20.000 fő alá tehetjük. Ezek a városok mindenhol kisebb térségek központjai, ahol a környező településeken élők alapvető szolgáltatásokat, esetleg munkahelyet találnak. A kisvárosok részvétele az egyre élesedő városversenyben, amely a befektetőkért, a városi gazdaságba áramló tőkéért, valamint a letelepedni vágyó lakosokért folyik, szétválasztja ezt a népes tábort, s találunk sikeres és sikertelen kisvárosokat egyaránt. Lényeges kérdés, hogy mitől függ ez a siker? Bizonyos adottságok kihasználásával Európa közép- és kisvárosainak egy része a lakosság számát megőrizte, vagy növelni tudta.

- A viszonylag nagyobb méretű középvárosok, melyekben lélekszámuknál fogva még nem tapasztalhatók a nagyvárosi lét hátrányai;
- A nagy agglomerációk közelébe települt városok;
- A tiszta és vonzó természeti környezetű régiók városai, melyek magasabb életminőséget nyújtanak. Jellemző a kisebb méretű, specializált vállalatok letelepedése, melyek képzettebb munkaerőt foglalkoztatnak;
- A rurális régiók központi települései, melyek a mezőgazdasági foglalkoztatás csökkenése következtében válnak a népességáramlás céljává;
- Azok a városok, amelyek magasan specializáltak, s ehhez megfelelő magas képzettségű munkaerővel rendelkeznek;
- A régió hasonló méretű városait átfogó hálózatban résztvevő városok, illetve azok a városok, amelyek a távolabbi nagyobb városokkal tudnak szoros kapcsolatokat fenntartani, pl. a beszállítói kapcsolatok révén, a jó közlekedési és kommunikációs kapcsolatok segítségével.

Ez a felsorolás ki is jelöli azokat a tényezőket, amelyek egy város gazdasági-társadalmi sikerét megalapozzák. A városversenyben élen álló, sikeres települések egyaránt vonzóak mind a gazdaság szereplői, mind a lakosság számára, van képességük a struktúraváltásra, jó minőségű, vonzó környezetet tudnak nyújtani lakosaik számára, s vezetésük képes a konfliktusok kezelésére (Enyedi 1997).

A magyar városhálózat versenyképessége szempontjából jelentős elmozdulásokat regisztrálhattunk a rendszerváltás után, a kilencvenes évek során (*Lengyel–Rechnitzer* 2001). A kilencvenes évek elején a klasszikus centrum funkciók (közigazgatás), és a gazdasági potenciál, részben a szellemi erőforrás határozták meg a hálózat tagolását *(Rechnitzer* 1993), az évtized közepén már más elemzések kimondottan a gazdasági potenciál (jövedelmek, külföldi tőke, vállalkozói aktivitás) alapján állítottak fel sorrendet a városok között. Az ezredforduló városainak sikerességében egyre nagyobb szerepet játszik az új információs infrastruktúra jelenléte, használatának intenzitása és minősége, a speciális termelő ágazatok sikere, amelyek speciális termékeik révén képzett munkaerőt

© MTA KRTK RKI NYUTO

igényelnek, s kapcsolódnak a kialakuló, az adott ágazatban jelentős tömeget, jövedelmet, technológiai újítást és tudást előállító regionális szintű klaszterekhez, valamint a modern, üzleti szolgáltatások fejlettsége, s nem utolsó sorban a város megközelíthetősége, elérhetősége.

Az utóbbi másfél évtized városfejlődését némiképp átalakuló irányok jellemzik. Európa városhálózatát elemezve azt láthatjuk, hogy erősödik az agglomerációk, a városhalmazok vonzereje, míg a perifériku térségek elvesztik attraktivitásukat, lakosságukat stb. Egyre erősebb a belföldi és nemzetközi migráció, amely a városok helyzetén erősen meglátszik. Bár a periféria (vidék) és a centrum (agglomerációk) versenyhelyzete Európában általánosnak mondható, de mégis látszik egy szétválás Európa keleti és nyugati területei között, tehát a gazdaságilag fejlettebb és kevésbé fejlett államok között. Míg nyugaton a fejlődő agglomerációk volumene is nagyobb, hatásuk a vidéki térre jelentősebb, az agglomeráción túl akár 100 kilométeres körzetben is érezhető ezek gazdasági hatása. Térségünkben ugyanakkor kevés a fejlett agglomeráció, jellemzően a fővárosok és térségük nevezhető annak, s ezek hatása sem terjed túl 50–70 egy kilométeres sugarú övezeten. Nyilván, a gazdaság teljesítő képessége, az elérhető jövedelmek is korlátozzák a hatósugár növekedését, hiszen minden megtett kilométer költségnövekedést jelent.

Magyarországon a fővárosi tereken kívül csak kisméretű agglomerációk fordulnak elő, s nem nagy számban. Kis méretük következik a viszonylag alacsony népsűrűségből is, nem csupán a Nyugat-Európához viszonyított alacsonyabb gazdasági fejlettségi szintből, avagy az elérhetőségből. Vidéki agglomerációink közül jelentős növekedés a Dunántúlon Győr, Székesfehérvár, Tatbánya, Veszprém, Sopron térségében látható, míg a kisebb megyeszékhelyek várostérsége városias jellegük ellenére is vesztik a népességüket. A nagyobb várostérségek irányába történő koncentráció lemérhető a munkahelyek és a lakosságszám térstruktúrájának átalakulásán, amit az ingázásról szóló alfejezetben mutatunk be.

Mindamellett látható az is, hogy agglomerációktól távolabb elhelyezkedő térségek periferizálódnak, s ez a folyamat az elmúlt másfél évtizedben felerősödött. A migráció jelentős mind az agglomerációk, mind a külföldi várostérségek irányába. Magyarországon, a Dunántúlon is megjelentek a belső perifériák. A többi kelet-európai országban ez még erősebben és régebben jelentkező tendencia, hiszen Romániában, Bulgáriában, Szerbiában már elnéptelenedett falvak sokaságával találkozhatunk, sőt vidéki kisvárások is drámai módon vesztettek a lakosságszámukból. A Dunántúl sűrű kisvárosi hálózata alkalmas arra, hogy ezeket a fatális településhálózati helyzeteket megelőzze, hiszen a távolságok nem nagyok, így ésszerű fejlesztési politikával, a kisvárosok, a vidék központjainak helyzetbe hozásával a vidéki terek életminőségének romlása még megállítható.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1.1. Zirc a településhálózatban

Zirc lakónépessége alapján a kisvárosok közé tartozik. 2015 elején állandó lakosainak száma 6935 fő, míg lakónépessége 6927 fő volt. Ez valóban kis lélekszám, de a magyar városok között a középmezőnybe helyezi Zircet, lakosságszám alapján a 346 magyarországi városból a 187. helyre sorolható. A magyar városállomány a kilencvenes években jelentős számszerű gyarapodáson ment keresztül. Alapvető jellemzője, hogy vidéki városaink (Budapest nélkül számított) átlagos lakosságszámát (15 ezer lakos) tekintve a kisvárosok dominálnak a hálózatban. Magyarországi viszonylatban a 20.000 lakos alatti városokat tekinthetjük méretüket tekintve kisvárosoknak (a 2015-ben 285 ilyen város van Magyarországon). Zirc lakosságszámát tekintve ebbe a kisvárosi kategóriába tartozik *(1. táblázat).* Táblázatunkból látható, hogy a kisvárosok teszik ki városhálózatunk döntő hányadát. Lakosságuk a hazai vidéki városi lakosság 42,2%-a, míg az ország teljes lakosságából 22,3%-kal részesednek. E részesedéshez hozzá kell tennünk, hogy központi szerepkörük révén a kisvárosok fejlődése és fejlettségi mutatói lényegesen nagyobb népességet érintenek. Arányuk az elmúlt másfél évtizedben jelentősen megnövekedett, ami elsősorban a várossá nyilvánításoknak köszönhető.

1. táblázat: A magyarországi városállomány népességszám szerinti jellemzői (2015. évi városállomány; a lakónépesség szám a 2011. évi népszámlálás alapján)

	Népesség (lakos)	Városok száma (db)	Átlagos nagyság (lakos)	Részesedés az ország népességéből (%)	Részesedés a városi népességből (%)	Részesedés a vidéki városok népességéből (%)
Budapest	1729040	1		17,4	24,7	
50.000<	1814278	18	100793	18,3	25,9	34,4
30.000-49.999	652348	18	36242	6,6	9,3	12,4
20.000-29.999	584419	24	24351	5,9	8,3	11,1
10.000-19.999	1126080	81	13902	11,3	16,1	21,4
9.999>	1093956	204	5363	11,0	15,6	20,8
Városok Budapest nélkül	5271081	345	15278	53,0	75,3	100,0
Városok Budapesttel	7000121	346	20232	70,4	100,0	

Forrás: KSH lakónépesség szám alapján saját számítások.

E kisvárosi kategória számos funkcionális várostípust rejt magában. Alapvetően elkülöníthetünk egymástól egy alföldi és egy dunántúli kisvárosi típust. Az alföldi kisvárosok egyik közös jellemzője, hogy korábbi mezővárosok, ill. óriásfalvak (10.000 lakos felett) váltak a hetvenes–nyolcvanas évek során iparilag fejlesztett városokká. Az óriásfalvak mára valamennyien várossá váltak – még ha térségi szerepkörük kérdéses is. A dunántúli típusba tartozó városok, a tradicionális központi szerepkörrel rendelkező települések, amelyek a nyolcvanas évek során jelentős mértékű ipart tudtak magukhoz vonzani.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Zirc a Magas-Bakony térségének természetes központja. Hagyományosan kulturális és szellemi központja volt a térségnek, jelentős „civil” önszerveződési hagyományokkal, gazdasági értelemben az apátsághoz tartozó egyházi birtokok révén hatóköre az Észak-Dunántúl jelentős részét érintette. Mint gazdasági központnak jelentős kézműves hagyománya is kialakult. Az elsődleges mégis a kulturális központ jelleg volt. Adminisztratív funkciója nem volt jelentős, ezt a szerepkört inkább Csesznek töltötte be a századok folyamán. A 20. században, főként annak második felében ez a helyzet jelentősen megváltozott, bár a felszín alatt bizonyos kulturális, egyházi funkciók, kézműves hagyományok tovább éltek, és ismét megerősödtek a kilencvenes évek során. De ezekhez egy sor új, városokra jellemző funkció is társult az évtizedek alatt. A Győr, Veszprém, Pápa és Székesfehérvár közötti városhiányos területen tölt be Zirc központi szerepkört. Funkciói között találunk országos szintűeket, mivel a Ciszterci Rend hazai központja található a városban, s (részben) ennek köszönhetően mint turisztikai célpont is országos jelentőségű. Ennek vállalása tudatos. Mint lakossági kérdőívünkből kiderült, a zirci polgárok erre a legbüszkébbek, s az apátság épületegyüttesét az arborétummal tartják a város jelképének. A turizmusban betöltött országos szintű szerepkört jól mutatja, hogy a múzeumlátogatások száma Zircen rendkívül magas.

A városi funkciók másik nagy köre a kistérségi szerepkör. Zirc számos olyan funkciót lát el, amely a 20–30.000 lakosú kis-középvárosok jellemzője (kórház, szakorvosi rendelőintézet, középiskolák – amelyek közül a gimnázium művészeti tagozata országos beiskolázású, valamint az általános iskolai sajátos nevelési igényű tanulók gyógypedagógiai nevelése-oktatása).

Térségi szerepköre kiterjed még a kiskereskedelemre és gyengén a foglalkoztatásra, s a járási hivatal révén az adminisztratív funkciók egy részére is. Zirc tehát a megyén belül fontos településhálózati elem: azoknak a területeknek a városi ellátásáért felelős elsősorban, amelyek Veszprém felől csak rajta keresztül érhetők el, ezek számára nyújt kereskedelmi, egészségügyi stb. szolgáltatásokat. Emiatt a város fejlesztése megyei érdek is, hiszen az északi megyehatárnál elhelyezkedő települések számára reálisnak alternatívának látszott Győr, mivel távolabb van ugyan, de a megközelíthetősége kényelmesebb. Mindezt összevetve a magasabb színvonalú szolgáltatásokkal a távolabbi nagyváros vonzóereje erősebb. Véleményünk szerint az északi községek megyeváltása inkább ezekre az okokra vezethető vissza, semmint a sokat hangoztatott „régió-váltásra”. Más kérdés, hogy az átcsatlakozó települések hivatalos városi (kistérségi, járási) központja a 2000-ben városi rangra emelt Pannonhalma lett, amelynek kisvárosi funkciói rendkívül gyengék.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A funkciók gyors összefoglalásaként azt mondhatjuk, hogy Zirc feladatköreit tekintve hiányosan ellátja egy kis-középváros, de hasonlóképpen hiányosan egy kistérségi központ szerepkörét is, de néhány városi jelentőségű funkció is hiányzik. 2002-ben az alábbi hiányzó vagy nem megfelelő színvonalon jelenlevő funkciókat soroltuk fel:

- a színvonalas szórakozást biztosító intézmények (pl. mozi);
- piac;
- bölcsőde;
- öregek otthona;
- strandfürdő;
- házasságkötő terem;
- étterem, kávéház.

Ezek közül azóta több megvalósult, a város térségi szerepe mennyiségi és minőségi tekintetben erősödött. A kisvárosok térségi ellátó szerepe Magyarországon hagyományosan gyenge. Ez visszavezethető arra, hogy fejlesztési szempontból a településhálózat mostohagyerekei voltak az elmúlt évtizedekben. Zirc ez alól némileg kivételt képez.

A hetvenes–nyolcvanas évek során gazdasági szerepének érvényesítését nagyban szolgálta, hogy a fő, délnyugat–északkeleti irányú ipari fejlődési tengelybe esett bele, s fejlődését elősegítette a szénbányászat felfejlesztése Dudaron. Ennek az ipari tengelynek számos településére rendkívül mély, negatív hatást gyakorolt a gazdasági szerkezetváltás, a nehézipar és az energetikai ipar leépülése (pl. az észak-magyarországi iparvárosok), míg mások szerencsés helyzetüknél fogva átmeneti visszaesés után új fejlődési pályára állhattak (pl. Tatabánya). Zircen, ellentétben más, bányászati, energetikai központokkal, a gazdasági fejlődés más ágazatokban is megjelent, létezik tradicionális ipar, amelyhez vissza lehet nyúlni, s a közelben olyan fejlett központok helyezkednek el, amelyek segítettek a problémák enyhítésében.

Zirc tehát a gazdasági struktúraváltást így könnyebben viselte el, mint más, a korábbi gazdasági tengelybe tartozó hasonló méretű város. Már korábban léteztek, s most előtérbe kerülhettek az új szituációnak megfelelő fejlődési potenciálok, elsősorban az idegenforgalom, faipar, élelmiszeripar, és a térségben megtelepedett már a számítástechnikai ágazat is.

A kisvárosok, funkcionális különbségeik mellett mindazonáltal meglehetősen hasonló problémákkal küzdenek ma Magyarországon. Önkormányzati bevételeik szegényesek, nem tükrözik azokat a térségi funkciókat, amelyeket ezeknek a városoknak el kell látniuk. A magyar kisvárosi hálózat városfejlesztési, intézményfejlesztési lehetőségei nagymértékben korlátozottak. A kis központok rendszere Magyarországon fejletlen, pedig a vidéki térségek életminőségének javítása szempontjából alapvető lenne a jelentőségük.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Ezek a települések valaha járási székhelyként működtek, bár városi rangjuk nem volt, csak nagyközségi jogállásuk. Adminisztratív központ szerepkörüket azonban a nyolcvanas évekre a járási tanácsi rendszer megszüntetésével elvesztették. Ennek pótlására, térségi szerepkörük elismeréseként számos hasonló kis központot a nyolcvanas években városi rangra emeltek (Zircet 1984-ben). Ez a státuszbeli emelkedés azonban nem járt együtt a fejlesztési lehetőségek jelentős emelésével, ami a valódi, modern térségi szerepkörhöz szükséges intézményhálózatot megalapozhatta volna. Ez a településkategória a fejlesztések szempontjából hátrányos helyzetű volt az elmúlt évtizedekben. A hetvenes–nyolcvanas évtizedben az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció (OTK 1971) érvénybe léptetése, ill. reformja során a városok közül elsősorban a megyei központok jutottak jelentős fejlesztési lehetőségekhez, amely későbbi fejlődésüket is megalapozta. A kisvárosok a települési-közigazgatási hierarchia alsóbb fokán álltak, így a források elosztásánál hátrányosabb helyzetbe kerültek, térségi jelentőségű intézményeiket nem tudták kiépíteni, vagy a meglévőket fejleszteni. Gazdaságukban jellemző volt az agrárium jelenléte (Zircen a TSZ), valamint a telephelyes ipar kialakulása, amely üzemeknek a központjai Budapesten, később a megyeszékhelyeken voltak.

A rendszerváltás után, a kilencvenes évek első felének gazdasági-társadalmi megrázkódtatásai az átlagosnál is nagyobb mértékben érték ezt a településkategóriát. Gazdasági alapjait megrengette az agrárium válsága, a termelőszövetkezetek hanyatlása, valamint a telephelyes ipar megszűnése és/vagy átalakulása. Másik oldalról az önkormányzati rendszer kialakulása során is nehéz helyzetbe kerültek ezek a városok. Az új finanszírozási rendszerben a kis lakosságszám és az alacsony saját bevételek miatt az önkormányzati források a saját lakossághoz képest túlméretezett – de térségi szempontból szükséges – intézményhálózat fenntartásához és fejlesztéséhez szűkösnek bizonyultak.

Mindezek a jelenségek oda vezettek, hogy ezek a települések térségi szerepkörüket csak részlegesen, és nem a kor színvonalának megfelelően tudták kiépíteni. A kilencvenes években számos új nagyközség kapta meg a városi rangot. Ez helyén való, mert mint említettük, szükséges a központok hálózatának bővítése a vidék fejlődése érdekében. A számszerű bővülés azonban nem járt együtt a központi szerepkör forrás oldali elismerésével, vagy a közös intézményhasználat normatív szabályozásával.

Az önkormányzatiság első éveiben lehetőség nyílt a korábban a városokhoz csatolt települések különválására. Ezekre korábban a városi státusz elismertetése szempontjából volt szükség. Zirc esetében is Lókút, Olaszfalu, Nagyesztergár, Eplény, Kardosrét lakosságszáma volt szükséges ahhoz, hogy Zirc (együttes) lakosságszáma 10.000 fölé emelkedjen. A kilencvenes években a csatolt településrészek elválása és saját önkormányzat alapítása általános jelenség volt Magyarországon, mivel ezek a települések vagy nem tartoztak földrajzilag szervesen egybe az anyatelepüléssel (mint Zirc esetében),

© MTA KRTK RKI NYUTO

vagy a gazdasági változások eredményeként egy elszegényedő önkormányzatról válhattak le a gazdaságilag prosperáló településrészek (pl. Kazincbarcika esetében).

Az önkormányzati együttműködés új formája az önkormányzati társulás. Jellemző, hogy a kilencvenes évek elején zömében a városi központok kihagyásával jöttek ezek létre. Később már egyre inkább felismerte minden szereplő az egymásrautaltságot. A Bakonyi Önkormányzatok Szövetsége (BÖSZ) is Zirc és térsége településeit tömöríti. A város térségi, illetve napjainkban járási szerepéről, s a további társulásokról külön fejezetben számolunk be.

Zirc településhálózatban elfoglalt helyének különleges vonása, hogy a nyolcvanas években bányászvárossá (is) alakult – bánya nélkül. A közeli Dudar községben működő bánya dolgozói számára a falu helyett Zirc szolgáltatta a lakóhelyet, itt épültek meg a bányászlakások (Dudaron a falu alá húzódó fejtések következtében építési tilalom volt érvényben, jelentős lakóterület-fejlesztések nem történhettek.) Ez a két település szimbiózisát jelentette. Nagyesztergár önállósodása előtt a két település közvetlenül érintkezett egymással közúton. Zirc számára a korábbi lakásállomány-fejlesztés hasznos volt, de a bánya leépítése során keletkező társadalmi problémák is itt éreztették a hatásukat.

Földrajzi helyzeténél fogva Zirc az elmúlt évtizedben ismét Magyarország új gazdasági fejlődési tengelyének szélén helyezkedik el. Napjaink hazai térszerkezetére jellemző Északnyugat-Magyarország–Budapest, ill. balatoni agglomeráció–Veszprém–Székesfehérvár–Budapest vonalak mintegy közrefogják a várost. A nagyarányú ipari fejlődéssel jellemezhető városok és az idegenforgalmi régió jelenléte, Veszprém és Győr oktatási és K+F potenciálja kijelölik a város helyét Magyarország városhálózatában. Elsősorban Veszprémnek köszönhetően a megyében a regionális és az országos átlagot meghaladó a szolgáltatások (tercier szféra) és az oktatás foglalkoztatási aránya.

A hazai térstruktúrán túllépve a város Európa talán legkeletibb fejlődési zónájának peremén található, ami nagyban javítja a fejlődési pozícióit. Ez a fejlődési zóna a kelet-közép-európai fővárosi térségeket fűzi fel Varsótól Pozsonyig, Győrig, ill. Budapestig. Fontos szempont, hogy a város megtalálja azokat a kapcsolódási pontokat, amelyekkel ennek a fejlődő városhálózatnak a részévé válhat. Ehhez elsősorban az szükséges, hogy a település fejlesztése során azok az irányok kapjanak lehetőséget, amelyek hangsúlyozzák azokat a funkciókat, amelyekkel Zirc ennek a városhálózatnak a mozaikjába illő komplementer elem lesz. A városhálózatot szervező térszerkezeti áramlási irányok (közutak, vasutak, kommunikációs vonalak) fejlesztése kevésbé tartozik a városfejlesztők kompetenciájába, azonban indirekt ráhatásuk mégis jelentős lehet.

Zirc földrajzi elhelyezkedésénél fogva a fő dunántúli fejlődési tengelyek között található, így foglalkoztatási, gazdasági szempontból első képviselője azoknak a belső perifériku s

© MTA KRTK RKI NYUTO

térségbeli kisvárosoknak, amelyek Közép-Magyarország felől nyugati irányba haladva egyre szélesebb sávban mutatkoznak a Dunántúl északi felén, de azok fejlettebb csoportjába tartozik (Sümeg, Ajka, Tapolca, Pápa), lényegesen jobb helyzetben van, mint a kisebb, belső periférián elhelyezkedő városok (Zalaszentgrót, Devecser).

Zirc gazdasági fejlődésének kulcsa a Székesfehérvár–Veszprém fejlődési tengely további bővülése, s a város kapcsolódása ehhez a tengelyhez. A 8. sz. út kiépülésével és a 82. sz. út korszerűsítésével a város egy, a Móréhoz hasonló pozíciót foglalhatna el, vagyis egy fejlődési gócponthoz közeli tradicionális kisvárosként funkcionálhatna, amely a jó megközelíthetősége révén egyesítené a közeli középváros nyújtotta infrastrukturális és gazdasági agglomerációs előnyöket a kellemes környezettel és az alacsonyabb megtelepedési költségekkel. A megközelíthetőség ilyen jellegű javítása megszünteti a belső periférikus helyzetet.

A magyar településhálózatban a város jelentőségét az idegenforgalmi és kulturális funkciója növeli igazán. Ez jelenleg elsősorban a látogató turizmusra érvényes, bár az utóbbi étvizedben a hosszabban itt tartózkodó turisták száma is növekedett köszönhetően az új beruházásoknak Zirc közigazgatási területén, illetve a közvetlen szomszédságban. Erre a tényre utal a múzeumlátogatások magas, s növekedő száma a városban. Ez a látogatószám természetesen nem versenyezhet legnagyobb múzeumi városainkkal (Eger, Szentendre, Pécs, Esztergom stb.), de Fertőddel, Kőszeggel, Tatával, Herenddel igen. Az utóbbi másfél évtized fejlesztései nagymértékben hozzájárultak a város kínálatának erősödéséhez.

Mindent összevetve Zirc azok közé a dunántúli kis- és kis-közép méretű városok közé tartozik, amelyek

- kellemes lakókörnyezetet nyújtanak;
- az országos társadalmi-gazdasági fejlődési tengelyek hatókörében helyezkednek el;
- rendelkeznek ipari hagyományokkal, s gazdaságuk az átlagos kisvárosi fejlettségnek megfelelő;
- országos viszonylatban jelentős idegenforgalmi vonzerővel bírnak.

A Zirccel kapcsolatos általános tapasztalatokat összegezve megállapítható, hogy a város társadalmi-gazdasági viszonyait tekintve nem nevezhető rossz helyzetben lévő településnek. Lakosságszáma fogyatkozik ugyan, de a csökkenés még nem vészes, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az elvándorlási szándék nem ölt nagy méreteket. Gazdasági, jövedelmi helyzete átlagosnak, bizonyos szempontokból átlag felettinek mondható. Földrajzi elhelyezkedésénél fogva olyan hazai és nemzetközi fejődési

© MTA KRTK RKI NYUTO

tengelyek között helyezkedik el, amelyek lehetőséget nyújtanak, nyújtottak a helyi gazdaság átalakulásához. A viszonylag kedvező földrajzi elhelyezkedés mellett a település belső adottságai is jelentősek. Tradíciókban gazdag, fejlett, hagyományos munkakultúrája mellett lényeges szempont a modern gazdaságban is versenyképes hagyományos ágazatok jelenléte és az idegenforgalmi kínálat sajátosságai. Mindezek együttvéve biztosíthatják azt, hogy a város a kilencvenes évek és a válság éveinek strukturális megrázkódtatásai után egy új fejlődési pályára állhasson, s egy kellemes életkörülményeket nyújtó járás központi településeként funkcionálhasson.

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

2. ZIRC HELYI TÁRSADALMÁNAK JELLEMZŐI

2.1. Kutatási célok

A helyzetelemzés célja Zirc város helyi társadalmának, a településen élő emberek és családjaik szociológiai és szociális jellemzőinek empirikus kutatásokra épülő, átfogó leírása a stratégiai program megalapozása érdekében. A település fejlődésének, funkcionális átalakulásának áttekintése nem nélkülözheti a társadalmi szempontok figyelembevételét sem, hiszen a térségben élő emberek mindennapi életének individuális (egyéni, családi) és kollektív (közösségi, térségi) paraméterei és aspektusai alapvető hatást gyakorolnak a város és vonzáskörzete gazdasági, infrastrukturális, szolgáltatási, környezeti és térhasználati jellemzőire.

A társadalmi jellemzők keresztmetszeti leíró elemzése elsődlegesen a 2015 júniusa és októbere között, kérdezőbiztosokkal lekérdezett, több mint 1700 háztartásra kiterjedő kérdőíves felmérés adatai alapján lehetséges. Ilyen léptékű és hatókörű átfogó társadalmi felmérésre korábban nem volt példa a település életében. Nagyságrendileg a háztartások 70 százaléka válaszolt a szociális szakemberek által lekérdezett kérdőívekre (ezt nevezzük háztartási mintának). Ezzel párhuzamosan rákérdeztünk a háztartásokban élő személyek egyéni szociodemográfiai tulajdonságaira (nem, életkor, családi állapot, iskolázottság, foglalkozás) is, amelyből egy több mint 4400 főt tartalmazó lakossági mintát is ki lehetett alakítani.

Az elemzés folyamatát a két minta, illetve a kérdőív szerkezete és tartalmi felépítése határozza meg (*1. táblázat*). Egyrészt két szinten tudjuk bemutatni a lakosság és a településen élő családok társadalmi sajátosságait, hiszen a megkérdezett személyek adatközlésén keresztül a település háztartásainak 70 százalékánál ismerjük az abban élő összes személy legfontosabb demográfiai-szociológiai tulajdonságait (a lakosság fő demográfiai és strukturális jellemzői fejezet). Erre építve a nemi, életkori megoszlásra, a családi állapotra, a legmagasabb iskolai végzettségre és a foglalkozási státuszra alapozottan tudjuk leírni a település társadalmi szerkezetének legfontosabb sajátosságait.

A kérdőívet megválaszolók nem kizárólag saját magukról, hanem az egész háztartásról közöltek információkat. Ezen válaszok alapján pedig a zirci családok, háztartások olyan lényegi szociológiai sajátosságait lehet bemutatni, mint például a jövedelmi helyzet, megélhetés, lakások állapota és felszereltsége, a szabadidő eltöltés különböző formái és intenzitása, kötődés a településhez (a háztartások alapvető szociológia sajátosságai).

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. táblázat: A kérdőíves felmérés mérési szintjei és társadalmi vonatkozású témakörei

	Mérési szint	
Témakörök	*Lakos (egyén)*	*Háztartás (család)*
Demográfiai tulajdonságok	+	+
Szociológiai sajátosságok		+
Szociális problémák		+
Közösségi és civil aktivitás		+

Forrás: saját összeállítás.

A társadalmi helyzetkép megrajzolásának klasszikus elemei mellett újdonságnak tekinthető a harmadik nagyobb témakör, amely a lakosság szociális problémáira fókuszál. A városban tevékenykedő szociális szakemberekkel közösen egy olyan átfogó kérdésblokkot alakítottunk ki, amely alkalmas a település szociális térképének megalapozására. A vizsgálat során elkülönítettük a családi és a személyes szociális problémákat és gondokat, illetve a segítő kapcsolatokat, természetes és mesterséges támaszokat, a lehetséges támogatási formákat. Az állapotváltozók mellet a lakosság igényeire, szükségleteire is figyelmet fordítottunk a szociális támogatások és szolgáltatások vonatkozásában.

Végezetül a negyedik nagyobb témakör a közösségi életre, a társadalmi szervezetekben betöltött szerepvállalásra, a civil aktivitásra és az önkéntesség előfordulására és irányaira helyezi a hangsúlyt, amely elengedhetetlen feltétele az alulról szerveződő, belső tényezőket is mozgósító és fenntartható, tartós eredményeket és értékeket teremtő társadalmi fejlődésnek.

Stratégiai megalapozó helyzetelemzés lévén a megbízható és releváns adatokra épülő, aktuális és friss pillanatkép mellett az is a célunk, hogy a felmerülő puha jellegű, társadalmi és szociális problémákat, kihívásokat, illetve az ezekhez kapcsolódó lakossági szükségleteket és igényeket minél részletesebben és strukturáltabban tudjuk beazonosítani, rendszerezni és felrajzolni, annak érdekében, hogy a stratégiai programban ezekre is reagálni lehessen a kemény tényezők mellett.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2.2. Módszertani és konceptuális kérdések

A település társadalmi és szociális sajátosságait egy átfogó kérdezőbiztosokkal lekérdezett *kérdőíves felmérés* segítségével mértük fel. A kérdőív kialakításánál bekapcsolódtak a város szociális szakemberei is a munkába, sőt a szociális ügyekkel összefüggő kérdések alapvetően a helyi szakmai igények alapján, és az érintettek segítségével lettek kialakítva. A szociális szakmában dolgozók a lekérdezés során is fontos szerepet kaptak, mivel egy felkészítő rendezvény után, *kérdezőbiztosként* ők járták végig a zirci háztartásokat. 2015 júliusa és novembere között összesen 1731 háztartásban (az összes háztartást felkeresték) kérdezték le sikeresen a megközelítőleg egyórás komplex kérdőívet (*lásd. mellékletek*). Ez nagyjából 70 százalékos lekérdezési arányt jelent, amely alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a háztartásokra, és az abban élő személyekre vonatkozóan is reprezentatív adatokkal rendelkezünk. Két fontos módszertani elemet szeretnénk kiemelni. Egyrészt a válaszadói minta összetételét, tehát azt, hogy kik voltak az információ források a kutatás során, másrészt a szociális helyzetkép vizsgálata érdekében kialakított kérdések konceptuális elemeit.

Fontos tisztázni az elején, hogy *két mintát különböztethetünk meg* a kérdőíves felmérés alapján. Egyrészt a háztartásokban elért válaszadók mintáját. Ezt nevezzük *háztartási mintának*. Ők voltak azok a felnőtt korú személyek, akik elérhetőek voltak egy adott lakásban és válaszoltak a kérdezőbiztosoknak a kérdőívben szereplő kérdésekre (ez a korábban említett 1731 elemű háztartási minta). A felmérés kérdései nagyrészt a háztartás egészére vonatkozó tényszerű információkra vonatkoztak, így nem okoz problémát ennek a mintának a sajátos összetétele (*2. táblázat*). Másrészt a kérdőív 7. és 8. kérdésblokkja során a megkérdezetteknek a háztartásban élő összes személyről is nyilatkozni kellett néhány szociodemográfiai paraméter szempontjából. Ebből egy 4446 személyből álló *lakossági mintát* lehetett felépíteni, amely tartalmazza az adott lakásban élő összes zirci lakos alapvető demográfiai adatait (nem, életkor, családi állapot, iskolai végzettség, foglalkozása stb.) a személyes információkon kívül. A 2014-es népességadatokból kiindulva ez körülbelül a lakosság 64 százalékának a feltérképezését jelenti, amely szintén nagyon megbízható következtetésekre ad alapot. Ebből a mintából tudjuk majd felrajzolni a helyi társadalom strukturális jellemzőit (*4. alfejezet*).

A kérdőívek lekérdezése az összes háztartásra kiterjedt, így mintavételi kritériumokat nem használtunk, mivel a teljes sokaságot céloztuk meg. A válaszadás teljesen önkéntes volt. Néhány egyedi sajátossága mindenképpen kiemelendő a háztartási mintának, hiszen a válaszadók köre véletlenszerűen alakult ki annak függvényében, hogy kik voltak elérhetőek az adott háztartásban (*2. táblázat*). Arra keressük a választ, hogy a háztartások nevében nyilatkozó személyek tipikusan milyen jellemzőkkel írhatóak le?

© MTA KRTK RKI NYUTO

A tipikus /domináns válaszadó kategóriái: nő, középkorú vagy idős, családfő vagy annak házas- és élettársa, alacsonyabb iskolázottság (47 százalékuk nem rendelkezik érettségivel), alkalmazott vagy nyugdíjas (öregségi, rokkant).

2. táblázat: A válaszadói (háztartási minta) összetétele

Változók	*Elemszám*	*Százalékos gyakoriság*
Férfi	552	32,0%
Nő	1171	68,0%
Hiányzó válasz	8	0,5
x – 30 évesek	79	4,6%
31 – 40 évesek	273	15,9%
41 – 50 évesek	254	14,8%
51 – 60 évesek	403	23,4%
61 – 70 évesek	372	21,6%
71 – 80 évesek	244	14,2%
81 – x évesek	96	5,6%
Hiányzó válasz	10	0,6%
Családfő	926	53,9%
Családfő házastársa	601	35,0%
Családfő élettársa	108	6,3%
Egyéb	84	4,9%
Hiányzó válasz	12	0,7%
Legfeljebb 8 általános	326	19,0%
Szakmunkásképző, érettségi nélküli szakképző	458	26,6%
Szakközépiskolai érettségi	209	12,2%
Gimnáziumi érettségi	205	11,9%
Technikum vagy felsőfokú szakképzés	148	8,6%
Főiskola	269	15,6%
Egyetem	105	6,1%
Hiányzó válasz	11	0,6%
Alkalmazott	720	41,9%
Önálló vállalkozó	82	4,8%
Nyugdíjas	750	43,7%
Egyéb	246	14,4%
Hiányzó válasz	15	0,9%

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731.

Egyértelműen felülreprezentáltak a nők (68%) és az idősebb emberek (főleg a nyugdíjasok). A válaszadók átlagéletkora 56 év. Az iskolázottság és a foglalkoztatottság paraméterei pedig elsődlegesen az életkori eltolódásnak a következményei. Különösebb problémát azért nem jelent ez a mintaszerkezet, mivel az összes háztartás (tehát a teljes sokaság) meg lett keresve, és alapvetően a családfő, vagy annak társa, de mindenképpen egy ott élő felnőtt személy elérése volt a cél. Másrészt a kérdések többsége nem a válaszadókra vonatkozott, hanem vagy a háztartásban élő összes lakóra (pl. 7. és 8.

© MTA KRTK RKI NYUTO

kérdésszett), vagy a háztartás egészére, mint család, lakóegység, elsődleges mikro-szociális közeg.

Módszertani szempontból a fejezet másik újdonsága *a részletes szociális problématérkép* helyi szakemberekkel közösen történő kidolgozása, és egyes komponenseinek az elemzése, kiértékelése. Hat nagyobb témakörre tagoltuk a szociális kérdéseket:

- családi problémák (18. és 19. kérdések);
- anyagi problémák, rezsi, hitelek (21. kérdés);
- egyéni, személyes problémák (22. kérdés);
- családi és személyes gondok, kihívások (23. kérdés);
- külső segítség, támaszok (20, kérdés);
- szociális támogatások (24-26. kérdések).

A *3. táblázatban* összefoglaljuk, hogy milyen konkrét változó attribútumokkal próbáltuk megragadni, mérhetővé tenni ezeket a kérdésköröket.

3. táblázat: A szociális térkép témakörei és tartalmi alkotóelemi

Család egészét érintő gondok és problémák	*Egyéni, személyes problémák, kihívások*
Előfordul-e a családban az alábbi gond-probléma: – kevés pénz (pénzhiány), rezsi fizetése, hitelek törlesztése, egyéb tartozások – közlekedési nehézségek – kapcsolati (családi konfliktusok, családtaggal kapcsolatos problémák) – magányosság – munkahelyi, munkával kapcsolatos ügyek – egészségi állapot – összeegyeztetni a gyermeknevelést és egyéb teendőket, gyermekek nyári felügyelete – lakhatás/lakáshelyzet – idős beteg ember gondozása, ápolása, napközbeni felügyelete – étkezés/étkeztetés – mosás, takarítás, bevásárlás, kert, udvar gondozása – hivatalos ügyek intézése – fogyatékkal élő személy napközbeni felügyelete – pszichiátriai beteg ellátása, felügyelete – szenvedélybeteg jelenléte a családban	Van-e a családban: – értelmi fogyatékos személy – látássérült – hallássérült – mozgáskorlátozott – szenvedélybeteg – rossz egészségi állapotú idős ember – tartós betegségben szenvedő családtag – rokkant nyugdíjas – gyermek részképesség zavarral – tanulási vagy magatartási problémával küzdő gyermek

© MTA KRTK RKI NYUTO

Külső segítség és támaszok	*Szociális támogatások, szolgáltatások*
3 terület: Lelki, érzelmi, anyagi és fizikai gondoskodás 11 lehetséges támasz: – ön, saját magára – szűk családjára, – a tágabb családjára, – barátjára – szomszédjára – munkahelyi környezetére (kollégái, főnökei) – Szociális Szolgáltató Központ – Családsegítő szolgálat/Gyermekjóléti Szolgálat – önkormányzat – egyház/gyülekezet – civil szervezetekre	Kért-e, kapott-e, ha nem kapott annak oka? 10 támogatási forma: – pénzbeli segítség: támogatás, segély – lakással, lakhatással kapcsolatos támogatás – egészségi állapottal kapcsolatos segítség – gyermek iskoláztatásával kapcsolatos segítség – munkával, munkanélküliséggel kapcsolatos segítség – lelki, mentális segítség – ügyintézés, jogi segítség – fogyatékossággal kapcsolatos segítség – családban ápolt, gondozott beteggel kapcsolatos segítség – természetbeni juttatást, adományt

A kérdések teljes formájukban a mellékletben szereplő kérdőívmintában tekinthetőek meg.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2.3. Népmozgalmi folyamatok és idősoros társadalmi adatok 2000-2014 között

A demográfiai folyamatok alakulásának összefoglalását a KSH területi statisztikai tájékoztatási adatbázisa alapján készítettük el. Jelenleg 2000 és 2014 között érhetőek el települési szinten az alapvető népességi, népmozgalmi, korszerkezeti és munkanélküliségi indikátorok. Tizenöt esztendő adatai alapján a közelmúltban bekövetkezett változási tendenciák irányai és léptékei már viszonylag jó megbízhatósággal prognosztizálhatók.

Az állandó- és a lakónépesség alakulásában egyaránt *csökkenő tendencia* figyelhető meg (*4. táblázat*). 2000 óta nagyságrendileg 500 fővel csökkent a város népessége, ami 7 százalékos népességvesztést jelent 15 éves időtávban. A csökkenés mértéke egyenletes, nem jelentkezik kiugró adat az idősorban. Általában évente 30-60 fő körül szóródnak az értékek.

4. táblázat: A lakónépesség és az állandó népesség alakulása, 2000-2014

Időszak	*Lakónépesség száma az év végén (fő)*	*Állandó népesség száma (fő)*
2000	7496	7485
2001	7445	7417
2002	7400	7351
2003	7365	7309
2004	7346	7319
2005	7298	7289
2006	7247	7260
2007	7157	7159
2008	7093	7116
2009	7098	7110
2010	7082	7082
2011	7145	7092
2012	7106	7052
2013	7083	7026
2014	6960	6935

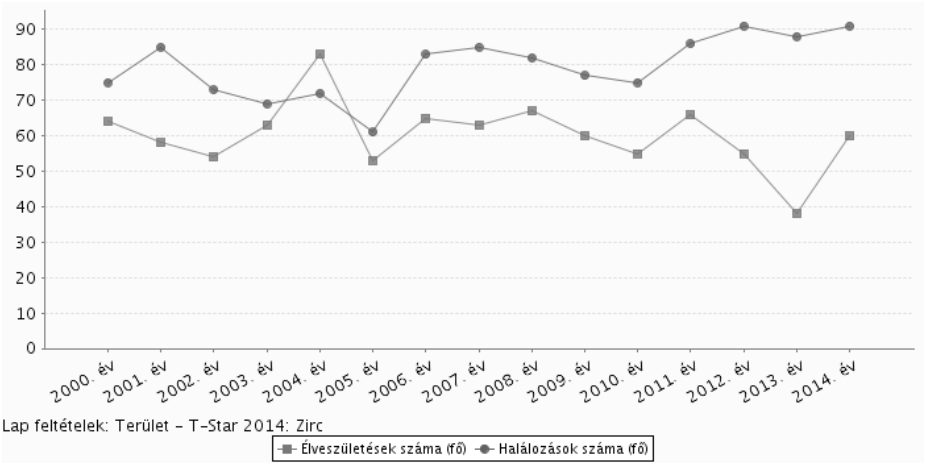
Forrás: KSH T-Star

Két népmozgalmi tényező felelős a lakosságszám változásáért. Egyrészt a természetes szaporulat vagy fogyás, másrészt a vándorlási különbözet. Zirc esetében mindkét tényező tekintetében a legtöbb évben kedvezőtlen folyamatok figyelhetőek meg (*1. és 2. ábra*).

A 2004-et leszámítva mindegyik évben magasabb volt a halálozások száma az élveszületéseknél. Nagyságrendileg átlagosan 50 és 70 fő között szóródott az élveszületések száma, míg a halálozásoké 70 és 90 fő között mozgott. A népességcsökkenés egyik komponenseként *a természetes fogyás* következtében átlagosan 20-30 fős veszteséget könyvelhetünk el. Ráadásul az olló az elmúlt néhány években (2011-től) kinyílt.

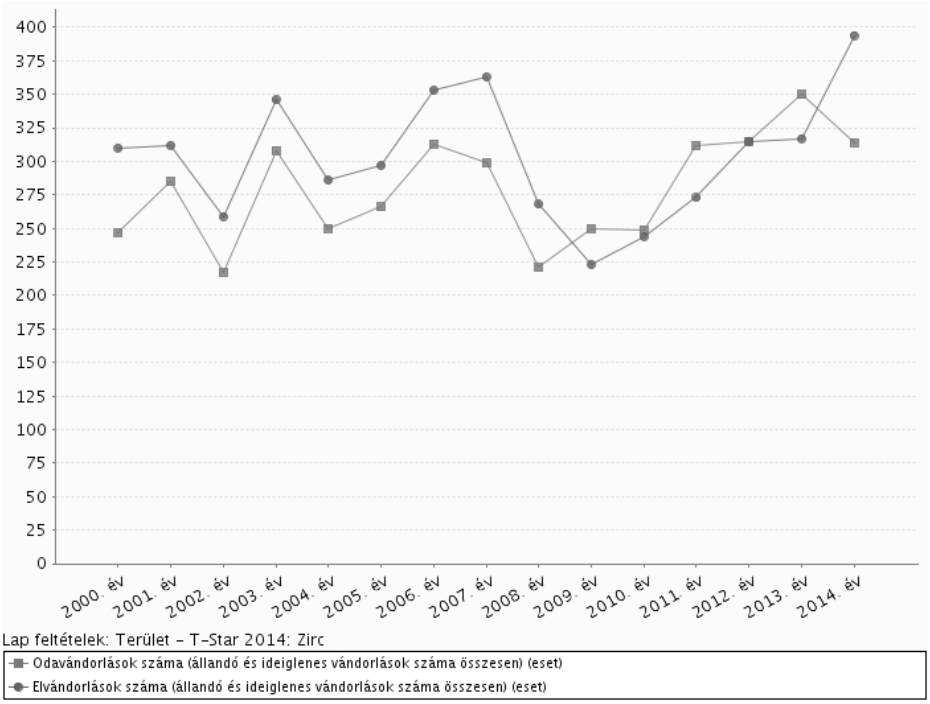
© MTA KRTK RKI NYUTO

1. ábra: Az élveszületések és a halálozások száma, 2000-2014

Forrás: KSH T-Star

2. ábra: Az odavándorlások és az elvándorlások száma, 2000-2014

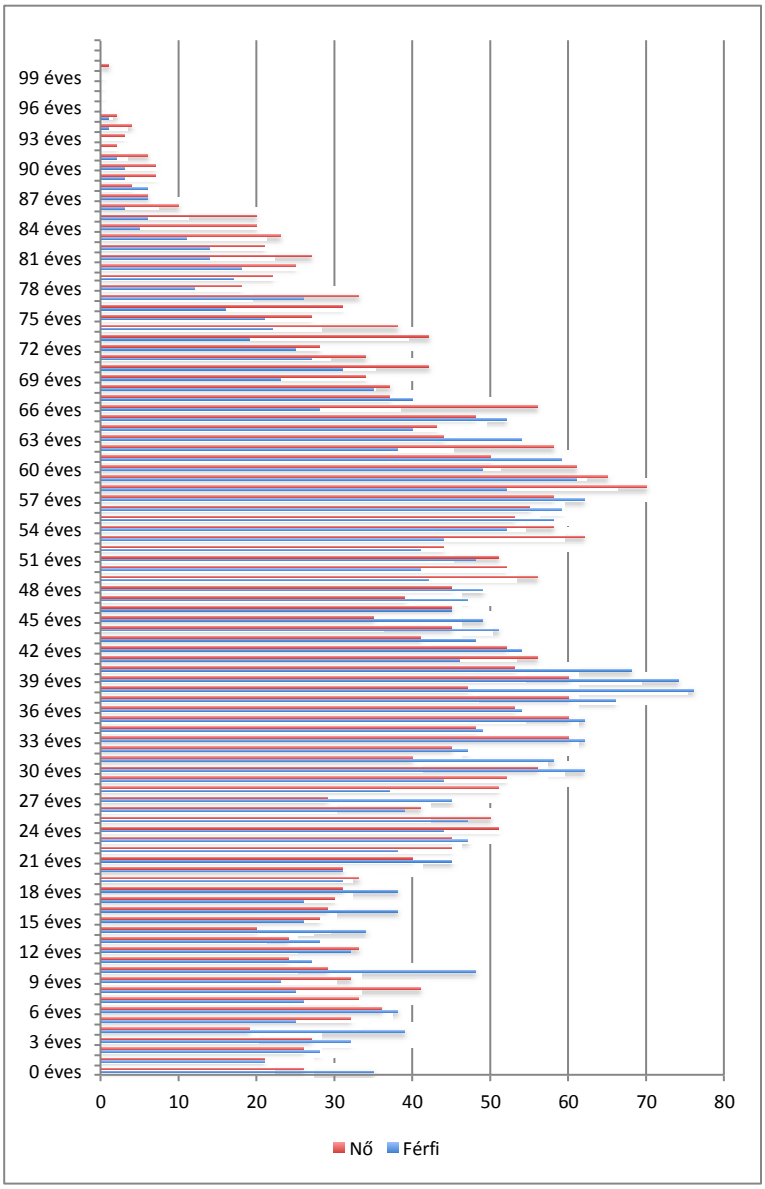
Forrás: KSH T-Star

2008-ig *a vándorlási különbözet is negatív* volt, viszont 2009-től kezdődően már több évben is pozitív többlet figyelhető meg a vándorlási egyenlegben, ami magyarázza a lakónépesség ideiglenes növekedését és az állandó népesség csökkenésének lassuló ütemét is. A negatív vándorlási egyenleg következtében 30-50 fős veszteség jelentkezik általában éves bontásban. *Ebből fakadóan a negatív vándorlási egyenleg (elvándorlás) nagyobb hányadban felelős a város csökkenő népességszámáért, mint a természetes fogyás*.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A település *korfája* (*3. ábra*) követi a 21. századi fejlett társadalmakét az egyre csökkenő fiatal korosztállyal, a két demográfiai hullámmal (a negyven és a hatvan körüli generációk túlsúlya), és az egyre szélesebb idősödő és öreg korcsoportok kitüremkedésével.

3. ábra: Zirc korfája, 2014

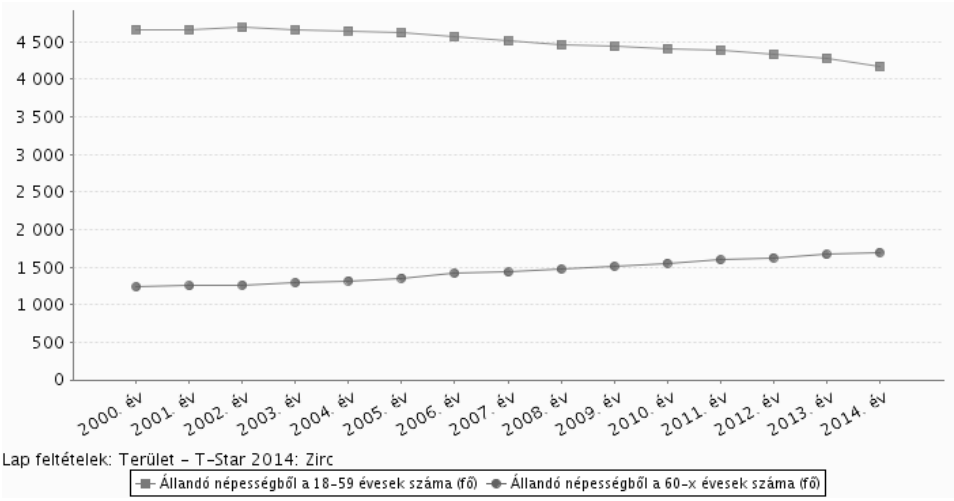
Forrás: KSH

A nemenkénti bontás jól láthatóvá teszi azt is, hogy a korfa kb. a negyvenes évek végéig tartó alsó felében a férfiak vannak túlsúlyban, de 50 éves kor fölött egyre növekvő mértékben a nők aránya kezd kiemelkedni. Az *idősödés elnőiesedésének* a folyamata Zircen is prognosztizálható.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A *korszerkezeti* sajátosságokról természetesen az idősoros adatok sokkal többet elárulnak. Megvizsgáltuk az aktív (18-59 év közötti) és az idős (60-x éves) korosztály számának az alakulását (*4. ábra*), másrészt a 18 év alatti különböző korcsoportok méretét (*5. ábra*).

4. ábra: Az aktív korúak és a 60 év fölötti idős korosztály számának alakulása, 2000-2014

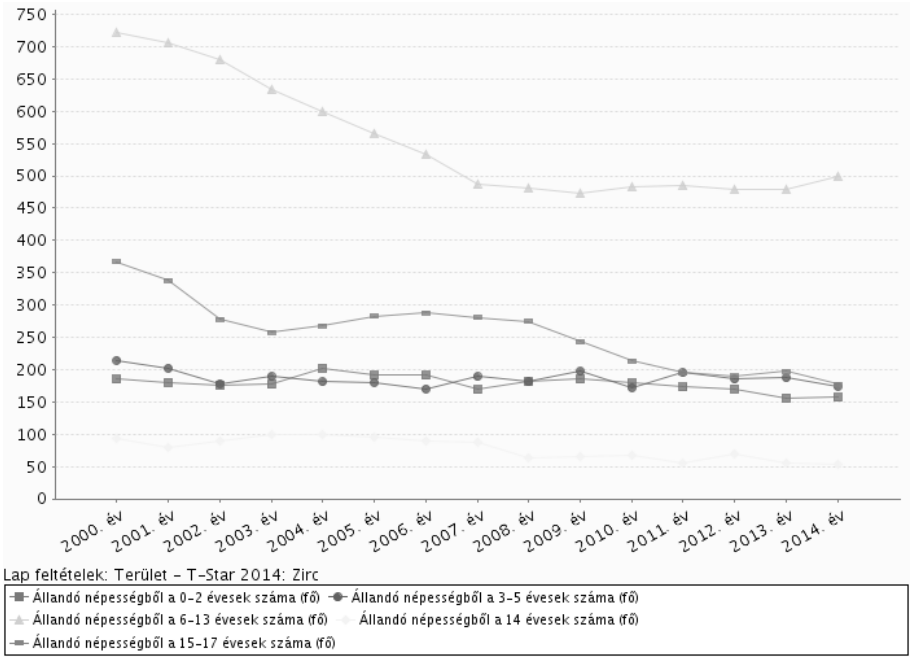
Forrás: KSH T-Star

A két közeledő görbe jól szemlélteti *az elöregedő társadalmak* alapvető problémáját: az aktív korosztály mérsékelten egyenletes csökkenését, míg az idősebb korcsoportok egyre dinamikusabb növekedését. Zirc esetében is egy viszonylag rövid, 15 éves léptéket figyelembe véve, közel 500 fővel nőtt a 60 évesnél idősebb korosztály száma. Ma már a lakosság egynegyed a 60 év feletti korcsoport tagja.

Ennél még radikálisabb *a fiatal korosztályok számában bekövetkezett csökkenés* (*5. ábra*). 2000 és 2008-2009 között meredekebb, azóta kissé lankásabban csökkenő, esetenként stagnáló az értéke a legtöbb korcsoportnak. Az általános iskolás korcsoport több mint 700-ról 500 főre csökkent, míg a középiskolás korosztály 400-450 főről kb. 200-250 főre. Alapvetően csak az 1-5 éves korosztály száma (350-400 gyermek) tekinthető stabilnak az elmúlt 15 évben.

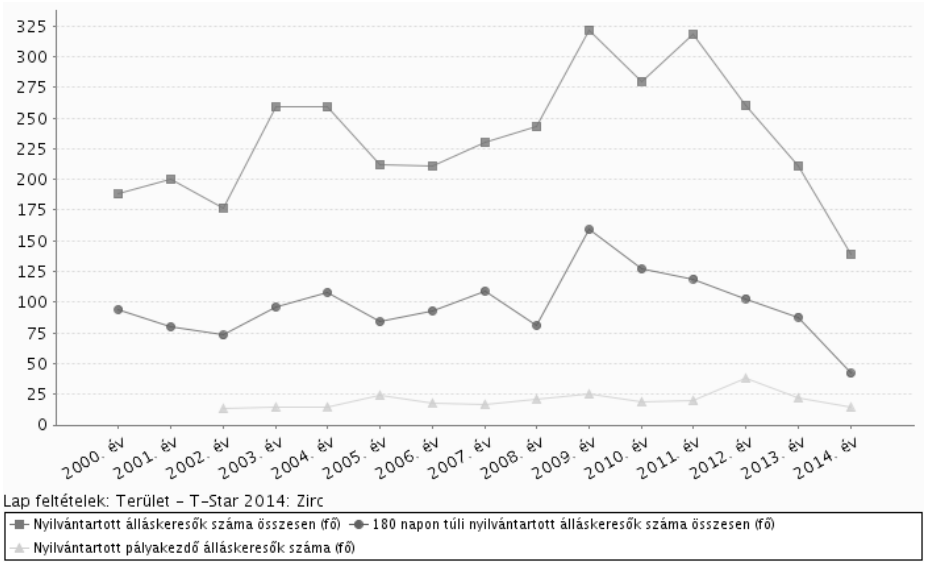
© MTA KRTK RKI NYUTO

5. ábra: A 18 év alatti korcsoportok számának alakulása, 2000-2014

Forrás: KSH T-Star

6. ábra: A különböző típusú nyilvántartott álláskeresők számának alakulása, 2000–2014

Forrás: KSH T-Star

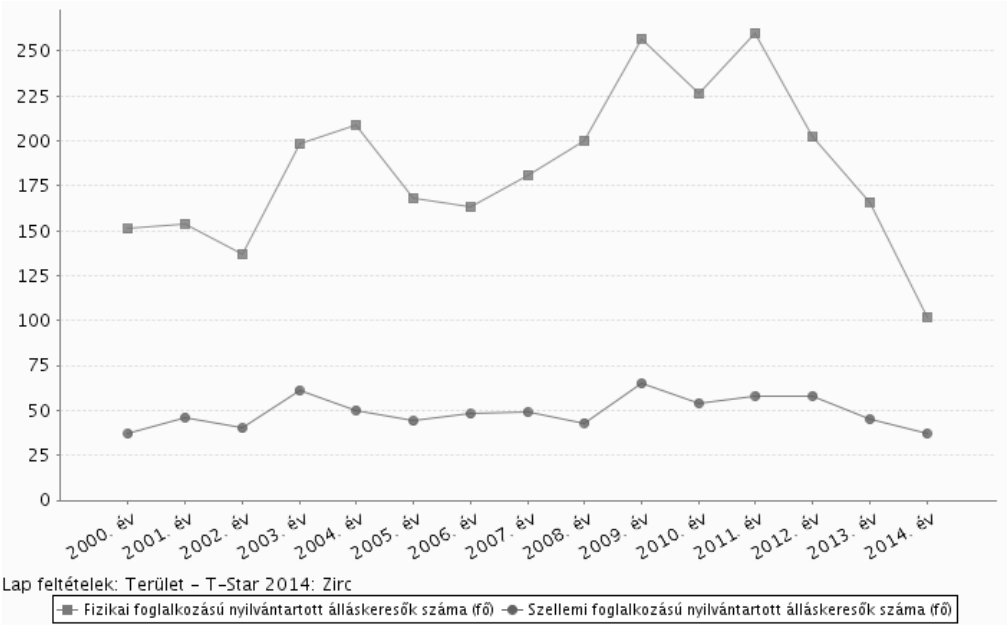
A demográfiai folyamatok mellett kitérünk még röviden a *munkanélküliségi adatok* alakulására is, amelyek jól reprezentálják a helyi gazdaság és munkaerő-piac jellemzőit. A nyilvántartott álláskeresők száma alapvetően alacsony a településen (*6. ábra*). A válság éveit leszámítva 170-200 körüli az átlagos éves létszám (ez a 18-59 éves korosztály 4-5 százaléka), amelynek kb. a fele 180 napon túli, tehát tartósan munkanélküli személy. A

© MTA KRTK RKI NYUTO

nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma pedig a legtöbb évben nem haladta meg a 20–25 főt

A foglalkozás jellege alapján bontott álláskeresési idősorok (*7. ábra*) két fontos sajátosságra is rávilágítanak. Egyrészt, hogy *az álláskeresők túlnyomó hányada fizikai foglalkozású* (75-80 százalékuk). Másrészt, hogy a gazdasági világválság hatására bekövetkező *emelkedő munkanélküliség elsődleges célcsoportját a fizikai foglalkozásúak jelentették* a településen. 2009-és 2011 között (a csúcsidőszakban) például már az álláskeresők 85 százaléka volt fizikai foglalkozású. Arányait tekintve természetesen a szellemi foglakozásúak között is emelkedett az álláskeresők száma a vizsgált időszakban, de ennek ellenére elmondható, hogy a magasabb iskolai végzettség és a fehér-galléros munkakörök jobban védenek a munkanélküliséggel szemben.

7. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának alakulása a foglalkozás jellege alapján, 2000–2014

Forrás: KSH T-Star

A másik szembetűnő tendencia az álláskeresők, és különösen a fizikai foglalkozású álláskeresők számában bekövetkező radikális csökkenés az elmúlt néhány évben, mivel 250 főről 100 fő körülire csökkent a számuk 2014-re.

© MTA KRTK RKI NYUTO

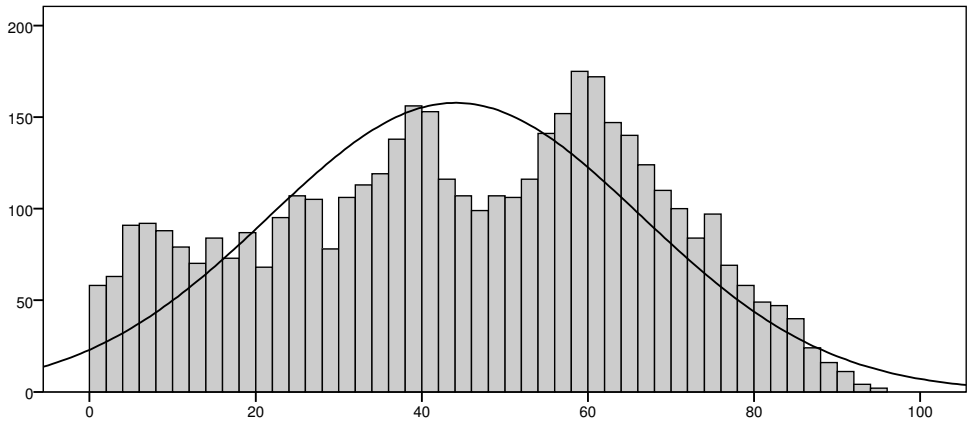
2.4. A lakosság fő demográfia és strukturális jellemzői

A település lakosságának *fontosabb demográfiai és strukturális jellemzőit* úgy tudjuk rekonstruálni, ha összekapcsoljuk a háztartások szintjén lekérdezett adatokat. A háztartás nevében nyilatkozó válaszadóknak a háztartás összes tagjára (akivel együtt élnek, egy közös háztartást alkotnak) vonatkozólag meg kellett adni néhány szociodemográfiai paramétert. A háztartásban élők nemét, életkorát, a családfőhöz viszonyított családi állapotát, a legmagasabb befejezett iskolai végzettségét, a foglalkozási helyzetét és szakmáját. A háztartásonként megadott információk aggregálása révén egy 4446 személyből álló teljes lakossági mintát alakítottunk ki, amely felfogható egyfajta időszaki népszámlálásként is, hiszen a lakosság több mint kétharmadáról rendelkezünk adatokkal.

A *nemi megoszlás* követi a népszámlálási arányokat. A településen élők között 53 százaléka nők és 47 százalék a férfiak aránya. A korfa alapján korábban láthatóvá vált, hogy az életkor mentén hogyan alakulnak a nemi arányok (3. *alfejezet*), az elöregedéssel járó elnőiesedés mechanizmusa egyértelműen kirajzolódik a városban is az idősebb korosztályoknál. A társadalmi nem az egyik alapvető demográfiai paraméterként a későbbiekben még vissza fog térni, mert érdemes megnézni a két nemi csoport egyéb más tulajdonságai közti különbségeket is.

Az *életkori szerkezetről* elmondható, hogy 0 és 95 év között mozognak az adatok, a településen élők átlagéletkora 44 év, az egyes kohorszok (10 éves bontású korcsoportok) aránya 12 és 16 százalék között ingadozik, a két nagyobb demográfiai hullámhegy jelenleg a negyven (kb. 450-500 lakos) és hatvan (nagyságrendileg 700 lakos) év körüli korosztályi zónánál tart. A 18 év alatti lakosok aránya 16 százalék (*8. ábra*).

8. ábra: A zirci helyi társadalom életkor szerinti megoszlásának hisztogramja (fő, 2015)

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=4446

A *háztartások összetétele* szempontjából a kiinduló információ a családfőhöz viszonyított családi állapot, státusz lehet, amit minden érintett együtt élő személyre nézve definiálnia kellett a válaszadóknak (*5. táblázat*). Az együtt élés szempontjából világos a nukleáris

© MTA KRTK RKI NYUTO

családmodell domináns, uralkodó formája a településen. Gyakorlatilag a lakosság 94 százaléka a kizárólag felnőtt (szülők, házastársak, élettársak), illetve a felnőtt és „valakinek a gyermeke” típusú háztartásban él. Az érintetteknek mindössze csupán 2,4 százaléka a családfő szülője, további 3 százaléka pedig más rokona. Mindössze 12 olyan személy került bele a mintába, akik nem rokonként élnek egy háztartásban. A zirci háztartások mélyebb elemzésére a következő alfejezetben kerül majd sor, ezen a ponton a teljes lakosság strukturális jellemzői kapják a főszerepet. A lakosság mindössze 5 százaléka tekinthető olyan együtt élő tagnak a háztartásokban, akik a nem nukleáris alapon szerveződő, hanem azon túlmutató tágabb családi modell alkotóelemei idősebb szülőként vagy más rokonként.

5. táblázat: A háztartásban élők családfőhöz viszonyított családi állása, 2015.

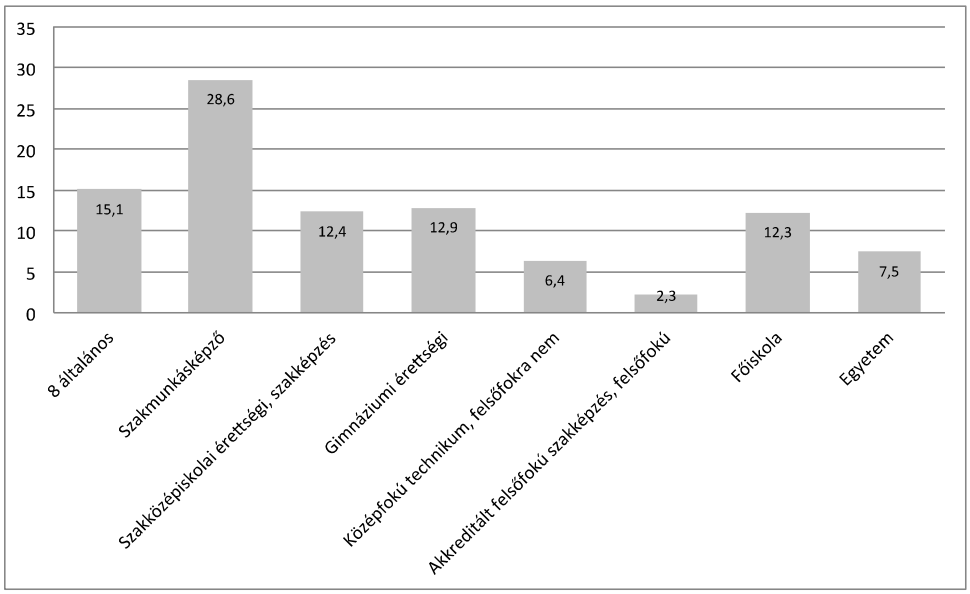
		N	*%*	*Érvényes %*	*Kumulált %*
Érvényes	Családfő	1672	37,6	37,8	37,8
	Házastársa	980	22,0	22,1	59,9
	Élettársa	169	3,8	3,8	63,7
	Gyermeke	1353	30,4	30,6	94,3
	Szülője	108	2,4	2,4	96,7
	Egyéb rokon	133	3,0	3,0	99,7
	Nem rokon	12	,3	,3	100,0
	Összes válasz	4427	99,6	100,0	
Hiányzó	NT/NV	2	,0		
	Egyéb	17	,4		
	Összes hiányzó	19	,4		
Összesen		4446	100,0		

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=4446

A népesség *legmagasabb befejezett iskolai végzettségét* csak a 18 év fölöttiek körében végeztük el (*9. ábra*). Ez 3730 főt jelent a mintában, ami a népesség 84 százalékának felel meg. A képzettségi főcsoportok megoszlási szerkezet alapján elmondható, hogy a felnőtt népesség 44 százaléka nem rendelkezik érettségivel (legfeljebb nyolc általános, szakmunkásképző, érettségi nélküli szakképzés), 25 százaléknak szakközépiskolai vagy gimnáziumi érettségije van. Ez a két domináns iskolázottsági szint együtt a lakosság 70 százalékát jelenti. További 8 százalékuknál a technikum vagy felsőoktatási szakképzés jelenti a legmagasabb képesítést. A diplomás felnőtt népesség aránya 20 százalékos, de itt a főiskolai végzettségűek vannak többségben (12 százalék).

© MTA KRTK RKI NYUTO

9. ábra: A 18 éves vagy idősebb népesség megoszlása legmagasabb befejezett iskolai végzettség alapján, %, 2015.

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=3730

Érdemes bontottan is megnézni a képzettségi adatokat annak függvényében is, hogy milyen az adott személy *foglalkozási státusza*. Ezzel egyszerre tudjuk megvizsgálni mind a két fontos társadalmi háttérváltozót (*6. táblázat*). Foglalkozási státusz szerint öt nagyobb csoportra lehet felosztani a város lakosságát (ezek az oszlopai a táblázatnak). A legnagyobb csoportot az alkalmazottak jelentik (1756 fő, 40%). A jelenleg dolgozó aktívak között a másik meghatározó elem az önálló vállalkozók köre (217 fő, 5%). Az inaktívak esetében a nyugdíjas korosztály részaránya majdnem eléri a harminc százalékot a városban (1259 fő, 29%), míg 636 személy tanulónak minősül (14,4%), és a lakosság további 12 százaléka egyéb státuszú. Ebből 100 fő (2,3%) GYES, GYED, GYET támogatásban részesül vagy „főállású anya", 64 fő (1,4%) munkanélküli, 24 fő (0,6%) háztartásbeli vagy segítő családtag, 23 fő (0,5%) pedig közfoglalkoztatott.

Az *aktuális foglakozási státusz alapján bontott képzettségi adatokból* pontosabb képet lehet adni az iskolázottságról. Amennyiben az alkalmazottakra és a vállalkozókra fókuszálunk, akkor a szakmunkásképzőt, érettségi nélküli szakképzést végzettek kiugró arányára (31% és 38%) érdemes felhívni a figyelmet. Az alkalmazottak között van egy majdnem 8 százalékos csoport, amelynek viszont még szakképesítése sincsen, így a mai munkaerő-piacon szinte esélytelenek az elhelyezkedésre a munkahely megszűnése vagy elvesztése esetén. Természetesen az aktívak között magasabb a diplomások aránya is. Az alkalmazottak vagy vállalkozók egynegyede diplomás a városban.

© MTA KRTK RKI NYUTO

6. táblázat: Legmagasabb befejezett iskolai végzettség a foglalkozási státusz alapján, %, 2015

Legmagasabb iskolai végzettség	foglalkozási státusza (5 csoport)					Össz-szes
	Alkal-mazott	Vállal-kozó	Nyug -díjas	Tanu-ló	Egyéb	
Kevesebb, mint 8 általános	0,2%		4,9%	50,5 %	47,7%	14,6 %
8 általános	7,6%	0,9%	26,4 %	26,9 %	8,3%	15,5 %
Szakmunkásképző, szakképzés	31,1%	37,8%	27,6 %	1,4%	14,7%	24,1 %
Szakközépiskolai érettségi	14,9%	14,7%	8,7%	3,1%	7,0%	10,5 %
Gimnáziumi érettségi	11,7%	12,9%	9,8%	13,4 %	7,2%	10,9 %
Középfokú technikum, szakképzés	6,5%	9,7%	6,8%	1,1%	1,7%	5,4%
Akkreditált felsőfokú szakképzés	3,0%	2,3%	1,4%		2,0%	1,9%
Főiskola	15,7%	9,2%	8,8%	1,7%	7,7%	10,4 %
Egyetem	9,2%	12,4%	5,0%	1,7%	3,3%	6,3%
Egyéb	0,1%		0,5%	0,2%	0,6%	0,3%

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=4446

A *férfi és a női lakosok közti társadalmi eltérések* között néhány egyértelműen demográfiai indíttatású elem is van. A nők átlagéletkora 3 évvel magasabb a férfiakénál. A tipikus zirci női lakos 45 éves, míg a férfiaknál ez az átlagérték csak 42 év. A medián adatok alapján még markánsabb a nemi korszerkezet differenciája: nők esetében a medián életkor 48 év, férfiaknál csak 43 év. Ez a differencia különösen az idősebb korosztályok esetében éleződik ki. A nők 15 százaléka 70 év fölötti, míg a férfiaknak csak a 11 százaléka.

A *társadalmi munkamegosztás nemi aspektusai* is jól kirajzolódnak, amelyek mögött természetesen már nem csak életkori sajátosságok húzódnak meg, hanem a társadalmi szerepek és funkciók is. Mind az iskolai végzettség, mind a foglalkozási státusz esetében nyilvánvaló nemi alapú különbségek figyelhetőek meg a helyi társadalomban. A teljes népességre számolva a nők ötödének csak legfeljebb 8 általánosa van, míg a férfiaknál ez csak 11 százalék. Ezzel szemben a férfiak egyharmadának van szakmunkás képesítése, míg a nők között az arány 16 százalékos (a kékgalléros munkakörök férfitöbblete miatt). A nők képesítési oldalán a fehérgalléros munkakörökhöz szükséges közép vagy felsőfokú képzettségek esetében jelenik meg a többlet: 14 százalékuk gimnáziumi érettségivel (férfiaknál csak 8 százalék) és 14 százalékuk főiskolai diplomával rendelkezik (férfiaknál csak 7 százalék). Összességében a nők között jóval több a diplomás (19% szemben a férfiaknál megfigyelhető 14 százalékkal). Foglalkozás szempontjából a tanulók és az

© MTA KRTK RKI NYUTO

egyéb inaktívak között nem figyelhető meg komolyabb nemi eltérés, viszont a másik három kategóriánál igen. A férfiak 43, míg a nőknek a 37 százaléka alkalmazott, 7 és 3 százalékuk vállalkozó, 24 és 32 százalékuk pedig nyugdíjas. A férfi népesség kb. 50 százaléka dolgozik jelenleg, míg a nőknél ez az arány csak 40 százalékos.

2.5. A háztartások legfontosabb szociológiai sajátosságai

A lakossági minta mellett az elemzés másik alapvető alapanyaga a háztartásokra vonatkozó kérdések alapján kirajzolódó kép megalkotásának alapját képező háztartási minta, amely mint említettük 1731 család paramétereit tartalmazza. Az átlagos *háztartásméret* Zircen 2,6 fő, a medián és a módusz alapján számolt tipikus háztartási méretkategória pedig a 2 fős megoldás. A felmérésbe bevont háztartások között a legnagyobb méretű 8 fős volt (*7. táblázat*).

7. táblázat: A háztartások mérete, 2015

		N	*%*	*Érvényes %*	*Kumulált %*
Érvényes	1	367	21,2	21,3	21,3
	2	583	33,7	33,8	55,1
	3	350	20,2	20,3	75,4
	4	304	17,6	17,6	93,0
	5-8 fő	121	7,0	7,0	100,0
	Összesen	1725	99,7	100,0	
Hiányzó		6	,3		
Összes		1731	100,0		

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

A háztartások *méretszerkezeti megoszlási adatai* alapján, mint látható öt csoport alakítható ki. A háztartások ötöde egyfős, egyharmada 2 fős, 20 százaléka 3 fős, 18 százaléka 4 fős, és mindössze 7 százaléka 5 vagy több fős egység. Az egyszemélyes háztartások 70 százalékában a nyilatkozó családtag 60 év fölötti volt, de a két főből álló háztartásoknál is a válaszadó személyek 60 százaléka 60 évesnél idősebb személy volt. Ebből jól látható, hogy a kisebb háztartások nagyobbik hányada az idős korosztályt reprezentálja, míg a nagyobb háztartások körében sokkal összetettebb a korszerkezeti paletta.

Az átlagos *lakásméret* 86 négyzetméter, a mediánnal korrigálva pedig megközelítőleg 80 négyzetméteres a tipikus élettér a településen. Ezt azt jelenti, hogy a háztartások felénél kisebb, a másik fele viszont ennél nagyobb alapterületű lakásban él. A népesség 70 százaléka 50 és 120 négyzetméter közötti lakásban él. A legtöbb család (86%) esetében az ingatlan saját tulajdonú, mindössze 5 százalékuk bérli, 4 százalék szívességi lakáshasználó (családtag), és csak 1 százalékos az önkormányzati tulajdonú bérlakás. A legtöbb esetben kettő (28%), három (36%), vagy négy szobás (21%) a lakás, az ennél kisebb vagy nagyobb szobaszámú ingatlanok aránya jóval kisebb. A felmért háztartások 5 százaléka volt egyszobás, és 9 százaléka 5 vagy több szobás.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A lakások *komfortfokozata* a legtöbb esetben megfelelő. Mindössze 8 olyan háztartás került be a felmérésbe, ahol nem volt fürdőszoba, 6-ban vízöblítéses WC, egy esetben áram. A kábeltelevízió és a szélessávú internet kapcsolat elterjedtsége is megfelelő. A lakások 87 százalékában elérhető valamilyen kábel TV, és 68 százalékuk rendelkezik internet hozzáféréssel.

A kérdezőbiztosok számára két kérdést tettünk fel a lakással kapcsolatban, ami személyes tapasztalataik alapján kellett megválaszolni a lekérdezés végén. Egyrészt, hogy *milyen jellegű épületben* van a lakás, másrészt, hogy milyen tulajdonságai vannak az ingatlannak 5 lakásjellemző alapján. A város épületállományi profilja alapján nem meglepő, hogy a domináns épülettípus az egyszintes (35%) vagy többszintes (36%) iker- vagy családi ház volt. Emellett a népesség 25 százaléka valamilyen többlakásos lakóépületben él, többségében már nem zöldövezeti területen (lakótelep: 5%; zöldövezeti társasház: 8%; nem zöldövezeti társasház: 12%). Alapvetően tehát családi házas miliőről beszélhetünk, ami érthetővé teszi a magas alapterületet és szobaszámot is.

Öt lakásjellemző alapján egy ötfokozatú pontrendszerrel kellett a kérdezőbiztosoknak minősíteni a lakások belső jellemzőit, ahol a szélső pontok egymással ellentétes tulajdonságokra utalnak (pl. sötét 1 pont … világos 5 pont). Mivel alapvetően a legtöbb tulajdonságnál a kedvező oldali értékeket használták, így azokat emeljük ki:

Adottságok:

- Világos – 84% (ellenpontja a sötét)
- Ápolt – 82% (ellenpontja az elhanyagolt)
- Tágas – 80% (ellenpontja a szűk)
- Derűs – 79% (ellenpontja a komor)

Berendezés

- Az átlagosnál kissé jobban berendezett – 47%
- Átlagosan berendezett – 35%
- Drágán berendezett – 12%
- Olcsón berendezett – 5 %

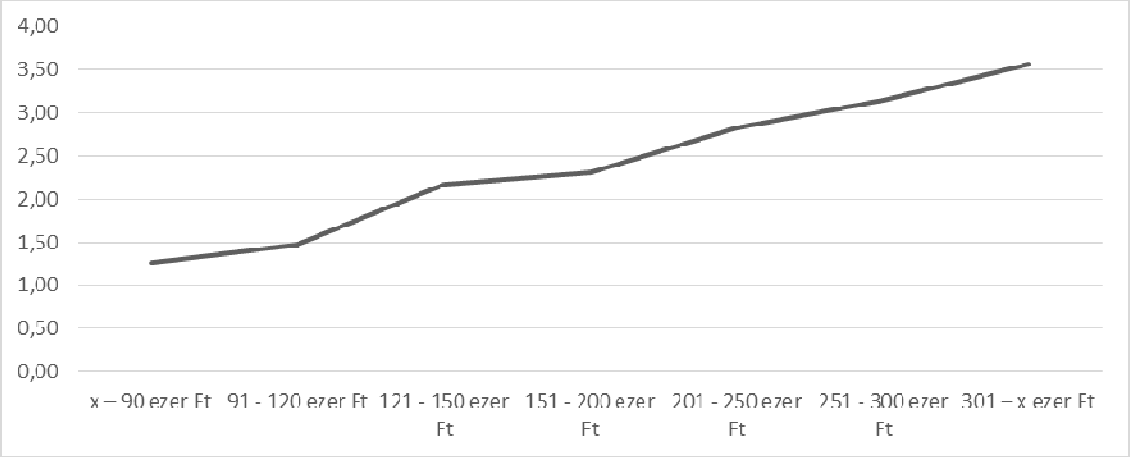
Természetesen ezek szubjektív benyomások, nagymértékben függenek a lekérdező saját értékrendjétől és életmódjától, de ennek ellenére összességében a lakások többségénél kedvező tapasztalatai voltak a szociális szakembereknek.

A háztartások *anyagi helyzetét* három kérdésen keresztül mértük. Egyrészt csoportosított formában rákérdeztünk a háztartás havi nettó összes jövedelmének nagyságára, illetve a bevételek forrására, összetételére (miből származik a teljes háztartási bevétel), illetve a család anyagi helyzetének szubjektív megítélését is meg kellett adni, amely egyfajta elégedettséget is mér a megélhetés dimenziójában.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A *jövedelemadatokkal* kapcsolatban a kérdőíves kutatásoknál megszokott válaszadási hajlandósággal találkozhatunk Zircen is, bár összességében meglepően magas arányban (74%) válaszoltak a kérdésre a háztartások képviselői (*11. ábra*). A jövedelemadatok normál, haranggörbe eloszlást követnek, és természetesen az értékek nagyban függenek a háztartásban élő aktív, kereső személyek számától is. Az alacsony bevételi csoportoknál a háztartások átlagos mérete 1,2 és 1,5 fő, a közepes jövedelmű háztartásoknál 2,2 és 2,8 között mozog, míg a magas jövedelműeknél 3,2 és 3,6 fős átlagértékek figyelhetőek meg (*10. ábra*).

10. ábra: A háztartás mérete és a havi nettó összes jövedelem nagysága közötti összefüggés

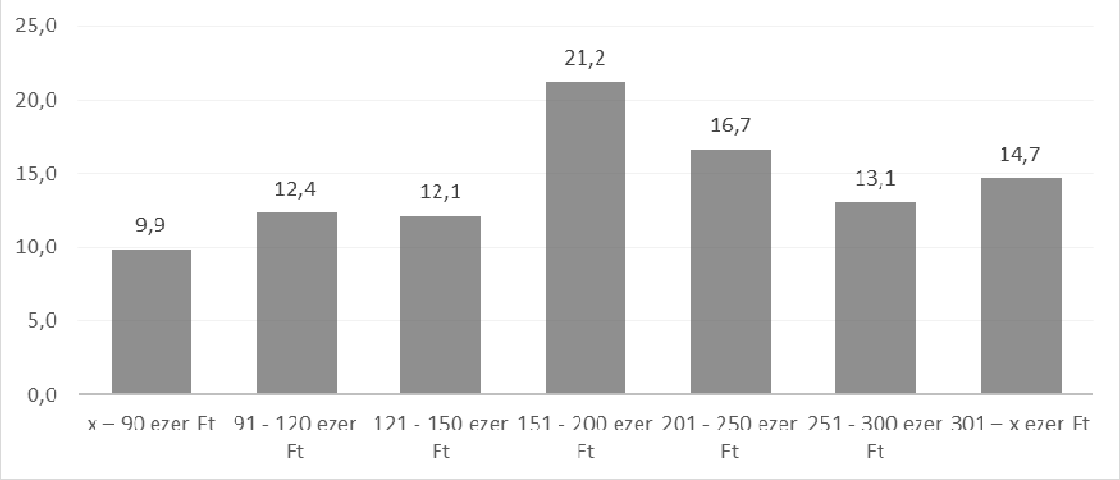
R négyzet érték: 0,338. Sig: 0,000

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

Az átlagos nettó jövedelem, amiből gazdálkodik egy zirci háztartás, nagyjából 120 és 250 ezer forint között mozog (a háztartások 38 százaléka tartozik ebbe a két kategóriába), de meglepően magas az alacsony keresetű csoportok aránya is a településen. A háztartások 10 százalékának a jövedelme nem haladja meg a nettó 90 ezer forintot, és további 24 százaléknál 90 és 150 ezer forint közötti összegből gazdálkodnak a tagok. A felső jövedelmi szegmensnek a 300 ezer forint feletti összegek tekinthetőek, ez a háztartások 15 százalékát jelenti, de 500 ezer forint feletti jövedelemről csak 24 esetben (2%) számoltak be. Gyakorlatilag három nagyobb jövedelmi csoport képe tárul elénk, az alsó szegmens (34%), a középosztályi szegmens (38%) és a felső közép szegmens (28%). A társadalmi elit jövedelmi alapú beazonosítása ebben a megközelítésben egy nagyon szűk csoportot jelent, amely nem alkalmasa a mélyebb elemzésekre.

© MTA KRTK RKI NYUTO

11. ábra: A háztartás nettó, adózás utáni összes jövedelme, Ft, 2015

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

Összesen kilenc lehetséges *jövedelemforrást* soroltunk fel, amelyeknek az előfordulását mértük. Összességében a háztartási jövedelmek egy (49%)- vagy kétbázisúak (38%), csak a háztartások 14 százalékánál figyelhető meg három vagy négy jövedelemforrás egyszerre (*8. táblázat*).

8. táblázat: A háztartások különböző lehetséges jövedelemforrásainak valószínűsége, %, 2015

Jövedelemforrások	*Igen válasz (%)*
– főállású jövedelem	61%
– nyugdíj, nyugdíjkiegészítés	53%
– családdal és gyermekkel kapcsolatos ellátások	27%
– vállalkozásból származó jövedelem	13%
– alkalmi munkajövedelem	4%
– egyéb szociális jövedelem	3%
– munkanélküli ellátás	2%
– mezőgazdasági kistermelés	1%
– családi gazdaság	1%
– egyéb más bevétel	9%

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

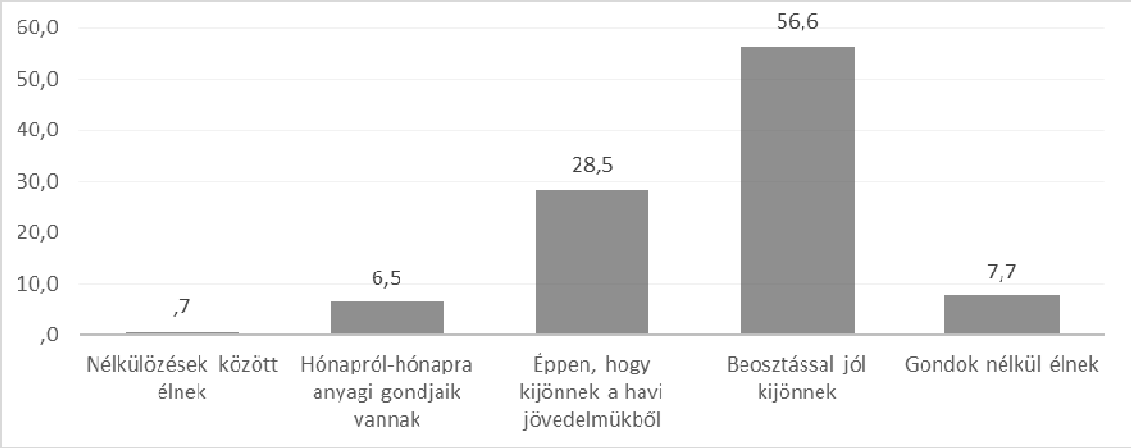
A két alapjövedelemi forrás (főállás vagy nyugdíj) mellé nagyobb valószínűséggel a családi és gyermeknevelléssel kapcsolatos ellátások, illetve az egyéni vállalkozásból származó bevételek társulnak. A többi jövedelemforrás előfordulása elenyésző, csak a háztartások néhány százalékát érinti.

Az anyagi státusz szubjektív megítélése alapján sokkal homogénebb társadalomkép rajzolódik elénk (*12. ábra*). Gyakorlatilag a helyi társadalom markáns, közel 60 százalékos tömbje úgy nyilatkozott, hogy a család „beosztással ugyan, de jól kijön a jövedelméből". A másik nagyobb csoportot azok jelentik, akik „éppen, hogy kijönnek a havi jövedelmükből" (28,5%). A társadalmi szerkezet alsó és felső szegmensét jelentő

© MTA KRTK RKI NYUTO

„nélkülözők", „hónapról-hónapra élők" és a „gondok nélkül élők" 7-7 százalékos rétege jóval alacsonyabb az országos arányoknál.

12. ábra: Hogy érzi, Önök anyagilag…?

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

Amennyiben összekapcsoljuk egy kereszttábla-elemzés során a bevallott jövedelmet és az anyagi helyzet megítélésének szubjektív oldalát, akkor viszonylag egyértelmű kép tárul elénk a módszertan ellenőrzése, és a válaszok megbízhatósága terén is (*9. táblázat*). A lineáris kapcsolat miatt az átlótól eltérő ellentmondásos helyzetű háztartásból nagyon kevés van, sem a nélkülözők sem a gondok nélkül élők esetében nem figyelhető meg jelentős inkonzisztens csoport (a szubjektív értékeléssel ellentétes jövedelemadat). A megélhetési gondokkal küzdők egyértelműen a kisebb jövedelmi zónáknál felülreprezentáltak, míg a jó körülmények között élők esetében a fizetési sávok is jóval magasabbak. Ebből következően a jövedelmi adatokkal viszonylag pontosan meg tudjuk ragadni a helyi társadalom különböző anyagi helyzetű rétegeinek, csoportjainak a halmazait.

9. táblázat: A jövedelem és az anyagi helyzet megítélése közötti összefüggés, 2015

	11. Hogy érzi, Önök anyagilag…				
Jövedelem	*Nélkülözések között élnek*	*Hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak*	*Éppen, hogy kijönnek a havi jövedelmükből*	*Beosztással jól kijönnek*	*Gondok nélkül élnek*
x – 90 ezer Ft	4,8%	23,8%	46,8%	23,0%	1,6%
91 - 120 ezer Ft		8,9%	41,1%	46,2%	3,8%
121 - 150 ezer Ft	1,9%	13,0%	29,2%	55,8%	
151 - 200 ezer Ft	0,4%	4,4%	34,1%	53,3%	7,8%
201 - 250 ezer Ft		5,7%	32,4%	55,2%	6,7%
251 - 300 ezer Ft		1,2%	19,3%	68,1%	11,4%
301 – x ezer Ft		2,1%	11,8%	69,0%	17,1%
Összesen	0,8%	7,4%	30,1%	54,3%	7,4%

Gamma: 0,417. Sig: 0,000

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

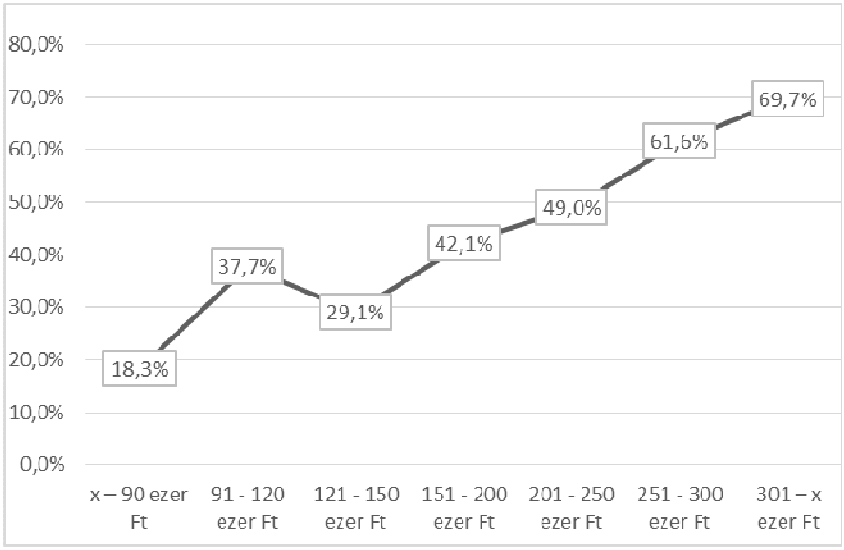
© MTA KRTK RKI NYUTO

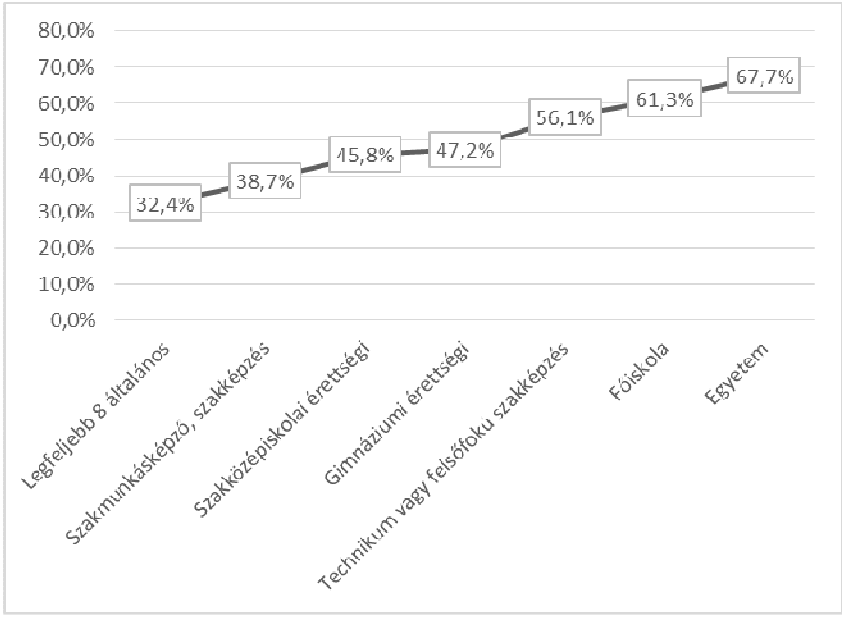
Rákérdeztünk arra is, hogy a család képes-e a fenti jövedelmekből bármilyen formában *megtakarításokat* kigazdálkodni. A háztartások 46 százaléka válaszolt igennel. Egy másik olvasatban viszont kimondottan aggasztó, hogy a családok több mint a fele nem képes megtakarítani, nem tud havi szinten félretenni. A két legerősebb meghatározó tényező ennél a kérdésnél az egymással is összefüggő jövedelem és iskolázottság (*13. ábra*). Az alacsony jövedelemszint mellett a családoknak csak kb. a 20-30 százaléka képes akár csak minimális megtakarításra. Fontos kiemelni, hogy sem a megtakarítás formáját, sem összegét nem specifikáltuk, így itt pár ezer forintos tétel is számításba jöhet. Pusztán az előfordulására voltunk kíváncsiak, mivel ez növeli a család biztonságérzetét. Igazából a nettó 250 ezer forintos háztartási kassza fölött jelennek meg a megtakarítások kiugróbb valószínűséggel, itt már a családok kétharmada érintett.

Nagyjából azonos lineáris összefüggés figyelhető meg az iskolai végzettség alapján is, ami mögött természetesen az anyagi differenciálódás is ott szerepel, bár az értékek nem különböznek olyan markánsan ebben a dimenzióban. Minél magasabb a megkérdezett képzettsége, annál nagyobb valószínűséggel tud a háztartás bizonyos megtakarításokat kigazdálkodni.

© MTA KRTK RKI NYUTO

13. ábra: A megtakarítás valószínűségének (Igen válasz, %) összefüggése a jövedelemszinttel és az iskolai végzettséggel, 2015.

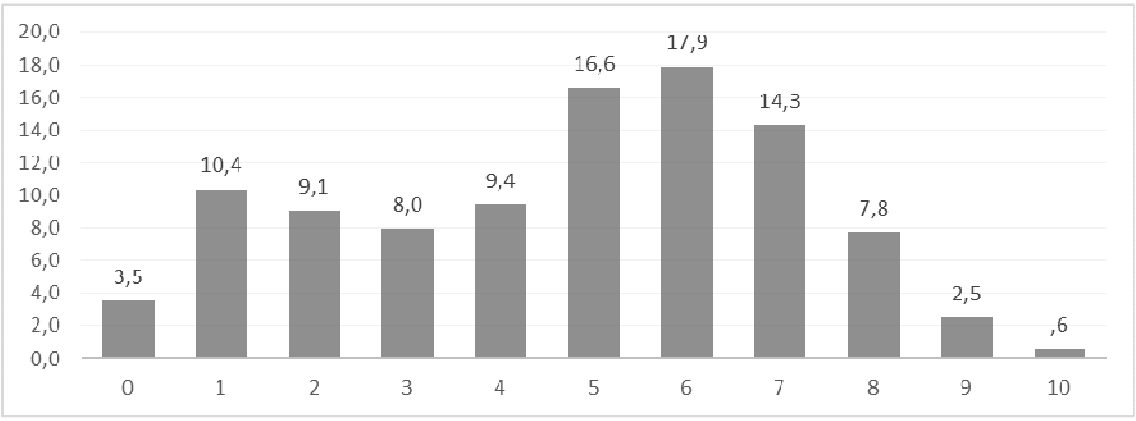
Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

A *tartós fogyasztási cikkek* kérdése átvezet minket az életkörülmények és az életmód területére, amely kapcsán a különböző *szabadidő eltöltési formákra* fogunk fókuszálni. Összesen 10 különböző tartós fogyasztási cikk előfordulására kérdeztünk rá (*10. táblázat*). Átlagosan öt-hat darab fogyasztási cikk fordult elő egy háztartásban, de volt olyan eset is ahol egy sem (4%, 61 háztartás), vagy csak egy (10%), esetleg kettő (9%). Ez együtt a háztartások egynegyede, amelyek kimondottan alacsonyan ellátottak ilyen szempontból (*14. táblázat*). A kimondottan jól felszerelt, ellátott, összetett és vélhetően magasabb anyagi státuszú háztartások aránya alacsonyabb, 10 százalék körül mozog. Természetesen

© MTA KRTK RKI NYUTO

ebben az is közrejátszik, hogy néhány item kimondottan a kulturális erőforrásokkal és az ilyen irányú igényekkel függ össze.

14. ábra: A tartós fogyasztási cikkek száma, 2015

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

Az *alapvető civilizációs eszközök elterjedtsége* szinte teljes, a televízióra kimondottan ezért már nem is kérdeztünk rá. Kimondottan magas a modern infokommunikációs technológiák penetrációja is a városban. A háztartások 70 százalékában van internet hozzáférés és számítógép, továbbá minden második háztartásban okostelefont is használ valaki. Ezzel szemben a telek, föld, erdő, nyaraló vagy egyéb más ingatlan formájában megtestesülő komolyabb „vagyontárgyak" valószínűsége nagyon alacsony, nem nagyon haladja meg a 12-13 százalékot.

10. táblázat: Az egyes tartós fogyasztási cikkek előfordulási valószínűsége, %, 2015

Tartós fogyasztási cikkek típusai	*N*	*Igen, %*
– automata mosógépük	1728	94
– internet hozzáférésük, mobil vagy szélessávú	1722	70
– számítógépük	1723	70
– személygépkocsijuk	1725	64
– okostelefonjuk	1727	51
– 300-nál több könyvük	1717	49
– mosogatógépük	1724	29
– tabletjük	1720	21
– telek, föld, erdő, stb.	1700	13
– másik ingatlanjuk (lakás, üdülő, hétvégi ház)	1715	12

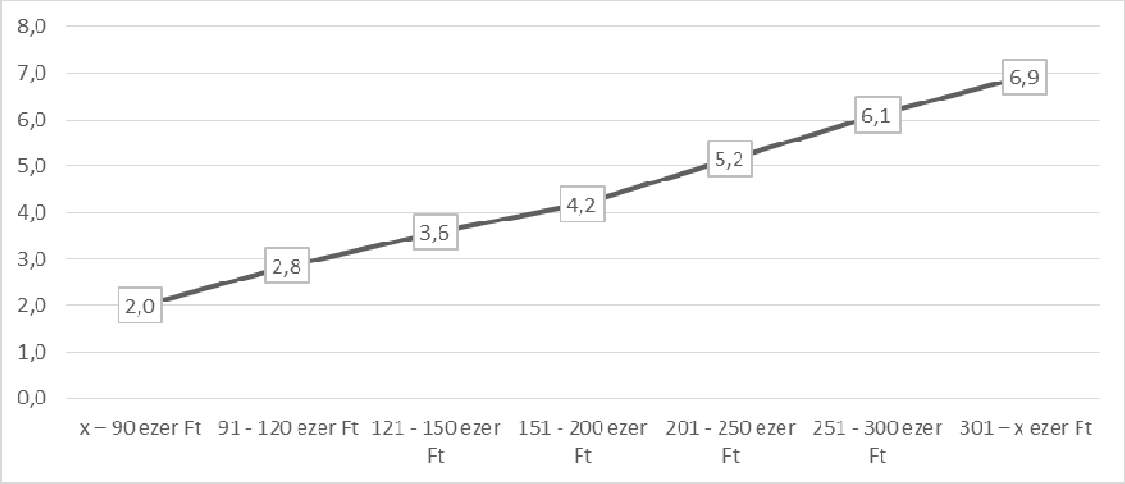
Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

Azt, hogy mennyire szoros az összefüggés az anyagi és humán erőforrások, illetve a tartós fogyasztási cikkek között, az alábbi ábra szemlélteti a legjobban (*15. ábra*). Az egyes jövedelemcsoportokhoz hozzárendeltük a tartós fogyasztási cikkek számának az átlagértékét egy variancia elemzés során. A szélső kategóriák között akár öt tartós

© MTA KRTK RKI NYUTO

fogyasztási cikkel is eltérnek egymástól az átlagértékek. De hasonló összefüggés figyelhető meg a háztartás nevében nyilatkozó személy legmagasabb iskolai végzettsége mentén is. A főiskolát vagy egyetemet végzettek családjában átlagosan 6 elem előfordult a lehetséges 10 közül, míg a legfeljebb általános iskolai végzettségűek körében az átlagérték 2 és 3 között mozog, a szakmunkásoknál 4 körül alakul, a középfokú végzettségűeknél pedig 5-ös érték körül szóródik.

15. ábra: A tartós fogyasztási cikkek átlagos száma az egyes jövedelemcsoportokban, 2015.

R négyzet: 0,392. Sig: 0,000

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

A kérdőívben bizonyos kérdéseket nem lehetett a háztartás összes tagjára nézve feltenni, de attitűd jellegükből fakadóan sokat elmondanak a településen élők szokásairól és véleményéről. Ide sorolható a szabadidő eltöltésének a módja, a kötődés a településhez, a helyi szolgáltatásokkal való elégedettség, vagy éppen a fejlesztési igények. Ezek közül ebben a fejezetben a társadalmi elemekkel foglalkozunk. Az ilyen jellegű válaszok értékelése során szerepet kap a minta összetétel. A módszertani részben utaltunk rá, hogy az elérhetőségből fakadóan felül vannak reprezentálva az idősebb korosztályok és a nők. Ezen a szinten ennek a torzító tényezőknek már szerepe lehet, így az életkor kontroll alatt tartva (korcsoportonkénti bontásban) fogjuk ismertetni az eredményeket. Elkülönítjük a fiatalok, a középkorúak és az idősek véleményt egymástól.

A *szabadidős aktivitást* 12 különböző tevékenység formájában mértük fel, mégpedig annak függvényében, hogy milyen gyakorisággal fordulnak elő a megkérdezettek életében az egyes tevékenységek (az évente pár alkalomtól a napi rendszerességig terjed a válaszok kódolása). Első lépésben azt nézzük meg, hogy az egyes szabadidős tevékenységeknek milyen az előfordulási valószínűsége a korábban említett korcsoporti bontásban (*11. táblázat*), majd a napi vagy legalább heti szintű rendszeres, domináns aktivitásokat szűrjük ki. (*12. táblázat*). Nagy vonalakban a leggyakoribb szabadidős tevékenységnek a

© MTA KRTK RKI NYUTO

televízió nézés mellett (90 százalék fölötti arány figyelhető meg mindegyik korcsoportban) az internetezés, az olvasás és a kertészkedés, barkácsolás, kézműveskedés tekinthető. A fiatalok körében a túrázás, a sportolás és a mozi jelenti a korosztály-specifikus tevékenységet, amely az esetükben felülreprezentált. Az életkor előre haladtával természetesen beszűkülnek az aktivitások, de ennek ellenére az idősödő korosztályoknál is már nagyon mély törések figyelhetőek meg, különösen a magas kultúra fogyasztása kapcsán. Összességében a színház, a hangverseny és a koncert előfordulása alapvetően alacsony a mintában.

11. táblázat: Szabadidő eltöltési formák előfordulási valószínűsége három korcsoportban, % 2015

15-40 évesek	*%*	*41-60 évesek*	*%*	*61-x évesek*	*%*
Olvasás	95	Televízió nézés	96	Televízió nézés	98
Internetezés	94	Olvasás	94	Olvasás	92
Televízió nézés	94	Kertészkedés	82	Kertészkedés	76
Túrázás	81	Internetezés	76	Barkácsolás, kézműveskedés	48
Sport	74	Barkácsolás, kézműveskedés	62	Internetezés	39
Kertészkedés	74	Túrázás	59	Túrázás	29
Mozi	74	Sport	51	Színház	29
Barkácsolás, kézműveskedés	67	Színház	46	Sport	20
Könnyűzenei koncert	50	Könnyűzenei koncert	45	Hangverseny	19
Színház	48	Mozi	42	Könnyűzenei koncert	17
Számítógépes játékok	36	Hangverseny	26	Mozi	12
Hangverseny	22	Számítógépes játékok	23	Számítógépes játékok	09

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

A napi rendszerességgel előforduló tevékenységek listája természetesen szűkebb az általunk használt itemek jellegéből fakadóan *(12. táblázat)*. A mindennapokat egyértelműen a tömegtájékoztatási- és kommunikációs eszközök uralják, kiegészülve a ház körüli teendőkkel, ami a családi házas övezetekkel tarkított lakótérben nem meglepő. Felhívnánk a figyelmet az alacsony sportolási arányokra és az idősebb korosztályok internetes tevékenységek területén megfigyelhető kisebb aktivitására.

© MTA KRTK RKI NYUTO

12. táblázat: A napi rendszerességgel végzett szabadidő eltöltési formák valószínűsége három korcsoportban, % 2015

15-40 évesek	*%*	*41-60 évesek*	*%*	*61-x évesek*	*%*
Internetezés	78	Televízió nézés	77	Televízió nézés	92
Televízió nézés	70	Olvasás	66	Olvasás	72
Olvasás	54	Internetezés	58	Kertészkedés	57
Kertészkedés	23	Kertészkedés	44	Internetezés	30
Sport	15	Barkácsolás	18	Barkácsolás	18
Barkácsolás	13	Sportolás	16	Sport	7

Forrás: Zirc kutatás 2015 - lakossági kérdőív N=1731

2.6. A háztartások szociális jellemzői

2.6.1. A háztartások problémái, nehézségei

A háztartások szociális jellemzőinek feltárására a háztartási kérdőíves felmérés adott lehetőséget. Ennek segítségével betekintést nyerhetünk abba is, hogy milyen problémával küzdenek a zirci háztartások, családok, beazonosíthatóak a legfontosabb problématerületek. Felmérésünkben mind az anyagi helyzetre vonatkozó (pl. pénzhiány, rezsifizetés, hitelek törlesztése), mind a kapcsolati jellegű (pl. családi konfliktus, magányosság), illetve az egészségi állapottal, fogyatékossággal, megváltozott munkaképességgel, szenvedélybetegség jelenlétével, de akár a gyermekek elhelyezésével, vagy a tanulással-magatartással kapcsolatos gondok, nehézségek is feltárásra kerültek. E problémák jelenléte mellett azt is vizsgáltuk, hogy a mindennapi élet során felmerülő feladatok (pl. különböző háztartási munkák, bevásárlás, hivatalos ügyek intézése), illetve a gondozást, segítséget igénylő családtagok ellátása mennyire okoz gondot az egyéneknek, családoknak.

A legtöbb zirci család számára a kedvezőtlen egészségi állapot és az anyagi nélkülözés (kevés pénz – pénzhiány) jelent problémát *(16. ábra)*, melyek jellemzően az elsődleges/legfontosabb problémaforrást is jelentik *(17. ábra)*. Minden 6-7. háztartás rendszeresen küzd anyagi nehézségekkel, míg 44%-uk, ha nem is folyamatosan, de érintett, és néha meg-megtapasztalja a pénzhiány adta nehézségeket, azaz összességében a háztartások többségének (59,5%) anyagi helyzete nem kielégítő. A pénzhiányt egyébiránt a háztartások közel negyede (22,9%) említette legfontosabb problémaként.

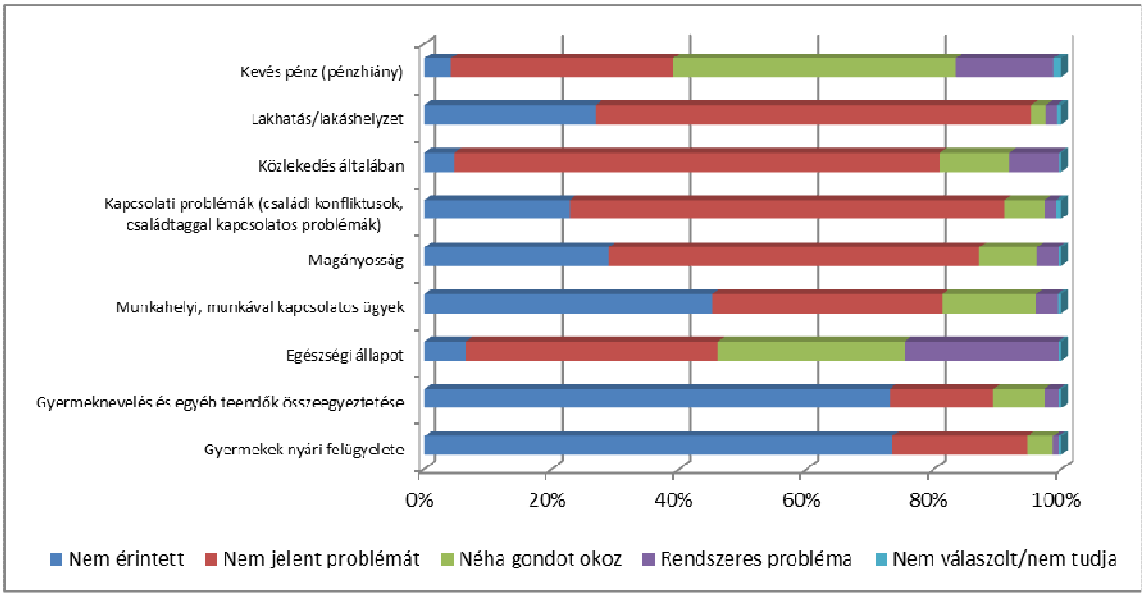
© MTA KRTK RKI NYUTO

Az egészségi állapot tekintetében a válaszadó háztartások negyede jelezte, hogy egy vagy több tagjuk kapcsán rendszeresen, míg közel harmadukban néha vannak jelen az életükben a kedvezőtlen egészség kapcsán jelentkező problémák. Összességében tehát a háztartások több mint felében jelentkezik az egészségi állapot problémaforrásként, és közel harmadukban (29,6%) a betegségekkel való terheltség jelenti legfontosabb problémát *(17. ábra)*. Az anyagi nehézségek és a kedvezőtlen egészségi állapot mellett, igaz azoknál jóval kisebb mértékben a közlekedés és a munkával kapcsolatos dolgok jelennek meg problémaként, okoznak rendszeres, de inkább alkalmi nehézségeket; a háztartások közel ötödében (18,6-18,1%) kerültek említésre. Legkevésbé a lakhatás/lakáshelyzet, illetve a családon belüli konfliktusok, valamint a gyermekekkel kapcsolatos tényezők (nyári elhelyezés, munka és gyermeknevelés összeegyeztetése) kerültek említésre problémaforrásként, e területeken nehézségekkel összességében a háztartásoknak csupán 4–10%-a küzd *(16. ábra)*. Egyébiránt a gyermekekkel kapcsolatos kérdéskörökben a válaszadó családok háromnegyede nem érintett vagy, mert még vagy már nincs gyermek a családban, vagy már akkora a gyermek, hogy nem igényel felügyeletet, nem befolyásolja jelentős mértékben sem elsődlegesen általában az anya munkavégzését, munkaerő-piaci esélyét, sem egyéb teendők ellátását (pl. ügyintézés).
Az általunk megkérdezett problémákon kívül nagyon kevesen (8 háztartás) említettek egyéb nehézségforrást, ezek között pl. gyógyszerek kiváltásának nehézsége – ami nem független az általunk kérdezett pénzhiány/kevés pénz problémájától –, diákhitel törlesztése, kulturális igények helyben való kielégítésének nehézsége fordult elő.

Azok közül, akiknek gondot okoz a gyermeknevelés és az egyéb teendők, akár a munkavállalás, munkavégzés összeegyeztetése (háztartások egytizede), közel fele válaszolt arra a kérdésünkre, melyben arra kerestünk választ, hogy milyen segítséget igényelnének, várnának el. A válaszadók leginkább a családi napközit említették (25 említés), de többen gyermekmegőrzőt (13 háztartás) látnának szívesen a településen, a bölcsődét csupán 5 esetben jelölték meg. A többi válaszadó (39 fő) egyéb lehetőségeket említett, melyek sorában meghatározó volt a család, különösen a nagyszülők szerepének említése (8 említés), többen említették a játszóházat (6 említés), mely szintén nem működik a városban, illetve az (ingyenes/olcsó) táborok szükségességét (5 említés), míg voltak, akik a munkavállalás terén látnának szívesen változtatást (pl. egyműszakos munkarend).

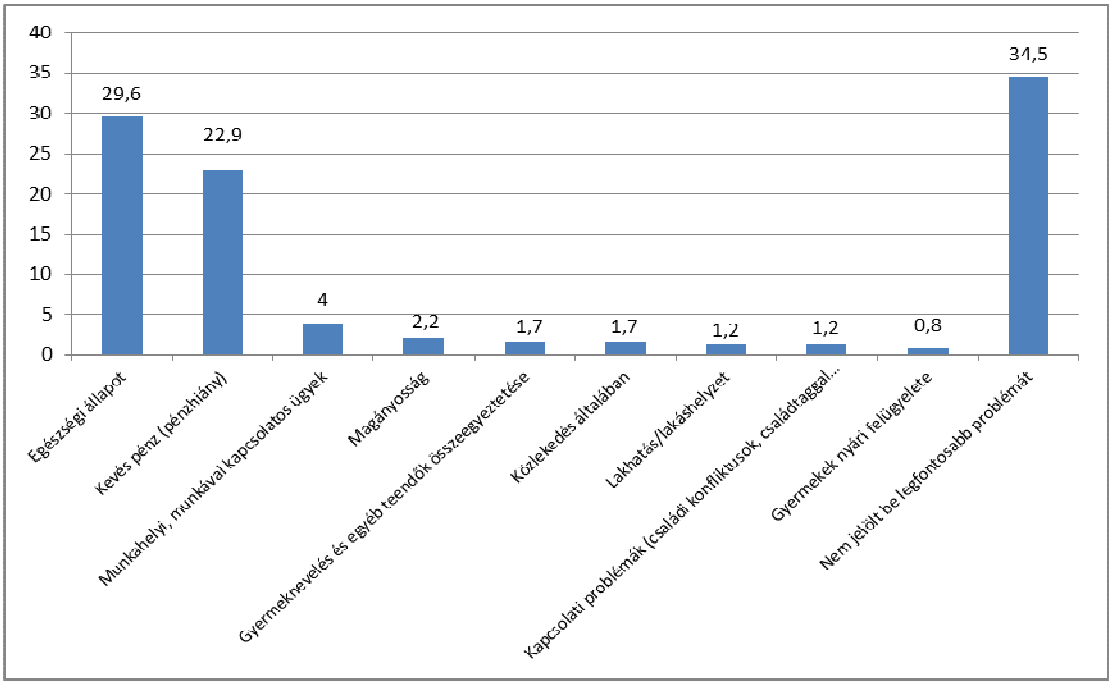
© MTA KRTK RKI NYUTO

16. ábra: Családi problémák –„Milyen mértékben okoznak Önnek és családjának problémát az alábbiak?” kérdésre adott válaszok megoszlása (%)

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

17. ábra: A legfontosabbként említett problémák sorrendje (%)

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

Egy másik kérdéssel összekapcsolva az anyagi nehézségek kérdéskörét, elmondható, hogy a háztartások döntő többségének nem okoz nehézséget a rezsi költségek, vagy az esetlegesen fennálló hitel törlesztő részleteinek a kifizetése. A rezsiköltségek kigazdálkodása összességében a válaszadó háztartások 5%-ának okoz komoly nehézséget,

© MTA KRTK RKI NYUTO

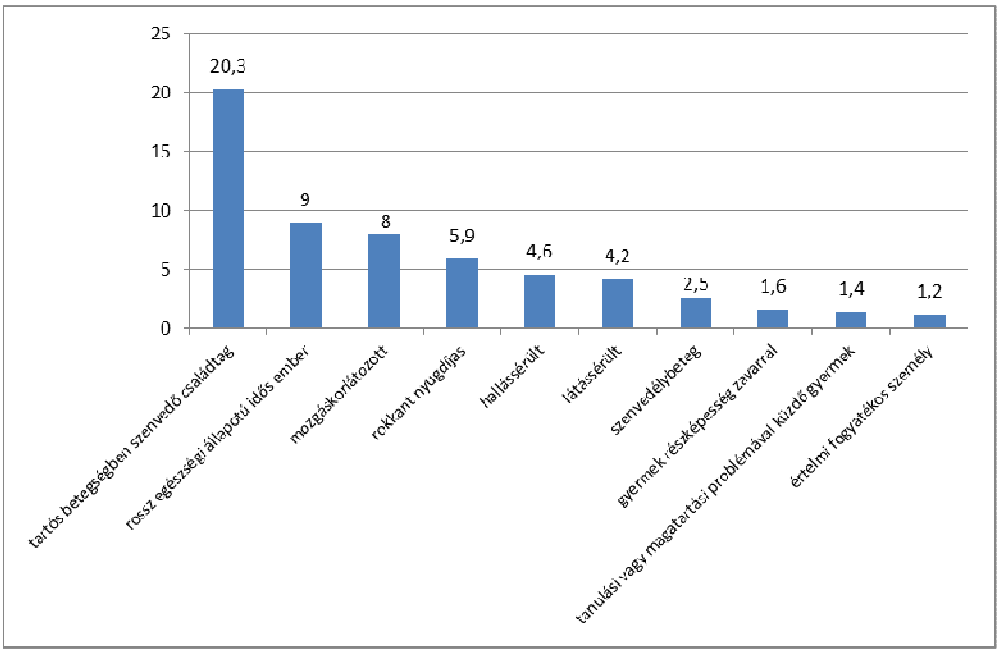
háromnegyedének viszont szubjektív bevallása szerint szerencsére nem jelent komolyabb megterhelést annak fizetése. Hitelköltségei egyébiránt a zirci háztartások közel egyharmadának (29,8%) vannak, de többségük (kétharmaduk) számára nem okoz gondot annak fizetése, ugyanakkor összességében tizedüknek hónapról hónapra nehézségeik vannak a törlesztéssel (8,1%), vagy nem is tudják fizetni a törlesztő részleteket (1,2%). Egyéb tartozása (pl. családi-rokoni-baráti 'kölcsön' stb.) a válaszadó háztartások csupán 5%-ának van, felük számára nem jelent nehézséget ennek törlesztése, ötödük azonban küzd ezzel.

A családok fentebb leírt nehézségei mellett, hogy minél teljesebb képet kaphassunk szociológiai és szociális jellemzőikről, helyzetükről, speciális terheikről és szükségleteikről, rákérdeztünk arra is, hogy az egyes háztartásokon belül él-e pl. valamilyen fogyatékosságban vagy tartós betegségben szenvedő egyén, tanulási/magatartási problémával küzdő gyermek, van-e szenvedélybeteg, vagy akár rossz egészségi állapotú idős családtag. E családok fokozottabb gondozási szükségletekkel bírnak mind az egészségügyi, mind a szociális szolgáltatások tekintetében.

Jellemzően a legtöbb háztartásban (66,8%) nincsenek az általunk felsorolt jellemzővel bíró családtagok, ugyanakkor hatodában egy, közel tizedében kettő, 5%-ában három jellemző is bejelölésre került, melyek között azonban számos átfedés van (pl. rossz egészségi állapotú idős ember – mozgáskorlátozott). A 3. ábrából látható, hogy néhány kivételtől eltekintve 1–6% közötti arányban találjuk az érintett háztartásokat. Legkisebb arányban értelmi fogyatékos személy és/vagy magatartási/tanulási nehézséggel küzdő, illetve részképesség-zavaros gyermek él a válaszadó családokban, minimális az előfordulási gyakoriságuk. Szubjektív bevallás alapján nagyon alacsony a szenvedélybetegség jelenléte is. Legnagyobb arányban ugyanakkor a tartós betegségben élők jelenléte figyelhető meg, a zirci háztartások ötödében él olyan személy, aki valamilyen tartós betegségben szenved. Említésre érdemes még, hogy a családok 9%-ában gondoznak olyan idős embert, akinek nagyon rossz az egészségi állapota, illetve 8%-ában él mozgáskorlátozott családtag *(18. ábra)*.

© MTA KRTK RKI NYUTO

18. ábra: A különböző fogyatékosságokkal, egészségi és egyéb problémával küzdő családtagokkal bíró háztartásoknak aránya (%)

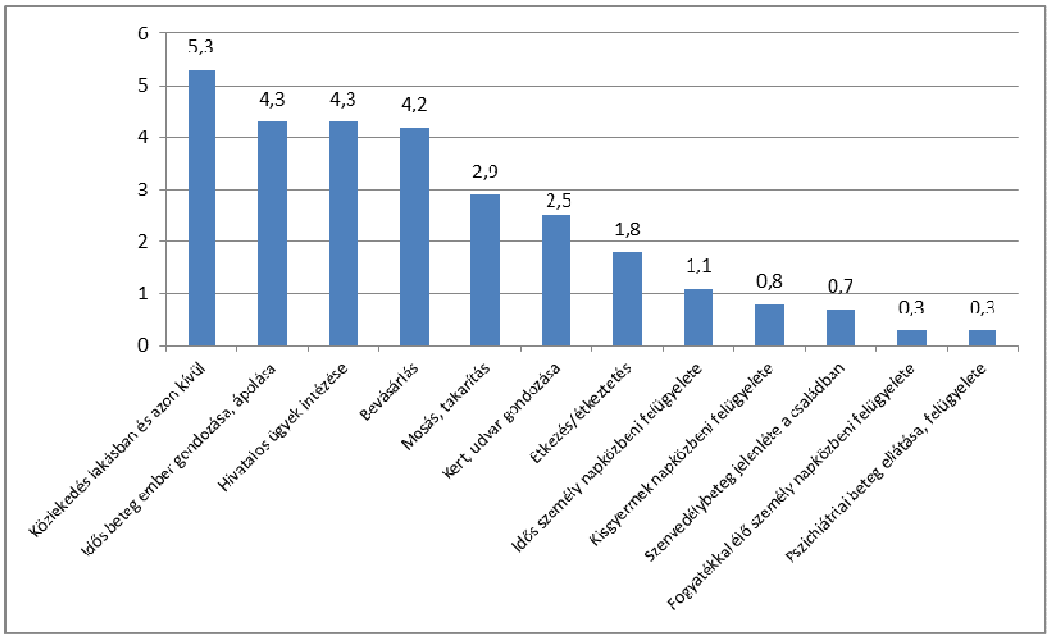

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

A családok számára akár egy-egy speciálisabb szükségletű családtag jelenléte, ellátása, gondozása is nehézségeket okozhat, de bizonyos, pl. a mindennapi élet során felmerülő feladatok (különböző háztartási munkák, bevásárlás, hivatalos ügyek intézése) kivitelezése is gondot jelenthet pl. kedvezőtlen egészségi állapot vagy egyéb okok (pl. kisgyermek jelenléte, munkavégzés/kedvezőtlen munkabeosztás) következtében. Az előbb már láthattuk, hogy alacsony azon háztartások aránya, ahol speciális szükségletű családtagok lennének, így nem meglepő, hogy minimális arányban jelenik meg a gondok között pl. a fogyatékkal élő személy napközbeni felügyelete, vagy a pszichiátriai beteg ellátása, vagy akár a szenvedélybetegség *(4. ábra)*. Egyébként is nagyon alacsony arányban kerül említésre bármelyik feladat ellátása nehézségként, problémaként, ami azt mutatja, hogy a háztartások döntő többsége, akár többszemélyes, akár egyszemélyes, el tudja látni a mindennapi feladatokat. Látható, hogy az idős, beteg ember gondozása mellett leginkább a lakásból/házból kimozduló tevékenységek ellátása (közlekedés, bevásárlás, hivatali ügyek intézése) ütközik a háztartások egy része számára nehézségbe, jelent kihívást, de az érintett háztartások aránya ez esetben is csupán 4–5% *(19. ábra)*.

© MTA KRTK RKI NYUTO

19. ábra: A speciális szükségletű családtagok gondozása, illetve egyes hétköznapi feladatok ellátása során nehézségbe ütköző háztartások aránya (%)

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

2.7. Közösségi és civil élet, társadalmi aktivitás – szervezeti tagság, önkéntesség

A lakosság közösségi és társadalmi aktivitását elsődlegesen a különböző társadalmi szervezetek tevékenységével kapcsolatos aktivitások gyakoriságával próbáltuk megragadni, elsődlegesen a különböző egyesületekben, klubokban, körökben való tagsági viszonyra, valamint az önkéntes tevékenységre[1] kérdeztünk rá. A háztartási lekérdezés e tekintetben a kérdőívet kitöltő személyek aktivitásáról ad képet, nem a teljes háztartásra nézve szolgál információkkal.

2.7.1. Civil élet

Zircen rendkívül sokszínű a civil szervezeti paletta, a település lélekszámához viszonyítva sok és széles spektrumú szervezeti kör van jelen. A KSH nyilvántartása 63 működő nonprofit szervezetet jelez Zircen, az önkormányzat listája ennél kicsit több, 68 alapítványt, egyesületet, klubot, más civil/nonprofit szervezetet jegyez. Az ezer lakosra jutó szervezetszám 9 körül alakul, ami az országos átlagot (6,6) jelentősen meghaladja. Az itt élő lakosság és egyéb társadalmi szereplők önszerveződési aktivitása tehát kimagasló

[1] Szakmai és módszertani szempontból is mindenképpen fontosnak tartjuk annak kinyilvánítását, hogy a családi, rokoni, baráti kapcsolatban lévők számára nyújtott segítséget, szolgálatot nem soroljuk az önkéntes munka körébe. Ennek kinyilvánítására azért van szükség, mert az utóbbi időben egyes szakmai körökben is megfigyelhető, hogy – alapvetően az elmúlt évtizedekben zajló értékváltozásokra, a hagyományos közösségi támogatások gyengülésére hivatkozva – a háztartáson kívül élő családtag, rokon, illetve barátok javára végzett tevékenységet is önkéntes segítségként, tevékenységként kezelik, illetve veszik számba.

© MTA KRTK RKI NYUTO

mértékű. A képet azonban árnyalja, hogy gyakorló civil szakemberek egyöntetűen úgy nyilatkoznak, hogy a 60–70 szervezetből igazából 20–30 végez aktív tevékenységet.

A szervezetek között egyaránt megtalálhatók a szabadidős, hobbi szervezetek, sportegyesületek, kulturális és hagyományőrző szerveződések, oktatási alapítványok, karitatív és a szociális ellátás, illetve az egészségügy területén működő klubok, egyesületek, alapítványok, szakmai szervezetek, de találunk gazdaság- és térségfejlesztéssel foglalkozó, valamint a testvérvárosi kapcsolatok ápolásán munkálkodó egyesületeket is. A civilek tehát az élet szinte minden területén jelen vannak a településen, számos helyi és országos vonzerejű rendezvény kötődik a nevükhöz, illetve aktívan megjelennek a város kulturális, sport kínálatának alakításában, bekapcsolódnak a térség- és gazdaságfejlesztésbe, városszépítésbe, hagyományőrzésbe, környezetvédelembe, az egészségügyi, szociális-karitatív, oktatási és ifjúságügyi területekbe.

2.7.2. Társadalmi szervezeti tagság és aktivitás

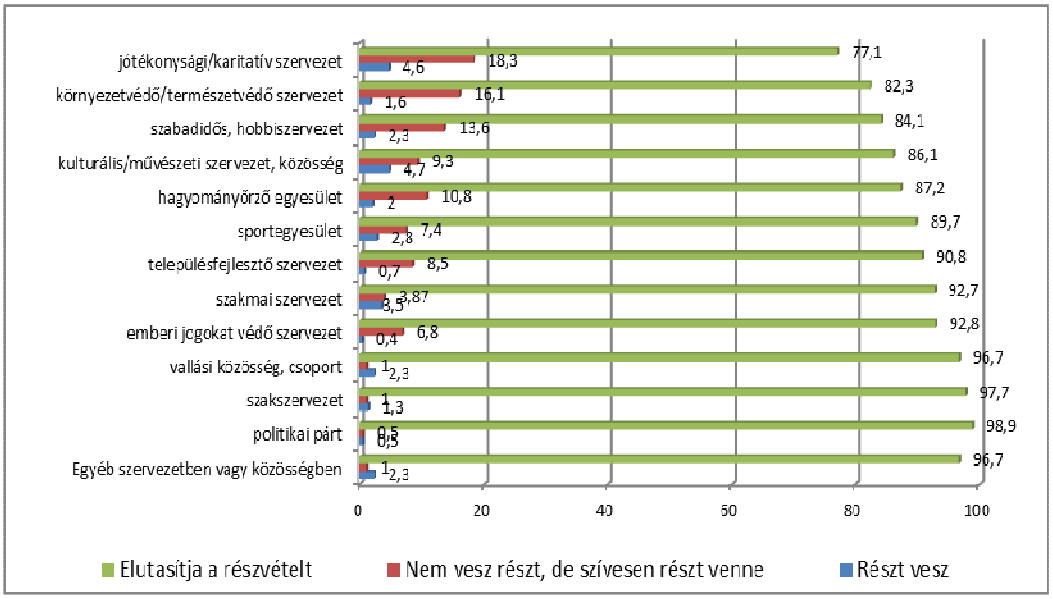
A társadalmi részvétel egyik fokmérőjeként tekintünk a különböző társadalmi szervezetekben való szerepvállalásra. A nagyszámú civil/nonprofit szervezet jelenléte mutatja, hogy az önszerveződési aktivitás az országos és a Veszprém megyei átlagnál magasabb Zircen, ugyanakkor a kérdőíves felmérés eredményei azt mutatják, hogy ennek ellenére a lakosság jelentős része távol marad e kezdeményezésektől, nem vesz részt az egyesületek, alapítványok, egyéb társadalmi szervezetek tevékenységében. Válaszadóink 80%-a egyetlen szerveződés munkájába sem kapcsolódik be, sem tagként, sem alapítóként, vezetőként vagy önkéntesként. 20%-ukra ugyanakkor jellemző ez a fajta társadalmi aktivitás, jellemzően egy szervezethez kapcsolódnak (minta nyolcada) főként tagként vagy önkéntesként. Nagyon alacsony azoknak az aránya (3,2%), akik három vagy annál több szervezet munkájában is részt vesznek.

Ha az egyes tevékenységi területeket nézzük, megállapítható, hogy a legtöbben vallási közösséghez (6,7%) kötődnek, illetve kulturális/művészeti (4,7%), jótékonysági/karitatív (4,6%) szervezetek munkájában vesznek részt, vagy szakmai szerveződésnek (3,5%) a tagjai *(20. ábra)*. Látható azonban, hogy csupán a vallási közösséghez kötődés esetében haladja meg az 5%-ot az említési gyakoriság. Legkevésbé a politikai pártokban (0,5%) való részvétel, illetve az emberi jogokat védő (0,4%), valamint a településfejlesztő (0,7%) szervezetekben való jelenlét került említésre. A pártpolitikai tevékenységbe való bekapcsolódást a megkérdezettek gyakorlatilag teljes köre (98,9%-a) határozottan elutasítja, csakúgy, mint a szakszervezetekben (97,7%) való részvételt. Összességében elmondható, hogy a jótékonysági szervezeteket kivéve minden tevékenységi területen 80% feletti azoknak az aránya, akik nem szeretnének sem tagként sem egyéb módon részt venni az adott területen tevékenykedő civil szervezetek munkájában.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A karitatív tevékenységet folytató szerveződések munkájába a válaszadók közel ötöde szívesen bekapcsolódna, e terület mellett még a környezetvédelem, illetve a hagyományőrzés tűnik 'vonzónak', a kérdőívet kitöltők 16%-a, illetve 11%-a bevonható lenne e területeken munkálkodó civil szervezetekbe *(20. ábra)*.

20. ábra: A különböző társadalmi szervezetekben való részvétel, illetve a részvétel elutasításának mértéke, %, n=1 731

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

2.7.3. Önkéntesség

Az önkéntes tevékenység jó lehetőséget kínál mások megsegítésére és egyben önmagunk fejlesztésére, fejlődésére is, de aktív szerepvállalást feltételez, illetve kíván meg.

A kérdőívet kitöltők közel ötöde (18,8%) végez önkéntes munkát, kilencede korábban önkénteskedett, jelenleg azonban nem aktív e tekintetben *(21. ábra)*. Az aktív önkéntesek jellemzően civil szervezetben tevékenykednek (közel felük [a teljes mintát tekintve 9% az arányuk]), negyedük valamilyen szociális/oktatási/kulturális vagy egyéb intézményhez kapcsolódik. Határozottan magas körükben azoknak az aránya is, akikre az ún. informális önkéntesség jellemző, azaz szervezeti kereteken kívül segítenek másokon. Ha nem is magas arányban, de jelen van a zirci önkéntesek körében az elmúlt időszakban megjelenő trend is, miszerint a piaci szféra szereplői is megjelennek fogadó, illetve generáló szervezetként *(22. ábra)*.

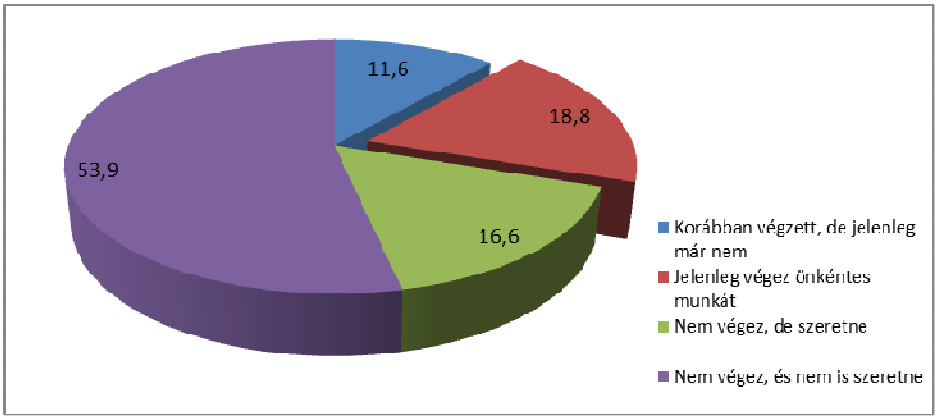
Válaszadóink közel háromnegyede (70,5%) ugyanakkor sosem végzett még önkéntes munkát, nem tapasztalta meg ennek örömét, személyiségépítő voltát *(21. ábra)*. Körükben jelentős többségben (76%-uk) vannak azok, akik határozottan elutasítják az e fajta szerepvállalást, összességében a válaszadók több mint fele (!) (ez nagyon magas arány)

© MTA KRTK RKI NYUTO

nemet mond az e fajta segítő, közösségi tevékenységre, 16,6%-uk azonban bevonható lenne az önkéntes munkába. , és azok, akik viszont bevonhatóak lennének az önkéntes munkába.

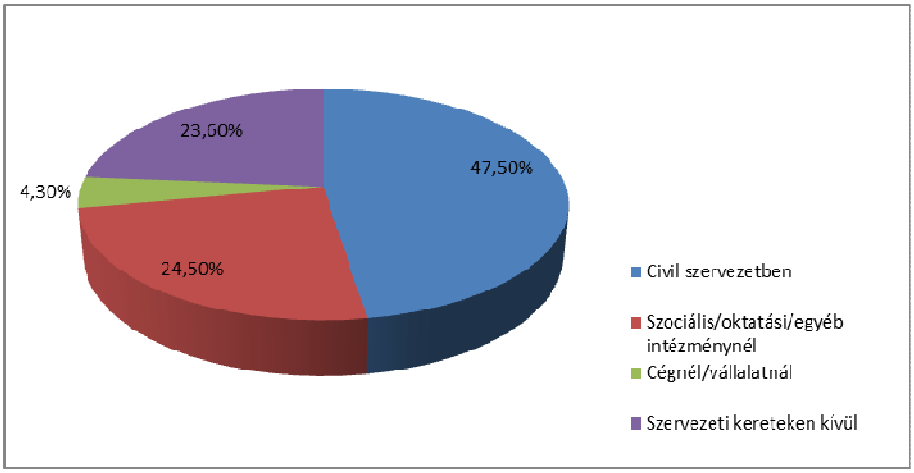
Összességében azonban megállapíthatjuk, hogy Zircen több-százra tehető azoknak a lakosoknak a száma, akik bázisát képezik, illetve képezhetik a közösségi tevékenységeknek. Fontos feladat lenne mind a civil szervezetek, mind más intézmények, szervezetek számára, hogy a potenciális önkénteseket megszólítsák, bevonják tevékenységeikbe, tudatos önkéntes menedzsmentet folytassanak. A potenciális önkénteseket egyrészt azok jelenthetik, akik korábban már önkénteskedtek, illetve akik úgy nyilatkoztak, hogy szívesen végeznének segítő tevékenységet.

21. ábra: A kérdőívet kitöltők önkéntességbe való bekapcsolódás szerinti megoszlása, %, n=1 731

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

22. ábra: Az önkéntes munkát végzők megoszlása aszerint, hogy hol végzik tevékenységüket, %, n=326

Forrás: Lakossági felmérés 2015.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2.8. Az aktív korúak jellemzése iskolai végzettség és munkaügyi státusz alapján

A vizsgálat látókörébe került családtagok közül 3019 fő volt aktív korú a lekérdezés idején. Közülük kizártuk a tanulókat és nyugdíjasokat, valamint a rokkantnyugdíjasokat, így egy 2260 főt tartalmazó részmintát vizsgáltunk tovább, akik jelenleg munkavállalók vagy potenciális munkavállalók.

13. táblázat: Az aktív korúak megoszlása életkor és foglalkozási státusz szerint, Zircen, 2015-ben

Foglalkozási státusz	Korcsoportok (életév)							Össze-sen
	15-18	19-25	26-30	31-40	41-50	51-60	61-65	
	fő							
Alkalmazott teljes munkaidőben	2	121	170	465	426	442	53	1679
Alkalmazott részmunkaidőben		5	5	24	14	12	4	64
GYES, GYED, GYET („főállású anya")		12	16	65	7			100
Önálló, vállalkozó, saját vállalkozásában dolgozik		4	10	60	51	69	19	213
Alkalmi munkákból, megbízásokból él		2	3	9	5	3	1	23
Munkanélküli		12	5	16	12	11	7	63
Nyugdíjas (saját jogú, öregségi, özvegy)			2	1	6	85	255	349
Rokkantnyugdíjas (leszázalékolt)		2	2	9	15	50	20	98
Háztartásbeli				2	3	8		13
Tanuló	150	152	7	2		1		312
Segítő családtag				1	2	4	1	8
Közfoglalkoztatott		2	3	5	4	8	1	23
Egyéb	1	6	5	7	8	22	8	57
NT/NV					1	1		2
(üres)								15
Végösszeg	153	318	228	666	554	716	369	3019

Forrás: Kérdőívek 2015 alapján saját szerkesztés.

A mintából 2127 fő jelezte, hogy van jövedelme, közülük 1997 fő dolgozik, a fennmaradó 129 fő nyilatkozott úgy, hogy nem dolgozik, tehát aktívként nyilván nem munkajövedelemmel rendelkezik (nyugdíjasok és diákok nincsenek ebben a részadatbázisban, tehát a nyugdíj és ösztöndíj kizárható).

Megvizsgáltuk, hogy az aktív korú csoport tagjai szakmájukban dolgoznak-e. Mindezt a legmagasabb iskola végzettség szerinti bontásban tettük meg. 1986 személyről volt meg mindkét információ értékelhető formában, ez alapján készítettük az alábbi táblázatot.

© MTA KRTK RKI NYUTO

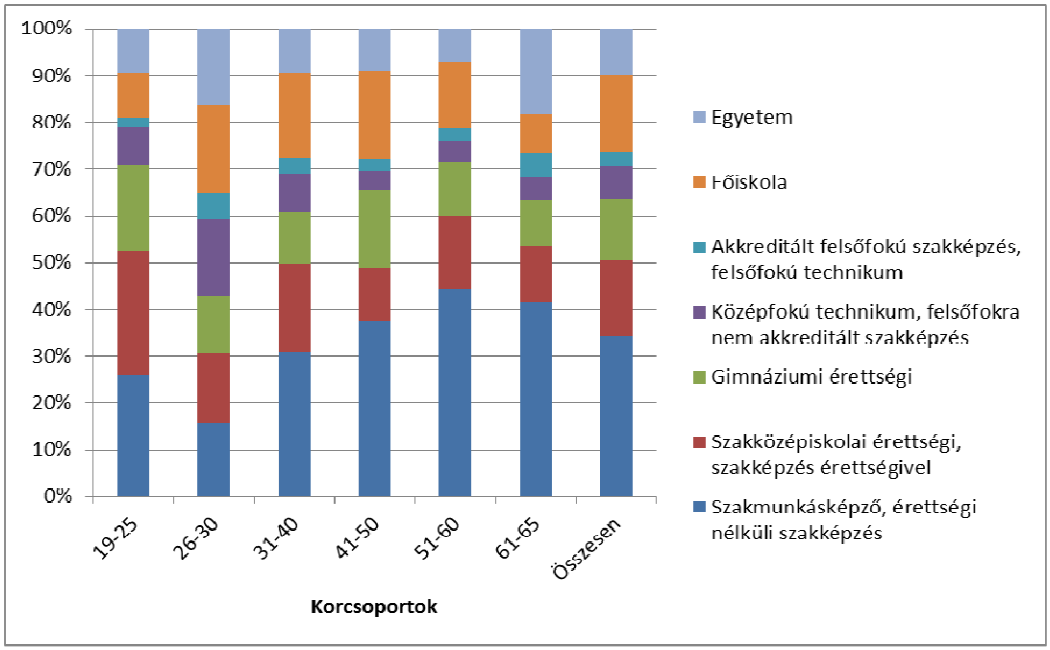
14. táblázat: Az aktív korúak megoszlása legmagasabb iskolai végzettség és szakmájuk használata szerint, Zircen, 2015-ben (N=1986)

Legmagasabb iskolai végzettség	Összesen	Szakmájában dolgozik-e?		Szakmájában dolgozik-e?	
		Igen	Nem	Igen	Nem
		fő		%	
Kevesebb, mint 8 általános	6	3	3	50,0	50,0
8 általános	67	21	46	31,3	68,7
Szakmunkásképző, érettségi nélküli szakképzés	673	274	399	40,7	59,3
Szakközépiskolai érettségi, szakképzés érettségivel	306	132	174	43,1	56,9
Gimnáziumi érettségi	218	116	102	53,2	46,8
Középfokú technikum, felsőfokra nem akkreditált szakképzés	141	73	68	51,8	48,2
Akkreditált felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum	51	31	20	60,8	39,2
Főiskola	322	241	81	74,8	25,2
Egyetem	199	157	42	78,9	21,1
Egyéb	3		3	0,0	100,0
Végösszeg	1986	1048	938	52,8	47,2

Forrás: Kérdőívek 2015 alapján saját szerkesztés.

A táblázat világosan mutatja, hogy a részmintában szereplők fele-fele arányban tudják használni a szakmájukat. Az iskolai végzettség növekedésével szignifikánsan nő azok száma, akik szakmájukban dolgoznak.

23. ábra: Az aktív korú családtagok megoszlása legmagasabb iskolai végzettség és életkori korcsoportok szerint, Zircen, 2015-ben. (N=2063)

Forrás: Kérdőívek 2015 alapján saját szerkesztés.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Életkor szerinti bontásban nem találtunk hasonlóan szignifikáns eredményt a szakma használatára. A részmintán belül, korcsoportonként vizsgálva az iskolai végzettséget kitűnik, hogy az idősebb korosztályok között némiképp magasabb a szakmunkás végzettségűek aránya, míg a fiatalabb korosztályok között magasabb az átlagos iskolai végzettségi szint.

Az életkor szerinti különbségek azonban nem mutatnak jelentős összefüggést azzal a ténnyel, hogy az adott személy szakmájában dolgozik-e vagy sem.

15. táblázat: Az aktív korúak megoszlása korcsoportok és szakma használata szerint, Zircen, 2015-ben

Korcsoportok	*A korcsoportba tartozók száma (fő)*	*Közülük a szakmájukban dolgozók aránya*
19-25	60	44,4
26-30	96	51,3
31-40	296	50,1
41-50	279	56,0
51-60	278	55,3
61-65	41	54,7
Végösszeg	1050	52,8

Forrás: Kérdőívek 2015 alapján saját szerkesztés.

A munkaügyi státusz szerinti bontás azt mutatja, hogy a teljes munkaidőben alkalmazottak (55%-a) és az önállók (63%-a) használják leginkább a végzettségüket, míg a részmunkaidősök, közfoglalkoztatottak kisebb arányban tudják érvényesíteni szerzett szakmájukat.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. INFRASTRUKTÚRA

3.1. Közlekedési hálózat

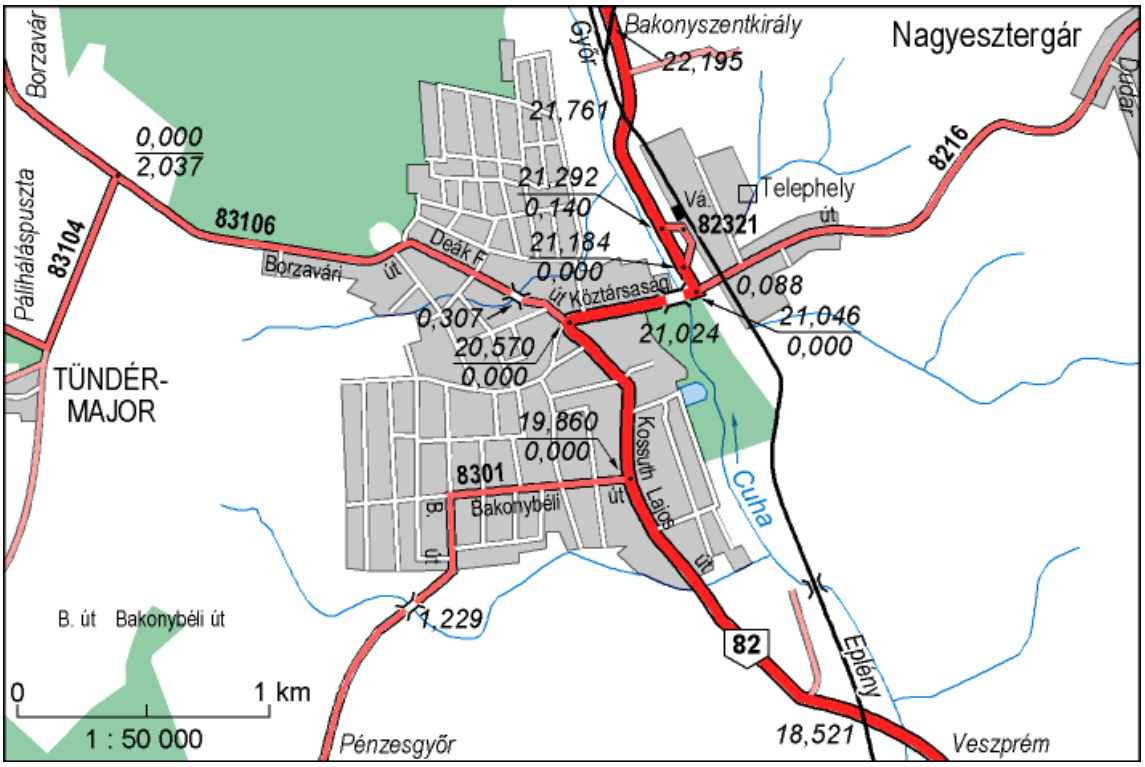
3.1.1 Közúti közlekedés, belterületi utak

Zirc közúthálózati kapcsolatát tekintve a Győrt Veszprémmel összekötő 82-es számú másodrendű főút mentén helyezkedik el. Zirc Veszprém megyei jogú várostól, és egyben a veszprémi megyeszékhelytől 23 km-re, Győr megyei jogú várostól pedig nagyjából 50 km-re található. Északi irányban így közúton biztosított a kapcsolata az M1-es autópályával, déli irányban pedig a 8-as számú főúttal (1. ábra).

Zirc városa ezen kívül megközelíthető még az alábbi összekötő, és bekötő utakon keresztül:

- 8216. számú Zirc-Mór összekötő út
- 8301. számú Zirc-Bakonybél- Nagygyimót összekötő út
- 83106. számú Porva bekötő út

1. ábra: Zirc közúthálózati kapcsolata

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

A város teljes bel- és külterületi úthálózatának hossza 39,23 km, melyből külterületen 6,01 km a burkolatlan útfelület, belterületen pedig 2,84 km. A belterületi teljes úthálózat hossza 33,22 km.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az Országos Területrendezési Tervben (OTrT) az országos kerékpárút-törzshálózat elemi között az Északnyugat-dunántúli kerékpárút 8.A jelű nyomvonalának részét képezi Zirc, melynek részletes útvonala az alábbi:

- Győr - Pannonhalma - Csesznek - Zirc - Veszprém - Balatonalmádi - Balatonfüred - Badacsonytomaj - Szigliget - Keszthely - Hévíz - Zalabér - Zalaegerszeg - Zalalövő – Őriszentpéter

Zirc belterületi úthálózatának kezelője és fenntartója az önkormányzat mely alól kivéltelt képeznek az alábbi állami fenntartású utak:

- 82. sz. Veszprém – Zirc – Győr másodrendű főút 19+185 - 21+515 km sz. közötti szakasza
- 8216. sz. Zirc – Mór összekötő út 0+000 - 0+639 km sz. közötti szakasza,
- 8301. sz. Zirc- Bakonybél – Nagygyimót összekötő út 0+000 - 0+969 km sz. közötti szakasza
- 83106. sz. Porva bekötő út 0+000 - 1+336 km sz. közötti szakasza
- 82321. sz. Zirc állomáshoz vezető út 0+000 - 0+140 km sz. közötti szakasza

Ezeknek az útszakaszoknak a kezelője a Magyar Közút Zrt, mely az elmúlt években az alábbi kiemelt fejlesztéseket végezte el:

- 2010-ben: **82. sz. főút** 20+460 – 20+919 km szelvény közötti szakaszon 6 cm marás, 6 cm AC 16 kopó (F) aszfaltréteg került beépítésre
- 2011-ben: **82. sz. főút** 21+205 – 21+355 km szelvény közötti szakaszon 10 cm marás, 5 cm AC 16 kötő NM, 5 cm AC 16 kopó (F) aszfaltrétegek kerültek beépítésre teljes szélességben
- 2011-ben: **8301. sz. összekötő út** 0+636 – 0+776 km szelvény közötti szakaszon 10 cm marás, 5 cm AC 16 kötő NM, 5 cm AC 16 kopó (F) aszfaltrétegek kerültek beépítésre teljes szélességben
- 2004-ben: **8216. sz. összekötő út** 0+600 – 0+639 km szelvény közötti szakaszán 1 réteg felületi bevonat került beépítésre teljes szélességben
- A 83106. sz. bekötő úton és a 82321. sz. állomáshoz vezető úton nem történt beavatkozás az elmúlt években

A Magyar Közút kezelésében álló utak jelenlegi állapotáról a következők mondatók el:

82. sz. főút:

- 19+185 – 20+440 km szelvény közötti szakasz (A lakott terület kezdete táblától a Rákóczi térig): A burkolat állapota erősen leromlott. A szakasz jelentősen nyomvályús, felülete egyenetlen, burkolat széle letöredezett.
- 20+440 – 21+000 km szelvény közötti szakasz (A Rákóczi tértől a Tesco előtti csomópont végéig): A burkolat állapota nagyobb beavatkozást jelenleg nem igényel. Jobb oldalon a csatorna nyomvonalán lokális süllyedések jellemzőek, helyenként hálós, illetve hosszirányú repedések láthatóak.

© MTA KRTK RKI NYUTO

- 21+000 – 21+210 km szelvény közötti szakasz: A 82-8216. sz. utak csomópontja (Tesco csomópont) átépítése körforgalmú csomóponttá vizsgálandó. Helyenként hosszirányú repedések jelentkeznek.
- 21+210 – 21+350 km szelvény közötti szakasz: 2011-ben nagyfelületi burkolat felújítás valósult meg.
- 21+350 – 21+515 km szelvény közötti szakasz (lakott terület vége tábláig): Burkolat állapota nagyobb beavatkozást jelenleg nem igényel. Esős időben felülete csúszik. Lokális süllyedések, illetve hálós repedések jelentkeznek a szakaszon.

8216. sz. összekötő út:

- 0+000 – 0+115 km szelvény közötti szakasz: A burkolat állapota erősen leromlott. Foltszerű javítások, kigyűrődések, nyomvályú és repedezettség jellemzi.
- 0+115 – 0+639 km szelvény közötti szakasz: A burkolat állapota nagyobb beavatkozást jelenleg nem igényel.

8301. sz. összekötő út:

- A burkolt állapota erősen leromlott. Közmű nyomvonala a szakaszon jelentősen összerepedezett, lokálisan megsüllyedt. Az alépítmény tönkremenetelére utaló teherbírási problémákat jelző keresztirányú, illetve hálós repedések jelentkeznek a burkolaton.

83106. sz. bekötő út:

- Burkolata leromlott, elöregedett. A burkolat illetve közműnyomvonal több helyen lokálisan megsüllyedt, foltszerű javítások, kátyúk, hálós repedezettség jellemzi.

82321. sz. állomáshoz vezető út:

- Burkolata nagyobb beavatkozást nem igényel. Amennyiben a város igényli, úgy a vasútállomás miatti átépítése (szegély, parkoló stb.) szükséges.

A Magyar Közút Zrt. a Zirc belterületét érintő országos közutakon, a 82-es főút kivételével, jelenleg forráshiány miatt nem tervez felújítást. A 82-es út tervezett felújítása viszont érinti Zirc települést a 19+185 – 20+440 km szelvény közötti szakaszon. A felújítás közbeszerzése folyamatban van, viszont kiviteli tervvel jelenleg nem rendelkezik. A útkezelő emellett pedig vizsgálódónak tartja a fentebb említett 4-5 számjegyű utak (8216., 8301., 83106., 82321.) felújításának lehetőségét.

Az önkormányzati belterületi úthálózat gyakorlatilag burkolt, minimális a murvás, vagy a makadámút aránya. Az új lakótelepen, az úgynevezett Kukoricaföldek lakótelepen, a murvás utakon az elmúlt 5-8 évben martaszfaltos felújítás történt. A forgalmasabb szakaszok, ahol a helyi autóbuszjárat is közlekedik, kapott egy felületi zárást, melynek köszönhetően a Kukoricaföldek lakótelep alkalmassá vált a helyi járatú közlekedés bevonására.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Idén elkészült a Zirc közlekedését feltáró alaptanulmány (Zirc Város Közlekedését Feltáró Tanulmány). A tanulmány kiemelten foglalkozik a városközponti csomóponttal, a Rákóczi térrel, ugyanis a 82-es úton az elmúlt években rendkívül megnövekedett a teherforgalom. A napi 8-9000 E/nap forgalomnak több mint a harmada nehézgépjármű, nyáron pedig a turistaforgalom is jelentős, különösen pénteken és szombaton.

Nagyon régóta szerepel Zirc tervei között, ahogyan a jelenlegi rendezési tervben is, a 82-es út elkerülő szakasza, melynek nyomvonala a várost keletről kerülné meg. Tanulmány terv szinten már régóta létezik ez az elkerülő út, azonban a jelenleg hatályos 1222/2011. (VI.29.) Korm. határozat a gyorsforgalmi- és a fő úthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről nem tartalmazza a 82-es út zirci elkerülő útját (csak a Veszprém, Gyulafirátót elkerülőt a 2011-től 2016-ig tartó programciklusban). Ugyanakkor a 2014. január 1-től hatályos Országos Területrendezési Tervben (OTrT) a főutak tervezett településelkerülő szakaszainak felsorolásánál, a 82-es út esetében Zirc városa is feltüntetésre került. A Magyar Közút tájékoztatása alapján azonban vizsgálandó az elkerülő út építésének lehetősége és szükségessége.

A közúthálózaton a legnagyobb problémát jelenleg a burkolat felületi minősége, és a vízelevezetés jelenti. A város északkeleti részén épült Tesco áruház néhány éve a 82-es út bementi szakaszától a városközpontig felújította az út burkolatát. A Tesco ígérete szerint idén pedig a városközpontból ki déli irányban, a Ciszterci Apátságtól Olaszfaluig, ősszel kapni fog a 82-es út egy burkolat megerősítést. A város képviselő testülete emellett döntött a 82-es út Veszprém irányból a város központjáig tartó rendezéséről is, déli városkapu kialakításával.

Az útfelújítások mellett a város járda felújítási programot is indított, melyből a városközpont forgalmasabb területei, járdái kerülnek majd felújításra. Ide kapcsolódik, hogy a Ciszterci Apátsággal közös pályázaton sikerült a városnak a Rákóczi teret felújítani. A felújítás kereteiben megtörtént a zöldfelület rendezése, közel 100 darab gépjárműparkoló, közlekedő út, és a közvilágítás kialakítása. A megújult téren kialakításra került egy országzászló nevű központi hely, aminek a térsége térburkolattal lett ellátva. Emellett egy diák fórum, diákpavilon, kapott helyet, ami a diákok, turisták gyülekezésére szolgál. A felújított téren létesült még egy kis játszótér, és sportpálya is. Az új parkolók a tér körül kerültek kiépítésre. Az önkormányzat a Rákóczi térnek az apátság bejárata előtti rész felújítására is adott tervezési megbízást.

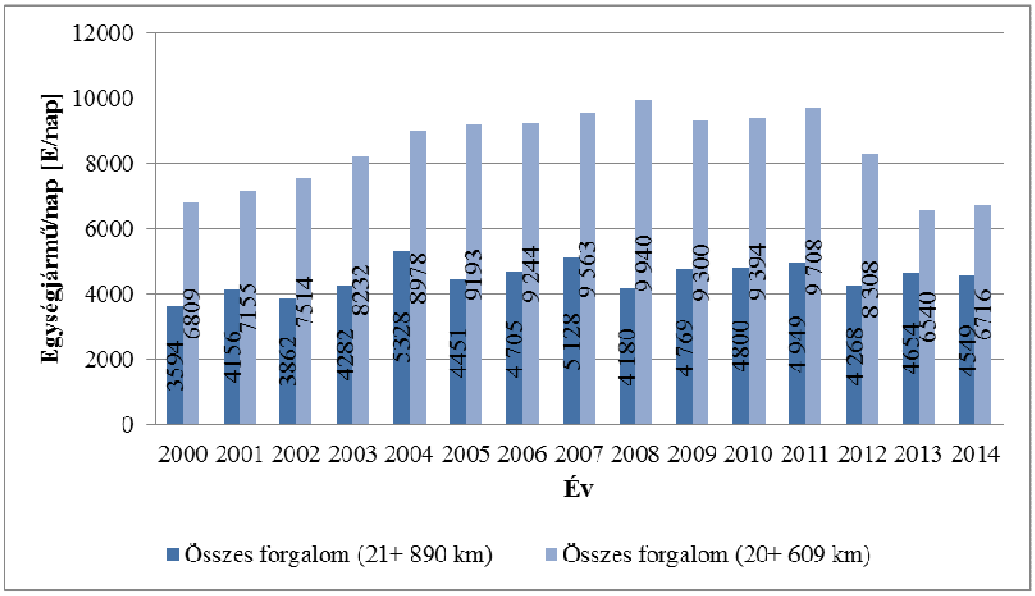
Az önkormányzat igyekszik valamennyi városrészben (Akli, Tündérmajor, Kardosrét) karbantartani, és felújítani az útjait.

A lakossági kérdőív kiértékelése során a zirciek a belterületi utak állapotát egy 0-tól 10-ig terjedő skálán (ahol a 0 nagyon elégedetlen, a 10 pedig nagyon elégedettet jelentett) átlagosan 2,85-re értékelték. A legtöbben (21,1%) a 0-át jelölték meg, ezt követően a 3-ast (19,2%) és a 2-est (15,3%). 6 pont feletti értékelést a megkérdezettek alig 5%-a adott. A zirci lakossági így meglehetőségen elégedetlen volt a belterületi utak állapotával.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A 82-es út fogalmának változást tekintve elmondható, hogy a Rákóczi térnél a 20+609 km szelvényben mért évi átlagos napi forgalom jóval magasabb a város északi bemenetnél, a 21+890 km szelvényben mért forgalomnál (2. ábra). A Rákóczi térnél mért forgalom 2000 és 2008 között több mint 31%-kal nőtt, majd egy kisebb csökkenést követően 2011-től 2014-ig majdnem 31%-kal csökkent. Ezért, ahogyan az a *2. ábrán* is látható, Zirc központjában az évi átlagos napi forgalom 2014-ben 93 E/nappal volt csak kevesebb a 2000-ben mért értékhez képest.

2. ábra: A 82-es főút évi átlagos napi forgalmának változása 2000 és 2014 között

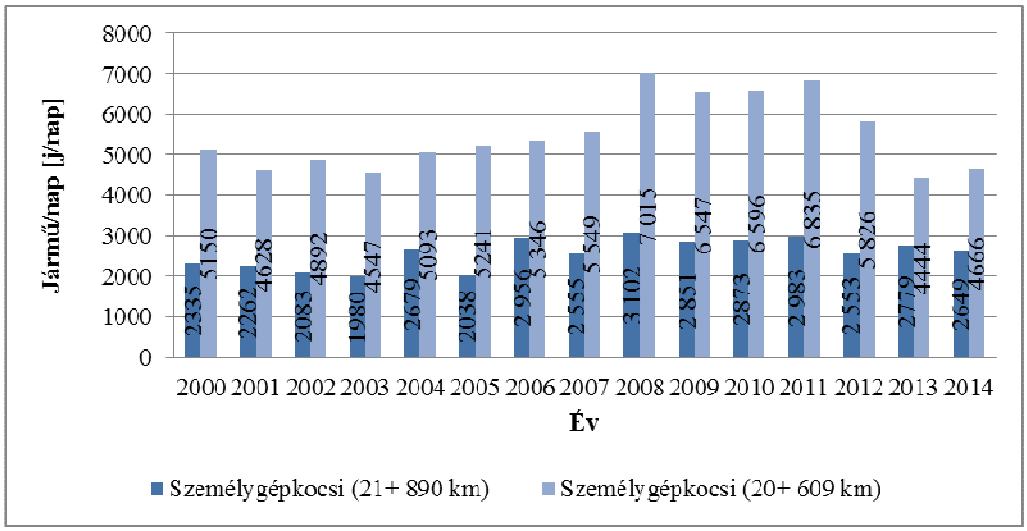

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. alapján szerkesztette Jóna László

Külön vizsgálva a 82-es főút személygépkocsi forgalmát, jól látható hogy az összes évi átlagos napi forgalomhoz hasonlóan alakult *(3. ábra)*. Az évi átlagos napi személygépkocsi forgalom 2000 és 2008 között 27%-kal nőtt, majd 2011 és 2014 között 32%-kal csökkent. A 2014-es évi átlagos napi személygépkocsi forgalom így 2000-hez képest 484 jármű/nappal volt kevesebb. A legalacsonyabb éves átlagos napi forgalom pedig 2013-ban volt, 4444 jármű/nappal.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. ábra: A 82-es főút évi átlagos napi személygépkocsi forgalmának változása 2000 és 2014 között

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. alapján szerkesztette Jóna László

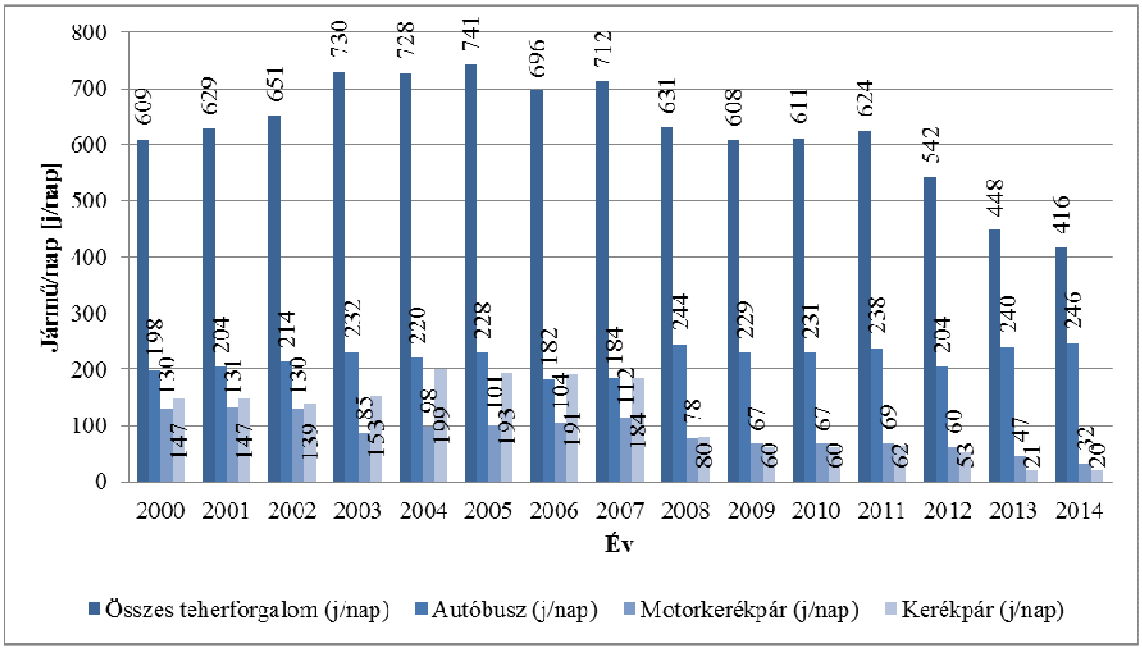
Tovább vizsgálva a 82-es út forgalmát, az összes teherforgalom esetében kitűnik, hogy a Rákóczi térnél (20+609 km) a teherforgalom csökkenő tendenciát mutat (4. ábra), míg a város északi bevezető szakaszán (21+890 km) 2009 óta nagyjából stagnál (5. ábra). A teherforgalom 2007 és 2014 között 42%-kal csökkent a Rákóczi térnél. Az autóbusz forgalom azonban gyakorlatilag 2008 óta 250 és 200 jármű/nap között mozgott ugyanott. A város északi bevezetőjén ugyanebben az időszakban viszont nem volt 200 jármű/nap felett az autóbusz forgalom. 2012 és 2014 között pedig 35%-kal csökkent az autóbusz forgalom az északi bevezetőn.

A városközpontban mért motorkerékpár, és kerékpár forgalom 2007 és 2008 között jelentősen vissza esett. A motorkerékpárok esetében több mint 30%-kal, a kerékpároknál pedig 56%-kal. Ezt követően mindkettő 2011-ig nagyjából stagnált, majd 2012-től 2014-ig a motorkerékpár forgalom 47%-kal, a kerékpár pedig 62%-kal csökkent. Az északi bevezetőnél hasonló mondható el a kerékpár forgalomról, viszont a motorkerékpár forgalom 2013 és 2014 között 38%-kal nőtt.

A 82-es fő út, a 8216-os, és 8301-es összekötő utak, a 83106-os bekötő út, és a 82321-es állomáshoz vezető út részletes forgalmi adatait, valamit műszaki jellemzőit az 1-es számú mellékelte tartalmazza.

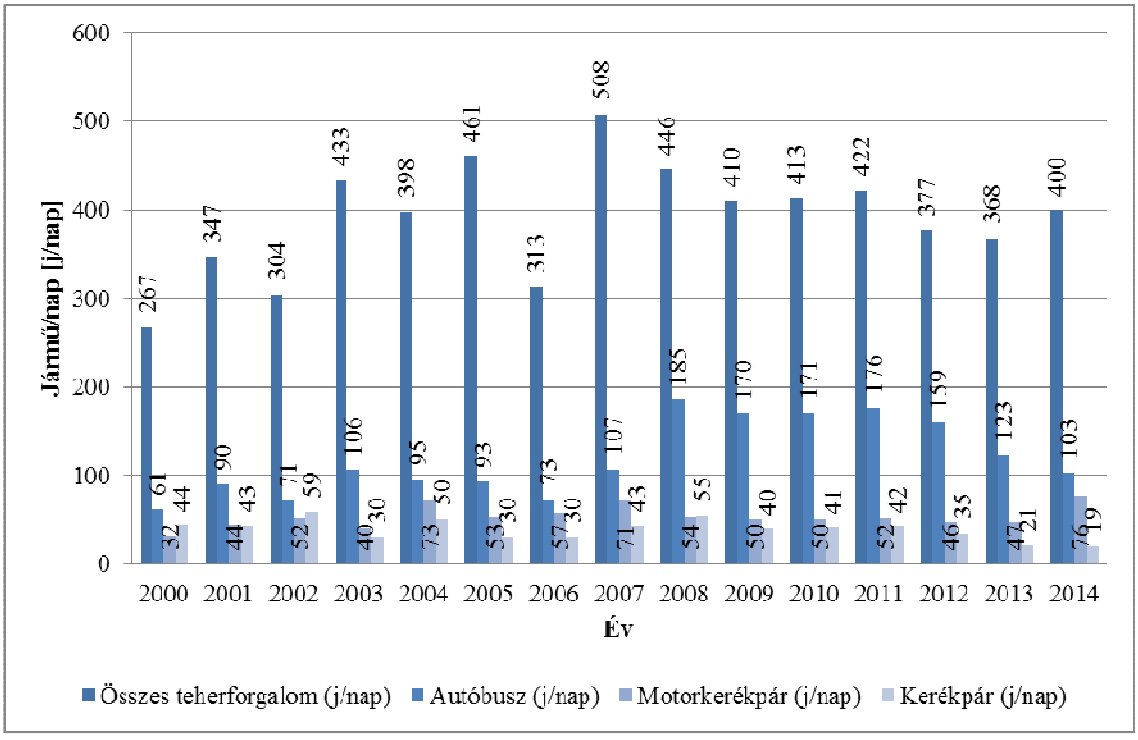
© MTA KRTK RKI NYUTO

4. ábra: A 82-es főút évi átalagos napi forgalma a 20+609 km szelvényben

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. alapján szerkesztette Jóna László

5. ábra: A 82-es főút évi átalagos napi forgalma a 21+890 km szelvényben

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. alapján szerkesztette Jóna László

© MTA KRTK RKI NYUTO

3.2. Közösségi közlekedés

3.2.1 Helyi közösségi közlekedés

Zircen jelenleg kettő vonalon közlekedik helyi autóbuszjárat. A képviselő testület azonban nemrég döntött kísérletképpen egy harmadik vonal indításáról is. A település déli részén található ugyanis egy ipari üzem (Bedeco Kft) amelyik jelentős fejlesztést tervez végrehajtani. Így 2 hónapig próbaüzemben egy helyi járat fog a vállalat irányába közlekedni. Továbbá idén feltehetően lesz az önkormányzatnak forrása arra, hogy a helyi járatos vonalát bővítse. Így megvalósulhat a 82-es mentén a háziorvosi rendelő és a kórház (szakrendelők) összeköttetése. A lakosság részéről ugyanakkor érkeztek visszajelzések további utcák helyi közlekedésbe való bevonására. Ehhez azonban szükség lenne az úthálózat fejlesztésére, mivel a kisutcák ívei nem úgy vannak kialakítva, hogy azon jelenleg az autóbuszok is el tudnak szabályosan fordulni. Továbbá szükség lenne további buszmegállók, buszöblök építésére.

A helyi járatok reggel 6:00-kor indulnak és este 18:00-ig járnak, melyek menterendje többnyire az iskolai igényekhez van igazítva.

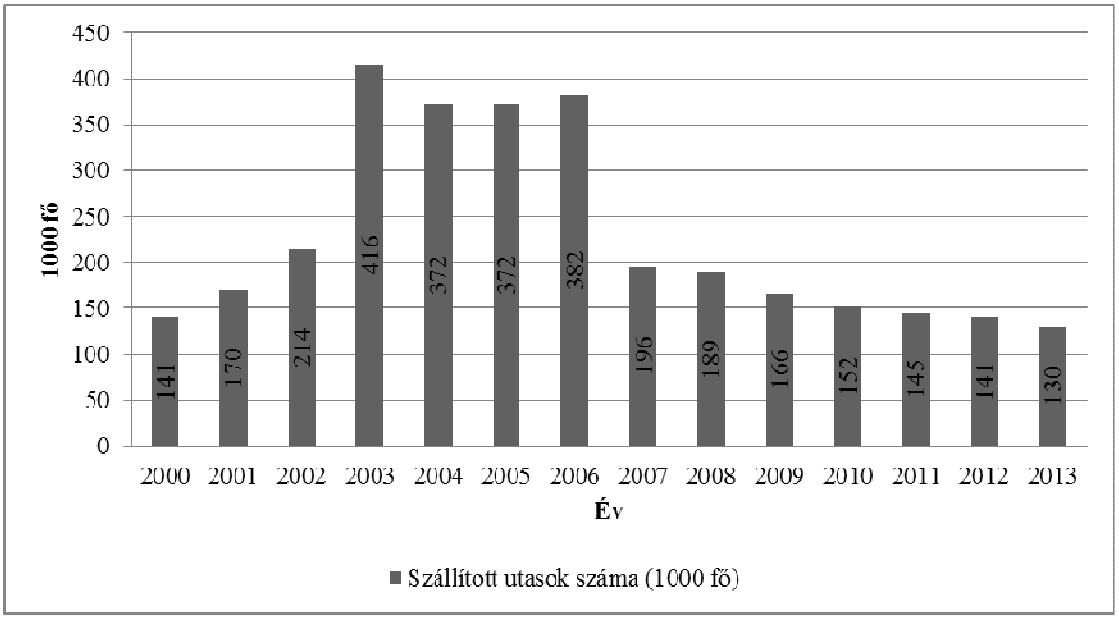
A jövőben a helyi járatú autóbusz közlekedés fejlesztésénél továbbra is nagy figyelmet kell szentelni annak várostervezéssel való együttes tervezésének. A várostervezőknek ugyanis ügyelniük kell a gyűjtő, és ráhordó utak kijelölésekor, a jövőben várható helyi közösségi közlekedés irányaira, és a megfelelő útszélességek kijelölésére.

A zirci lakosság körében készült felmérésből kiderült, hogy többnyire elégedettek a lakosok a helyi közösségi közlekedéssel, amit átlagosan 6,5-re értékeltek (0-nagyon elégedetlen, 10-nagyon elégedett). A legtöbben (20,1%) 10 pontot, 13,6%-a a megkérdezetteknek 8 és 5 pontot, 10,7%-a 7-et, 10,1%-a pedig 6 pontot adott a helyi közösségi közlekedésre.

Zirc helyi közösségi közlekedésében a szállított utasok száma 2007 óta nem éri el éves szinten a 200 ezer főt (6. ábra). A legtöbb utas (416 ezer fő) 2003-ban utazott a helyi járatokon, a legkevesebben pedig 2013-ban (130 ezer fő). 2007 és 2013 között 34%-kal csökkent a szállított utasok száma a helyi közösségi közösségi közlekedésben.

© MTA KRTK RKI NYUTO

6. ábra: Zirc helyi közösségi közlekedésében szállított utasok száma

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

3.2.2 Helyközi közösségi közlekedés

Veszprém megyében, így Zircen is az Északnyugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. (ÉNYKK Zrt.) végzi a közszolgáltatást 2016. december 31-ig.

A helyközileg szállított utasok létszáma 2000 óta folyamatosan csökken Veszprém megyében. A csökkenés aránya ugyanakkor változó, mert pár százalékos volt a csökkenés az elmúlt években, ami a tavalyi évben kicsit megtorpant, jelenleg pedig stagnál.

A gazdasági helyzetből eredően, új utazási irányok jöttek létre a Zirci járás, és Zirc vonzáskörzetében is. Zirc ipara ugyanis meglehetősen leépült, így a legtöbben most Mórra, Veszprémbe, és Győrbe járnak dolgozni. Mór jelentős ipari bázissal bír, így oda a helyközi járatokon kívül egy vállalkozó is indít szerződéses járatokat, mely többek között a Zircen és a Zirci járásban élő munkavállalók eljutását biztosítja a munkahelyükre. Újdonságként jött be Győr, ahová jelenleg az Audi indít 2–3 szerződéses buszjáratot. Veszprém irányába mindig is sokan jártak Zircről elsősorban iskolába, vagy dolgozni. Az elmúlt években pedig jelentősen nőtt a foglalkoztatás Veszprémben, köszönhetően annak, hogy komoly autóipari beszállítók telepedtek le a városban (pl. Balluff Elektronika Kft, JOST Hungária Bt., Continental Automotive Hungary Kft., Maxon Motor Hungary Kft.). Ezért az ÉNYKK a munkába eljutást segítően elindította a három műszakos járatot Veszprém vonzáskörzetében, a hét minden napjára. Így annak a zirci munkavállalónak is biztosított az eljutása Veszprémbe, aki például szombaton és vasárnap is három műszakba jár dolgozni. Illetve túlóra, vagy hétvégi berendelések esetén szintén el tudnak jutni a munkavállalók közösségi közlekedéssel Veszprémbe.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az elmúlt 15 évben jellemzően nem szűntek meg azok a járatok melyek Zircről indultak, vagy oda érkeztek. A közösségi közlekedés teljesítmény kibocsátása ugyanis az elmúlt években stagnál. Csökkent az autóbuszok zsúfoltság is a reggeli órákban, korábban ugyanis az egyes jártak tele voltak álló utasokkal. Manapság azonban már ritka az ilyen zsúfolt járat, ugyanakkor olyan tele buszok most is vannak ahol minden ülőhely foglalt, csak álló utas nincs rajtuk. Az utaslétszám csökkenés tehát nem eredményezett kapacitás, vagy járatszám csökkenést. A menetrendváltozások is inkább az élethez lettek igazítva, vagyis az iskola, illetve a munkaidő kezdetéhez, és végéhez.

2007-ben került átadásra Zircen az új autóbusz pályaudvar a vasútállomás mellett, így létrehozva egy intermodális csomópontot. Egy nyolcállásos buszpályaudvar létesült, egy autóbusz, és egy személygépkocsi parkolóval. Ugyanakkor a pályaudvar komfortosításra szorul, mivel a pályázatból elnyert összeg nem volt elegendő arra, hogy teljesen befejezésre kerüljön. Így szükség lenne egy fedett utas váró kialakítására, forgalmi irodával, mosdókkal, mivel jelenleg a vasútállomás épületében bérel helyiséget az ÉNYKK a MÁV-tól ilyen célra. Ugyanakkor az ÉNYKK szeretne még egy helyiséget bérbe venni, mert a buszvezetőknek is szükségük lenne télen egy fűtött pihenő helyiségre.

A buszpályaudvart az ÉNYKK Zrt. (a korábbi Bakony Volán Zrt.) üzemelteti hosszú távú üzemeltetési szerződéssel, aminek a fejlesztése, az üzemeltetési szerződés alapján, az önkormányzattal közös feladata.

Az új autóbusz pályaudvarral kapcsolatban probléma, hogy jelenleg nincs megfelelően kihasználva. A helyi lakosok ugyanis még mindig a városközpontban található Rákóczi téri megállót használják, ami nagyjából napi 5–7000 utast jelent. Ott azonban a korábbi kocsi állások száma felére csökkent, így a megmaradt három megálló a reggeli és a délutáni csúcsforgalomban kevés. Hiszen ugyanazt a forgalmat kell kiszolgálnia az ÉNYKK-nak kevesebb megállóban. Zircen ugyanis meglehetősen nagy a forgalom köszönhetően annak, hogy sok diák jár be, és mivel járási központ nagyon sok az ingázó, átszálló. Mindez pedig problémát jelent a városközpont közlekedési csomópontjában. Illetve a szerződéses járatok sem mennek be az új buszpályaudvarra, hanem csak a Rákóczi téren állnak meg. További gondot jelent, hogy jelenleg az ÉNYKK-nak a Rákóczi téren, és az új buszpályaudvaron is fent kell tartania egy jegyárusító irodát, ami dupla költséggel jár. Valamit valamennyi olyan járat, ami üresen érkezik és hagyja el az új buszpályaudvart amellett, hogy szintén többlet költséget termel, növeli a környezetterhelést is.

A buszpályaudvar kihasználatlanságának megoldására a városnak sikerült elérnie, hogy szinte valamennyi (egykori) Volán társaság érinti azt. Elkészült a gyalogos és kerékpárút is, ami a városközpontot köti össze, a buszpályaudvarral illetve a Reguly Antal Szakképző Iskolával. Jelenleg ugyanis a szakképző iskola diákjai használják ki legjobban az új buszpályaudvart, mivel onnan tudják a leggyorsabban a 82-es úton keresztül elérni az iskolát és a kollégiumot.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Továbbá az önkormányzat szeretné pályázat útján megvalósítani a kiszolgáló épületet a buszpályaudvaron, mellyel együtt több helyen a városban buszöblöket (buszmegállókat) is kialakítani.

Az ÉNYKK szerint az autóbusz pályaudvar élhetőbbé tételéhez ezért először felül kell vizsgálni a buszpályaudvar, illetve az intermodális csomópont jelenlegi helyzetét. A szolgáltatató jelezte, hogy minden fejlesztésre nyitott, de a legfontosabb, amit az önkormányzatnak, és a MÁV-nak is szem előtt kell tartania, hogy mik az utasok igényei.

A lakossági kérdőív alapján a zirciek meglehetősen elégedettek a helyközi autóbusz közlekedéssel, amit átlagosan 7,7-re értékeltek (0-nagyon elégedetlen, 10-nagyon elégedett). A megkérdezettek 25,5%-a adott 8-as, 22,1% 10-es, és 19,3% 9-es értékelést. A 6 pont alatti értékek esetében a válaszadók aránya nem érte el a 10%-ot sem.

Az új buszpályaudvar élhetőbbé tételéhez, így mindenképpen javasolt az önkormányzat, az ÉNYKK, és a MÁV szoros együttműködése, kiegészítve a Bakonyvasút Szövetséggel.

3.2.3 Kötöttpályás közösségi közlekedés

Zirc városát kötöttpályás közlekedéssel a 11-es számú Győr – Veszprém 72 km hosszú, egyvágányú, nem villamosított, vasútvonalon keresztül lehet megközelíteni. A Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetség kezdeményezésére a vonal Bakonyszentlászló-Veszprém szakaszát, és annak 50 m széles sávjába tartozó épületeket, 2011 augusztusában műemlékké nyilvánították az 53/2011. (VIII.25.) NEFMI rendelet alapján. A védetté nyilvánítás célja az 1895–1897 között épült magas-bakonyi vasútvonal építészeti, technikatörténeti és iparművészeti értékeinek, továbbá táji szerepének megőrzése volt. A vonal időközben egy törvény módosítással bekerült a nemzeti vagyontörvénybe is, illetve átsorolásra került az országos jelentőségű vasútvonalak közé.

Jelenleg menetrend szerint 9 pár vonat közlekedik a vonalon, melyből 6 vonatpár (12 darab) érinti Zircet. Naponta 7 darab vonat közlekedi, pénteki közlekedési rend szerint 2 darab, szombati, vasárnapi, és ünnepnapi közlekedési rend szerint 1 darab, vasárnapi és ünnepnapi közlekedési rend szerint (hétköznap) 2 darab. 2000-ben 12 vonatpár közlekedett a vonalon, melyből 1 pár a nyári szezonban szombat, vasárnap, és ünnepnapokon közlekedett és 27 vonalon biztosított összeköttetést a Balaton északi partjára Zánkáig (Bika vonat). Ebből a 12 pár vonatból 7 pár naponta közlekedő vonat érintette Zircet. A 2009. december 13-i vonatszűkítés azonban érintette a 11-es vonalat is, melyen 2010. július 4-ig csak hétvégenként közlekedtek vonatok, ami jelentősen befolyásolta az utazási szokásokat negatív irányban. Az utasok visszaszoktatása érdekében komoly erőfeszítések történtek melyben a Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetség kiemelkedő szerepet vállalt.

A MÁV-START Zrt. és a Pályavasút közötti – a menetjegykiadásra vonatkozó – szerződés felbontását követően 2013. november 30-tól szünetel Zircen a vasúti menetjegykiadás. Így

© MTA KRTK RKI NYUTO

menetjegyet, vagy bérletet jelenleg csak Győrben, Veszprémvarsányban, Bakonyszentlászlón, és a Veszprémi vasútállomáson lehet vásárolni a 11-es vonalon, egyébként pedig fedélzeti értékesítés van.

A MÁV-START Zrt. számára nagy segítséget jelentene, ha Zirc város önkormányzata is segíteni tudna neki abban a lobbi tevékenységében, hogy a mellékvonali jármű csere irányába menjen el a MÁV. Ugyanis a MÁV-START jelenleg nem tudja, hogy ha az eléggé koros Bzmot állomány végleg eltűnik, akkor mivel fogja pótolni azt többek között a Győr-Veszprém vonalon. A GYSEV Zrt.-től fognak majd felszabadulni úgynevezett „Jenbacher" (Jenbacher Werke), mozdonyok, melyeknek a MÁV-hoz történő átcsoportosítására nagy szükség lenne. A Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetség folyamatosan lobbizik a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumnál a „Jenbacher" motorkocsik Győr-Veszprém vonalon való üzemeltetéséért, pozitív választ azonban eddig még nem kapott.

A Győr-Veszprém vasúti pályán az elmúlt 10-15 évben olyan jelentős fejlesztése, ami minőségileg vagy mennyiségileg jelentős menetrendi javulást okozott volna, gyakorlatilag nem volt, inkább karbantartási munkák voltak a vonalon, és a jövőben is ez várható. Alapvetően ez a meglévő állapotoknak, vagy paramétereknek a fenntartását jelenti. Illetve a jövőre 120 éves vasútvonalon, azokat a műtárgyakat melyek akkor készültek rendbe kell tenni, és a megfelelő forgalombiztonságot nyújtani rajtuk. Így a pálya karbantartási munkák során a forgalombiztonság érdekében, síncserék, aljcserék történtek, a hidak esetében pedig több helyen megerősítés. A vinyei térségben a 409-410-es szelvényben található egy híd, amit tavaly sikerült a MÁV-nak eredeti állapotában helyreállítania.

A 11-es számú Győr-Veszprém vasútvonalon meglehetősen sok műtárgy van, hidak, alagutak, galériák, melyek szigetelésével, víztelenítésével, illetve a magas bakonyi részen a sziklákkal is elég sok gondja van a MÁV-nak. Jelenleg is folyik egy szikla vizsgálat, illetve a mozgó szikláknak a leeresztése, ami forgalombiztonsági kérdés.

A biztosítóberendezés oldalról történtek előrelépések, fejlesztések, elsősorban sorompók telepítésével. A sorompók vezérlés átalakításának köszönhetően Zirc és Veszprém között 60 km/h-ra nőtt a megengedett legnagyobb sebesség. Illetve turistaforgalmi és utas tájékoztatás szempontból történt még egy jelentős fejlesztés, ugyanis Vinyén, és Porvacseszneken hangos utas tájékoztatás épült ki.

A MÁV magas épületein állagmegóvó karbantartások történtek az elmúlt években, ami alól kivétel Zirc ahol kicserélésre kerültek az állomásépület régi fém nyílászárói hőszigetelő üvegezésű műanyag nyílászárókra, valamint a teljes homlokzata felújításra került. A MÁV további ingatlan fejlesztéseket nem tervez a vasútvonalon.

A 53/2011. (VIII.25.) NEFMI rendelet alsó fokú műemlékvédelmet jelent a 11-es számú Győr-Veszprém vasútvonalon. Így gyakorlatilag bármiféle olyan munkálatokat melyek építési

© MTA KRTK RKI NYUTO

engedélyhez kötöttek, vagy beépítési bejelentéshez kötöttek, azt egyeztetnie kell a MÁV-nak a műemlékvédelmi hatósággal, illetve tőle kell kérnie a hozzájárulást.

A MÁV eddig még nem vizsgálta, meg hogy mióta műemlékké nyilvánították a Győr-Veszprém vonal egy részét, arra tudna-e forrást szeretni NKA-s, vagy bármilyen örökségvédelmi pályázat segítségével. Ugyanakkor nem tartja kizártnak ennek lehetőségét a MÁV.

A 11-es számú Győr-Veszprém vasútvonal 72 km hosszú, 7 állomás található rajta. Korábban azonban, az üzemen kívül helyezésükig, több állomáson is megálltak a vonatok. A vonalat két részre lehet osztani, a Bakonyszentlászlótól Győrig tartó szakaszra, és a Bakonyszentlászlótól Veszprémig tartó bakonyi szakaszra. A két szakasz ugyanis felépítmény szerkezetében, és forgalmában is eltér egymástól. A Győr–Bakonyszentlászló vonalrész egy erősebb felépítménnyel rendelkezik, köszönhetően az egykori Bakonyszentlászlói bauxitbányának. A bakonyi Bakonyszentlászló–Veszprém szakaszon azonban még mindig az 1948-as felépítmény található. Az egész vonal kissugarú ívekből áll, az engedélyezett sebesség így 40 és 60 km/h között mozog. A MÁV az elmúlt években végzett vizsgálatokat arra vonatkozóan, hogy tudna-e valamilyen módon sebességet emelni ezen a vonalon. Az eredményekből az derült ki, hogy csak rendkívül magas költségekkel, és minimális eredménnyel. Így a MÁV letett arról, hogy ebbe az irányba gondolkodjon tovább. Többek között azért is, mert a hatósági előírások megszigorodtak a tavalyi évben. Így a korábban egyszerűbb, vagy egyszerűsített eljárásokat már nem lehet lefolytatni, vagyis nem lehet egyszerű módon sebességet emelni a vonalon. Még abban az esetben sem, ha például az ehhez szükséges műszaki paramétereket tudná biztosítani a MÁV.

A megengedett sebesség Bakonyszentlászlótól 60 km/h, de ahhoz hogy ezt a sebességet tartani tudja a MÁV elég sok munkát kell ráfordítania. Elsősorban a síneknek, sínvégeknek a felújításával, melyek idén is zajlottak (ezért voltak vágányzárak). A Bakonyszentlászlótól Veszprémig tartó részen pedig a 40 km/h-ás sebesség engedélyezett, a kisebb sugarú ívek miatt (a legkisebb ív sugara 180 m). Eplény és Veszprém között pedig völgyhidak találhatóak melyek 18 tonna tengelyterhelésre vannak engedélyezve. Így ezen a szakaszon nem csak sebesség, de tengelyterhelési korlátozás is van. A 60 km/h és a 40 km/h-ás sebesség korlátozásnak köszönhetően a 72 km hosszú vonalat 2 óra fölötti idővel tudja megtenni a vonat.

Kérdésesek a Zirc közelében található iparvágányok, ugyanis az egykori Dudari szénbánya, majd később bauxitbánya, bőven adott munkát a vasútnak. Ma azonban már csak egy kis fatelep működik ott. Bakonyszentlászló és Zirc között szintén van kettő iparvágány, ami nyílt vonalban ágazik ki Vinye térségében és az ottani fatelepeket szolgálja ki. Ezek közül az egyik jelenleg is használatban van, a másik oldalon lévő viszont már bezárásra került. A Dudari iparvágány viszont jelenleg is működik, ami személyszállításra alkalmas vonaléként, 11A-ként van nyilvántartva, mivel régen a bányában dolgozókat is ezen juttatták fel Zircről

© MTA KRTK RKI NYUTO

Dudarra. A Bakonyban kitermelt faanyagot szállítják a vonalon, azon kívül gyakorlatilag nincs más áruforgalma a vonalnak.

Az ÉNYKK a MÁV-tól bérli a jegypénztárt, ami több funkciós, mivel a forgalomirányítás is ott található. A pénztárban azonban nem vásárolható vonatjegy. A zirci állomás vendéglátó részét egy bérlő használja raktározásra, mellette pedig kettő lakás található, amit jelenleg is használnak. Az állomás többi része vagy utasforgalmi, vagy üzemi funkciót lát el. Régen volt állomásfőnök, bálázó, most azonban csak egyetlen forgalmista van szolgálatban az állomáson.

Bakonyszentlászlótól Győr irányában hivatásforgalom van, ezért például az esti órákban vannak olyan vonatok, melyek Győrtől Bakonyszentlászlóig közlekednek. (A napi első vonat onnan indul, az utolsó vonat odáig közlekedik.) A Bakonyszentlászló és Veszprém közötti szakasz inkább turistaforgalom jellegű. Zirctől Veszprémig viszont meg kell vizsgálni a hivatásforgalmat, hogy autóbusszal vagy vonattal hogyan tud közlekedni az utas. Az autóbusz ugyanis a zirci buszpályaudvarról Veszprém központjáig közlekedik, a vonat pedig a város szélére. Így mire az utas beér a város széléről Veszprém központjába, majdnem ugyanannyi idő, mintha autóbusszal közlekedett volna Zirctől Veszprémig. Ez nagy problémát jelenet, és amikor a MÁV a Zirc–Veszprém irányt próbálja feltárni, mindig ennél a kérdésénél akad el, hogy az autóbusz gyorsabban leér a közúton, van több megállási lehetősége, és bemegy a városközpontba. A MÁV-nál természetesen korábban már többször is voltak ötletek ennek a problémának a megoldására, de mindegyik elhalt a már említett okok miatt.

A MÁV véleménye szerint az intermodális csomópont jó helyen van, ugyanakkor elsősorban a menetrenddel vannak problémák. Ugyanis ha nincsenek meg a megfelelő csatlakozások, akkor nem működni az intermodalitás. A vonatok száma adott, amit sűríteni üzletpolitikai, vagy állami megrendelés alapon lehetne, de erre jelenleg nincs hajlandóság. Ugyanakkor a MÁV nem végzett arra vonatkozóan vizsgálatot, hogy lehetne-e több vonatot közlekedtetni ezen a vonalon.

Az elmúlt 5 évben a menetrend szervezési, és menetvonalra vonatkozó hatékonysági intézkedésekkel a Győr–Veszprém között közlekedő vonatoknak az átlagos menetideje mintegy 20–25 perccel csökkent. Korábban a vonatok többsége 2 óra 20 perces menetidővel közlekedett Győrtől Veszprémig. Jelenleg a menetidő majdnem változatlan pályaállapotok mellett 1 óra 54 perc. Tavaly májusban volt egy utasszámlálás a veszprémi helyi közlekedés megújítása kapcsán, ahol hétköznap, és hétvégén is számoltak. Ennek keretében vonatonként átlagosan 46 darab utast mértek. A további menetidő csökkentés és a versenyképes szolgáltatás feltétele ugyanakkor az infrastrukturális fejlesztés lenne. A versenyképesség határa az 1 óra 30, 1 óra 40 perces eljutási menetidő között van Győr és Veszprém között. Ezért a jelenlegi menetidőt további 20 perccel kellene csökkenteni.

A KTI (Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft.) szombathelyi Közlekedésszervezési Irodája Zirc esetében azt állapította meg, hogy Zirc-Veszprém elővárosi közlekedését tekintve

© MTA KRTK RKI NYUTO

hosszútávon is autóbusszal érdemes kiszolgálni a vasútállomás kedvezőtlen elhelyezkedése miatt. Ugyanakkor Zirc és környéke interregionális közlekedését érdemes lenne vasútra terelni, mivel a feltételek adottak hozzá: Napi öt pár vonat megy be Veszprémbe, és jön vissza onnan úgy, hogy közvetlen budapesti csatlakozása van mindkét irányban. Így a Várpalota-Székesfehérvár–Budapest, illetve a másik irányban, igaz mérsékeltebben, az Ajka–Zalaegerszeg–Szombathely felé történő eljutás Zircről biztosított, s természetesen Győrbe is, hiszen aki egyetemistaként hazamegy Zircre, vagy Veszprém és környékéről Győrön át Nyugat-Európába szeretne eljutni, arra a Győr–Veszprém vasútvonal a legoptimálisabb. Ezért a 2015. évi menetrendváltástól kezdve a Zirc környékéről (pl. Bakonybél, Porva, Borzavár, Bakonynána, Dudar) Zircre közlekedő autóbuszoknál a reggeli órákban, az ÉNYKK csatlakozást biztosít a vonatokhoz azért, hogy a Veszprémen átutazók át tudjanak szállni a vonatra. Ugyanez a közlekedési kapcsolat egy vagy két délutáni vonatnál vissza irányban is biztosítva lesz. Illetve kiemelten a lehető legtöbb járat tekintetében, a Zirc környéki régióban biztosított lesz a Győr felé induló, és onnan érkező majdnem minden vonathoz a csatlakozás.

A Győr–Balaton kapcsolat Győr–Veszprém vasútvonali visszaállításával kapcsolatban, a Nemzeti Infrastruktúrafejlesztő Zrt által kidolgozott és engedélyezés alatt lévő terv Hajmáskért kötné össze Balatonfűzfővel. Ez a terv jelenleg is létezik, nem utasította el senki, de 2020 utánra van ütemezve. Ugyanakkor a Lepsény–Veszprém vasútvonalnak a Hajmáskér–Vilonya–Királyszentistván szakaszán állandó teherforgalom van, és a pálya Vilonya, Királyszentistván és Csaják között is járható. Így a Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetség azért fog lobbizni, hogy a Csaják–Balatonfüredi átmeneten legalább nyáron legyen egy-két vonatpáros közlekedés.

A Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetség megalakulása óta tud érdemben együttműködni a MÁV-al. Ennek az együttműködésnek volt az egyik legnagyobb eredménye, hogy a bakonyi állomásokon, gyakorlatilag Veszprémvarsánytól Eplényig mindenhol kiépültek a magas peronok az utóbbi években. A másik jelentős eredmény, hogy a szövetség elkezdett egy kerékpártároló építési programot, melynek keretében például Zircre is vásárolt kerékpártárolót. A szövetség, a menterendet egyeztetése mellett, igyekszik folyamatosan konzultálni a MÁV-START Zrt.-vel arról is, hogy az egyes járatokat milyen szerelvénnyel szolgálják ki. Az utóbbi időben ugyanis meglehetősen sok kapacitási probléma volt a vonalon (pl. nem fértek fel az utasok kiemelt turisztikai időszakokban a vonatra).

A szövetség szeretne létrehozni valamilyen kapcsolatot Zircen egyrészt a MÁV nosztalga programjával, másrészt pedig általában a MÁV-START Zrt. és a zirci idegenforgalmi intézmények között. Így egy olyan kártyát szeretne bevezetni Zircen, hogy ha valaki vonattal érkezik a városba, akkor a kártya felmutatásával például belépőkedvezményt kapjon az apátságba, az arborétumba, esetleg vendéglátóhelyeken, könyvtárban, múzeumokban stb. Szeretné továbbá a kerékpáros turizmust is fejleszteni a vasúton, így a MÁV-START-nak a

© MTA KRTK RKI NYUTO

balatoni kedvezményeit mind a Balatonmixet, mid a kerékpárost a Győr–Veszprém vasútvonalra kiterjeszteni.

A Zirc környéki közlekedés tekintetében a Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetség próbálta kezdeményezni a kombinált jegykiadást. Illetve próbál még amellett lobbizni, hogy a megrendelő kötelezze a MÁV-START-ot arra, hogy a Zirc–Veszprém viszonylatú autóbuszbérletet fogadják el a vonaton. Ugyanis a város déli részén vannak olyan munkahelyek, intézmények, amelyek megközelíthetősége a vasútállomásról kedvező. Így biztos, hogy lennének olyan utasok, akik szívesen mennének haza vonattal, amit jelenleg azért nem tehetnek meg, mert buszbérletük van. Mindennek megvalósulása azonban kérdéses.

Zirc lakossági kérdőívéből kiderült, hogy a vasúti közlekedést a lakosok átlagosan 5,6 pontra értékelték (0-nagyon elégedetlen, 10-nagyon elégedett). A vasúti közlekedéssel való elégedettség így 2 ponttal volt kevesebb a helyközi autóbusz közlekedéshez képest. A válaszadók 13,9%-a 5 pontot, 13,2%-a 6 pontot, 12,2%-a 8 pontot, 11,5%-a pedig 7 pontot adott rá. A megkérdezettek 9,6%-a értékelte csupán a vasutat 10 pontosra. A 3 (10,5%) és 4 (9,9%) pontot adók aránya szintén jelentős volt.

3.3. Vízhálózat, vízfelhasználás

Zirc ivóvízvezeték hálózatának üzemeltetője a Bakonykarszt Zrt. Zirci Üzemmérnöksége. Az ivóvíz vezeték hálózat hossza Zirc belterületén 47 km, a 2014. január 1-i adatok alapján a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2.708 darab volt.

Zirc város ivóvízellátása alapvetően három kútból történik a zirci 1-es, és 2-es számú mélyfúrású kutakból illetve a Reguly forrásból. A Zircen üzemelő vízbázis kapacitása 2520 m³/nap, melyből a város napi átlagos vízfogyasztása 647 m³/nap, napi csúcs vízigénye 1000 m³/nap. Az ivóvízvezeték hálózatban a víznyomást az 500 és 250 m³-es térszíni medencékben és a 100 m³-es hidroglóbuszban tárolt víz szintje határozza meg, ezen kívül vannak nyomáscsökkentett zónák is, de a víznyomás mindenhol megfelelő. A zirci kistérségi hálózaton, ami már kicsit átmenet a regionális irányába, több település található. Így több település irányában történhet vízátadás, és vissza Zirc irányába is, aminek köszönhetően biztonságosnak nevezhető az ivóvíz-szolgáltatás Zirc településen. A vezetékek több helyen rekonstrukcióra kerültek. Anyagukat tekintve a vezetékek meglehetősen heterogének, mivel szinte valamennyi típus megtalálható közöttük (pl. AC cső, horganyzott cső). A rekonstrukciók során azonban alapvetően csak nagy sűrűségű polietilén, úgynevezett KPE csöveket használ a szolgáltató.

Az ivóvíz-ellátottság közel 100%-os Zircen. A város ellátási területén mindenhol rendelkezésre áll a közüzemi ivóvízvezeték így Zirc Akli, Tündérmajor, és Kardosrét részein is. Zirc Akli major ugyanakkor egy kicsit más jellegű, mivel más vízbázisra van

© MTA KRTK RKI NYUTO

rácsatlakoztatva nem a zircire, de ott is biztosított a közüzemi ivóvíz-szolgáltatás. A város ivóvíz gerincvezetékeinek részletes adatait a 2-es számú függelék tartalmazza.

Az elmúlt évek jelentősebb fejlesztései közé tartozott például a Reguly forrás kútjának a bekötő vezetéke az alsózónai medence irányába, ami a zirci Reguly utcának a komplett cseréjét jelentette, a Petőfi utcának a rekonstrukciója, az Önkormányzat előtt egy nagyobb szakasz vízvezeték cseréje, a Rákóczi tér vízvezetékeinek teljes cseréje és a Köztársaság utca jelentős részének vízvezeték cseréje.

Mindenképpen meg kell említeni még a 2008-as szennyvíztisztító telep rekonstrukciójával egy időben zajlott Zirc Erdőaljának komplett ivóvíz kiváltása is, melynek köszönhetően kifejeztettem jó minőségű vezetékek állnak rendelkezésre Zircen. Az elmúlt évek rekonstrukcióival a szolgáltatás kiesés kockázatait a Bakonykarszt Zrt.-nek sikerült meglehetősen visszaszorítania, így összességében elmondható hogy jól áll a szolgáltató a felújításokkal.

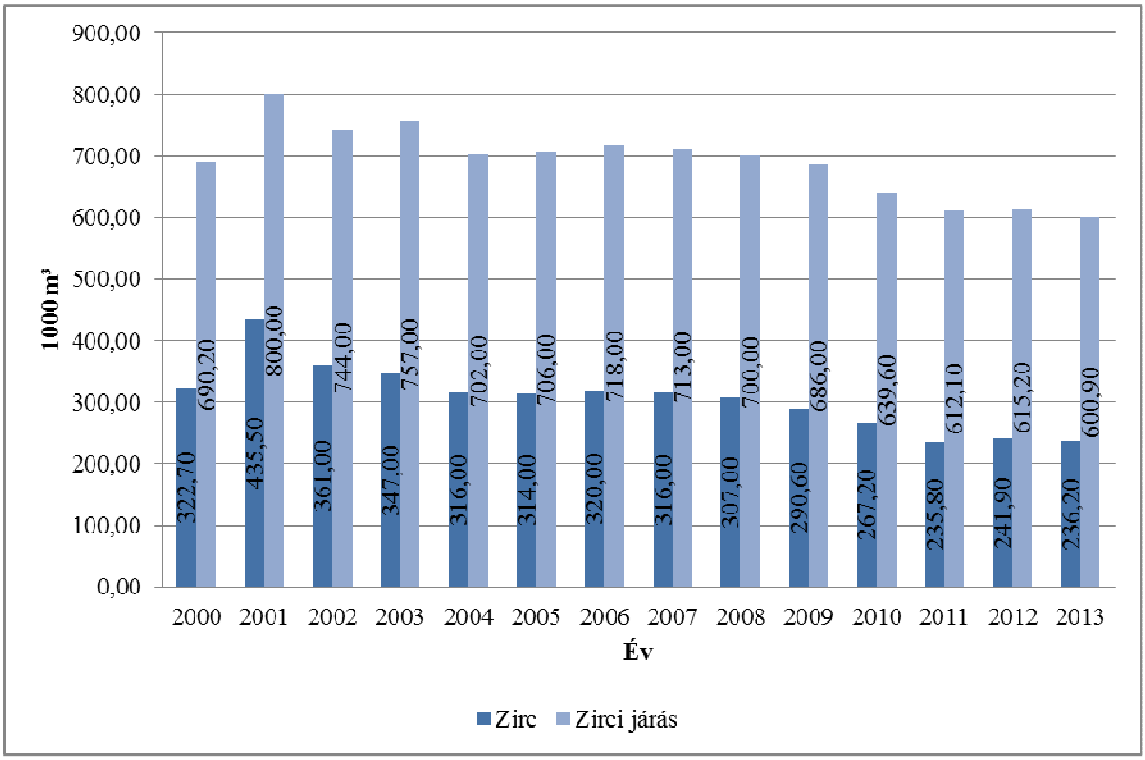
Zirc ivóvízhálózatának jövőbeli fejlesztési terveit, igényeit, a gördülő fejlesztési terv tartalmazza, amit jogszabály ír elő. Ebben a tervben időbeli ütemezésben szerepelnek az egyes fejlesztési tervek, melyek Zirc város önkormányzatával is egyeztetésre, és véleményezésre kerültek.

A Bakonykarszt Zrt-nek a vízbázis védelem mindig is az elsődleges prioritásai közé tartozott. Így a jövőben a vízbázisok védelmét Zirc városában is kiemelten kell kezelni.

Zirc városában, és a járásban is az összes szolgáltatott víz mennyisége 2001-ben volt a legmagasabb több mint 435 ezer m³ Zircen, és 800 ezer m³ a járásban *(7. ábra)*. Az összes szolgáltatott víz mennyisége a Zirc városában 2002 óta több mint 50%-kal, 2011-től pedig több mint 60%-kal alacsonyabb a Zirci járáshoz képest. Zircen 17%-kal esett vissza 2002-ben a szolgáltatott víz mennyisége, ami a 2006-os, és 2007-es enyhe növekedés óta folyamatosan csökken, 2003 és 2010 között 23%-kal, 2010 és 2013 között pedig 12%-kal. 2013-ban az összes szolgáltatott víz mennyisége 236 ezer m³ volt Zircen.

© MTA KRTK RKI NYUTO

7. ábra: Az összes szolgáltatott víz mennyisége Zircen és a Zirci járásban

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

3.4. Szennyvízhálózat

A Bakonykarszt Zrt. Zirci Üzemmérnöksége üzemelteti Zirc és környéke szennyvízvezeték hálózatát, valamint a Zirci szennyvíztisztító telepet.

A szennyvízvezeték hálózat Zirc város teljes területén kiépített, illetve Zirchez tartozik három településrész, Tündérmajor, Kardosrét, és Akli. Tündérmajor, és Kardosrét ellátott szennyvízcsatorna hálózattal, mely alól Akli településrész az egyedüli kivétel, ahol jelenleg nincs kiépített szennyvízcsatorna hálózat. A többi településrészen az ingatlanok szinte 100%-a rendelkezik rákötéssel a szennyvízhálózatra. Így mivel a kormány és az EU is 100%-osnak tekinti Zirc szennyvízhálózatát, nem tud pályázni annak további bővítésére. 2015-ben azonban készült tanulmányterv több verzióval Akli és Szarvaskút városrészek csatornázására. Szarvaskúton kettő szálloda is található, akik remélhetőleg részt vesznek majd az önkormányzattal közösen a hiányzó szennyvízcsaton kiépítésében. Ugyanakkor a tanulmánytervben szerepelnek további alternatív megoldások is a szennyvízkezelésre, mint az egyedi házi tisztítók, vagy Akliban egy tisztító építése a szállodákkal közösen. Illetve a környező településekkel, Lókúttal, és Pénzesgyőrrel egy közös szennyvízhálózatot kiépítése, akik hasonló problémákkal küzdenek, mint Zirc. Ez a tanulmányterv megküldésre került valamennyi érintett számára. Természetesen található néhány olyan nem lakott ingatlan is a

© MTA KRTK RKI NYUTO

településen, amelyik még nem rendelkezik szennyvíz rákötéssel. (A lakott ingatlanok 100%-a rendelkezik rákötéssel a szennyvízhálózatra.)

A szennyvízcsatorna hálózat elválasztott rendszerű, túlnyomó többségében KG-PVC csövekből, illetve polietilén nyomócsövekből álló gravitációs rendszer. A szennyvíz csatornahálózat hossza 35 km, a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2014. január 1-én 2.148 darab volt. A teljes terülten összesen három hálózati átemelő található egy darab végátemelő a zirci szennyvíztisztító telepen, illetve a teljese rendszeren egy darab házi átemelő. Ezt leszámítva valamennyi ingatlan gravitációs bekötéssel rendelkezik. Bizonyos helyeken a csatornavezetékek anyagát tekintve található néhány méter betoncsatorna, és azbeszt csatorna, melyek azonban nem gerincvezetékek, hanem bekötő vezetékek. Pár méter beton gerincvezeték is található a hálózaton, de minden egyéb beton, AC cső, és KTVC cső, még rekonstrukcióra nem került házi bekötés. A településen kizárólag kommunális jellegű szennyvíz keletkezik, ipari, vagy technológiai szennyvíz nincs. A szennyvíztisztító telep egy három fokozatú totáloxidációs elven működő iszapos szennyvíz tisztító telep, amelyik 2008 és 2011 között került két ütemben rekonstrukcióra. Technológiai szempontból a szennyvíztisztító befogadója a Cuha-patak. A napi átlagos szennyvíz mennyiség 1000 m³ körül van, ami természetesen száraz időben kevesebb, csapadékos időben pedig több. A szennyvíztisztító telep kapacitása 1.067 m³/nap, (8890 LEÉ), védőtávolsága 150 m.

A szennyvíztisztító telepe rekonstrukciója 2008 és 2011 között történt, mellyel párhuzamosan folyt Zirc Tündérmajor, és Zirc Kardosrét településrészek csatornázása. Ennek a projektnek részét képezte Zirc Erdőalja városrész csatorna rekonstrukciója is. Ez a rekonstrukció sok utcát érintett (több mint 10-et). Ezért is volt szerencsés hogy a szennyvízvezeték rekonstrukcióval együtt megvalósulhatott a korábban már említett ivóvízvezeték rekonstrukció. Maga a rekonstrukció két ütemből állt, az első ütemben történt egy nagyon komoly teleptechnológiai rekonstrukció, valamint Tündérmajor és Kardosrét településrészek csatornázása. A második ütemben került bele Erődalja városrész, ahol a betoncsatornák kerültek kiváltásra KG-PVC csövekkel, illetve volt még valamennyi technológiai átalakítás, bővítés (melyekbe beletartozott eszközbeszedés is).

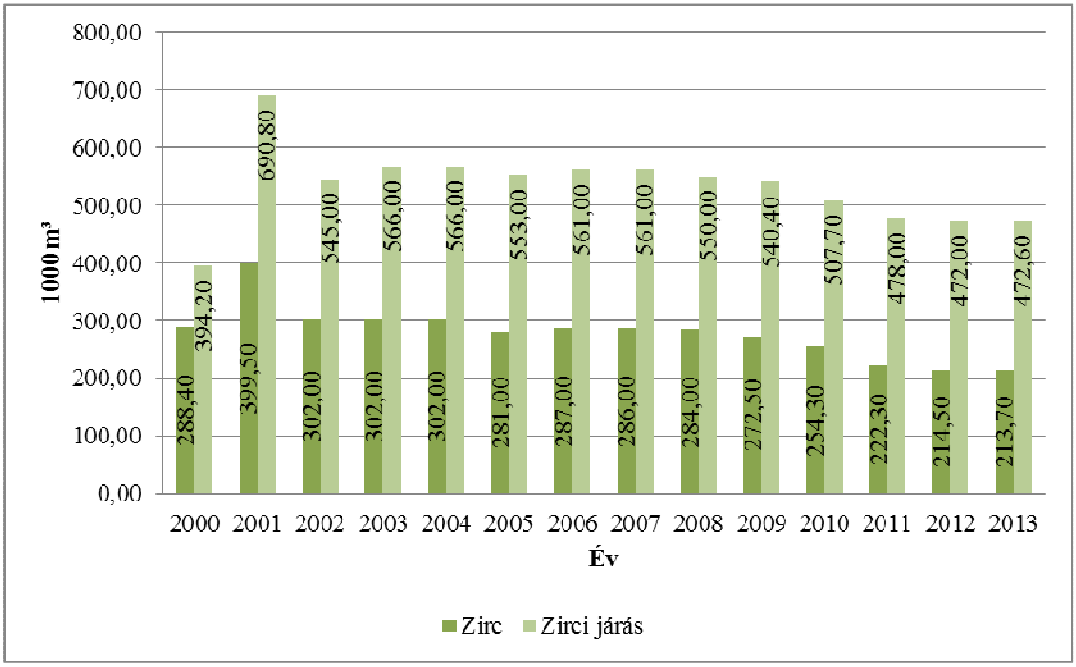
Zirc városában szükség lenne az infiltrációs problémák megszüntetésére, ami azt jelenti, hogy az elválasztott rendszerű szennyvízcsatornába valamilyen módon talajvíz, vagy csapadékvíz kerül (pl. fed lapokon keresztül, rosszul megépített aknák oldalán keresztül, illegális bevezetésen keresztül, stb.).

Ennek következményeként pedig csapadékos időben, a csapadék vízzel növelt szennyvíz mennyisége drasztikusan megnő, ami így terheli az átemelőket, terheli a szennyvíztisztító telepet, ami hidraulikus túlterheléshez vezethet, az pedig a tisztítás hatásfokának csökkenését eredményezi.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az összes elvezetett szennyvíz mennyisége Zircen 2000 és 2013 között a vízmennyiséghez hasonlóan alakult. Az összes elvezetett szennyvíz mennyisége a Zirci járásban 2001-től több mint 40%-kal, 2011-től pedig több mint 50%-kal volt magasabb mint Zircen. Az összes elvezetett szennyvíz mennyisége 2009 és 2013 között 22%-kal csökkent Zirc városában. A legnagyobb mennyiséget 2001-ben 399 ezer m³-t, 2013-ban pedig 213 ezer m³ szennyvíz került elvezetésre Zirc közcsatorna hálózatán.

8. ábra: Közcsatornában elvezetett összes szennyvíz mennyisége Zircen és a Zirci járásban

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

A csapadékvíz elvezetés Zirc Város Önkormányzatának feladata. A városban található füvesített medrű, nyílt árkos kialakítású, és gravitációs zárt csapadékvíz elvezetés is.

Zircen a közúthálózat felújítással együtt megoldandó feladat a csapadékvíz elvezetése. A településnek volt erre egy sikeres pályázata 2013-ban. A pályázat előtt ugyanis az önkormányzat elkészítette az egész városra a csapadékvíz elvezetési koncepció tervét, melyből kiemelve három fő területnek elkészült az engedélyezési és a kiviteli terve is. Ebből a három tervből kettő a pályázatnak köszönhetően sikeresen megvalósult. Így kettő főgyűjtőér (gerincvezeték) került kiépítésre, az egyik a Rákóczi téren, a másik pedig az Erdőalja lakótelepen. Az Erdőalja lakótelepet külön ki kell emelni, mivel ott jelentős szintkülönbségek vannak. Ezért az erdőből lezúduló csapadékvíz elvezetésére szolgáló gerincvezetékre a Cuha-patakig különösen szükség volt. A harmadik terület, amire még nem sikerült pályázaton nyernie a településnek, a Cigánydombi árok, aminek most készül újra a kivitelezési terve. Erre az árokra lehetne majd a kisebb utcákból kereszt irányban rácsatlakozni. Továbbá

© MTA KRTK RKI NYUTO

testületi döntés előtt állt több áteresz átépítése, rendbetétele. A koncepció terv alapján folyamatos a földárkok karbantartása, és a hiányozó átereszek kiépítése.

3.5. Gázhálózat

Zirc gázellátását 2016. január 1-től a FŐGÁZ Zrt. (Fővárosi Gázművek Zártkörűen Működő Részvénytársasága) biztosítja (a korábbi szolgáltató az E.ON Közép-dunántúli Gázhálózati Zrt. volt). A város és a környező településeire a mezőgazdasági termelés, erdőgazdaság a jellemző, számottevő ipar nem található. Kiemelkedő gázfogyasztású ipari létesítmény így jelenleg nem található Zircen vagy annak környezetében.

Zirc városban a gázszolgáltatás 1997 őszén indult. A város gázellátása Veszprém felől a Veszprém, F-2 gázfogadó állomástól épült ki 1994 és 1996 között. A 20 bar nagyközép nyomású vezeték típusát tekintve, NA 219 acél anyagú gyári szigetelt csővezeték (engedélyezési nyomása 25 bar). A települési gázfogadó Zirc déli részén a volt TSZ telep külső szélén található (Zirc legdélebbi pontján). A települési gázfogadó 3500 m³/óra teljesítményű. Zirc gázellátása a város tekintetében 100%-osnak tekinthető. A településen található gáz gerincvezeték mindenhol PE (műanyag) anyagú, 4 bar üzemnyomású és összesen 46505 m hosszú.

Az elmúlt 15 évben Zirc gázhálózatán a folyamatos igényeknek megfelelően történt a még gázzal el nem látott ingatlanok gázellátásának kiépítése-, bekapcsolása a hálózatba, gáz leágazó vezetékek építésével. Zirc településen a települést ellátó középnyomású gázhálózat minden utcában kiépített. Legutóbb új telekkiosztások (új utcák létesítése) 2000-ben történt.

A Zirci gázhálózat a viszonylag új és korszerű anyagokból való építése miatt megbízhatóan és biztonságosan üzemeltethető (korróziós jelenség nincs). A vezetékhálózat a város teljes területén kiépített, probléma a gázellátással jelenleg nincs. Az E.ON-nak jelenleg nincs fejlesztési terve Zirc gázhálózatára, de amennyibe a jövőben jelentősen nőne a gázigény, azt a nagy-középnyomású vezeték nyomásnövelésével, és a gázfogadó cseréjével biztosítani tudja.

A Zircen található jelentősebb gázfogyasztók:

- ABL –Technic Hungaria Kft. (festékégetés)
- Bakony-Agro Kft. (terményszárítás)
- Bedeco Kft.
- Ciszterci Apátság
- Kórház Zirc
- Mester Pék Kft.
- Szarvaskút Vendégház Kft.

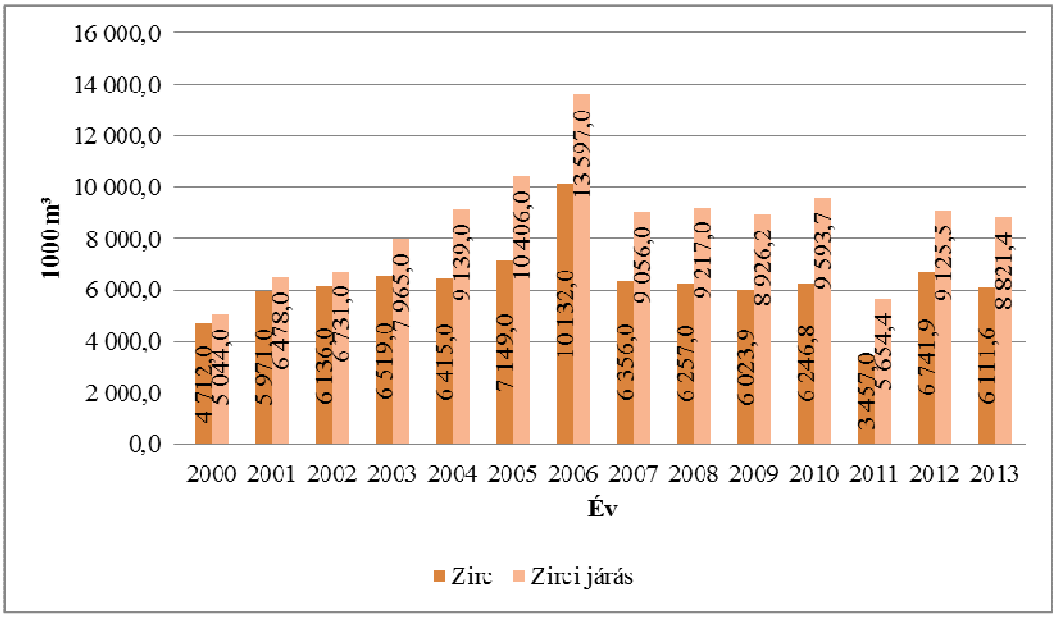
A fogyasztói létszámot tekintve:

- Lakossági gázfogyasztó: 1772 db
- Egyéb gázfogyasztó: 162 db
- Összes gázfogyasztó. 1934 db

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyiségének különbsége Zircen, és a Zirci járásban is 2003-ig nagyjából 20% alatt volt *(9. ábra)*. 2004-től 2006-ig azonban 37%-kal nőtt az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége Zircen. A 2006-os évben 10,1 millió m³ felett volt a város gázfogyasztása. 2007-re azonban a korábbi 37%-kal esett vissza a gázmennyisége, ami 2010-ig kisebb-nagyobb növekedés és csökkenés mellett gyakorlatilag stagnált. 2011-ben a szolgáltatott gáz mennyisége nem érte el a 3,5 millió m³-t sem a városban. 2013-ban a 6,1 millió m³ volt az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége Zircen, ami a teljes Zirci járásnak szolgáltatott mennyiség majdnem a 70%-át jelenti.

9. ábra: Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége Zircen és a Zirci járásban

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

3.6. Villamos energia, közvilágítás

Zirc áramellátását az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja. A villamosenergia-fogyasztók száma 2013-ban 3241 darab volt.

A zirci 135/20 kV-os transzformátor állomás kettő betáplálással rendelkezik, az egyik betáplálás Litérről érkezik, Litér-Veszprém-Eplényen nyomvonalon a 82-es út mellett. A második betáplálás pedig Várpalotáról érkezik, ahol gyakorlatilag megkerüli a lőteret, és Isztimér, Gúttamási, Bakonykúti, Balinka, Bakonycsernye érintésével fordul vissza a vezeték. Az állomáson a 35 kV letranszformálásra kerül 20 kV-ra, és a 20 kV-os vezetékek mennek a környező települések felé. Egy vonal megy Győr irányába, ami a Zirc-Veszprémvarsány vonal, ez egyben összeköti egymással a veszprémvarsányi és a zirci transzformátor állomásokat. A másik vonal Bakonybél felé megy Bakonykoppányon át, egészen Pápáig. A Bakonybéli hálózaton Hárskútnál található egy leágazás.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Zircen kettő körvezeték található: Egy északi, amelyik Zirc Győr felé eső városrészét látja el, és egy déli, ami a Veszprém felőli részét. (A déli részen található körvezeték biztosította az áramot az egykori Chio Chips gyárnak.)

Zirc városközpontja egy kábel körhálózaton él, amelyik Zirc és Nagyesztergár között található 35/20 kV-os transzformátor állomásról kapja az áramot, ami földkábelen érkezik a 82-es úton keresztül, a Cuha-patakon át és a Tesco-nál ér ki egy földre telepített transzformátor állomásban. A városi körhálózatba tartozik például a városi kórház, vagy a polgármesteri hivatalnál lévő transzformátor. A városközpontban középfeszültségű hálózat gyakorlatilag nincs. A 20 kV-os transzformátor állomások földkábelről vannak ellátva villamos árammal, melyről a 0,4 kV-os légvezetékek indulnak.

A Ciszterci Apátság villamos energia ellátását fogja a közeljövőben egy csomópontba koncentrálni az E.ON a nemrégiben létrehozott sörfőzde miatt. A sörfőzde ugyanis meglehetősen kiterheli a villamos energia szükségletét. Ezért ennek megoldásaként az apátság a körhálózaton kapni fog egy új 20kV-os transzformátor állomást, amire koncentrálva lesz annak villamos energia ellátása. Ez az új transzformátor állomás fogja biztosítani az áramot az apátság, a bazilika, a sörfőzde, és az idősek otthona, számára. Ennek a tervezése jelenleg folyamatban van.

A város villamos energia hálózatának jelenlegi állapota nagyjából 1970-es években alakult ki, és gyakorlatilag azóta a villamos energia felhasználás, illetve a teljesítmények növekedése nem indokolta a kapacitásnövelést. Korábban ugyanis a legnagyobb villamos energia felhasználó Zirc térségében, egészen a bezárásáig, a dudari szénbánya volt. Mivel Zirc városára az idegen forgalom a jellemző, és jelenleg nincs jelentősebb iparterülete az energiaellátás biztosított, és stabil, kapacitásbővítésre nem volt igény. Az E.ON felkészült arra az esetre, ha egy komolyabb villamos energia felhasználást igénylő vállalkozás, vagy ipari jellegű cég telepedne le Zircen.

A villamos energia hálózat 2007-től napjainkig megerősítésre került az üzemzavarok szempontjából is. Középfeszültségen stabil a villamos energia ellátás, és a kisfeszültségű hálózatokon is elég sok átépítés történt.

Zirc közvilágítását tekintve az 1960-as években épített villanyoszlopok nagy része mivel elkorhadtak, kifutottak, kicserélésre kerültek. A közvilágítás jelenleg korszerűsítés alatt áll a városban. Az E.ON és az önkormányzat 2002-ben végzett el egy háromlépcsős közvilágítás korszerűsítés. Az akkor beépített energiatakarékos (36W-os) kompakt fénycsöves lámpafejek azonban mára elavultak. Ennek a korszerűsítésnek a kereteiben kerültek nagyrészt lecserélésre a régi higanygőz lámpák, és beépítésre a kompakt fénycsövek, valamint a jogszabályi előírásoknak megfelelően a 82-es főút mentén a nátrium fénycsöves lámpafejek. 2015-ben azonban készült egy felmérés Zirc közvilágításának állapotáról, melyből kiderült, hogy a közvilágítás nagy része nem felel meg az előírásoknak. Az elkészült tervdokumentációnak

© MTA KRTK RKI NYUTO

köszönhetően a település tud pályázni LED-es lámpatestekre. A város célja hogy egy ütembe lecserélésre kerüljenek az egész területén a régi lámpatestek modern LED-es izzókra.

Az E.ON jelenleg a 82-es út mentén, illetve annak mellékutcáiban tervezi a tulajdonában lévő közvilágítást megújítani, ami Zirc déli végétől egészen a Tesco-ig tart. Ez alól kivételt jelent az új buszpályaudvar, és a Tesco előtti közvilágítás, mivel azok nem az E.ON tulajdonába tartoznak. A 82-es út többi részen az E.ON megtervezte a közvilágítás egyes szakaszainak rekonstrukcióját 4 ütemre lebontva. A rekonstrukcióba beletartoznak kábelcserék, kandeláber fejszerkezetek, lámpaoszlopok (ostor típusú lámpák, gömb típusú lámpák), stb. Az első ütem organizációs bejárása szeptember végén megtörtént. A lámpaoszlopok cseréjnek első üteme az időjárástól függően 2015-ben meg is valósulhat.

Az elmúlt években is végzett az E.ON javításokat Zirc közvilágításán. A legnagyobb problémát ugyanis az jelentette, hogy a 82-es út téli sózásakor a sólé lefolyt a lámpák tövéhez, aminek következtében elkorrodáltak. Így ezeket a lámaoszlopokat meg kellett erősíteni a szolgáltatónak. Természetesen a rekonstrukció során ezek a lámpaoszlopok is lecserélésre fognak kerülni.

A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége a 2002-es év kivételével, kisebb nagyobb eltérések mellett gyakorlatilag stagnál *(10. ábra)*. 2013-ban a zirci háztartásoknak szolgáltatott villamos energia 7,3 ezer MWh volt, ami a Zirci járás háztartásainak szolgáltatott villamos energia 36%-a. A háztartásoknak szolgáltatott villamos energia 2009 és 2010 között alig 7%-kal csökkent.

Az összes szolgáltatott villamos energia mennyiségről hasonló mondható el, mint a háztartások részére szolgáltatottról *(11. ábra)*. Zirc összes villamos energia felhasználása nem lépte túl 2007 és 2013 között 19 ezer MWh-át. A összes szolgáltatott mennyiség 2009 és 2013 között csupán 9%-kal csökkent Zircen. 2013-ban az összes szolgáltatott villamos energia mennyisége Zircen 15 ezer MWh volt, a Zirci járásban pedig több mint 36 ezer MWh. A járásnak szolgáltatott villamos energia mennyiségnek 42%-át Zirc használta fel.

© MTA KRTK RKI NYUTO

10. ábra: A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége Zircen és a Zirci járásban

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

11. ábra: A szolgáltatott összes villamos energia mennyisége Zircen és a Zirci járásban

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

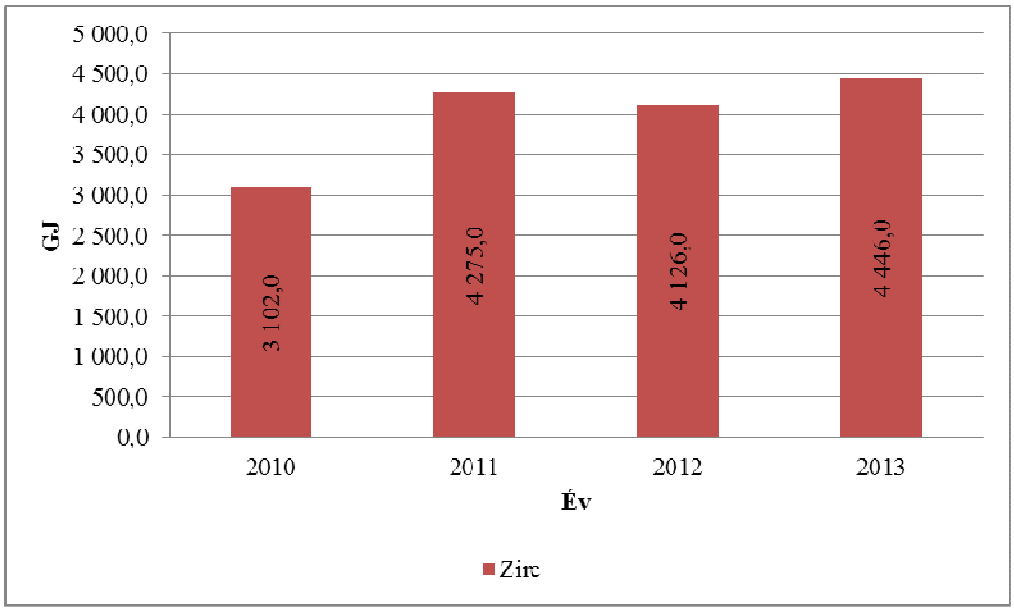
3.7. Távhőellátás

Zirc városában egy kis távfűtő rendszer található, amit a Veolia Energia Magyarország Zrt. üzemeltet. A távfűtéssel ellátott lakások száma a városban nagyjából 200 db.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A távhőellátásra felhasznált hőmennyiség 2010 és 2013 között 30%-kal nőtt. A 2013-ben felhasznált hőmennyiség 4 446 GJ volt.

12. ábra: Távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére Zircen

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

3.8. Megújuló energiák

A Reguly Antal Szakképző Iskola több mint 5 éve a norvég alap támogatásából létrehozott egy pelletáló üzemet. A mezőgazdasági szakközépiskolának ugyanis az volt az elképzelése, mivel jelentős földterülettel rendelkezik, hogy energiafüvet fog termelni, amiből majd pelletet állít elő, de egyelőre még nem igazán működik a rendszerük.

Az elmúlt pár évben sikerült a városnak oktatási infrastruktúra fejlesztési pályázatok, és egy KEOP-os pályázatnak köszönhetően az általános iskola energetikai felújítását elvégeznie, ami idén tavasszal fejeződött be. Ennek a felújításnak a keretében nyílászáró csere, hőszigetelés, fűtéskorszerűsítés valósult meg, illetve több mint száz darab napelem került fel a tetejére villamos energia termelési céllal, valamint napkollektor a meleg víz előállítására. Az önkormányzat online figyelemmel tudja kísérni az iskola napelemeinek energiatermelését.

A kórházban szintén kiépült a napelemes rendszer annak felújítása során, ráadásul ott egy hőszivattyú is beépítésre került, így a gázkazán rádolgozása minimális. Az óvodához épített új bölcsődei szárnyon pedig napkollektorok kerültek elhelyezésre.

Zirc önkormányzatának jelenleg is van beadott pályázata napelemes rendszerekre. Ezeknek a pályázatoknak a keretében az önkormányzati hivatal, a gimnázium, és az általános iskola másik épületére kerülnének elhelyezésre további energiatermelő napelemek. Néhány éve a művelődési házra, szintén pályázati forrásból, sikerült napelemes rendszert kiépíteni.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A városnak van egy kis távfűtő rendszere, amit a Veolia Energia Magyarország Zrt. üzemeltet. Ugyanakkor mivel viszonylag kevés felhasználót szolgálnak ki, meglehetősen magas díjjal rendelkezik a távhő szolgáltatás. A Veolia vezetőivel már többször tárgyalt a város a biomasszás fűtésre való áttérésre, de egyelőre ezek a tárgyalások sikertelenek voltak. Problémát jelent az önkormányzat számára, hogy a távfűtés privatizálásakor a távhő vezetékek az önkormányzat tulajdonában maradtak, amelyekből bevétel nem származik, de költség viszont igen. Maga a fűtőmű területe kicsi, így nagyon sok beruházást igényelne a biomasszás fűtőműre való átállás. A jelenlegi gázkazánok 1998 óta üzemelnek, így azok felújításra szorulnak. Továbbá szükség lenne a biomassza fogadására alkalmas hely kialakítására is.

Cél a város távhőszolgáltatásában a gázfüggőség csökkentése. A biomassza felhasználása lenne a prioritás, míg a gázfűtés lehetősége megmaradna, pufferként alkalmazva azokra különleges időjárású napokra, amelyeken a biomasszát felhasználó kapaciáts nem tudja kielégíteni az igényeket.

A Veolia partner lenne a biomasszás fűtőműre való átállásra, mivel üzemeltetnek is már ilyen jellegű fűtőművet például Pécsen. Zircen a biomasszát elsősorban a faapríték jeleneté. A város megpróbál forrást találni a biomassza fűtőmű kialakításához pályázaton keresztül. Ugyanakkor nem csak a fűtőmű szorul felújításra, hanem maguk a távvezetékek is.

Korábbi elképzelés volt Zirc térségében, hogy először Tésen, majd Olaszfaluban szélerőmű parkot telepítettek volna, melyek azonban különböző természetvédelmi és egyéb hatósági engedélyek hiányában meghiúsultak.

Zirc új lakótelepén az egyes háztartásoknál a napelemes megoldások a jellemzők. Ezeknek a lakóházaknak a napkollektorai a 0,4 kV-os hálózatra táplálnak rá.

Az önkormányzat célja hogy pályázat útján valamennyi közintézménye, tulajdonában álló épülete megújuló energiákkal működjön. Elkészült a városnak az energetikai koncepciója is (Zirc Város energetikai koncepciója), ami ezeknek a pályázatoknak a benyújtásához ad jó alapot.

3.9. Hulladékgazdálkodás

Zirc város tagja a 158 települést magába foglaló Észak-Balatoni Térség Regionális Települési Szilárdhulladék-kezelési Önkormányzati Társulásnak. A társulás 2009-ben pályázatott uniós forrásokra a nagytérségi hulladékgazdálkodási rendszerének kiépítésére, ami 2012-ben került átadásra.

Az Észak-Balatoni Térség Regionális Települési szilárdhulladék-kezelésirendszer főbb elemi az alábbiak: A 158 település lakossági szilárd hulladéka Királyszentistvánra kerül ahol a társulás megépített egy hulladék-feldolgozóüzemet. A 158 település kommunális hulladéka az

© MTA KRTK RKI NYUTO

úgynevezett MBH (Mechanikai Biológiai Kezelő) üzemben kerül feldolgozásra. A szelektív hulladék válogatására hulladékválogató csarnokok épületek Ajkán, Pápán, Tapolcán, és Veszprémben. Ezen kívül Ajkán, Pápán és Tapolcán átrakó állomások valósultak meg, mert a nagy távolság miatt, az úgynevezett direkt ráhordást nem lehetett volna megvalósítani Királyszentistvánra. A projektbe bele tartozott még 400 szelektív szigetnek az elhelyezése. Ezek a szigetek egy beton alapon kerültek kialakításra, melyen háromféle edényzet található: egy 1100 literes sárga, amibe különböző műanyagokat, fémeket, egy 1100 literes kék, amibe papírt (kartonpapír, simapapír), és egy 1100 literes zöld, amibe az öblös üveget lehet tenni (síküveget, monitort, stb. nem). A műanyag gyűjtő edénybe több frakció is elhelyezhető úgy, mint italos karton, PET palack, fólia, sörös doboz, samponos flakon, stb. A rendszerbe tartozik még egy komposztáló üzem is, ami Balatonfüreden került kialakításra.

A pályázati kiírásban szerepelt még, hogy a lakosságnak választási lehetőséget kellett biztosítani, ami azt jelentette, hogy 60, 80 és 120 literes edényzetek közül választhattak.

A közszolgáltatásra a társulás írt ki pályázatot, amit a 158 település területén tevékenykedő 6 hulladékos szolgáltató cég, konzorciumot alakítva megpályázott. Ez a 6 cég a pápai, a tapolcai, az ajkai, a veszprémi, a balatonalmádi, és a balatonfüredi hulladékszolgáltató volt. Az utolsó törvényi változás azonban kimondta, hogy közszolgáltatást csak önkormányzati többségi tulajdonban lévő nonprofit kft-k végezhetnek. Így 2014. január 1-től a „VHK" Veszprémi Hulladékgazdálkodási Közszolgáltató Nonprofit Kft. a közszolgáltató 27 településen, köztük Zircen is.

Zirc önkormányzatának a hulladékgazdálkodási rendszer indulásánál volt egy olyan kérése, hogy ha lehet az a vállalkozás, amelyik addig is végezte a hulladékgyűjtést, és szállítást, maradjon meg alvállalkozónak. Ezt a konzorcium által létrehozott cég annak idején megvizsgálta, és elfogadta. Így jelenleg is mit alvállalkozó, az INOX Kft. végzi a hulladékgyűjtést Zircen, de a közszolgáltató a „VHK" Veszprémi Hulladékgazdálkodási Közszolgáltató Nonprofit Kft.

A társulás újabb pályázatokat nyert, így a szolgáltató gépjárműparkja cserélődik, illetve cserélődött, és fejlesztés alatt állnak az üzemelő csarnokok, rendszerek. A „VHK"-nak egyre több szolgáltatást kellene nyújtania, és a szolgáltató nagyon szívesen nyújtana is többletszolgáltatást, ha a többletszolgáltatásnak az ellenértékét, vagyis a díját is megkapná. Jelenleg azonban ennek a törvényi feltételei nem biztosítottak, mivel díj stop van. Így nem könnyű a szolgáltatónak fejlesztenie, ugyanakkor vannak tervei.

Zirc Polgármestere többször is jelezte már a „VHK"-nak, hogy szeretne egy hulladékudvart Zircen. Ezzel a szolgáltató is egyetért, és a hulladékudvart szívesen működtetné is. Ugyanakkor annak megvalósítását, és üzemeltetését nem tudná térítésmentesen végezni, mivel annak költségei a jelenlegi díjban nem szerepelnek. Zircen a hulladékudvaron kívül a

© MTA KRTK RKI NYUTO

házhoz menő szelektív hulladékgyűjtésben, és házhoz menő egyéb hulladékgyűjtésben lenne fejlesztési lehetőség.

A „VHK" heti rendszerességgel szállítja el a kommunális hulladékot. A közszolgáltatás tartalmazza az évi egyszeri lomtalanítást, és a szelektív rendszer fenntartását és üzemeletetését (az anyagok el hozatalát, feldolgozását, válogatását) is. Az elmúlt években csökkent a hulladék mennyisége Zircen, ami egyrészt a válságnak köszönhető, illetve a lom is kevesebb volt.

Jelenleg 8 darab, három edényes (a korábban említett sárga, kék, zöld) szelektívhulladék gyűjtősziget található Zircen. A szelektív hulladék gyűjtése heti rendszerességgel zajlik Zircen, külön gyűjtve a műanyagot, a papírt, és az üveget, amit szintén az alvállalkozó (INOX Kft.) végez. A szigetek tartalma a veszprémi válogatócsarnokba kerül, ahol tovább válogatják, majd bálázzák, és értékesítik.

2015. január 1-től Veszprémben megnyílt egy hulladékudvar, amit a zirciek is igénybe vehetnek. Ebbe a hulladékudvarba 22 frakció mehet be, így Zircről is be lehet vinni oda például az autógumit, a zöldhulladékot, veszélyes hulladékokat (akkumlátorok, elektronikai eszközök, főzőolaj, fénycsövek, elemek, stb.) stb. Építési törmelék ugyanakkor nem helyezhető el a hulladékudvarban. Az építési törmelék ugyanis nem tartozik bele a közszolgáltatásba így azt nem a „VHK" hanem a VKSZ Zrt-nél található hulladékgyűjtő ponton lehet elhelyezni. A hulladékudvarban a zirci lakosok a lakcímkártyát felmutatva díjtalanul helyezhetnek el hulladékot.

Nemrégiben történt törvényi változás eredménye, hogy a gyárakban, üzemekben, intézményekben, a lakossági kommunális hulladékot külön kell gyűjteni. Mindez azért került bevezetésre, mert a gyárakban ugyanúgy képződik kommunális hulladék, ahogyan a háztartásoknál is. Így az ipari üzemek, és intézmények kommunális hulladékát Zircen is a „VHK" Nonprofit Kft. szállítja el. Az ipari hulladékoknak az elszállításáról továbbra is, az adott üzemnek, vagy gyárnak kell gondoskodnia.

Zöldhulladék kezelésével, gyűjtésével kapcsolatban Zirc városa megkereste a „VHK"-t. A város ugyanis azt szeretné ha a zöldhulladék (pl. kerti nyesedék, fűnyírásból származó növényi hulladék, stb) Zircről a Balatonfüredi komposztálóba kerülne elszállításra. Zirc többnyire családi házas volta ellenére ugyanis a lakosság nem hasznosítja újra a zöldhulladékot helyileg, hanem igény van az erre a célra külön kihelyezett gyűjtőedényekre. A város ugyanakkor részt vett egy programban ahol kiosztásra került 5-600 komposztáló keret, annak használtára vonatkozó oktatással együtt, de mindennek ellenére továbbra is igény lakossági részről a zöldhulladék elszállítása, elsősorban tavasszal. Zircről Balatonfüredre elszállítani a zöldhulladékot azonban nem gazdaságos. Ezért az önkormányzatnál a zöldhulladék begyűjtésére több verzió is felmerült, melyből az egyik hogy időszakokat

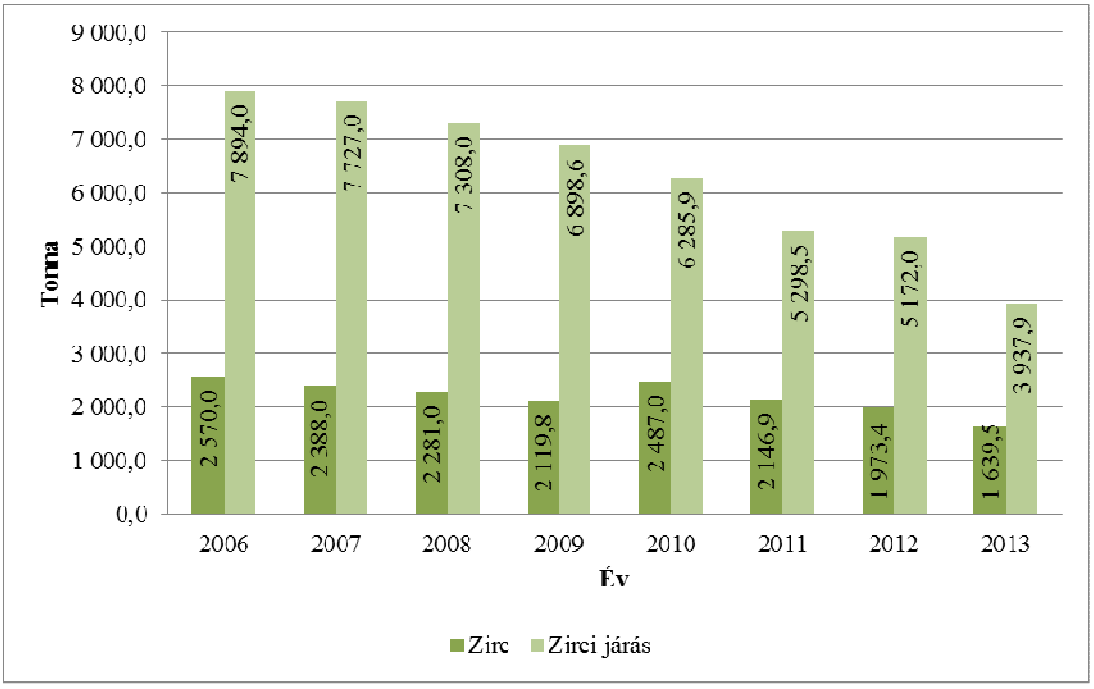
© MTA KRTK RKI NYUTO

jelölnének ki, amikor összegyűjtik a zöldhulladékot, amit egy aprítógép vásárlásával felaprítanának, majd központilag elszállítanának, de mindez jelenleg is kidolgozás alatt áll.

Zirc felhagyott hulladéklerakójának, ami egy agyaggödör feltöltésével (az egykori agyagbánya helyén) alakult ki, a környezetvédelmi hatóság előírta a teljes körű környezeti állapot felmérését. Ennek során kiderült, hogy a hulladéktest alatt található víz szennyezett volt. A hatóság így kötelezte az önkormányzatot a kármentesítésre, és a víznek a megtisztítására. A városnak sikerült erre uniós támogatást nyernie, így a nyár végén fejeződött be a hulladéklerakó kármentesítése, és rekultivációja. A kármentesítés keretében az egész hulladéktest átrostálásra került, a szerves frakciót elszállították Milotára. Az inert frakció és a föld pedig helyben visszadeponálásra került egy bevédett depóba, illetve termelő kutakkal a hulladéktest alatti víz megtisztításra került. A felszín parkosítása szintén befejeződött. A projekt összköltsége 1,3 milliárd Forint volt, amire a város 100%-os támogatást kapott.

Az összes elszállított hulladék mennyisége 2006 óta, 2010 kivételével, folyamatosan csökken Zircen, és a Zirci járásban is *(13. ábra)*. 2006 és 2013 között 36%-kal csökkent az elszállított összes hulladék mennyisége Zircen, a Zirci járásban pedig 50%-kal. 2013-ban 1639,5 Tonna volt a Zircről elszállított hulladék mennyisége, ami a Zirci járás hulladékának 42%-a volt.

13. ábra: Az összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége Zircen és a Zirci járásban (tonna)

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

© MTA KRTK RKI NYUTO

3.10. Távbeszélő-, és kábeltelevízió hálózat

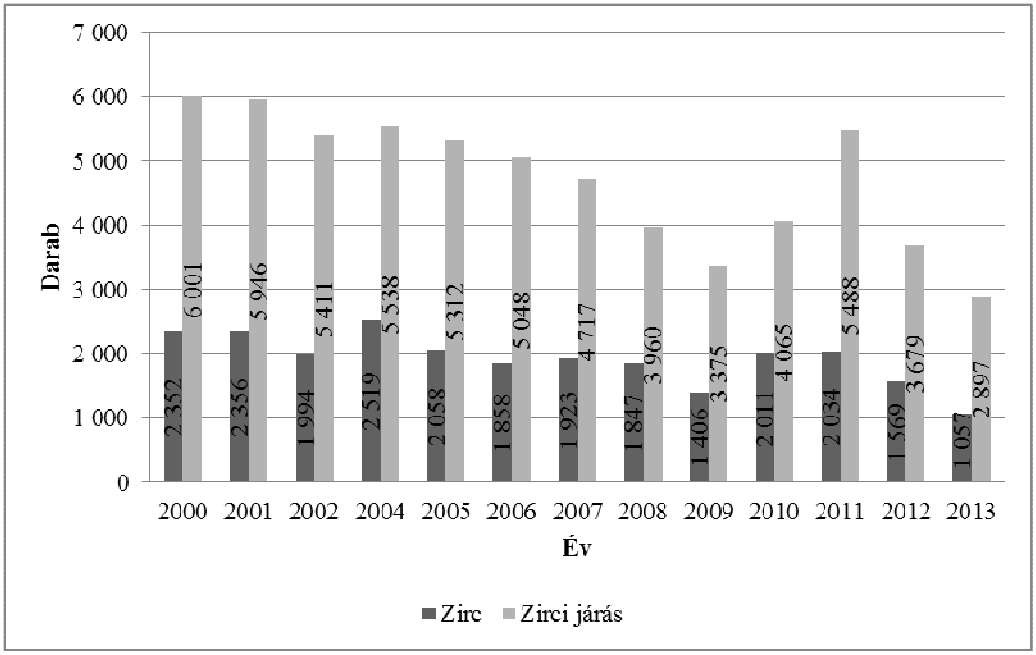
A vezetékes távközlés terén Zirc nagyot fejlődött a 2000-es évek elején, mivel addig nem volt bekapcsolva a távhívásba, így azonnal a digitális technikát kapta meg. Ez a digitális hálózat jelenleg is fejlesztés alatt áll. A mobil hálózat lefedettsége jó a városban, nemrégiben raktak le újabb optikai kábeleket a szolgáltatók.

Zirc városában a vezetékes távközlést a Magyar Telekom Nyrt. biztosítja. Ugyanakkor elérhetők a településen az Invitel Zrt. szolgáltatásai is. A város a 88-as körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz. Emellett természetesen valamennyi hazai mobiltársaság (Magyar Telekom Nyrt., Telenor Magyarország Zrt., Vodafone Magyarország Zrt.) szolgáltatása elérhető a városban.

A lakossági kérdőív alapján a megkérdezettek átlagosan 6,3-ra értékelték a telefon, és kábeltelevízió szolgáltatást Zircen (0-nagyon elégedetlen, 10-nagyon elégedett). A többség (19,6%) 8 pontra értékelte, ezt követően a legtöbben (14,5%) 5 pontra, majd pedig 7 pontra (12,3%).

A távbeszélő fővonalak száma 2004 és 2009 között 44%-kal csökkent Zircen. Ezt követően 2011-ig 30%-kal nőtt a fővonalak száma, a járásban pedig több mint 38%-kal. 2011 és 2013 között azonban újra lecsökkent a városban 48%-kal. 2013-ban a távbeszélő fővonalak száma 1057 darab volt Zircen, a járásban pedig 2897 darab.

14. ábra: A távbeszélő fővonalak száma (2004-től ISDN vonalakkal együtt) Zircen és a Zirci járásban

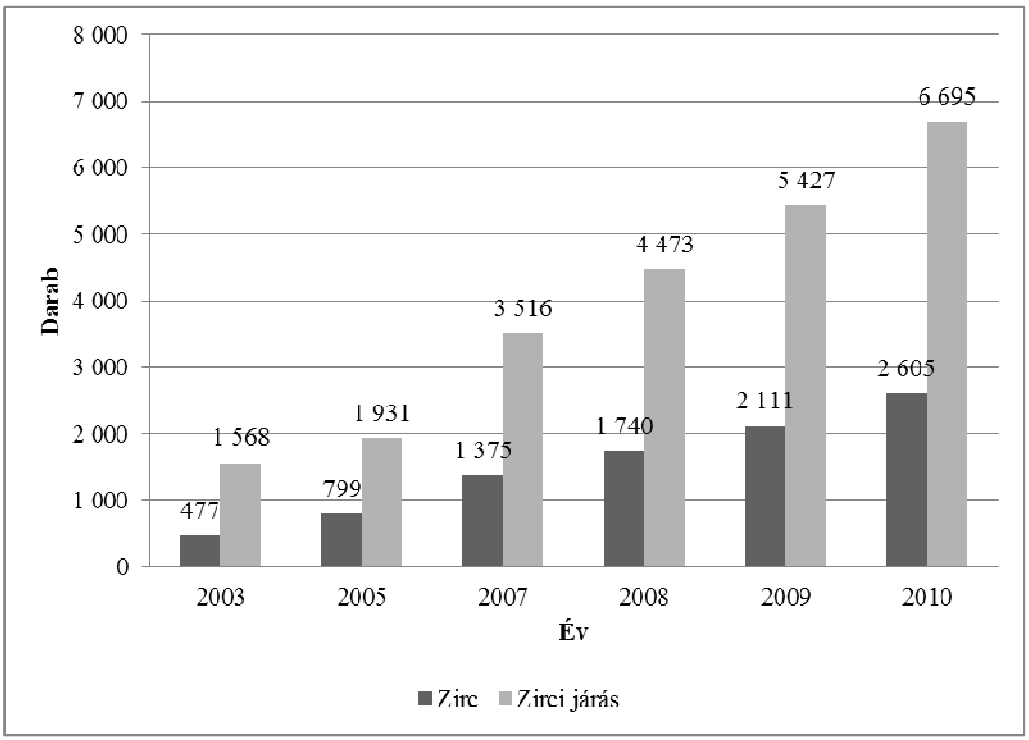
Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

© MTA KRTK RKI NYUTO

A zirci lakosság átlagosan 6,5 pontot adott a város internet, és WIFI szolgáltatására, így többnyire elégedett volt azzal. A megkérdezettek 21,1%-a 8 pontosra értékelte, 15,3% 5 pontosra, és 13% 7 pontot adott rá. A 4 vagy annál kevesebb pontot adók aránya a 7%-ot sem érte el.

Az internet előfizetések száma 2003 és 2010 között gyakorlatilag megötszöröződött a városban *(15. ábra)*. Az előfizetések száma 82%-kal nőtt Zircen, a járásban pedig 77%-kal. Ugyanakkor 2010-ben a Zirci járás internet előfizetőnek csupán 39%-át tette ki Zirc. A lakossági felmérésből kiderült, hogy a zirci megkérdezettek 70%-a rendelkezett mobil vagy szélessávú internet hozzáféréssel, és szintén 70% számítógéppel.

15. ábra: Az internet előfizetések száma Zircen és a Zirci járásban

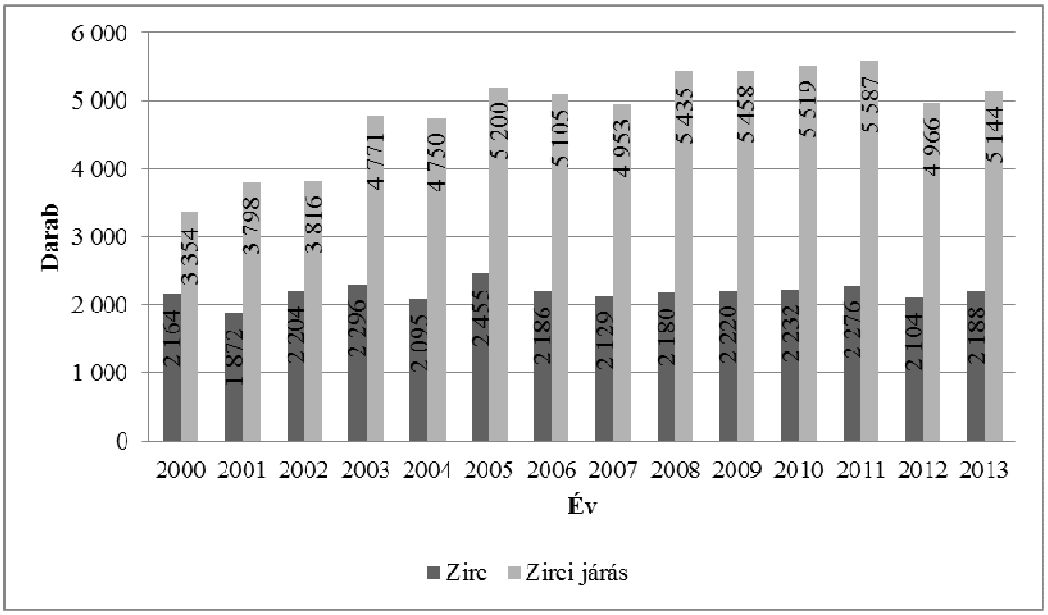

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

A város kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakásainak számáról elmondható, hogy gyakorlatilag nem változott jelentősen 2006 óta. A járásban azonban 2011-ig nőtt a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma, ami 2012-ben 11%-kal esett vissza 2011-hez képest. 2013-ban 2188 darab lakás volt Zircen kábeltelevíziós hálózatba kapcsolva, ami a járásban bekapcsolt lakások 43%-át jelentette.

© MTA KRTK RKI NYUTO

16. ábra: A kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma Zircen és a Zirci járásban

Forrás: KSH-TeIR alapján szerkesztette Jóna László

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

4. A MUNKAÜGYI INGÁZÁS, ZIRC VONZÁSKÖRZETE

4.1. Az ingázás jelentősége Magyarországon

A városfejlődés, az urbanizáció szakaszossága az egész fejlett világban erősítette a munkahelyek és a lakóhelyek térbeli elkülönülését. Ennek az elkülönülésnek egyik közvetlen következménye az ingázás[2] jelenségének tömegessé válása. Az ingázás jellemzőire, azok átalakulására jelentős hatást gyakoroltak a társadalmi-gazdasági struktúrák, azok változásai, elsősorban az ipar dominálta gazdaságról a szolgáltatás alapú gazdaságra való áttérés. A klasszikus ipari társadalom várostervezése igyekezett a munkaerőt a munkahely közelébe telepíteni, ezzel az ingázást megszüntetni, enyhíteni, akár teljes városi infrastruktúrák kialakításával. Erre lehet példa a szocialista városok koncepciója, amely a huszadik század közepén, második felében jött létre, és alapvetően az iparosítást szolgálta.

A gazdaság térbeli és strukturális átalakulása a rendszerváltás óta a munkahelyek és lakóhelyek térbeli elkülönülésének erősödését hozta magával (*Dr. Kiss– Dr. Szalkai* 2014). A 2011. évi népszámlálás a foglalkoztatottak[3] körében az ingázók számának és arányának a valaha mért legmagasabb értékét mutatta, mivel ekkor a közel négymillió foglalkoztatott lakos közel 36%-a dolgozott más településen. Ez a folyamat várhatóan tovább fog erősödni, s nyugat-európai példák alapján (*Borck–Wrede* 2005) az ingázók aránya elérheti akár a 45–50%-ot is. Természetesen a településhálózat eltérő elemei között jelentős különbségek alakulnak ki. A kevesebb munkahellyel rendelkező falvakban az ingázók aránya elérheti a 70%-ot is *(1. táblázat)*.

Így nem közömbös a jelenség vizsgálata, térbeli mintáinak megismerése, az ingázó vonzáskörzetek lehatárolása (*Hardi 2014; Dr. Pénzes–Dr. Molnár–Pálóczi* 2014*; Salamin–Radvánszky–Nagy* 2008). Nem szabad elfelejtenünk, hogy a napi ingázás a közlekedés talán legtömegesebb jelensége, így a foglalkoztatás és a közlekedés–szervezés, illetve politikák eredményessége között szoros összefüggés tapasztalható (*Hardi–Nárai 2005*), főleg, ha foglalkoztatás jelenségeit térben (is) szemléljük.

[2] Az „ingázás” fogalma alatt jelen esetben azt a napi, esetleg heti többszöri munkába járást értjük, amely során egy település lakosa jövedelemszerzés céljából egy másik településen elhelyezkedő munkahelyre jár, tehát települési közigazgatási határt lép át. Tekintettel munkánk térbeli elemző jellegére az egyes elemzéseknél általában csak azokat az ingázókat tudjuk figyelembe venni, akiknél a céltelepülés meghatározható. (Emellett vannak olyan ingázók is, akik változó településre, avagy külföldre járnak dolgozni.)

[3] A tanulmányban a „foglalkoztatott” definíciójaként a népszámlálásban megadott definíciót használjuk (*KSH 2014, 157; 160*): Foglalkoztatottnak minősül minden 15 éves és idősebb személy, aki az eszmei időpontot megelőző héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendszeres foglalkozásától (pl. betegség miatti távollét vagy fizetett, illetve fizetés nélküli szabadság miatt) csak átmenetileg volt távol.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. táblázat: Az ingázás főbb adatai az egyes településkategóriák szerint 2001; 2011

Településkategóriák	*Az elingázók aránya a településkategóriában lakó foglalkoztatott lakosságból (%)*		*A bejárók aránya a településkategóriában helyben foglalkoztatottakból (%)*	
	2001	*2001*	*2001*	*2011*
500 lakosnál kevesebb	70,7	38,0	38,0	37,9
500–1999 lakos	60,4	32,9	32,9	35,1
2000–4999 lakos	53,7	29,3	29,3	33,2
5000–9999 lakos	42,6	26,9	26,9	31,6
10000-19999 lakos	32,5	28,4	28,4	36,5
20–49,999 ezer lakos	23,9	28,3	28,3	35,6
50–99,999 lakos	16,0	27,3	27,3	35,3
100 ezer lakosnál több	8,5	24,9	24,9	27,6
Budapest	8,9	20,5	20,5	24,6
Ország összesen	30,0	35,4	26,2	31,3*

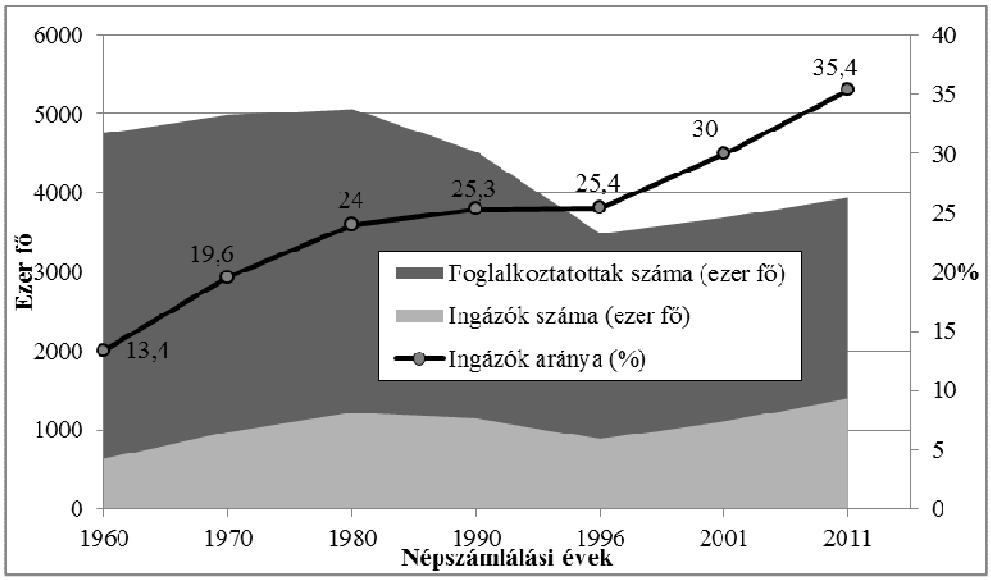
*= A „bejárók" számának országos szinten elméletileg meg kellene egyezni az „eljárók" számával és arányával. A valóságban azonban sokan nem neveztek meg konkrét települést, illetve változó településre járnak, valamint külföldi munkahelyen dolgoznak.

Forrás: KSH népszámlálás 2001; 2011 alapján saját számítások.

Az ingázás jelensége Magyarországon az 1960-as '70-es évek indusztrializációjával vált igazán tömegessé, s a nyolcvanas évekre az ingázók száma 1,2 millió fő fölé emelkedett, s hosszú időn keresztül az aktív keresők számának mintegy negyedét tette ki. Bár a rendszerváltás körüli gazdasági válság a városba ingázók lehetőségeit csökkentette (*Szabó* 1998), de a munkahelyek tekintélyes száma szűnt meg a nagyüzemi mezőgazdaság átalakításával, s így a falusi lakosság egyre nagyobb hányada volt kénytelen mégis a városokban munkát keresni. Mindezek eredményeként egy átmeneti visszaesés után – ami a kilencvenes évek közepén következett be – az ezredfordulóra ismét millió fölé növekedett az ingázók létszáma, s a 2011-es népszámlálás eddig nem látott mértékű ingázást regisztrált *(1. ábra).*

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. ábra: A foglalkoztatottak, az ingázók száma, s az ingázók aránya a foglalkoztatottakból Magyarországon 1960–2011

Forrás: Népszámlálási kötetek 1960-2011; Mikrocenzus 1996 (1997); Szabó (1998) alapján szerk.: Hardi Tamás

Annak, hogy másfél évtized alatt az ingázók aránya tíz százalékpontot növekedett egy amúgy is növekvő foglalkoztatott létszámból, több okát is láthatjuk:

- Fontosnak tartjuk a gazdaság strukturális átalakulását, a szolgáltatások, s a kisebb foglalkoztatotti létszámmal működő egységek arányának növekedését. Ez nagyobb térbeli mobilitást tesz lehetővé mind a munkaadó, mind a munkavállaló számára, tehát mobilabbá vált a telephely és a lakóhely kiválasztása, s összességében a munkaidő is rugalmasabbá vált.
- A gazdaság, illetve az ingatlanpiac fejlődésével a térbeli gazdasági és települési folyamatok felgyorsultak. Országos szinten erősödött a munkahelyek és a lakosság koncentrációja az agglomerációkban. Budapest és agglomerációja, valamint a nyolc nagyobb vidéki várostérség[4] Magyarország népességének mintegy 40%-át koncentrálják, de a foglalkoztatottak 43,2%-át, s a helyben foglalkoztatottak (tehát a munkalehetőségek) közel felét[5], s részesedésük a kétezres évek első évtizedében mindhárom szegmensben növekedett, vagyis mind a lakosság, mind a foglalkoztatás térben koncentrálódik a fővárosi agglomeráció és a nagyobb várostérségek irányában, miközben a többi megyeszékhely várostérségének és az egyéb vidéki térségeknek a részesedése az előbbi adatokból csökkent.

[4] Győr, Miskolc, Pécs, Debrecen, Kecskemét, Nyíregyháza, Szeged, Székesfehérvár és agglomerációik.

[5] A „munkahely, munkalehetőség” adat a népszámlálás „helyben foglalkoztatott” adata alapján került számításra. Helyben foglalkoztatottak száma: az adott településen élő foglalkoztatottak közül a helyben lakó és dolgozók csoportja, valamint a bejárók száma együtt. Ezt az egyszerűség kedvéért néhol mint a munkahelyek számát kezeljük, bár a két fogalom nyilván nem fedi egymást teljesen, de rámutat egy település vagy térség munkahelyet biztosító képességére.

© MTA KRTK RKI NYUTO

- Ugyanakkor az agglomerációkon belül is erősödött a szuburbanizáció mind a munkahelyek, mind a lakhatás vonatkozásában. Ez a jelenség a kevésbé fejlett agglomerációkban a szuburbán térségek és a központ közötti egyre erősebb ingázást generálja, míg a Budapesti agglomerációban egy erős decentralizáció irányába mutat. Mindenesetre erősen növekedett a várostérségeken belüli ingázók száma.
- Az ingázás lehetőségét teremtette meg a lakosság mobilitásának, a személygépkocsik számának növekedése is. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor a vidéki térségekben romlottak a tömegközlekedés feltételei, amely nem mindenhol igazodott az új követelményekhez, sőt a perifériás területeken a járatszámok csökkentésével, a vasúti szárnyvonalak bezárásával, a menetdíjak növekedésével romlott a megközelíthetőség, ezzel az ott élőket egyre inkább a költségesebb egyéni mobilitás irányába szorítva.
- Szintén az ingázók számát növelte kényszerűen a perifériák munkahely vesztesége is, mivel így az itt élők az ingatlanpiaci hátrányuk miatt elköltözni nem, inkább csak ingázni tudnak.

Mindezek miatt, s a népszámlálások adatainak tanúsága szerint erősödött a hagyományos falu–város ingázás is, de tapasztalhatjuk a fejlett policentrikus agglomerációk kialakulását is. Megjelent a nagytávolságú ingázás az agglomerációk (elsősorban a vidéki nagyvárosok és Budapest) között, valamint a külföld irányába is. Összességében elmondhatjuk, hogy ma már a „kényszer ingázás" és a szabad választáson alapuló, a kedvezőbb álláslehetőségért folytatott ingázás nem csupán a munkavállaló képzettségétől függ, hanem egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a lakóhely elhelyezkedése is. Nem a falvak és a városok között van elsősorban a választóvonal, hanem a fejlett agglomerációk és a perifériás térségek között (Bihari–Kovács 2006). Mindezt az ingázásra lefordítva azt mondhatjuk, míg a perifériás térségben élők jellemzően kényszer ingázók, függetlenül végzettségüktől, tevékenységüktől, addig a fejlettebb térségek felé haladva egyre inkább növekszik a szabadságfoka bármely munkavállalónak, a legfejlettebb, közlekedési szempontból is központi helyet elfoglaló településen élők bekapcsolódhatnak a nagytávolságú ingázásba is, ami elsősorban a fejlettebb gazdaságokra jellemző.

4.2. Zirc helye az ingázás térszerkezetében

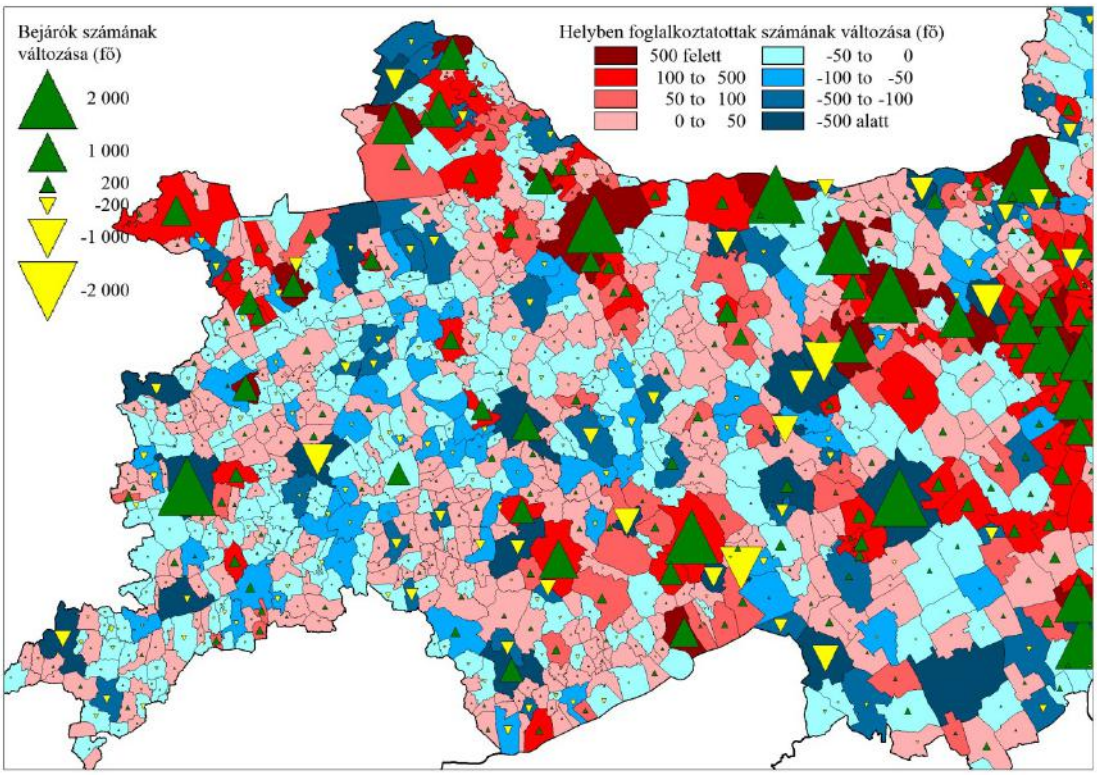
A viszonylag magas foglalkoztatottsági szint mellett jelentős az ingázók aránya a Nyugat-dunántúli és a Közép-dunántúli régióban. A két régió mutatja a legmagasabb ingázó részarányt Magyarország régiói között (42,8 és 47,1%), hozzájuk csak Észak-Magyarország hasonló (42,8%), mint a hagyományos északkelet–délnyugati ipari tengely másik képviselője. Mindez térségünk fejlettségét mutatja, de a gazdasági fejlettség nem elégséges magyarázat az ingázás ilyen magas arányára. Fontos adottság a régiók településszerkezete is. Mindemellett a két népszámlálási év közötti növekedés is az Észak-Dunántúl térségében volt a legmagasabb.

Az Észak-Dunántúlon belül is jelentős területi különbségeket találunk. Hagyományosan kimutathatók belső perifériák, különösen a megyehatárok mentén, amelyek távolabb vannak a jelentős központoktól (Győr, Székesfehérvár, Veszprém, Szombathely), vagy orográfiai

© MTA KRTK RKI NYUTO

okokból rossz az elérhetőségük. Különösen jól láthatóak a területi különbségek, ha a foglalkoztatási mutatók dinamikáját vizsgáljuk. Térképen ábrázoltuk településenként a helyben foglalkoztatottak számának változását, valamint a bejárók számának változását a két népszámlálási időpont között, abszolút értékben számítva. Mindezek segítségével jól kimutathatók azok a települések, agglomerációk, fejlődési tengelyek, ahova foglalkoztatás koncentrációs folyamatai mutatnak *(2. ábra)*.

2. ábra: A helyben foglalkoztatottak és a bejárók számának változása az Észak-Dunántúlon 2001 és 2011 között (fő)

Forrás: A 2001. és 2011. évi népszámlálás adatai alapján saját számítás és szerkesztés.

A kék és piros alapszínek területi eloszlásából jól látható, hogy hol fogy, és hol növekszik a helyben foglalkoztatottak, tehát a munkalehetőségek száma. Ha a térbeli struktúrákat kívánjuk feltárni, akkor elsőként azt kell megjegyezni, hogy a vizsgált terület keleti peremén, a Budapesti agglomerációban látszik a legerőteljesebb növekedés, s onnan sugárirányban tengelyek indulnak ki: Esztergom irányába, az M1 autópálya, valamint a 8. számú főközlekedési út mentén. Ezek persze nem egybefüggő tengelyek, hanem ezek mentén kisebb központok, településegyüttesek, agglomerációk koncentrálják a foglalkoztatást. Az M1 autópálya mentén Tatabánya, Tata, Komárom, Győr és Mosonmagyaróvár, illetve az ezek köré szerveződő települések. A 8. sz. út mentén Dunaújvárosból kiindulva Székesfehérvár, Veszprém, Ajka központtal láthatunk hasonló, igaz kisebb együtteseket. Növekvő térség még Sopron és környéke, amely részben az M1 vonalához, de még inkább az osztrák fejlődési

© MTA KRTK RKI NYUTO

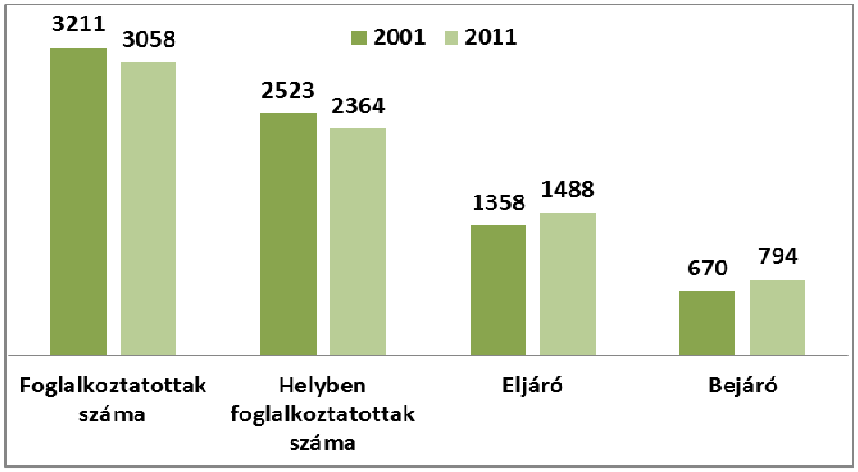
tengelyekhez kapcsolódik. Látható, hogy ezekben az esetekben a helyben foglalkoztatottak számának változása jelentős bejáró létszám növekedéssel járt együtt. A tengelyek közötti térben ugyanakkor stagnálást vagy jelentős visszaesést tapasztalhatunk. A korábban jelentős összeszerelő iparral rendelkező vidéki központok körében nagy létszám csökkenést láthatunk: Mór, Pápa, Sárvár, Szombathely. Ezek a veszteségek általában a bejárók számának csökkenésével járnak együtt, de nem mindenhol. Érdekes jelenség, hogy egyes városokban a munkahelyek száma jelentős mértékben csökken, miközben a bejárók száma erősen emelkedik. Ilyenek: Pápa, Szombathely, Celldömölk, Tapolca. Úgy véljük, ennek egyik fontos oka lehet, hogy ezek a települések a belső perifériák számára szolgáltatnak munkahelyet, miközben saját foglalkoztatott lakosságuk egy része a nagyobb központokban, Szombathely esetében Ausztriában talál a maga számára munkát. Ezek a belső perifériák kimutathatók a térképünkön: A Kapuvártól déli irányba, Sümegig, Tapolcáig húzódó övezet, valamint a Celldömölktől Pápán át a Bakonyi településeket érintő nyugat–keleti irányú övezet. Ezek azok a térségek, amelyek lakói közlekedési lehetőségeiknél fogva csak ezekbe a központokba tudnak ingázni.

Zirc ingaforgalmát a KSH népszámlálásokból kinyerhető adatok, valamint a 2015 nyarán felvett lakossági kérdőívek alapján vizsgáljuk.

4.3. Zirc főbb ingázási mutatói

A népszámlálási adatbázisok lehetőséget adnak arra, hogy megvizsgáljuk a Zircről eljárók és az oda bejárók számát, az eljárás céltelepülését és a bejárók lakhely települését, s az adatokból kikövetkeztethető, hogy a város a népszámlálások időpontjaiban hány lakos számított foglalkoztatottnak[6] (foglalkoztatottak száma), s hogy hány főnek biztosított munkalehetőséget (helyben foglalkoztatottak száma).

3. ábra: Zirc főbb foglalkoztatási adatai, 2001 és 2011 években

Forrás: Népszámlálások adatai alapján saját számítások.

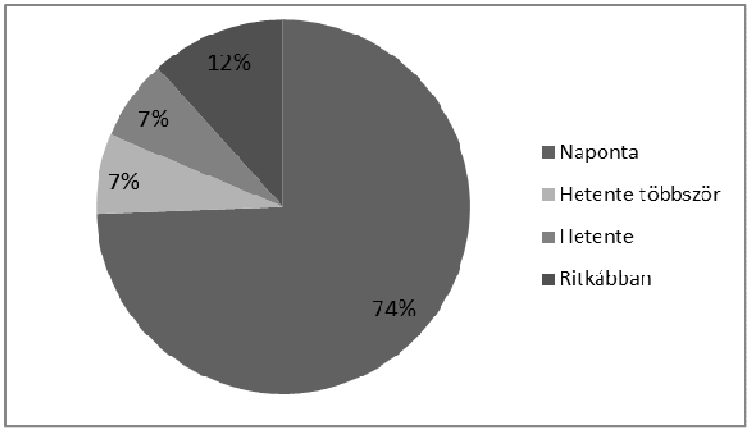
[6] Foglalkoztatott: a népszámlálás időpontját megelőző héten legalább egy napon kereső tevékenységet folytatott vagy rendszeres munkával rendelkező, helyben élő lakos

© MTA KRTK RKI NYUTO

4.3.1. A Zircről eljárók száma, megoszlása, trendek

A 2015. évi kérdőívben 4446 fő munkavállalási és ingázási viszonyairól tudtunk meg bővebb információkat. Közülük 1240 fő ingázott, 3206 fő nem. Az ingázók háromnegyede, 923 fő naponta jár más településre.

4. ábra: Az ingázók megoszlása az ingázás gyakorisága szerint. N=1240

Forrás: Kérdőívek 2015 alapján saját számítás.

Mindezek alapján a városból elingázók teljes létszámát 1900 és 2000 fő közé becsülhetjük, akik közül 1400–1500 fő lehet a napi ingázó. Az ingázók közül 924 fő alkalmazottként jár munkahelyre, míg 45 fő vállalkozóként ingázik. Mellettük még nyugdíjasok és GYES-en lévők, valamint közmunkások is jelezték, hogy más településre járnak jövedelemszerzés céljából. A mintából így mintegy 1000 fő keresőtevékenység folytatása céljából jár el Zircről, így a teljes lakosságra vetítve 1500–1600 fő közé tehetjük a létszámukat, s úgy véljük, közülük kb. 1100 és 1200 fő ingázik naponta. Így megállapíthatjuk, hogy a népszámlálás felvételezése (2011) óta eltelt időben az ingázó foglalkoztatottak száma és aránya valamelyest növekedett (1309 foglalkoztatott nevezett meg konkrét települést vagy járt külföldre).

Mintánkban az ingázók csoportjából foglalkozási státusz szerint az alkalmazottak száma 923 fő, míg a vállalkozóké 45, s a tanulóké 222 fő volt. Számosságukat tekintve az alkalmazottak és a tanulók csoportjának további elemzésére van módunk.

Az alkalmazottak közel 79,4%-a naponta ingázik, 6,5% hetente többször, 3,5% hetente, s 10,6% ritkábban. Az eljáró alkalmazottak közül szinte valamennyien rendelkeznek közép- vagy felsőfokú végzettséget igénylő szakmával. Az ingázás gyakorisága nyilván összefügg a munkarenddel, s munkavégzés helyének földrajzi távolságával, illetve megközelíthetőségével.

Az elingázás célja szerint az elmúlt másfél évtizedben jelentős földrajzi bővülés figyelhető meg a 2001. évi népszámlálásban a zirci foglalkoztatottak 45 hazai várost vagy községet neveztek meg a munkahelyük településeként, 2011-ben 75-öt, míg saját felmérésünkben, 2015-ben a mintába került ingázó, foglalkoztatott lakosok 78-at. Tehát az ingázók számának növekedése mellett a céltelepülések száma is jelentősen növekedett.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az alábbi táblázat 2001; 2011 és 2015 évekről ad információkat. Fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a 2001. és 2011. évi adatok a KSH népszámlálásokból származnak, míg a 2015. éviek az MTA KRTK RKI és Zirc Város Önkormányzata által lekérdezett kérdőívekből. Így a harmadik adat nem feleltethető meg egy-az egyben az első kettőnek, nem hasonlítható össze automatikusan, csak az alábbi feltételekkel utal a végbemenő folyamatokra:

- a 2015. évi lekérdezés során a lakosság ¾-éről tudtunk információt szerezni, miközben a népszámlálások – elvileg – teljes körűek. Ezért a 2015-re mutatott számoknál a valódi létszámok biztosan magasabbak.
- a KSH „foglalkoztatottak" definíciója, a lekérdezés módszertana némileg eltér az általunk használttól, elsősorban a rendelkezésre álló erőforrások miatt. Ez az eltérés is indokolja, hogy a 2015. évi adatokból olyan becsléseket készítsünk, ami a bemutatott számoknál magasabb értékeket eredményeznek.

E két tényezőnek a figyelembe vételével vonhatunk le következtetéseket az ingázások célterületeinek átstrukturálódásáról.

2. táblázat: A Zircről eljáró foglalkoztatottak főbb céltelepülései, azok megoszlása 2001; 2011 és 2015-ben

KSH népszámlálási adatokból						*A települési kérdőív adataiból*		
2001			*2011*			*2015*		
Céltelepülés	*Eljárók száma (fő)*	*Eljárók aránya (%)*	*Céltelepülés*	*Eljárók száma (fő)*	*Eljárók aránya (%)*	*Céltelepülés*	*Eljárók száma (fő)*	*Eljárók aránya (%)*
Veszprém	718	67,2	Veszprém	820	61,5	Veszprém	511	52,8
Dudar	40	3,7	Mór	54	4,1	Külföld	68	7,0
Győr	38	3,6	Külföld	53	4,0	Mór	44	4,5
Olaszfalu	28	2,6	Dudar	45	3,4	Budapest	44	4,5
Porva	22	2,1	Győr	40	3,0	Győr	40	4,1
Nemesvámos	19	1,8	Olaszfalu	38	2,9	Dudar	34	3,5
Pusztavám	16	1,5	Nemesvámos	37	2,8	Olaszfalu	35	3,6
Borzavár	14	1,3	Budapest	24	1,8	Nemesvámos	26	2,7
Fenyőfő	14	1,3	Bakonynána	15	1,1	Bakonybél	11	1,1
Bakonyszentlászló	13	1,2	Porva	15	1,1	Porva	12	1,2
Nagyesztergár	13	1,2	Székesfehérvár	14	1,1	Székesfehérvár	11	1,1
Veszprémvarsány	13	1,2	Nagyesztergár	13	1,0	Borzavár	9	0,9
Bakonybél	12	1,1	Borzavár	11	0,8	Balatonfűzfő	7	0,7
Eplény	12	1,1	Pápa	10	0,8	Lókút	8	0,8
Budapest	10	0,9	Bakonyoszlop	9	0,7	Bakonynána	6	0,6
Összesen	1068	100,0	Összesen	1333	100,0	Összesen	968	100,0

Forrás: KSH népszámlálások, valamint kérdőívek 2015.

Veszprém megőrizte abszolút vonzerejét, ide járt, s jár az ingázó keresők 67,2–52,8%-a. Tehát elmondhatjuk, hogy Zirc földrajzi értelemben erősen centralizált munkaerő-piacán dominál a megyeszékhely, de nem akkora arányban, ahogyan az egy agglomerációs település esetében jelentkezik. Ugyanakkor a város földrajzi, valamint település- és közlekedéshálózati helyzete meghatározza a Veszprém-központúságot. Mindezekkel együtt látható, hogy a

© MTA KRTK RKI NYUTO

másfél évtized alatt az elingázás célterülete diverzebbé vált, Veszprém relatív súlya csökkent (számszerű bővülés mellett).

Az eljárók megoszlása a foglalkozásuk (szakmájuk) szerint kiderül a kérdőívekből. Ennek listáját a 3. függelékben közöljük.

4.3.2. A Zircre járó foglalkoztatottak száma és megoszlása

A KSH adatokból látható, hogy a város nem számít foglalkoztatási központnak, hiszen a bejáróknál lényegesen nagyobb az eljárók száma, s a helyben foglalkoztatottak (végső soron a munkahelyek száma) lényegesen kevesebb, mint a foglalkoztatott helyi lakosok létszáma.

Ennek ellenére elmondható, hogy egy kisebb térség számára Zirc fontos munkáltató településnek számít. 2001-ben 670, míg 2011-ben 794 bejáró ingázott Zircre. Döntő hányaduk a járás településeiről érkezett, 2001-ben 519 fő, míg 2011-ben 588 fő. Bár a számuk jelentősen növekedett, de az összes, Zircre ingázó foglalkoztatottból arányuk némiképp csökkent, 77,5%-ról 74,1%-ra. Legintenzívebb a kapcsolat Nagyesztergárral, ahonnan az eljárók közel fele Zircre ingázik, s ezzel ez az egyetlen település, ahonnan Zirc a legnagyobb desztinációnak számít. Valójában Zirc vonzáskörzete terebélyesedett, számos új településről érkeznek munkavállalók.

Táblázataink megmutatják azokat a településeket, ahonnan Zircre járnak a foglalkoztatottak, s a jelentősebbeknél látható az adott településről elingázók körében a Zircre járók aránya 2001-ben és 2011-ben.

3. táblázat: A Zircre járók megoszlása a lakóhely település szerint, s arányuk a lakhely település elingázóiból 2001-ben

Lakóhely település	*Zircre járók száma 2001-ben (fő)*	*Arányuk a lakóhely település elingázóiból (%)*	*Települések, ahonnan 3 vagy kevesebb foglalkoztatott jár Zircre*
Nagyesztergár	145	46,9	Bakonygyirót
Olaszfalu	100	36,9	Ajka
Veszprém	64	2,0	Várpalota
Bakonybél	44	26,3	Bakonyoszlop
Dudar	38	10,2	Herend
Borzavár	34	25,8	Bakonycsernye
Bakonynána	25	10,0	Székesfehérvár
Pénzesgyőr	25	41,0	Bakonypéterd
Porva	25	27,8	Győrújbarát
Lókút	23	30,7	Lázi
Csetény	20	3,8	Ács
Bakonyszentlászló	17	7,7	Balatonalmádi
Bakonyszentkirály	17	9,7	Balatonfüred

© MTA KRTK RKI NYUTO

Csesznek	15	11,5	Berhida
Győr	9	0,3	Csopak
Budapest	8	0,0	Felsőörs
Veszprémvarsány	7	4,1	Gic
Eplény	7	4,7	Hajmáskér
Szápár	5	3,0	Nemesvámos
Hárskút	4	2,3	Nyirád
Jásd	4	1,8	Pápa
Szentgál	4	0,5	Tés

Forrás: Népszámlálás 2001 adatai alapján saját számítás.

4. táblázat: A Zircre járók megoszlása a lakóhely település szerint, s arányuk a lakhely település elingázóiból 2011-ben

Lakóhely település	*Zircre járók száma 2011-ben (fő)*	*Arányuk a lakóhely település elingázóiból (%)*	*Települések, ahonnan 3 vagy kevesebb foglalkoztatott jár Zircre*	
Nagyesztergár	128	31,1	Hajmáskér	Jobbágyi
Veszprém	95	1,7	Szápár	Káptalanfa
Olaszfalu	73	21,8	Szentgál	Kiskunlacháza
Bakonybél	71	29,6	Szentkirályszabadja	Lovas
Borzavár	56	25,7	Tótvázsony	Lovasberény
Dudar	54	12,2	Ajka	Márkó
Bakonynána	48	15,9	Bakonycsernye	Mátyásdomb
Csetény	30	5,4	Balatonfőkajár	Nyirád
Porva	29	23,2	Bánd	Öskü
Bakonyszentkirály	28	12,6	Csopak	Pápa
Pénzesgyőr	27	27,8	Gic	Sárosd
Csesznek	17	11,8	Monostorapáti	Takácsi
Lókút	17	13,9	Nyúl	Táplánszentkereszt
Bakonyszentlászló	9	1,7	Sóly	Tapolca
Eplény	9	5,0	Székesfehérvár	Tés
Budapest	8	0,0	Bakonygyirót	Tihany
Bakonyoszlop	7	9,5	Bakonytamási	Zalaegerszeg
Győr	7	0,1	Balatonalmádi	
Veszprémvarsány	7	2,4	Balatonfüred	
Várpalota	6	0,1	Berhida	
Jásd	5	2,3	Göd	
Hárskút	4	1,6	Herend	

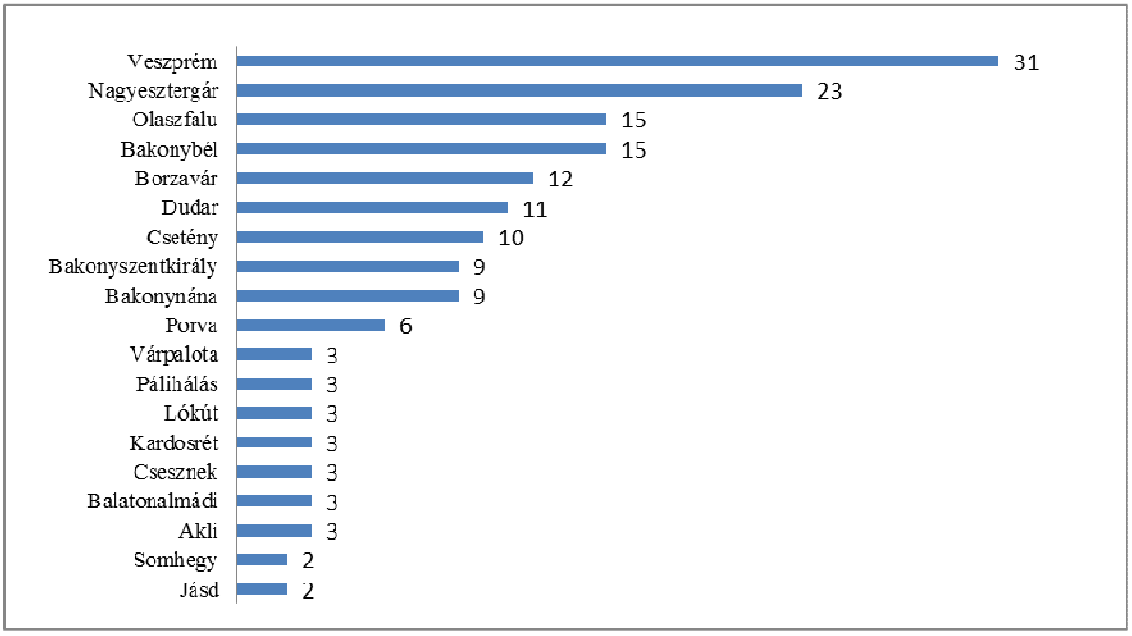
Forrás: Népszámlálás 2011 adatai alapján saját számítás.

© MTA KRTK RKI NYUTO

4.4. Zirc Város intézményeinek és gazdasági szervezeteinek ingázási jellemzői és fejlesztési javaslatai egy kérdőíves felmérés alapján

Zirc Város Stratégiai Programjának kidolgozása kapcsán a város intézményeit és vállalkozásait egy kérdőívvel kerestük meg, melyben a szervezet által foglalkoztatottak létszámára, valamint az ingázók számára és az ingázási településre kérdeztünk rá. Az intézményi kérdőívet csaknem minden, városban működő intézmény megválaszolta, a vállalkozásokat illetően hat gazdasági szervezet szolgáltatott információt. A kérdőívre válaszoló intézmények összesen 532 főt, míg a vállalkozások 99 főt foglalkoztatnak. A következő két ábra a városban működő – kérdőívünkre választ adó – intézmények és vállalkozások foglalkoztatottjainak ingázási adatait foglalja össze.

5. ábra: Az ingázók száma Zirc Város megkérdezett intézményeiben települések szerint (fő) (legalább 2 említés)

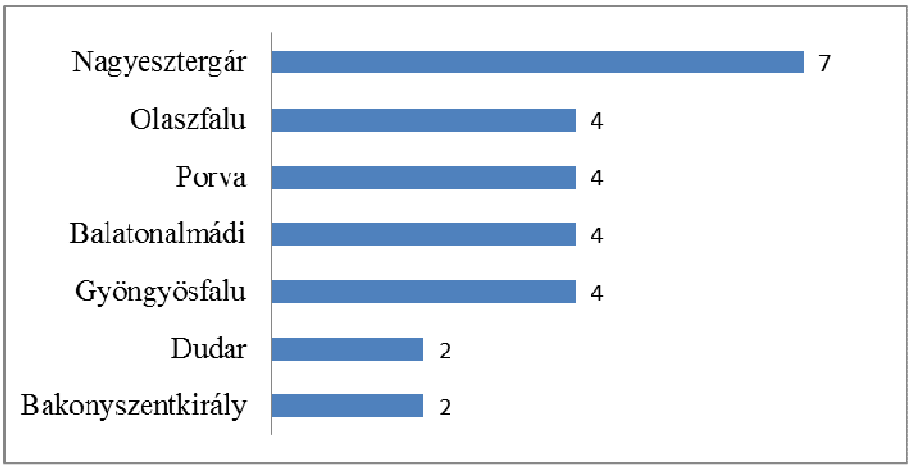

Forrás: Kérdőívek „Zirc Város intézményeinek ingázási jellemzői és fejlesztési javaslatai" címmel, 2015

Ahogyan a fenti táblázat szemlélteti, a legtöbb (10, vagy annál nagyobb számban) Zircre ingázó intézményi foglalkoztatott Veszprém, Nagyesztergár, Olaszfalu, Bakonybél, Borzavár, Dudar, és Csetény településekről ingázik.

© MTA KRTK RKI NYUTO

6. ábra: Az ingázók száma Zirc Város megkérdezett vállalkozásaiban települések szerint (fő) (legalább 2 említés)

Forrás: Kérdőívek „Zirc Város intézményeinek ingázási jellemzői és fejlesztési javaslatai" címmel, 2015

Ahogyan a fenti ábra mutatja, a kérdőívet kitöltő vállalkozások tekintetében Nagyesztergár, Olaszfalu, Porva, Balatonalmádi, és Gyöngyösfalu kapták a legtöbb említést, e településekről 4, illetve 7 fő ingázik Zircre. A mintában szereplő intézmények teljes létszámának 34%-át, míg a vállalkozások 38%-át teszik ki az ingázók. Ebben az arányban természetesen szerepelnek azon települések ingázói is, amelyek mindösszesen egy említést kaptak, így a fenti diagramokon nem kerültek feltüntetésre.

Zirc tehát egy olyan foglalkoztatási vonzáskörzetet tudhat magáénak, mely jelentősnek mondható egy kisváros esetében. Látható, hogy szélesedik, s az általános, országos tendenciáknak megfelelően nem csak az eljárók járnak egyre szélesebb településkörbe, hanem Zircet is egyre több településről érik el a munkavállalók. Az eljárók szempontjából fontos, hogy Veszprém, illetve a hozzá kapcsolódó agglomeráció viszonylag közel helyezkedik el a Zirchez, jó a megközelíthetősége, így elköltözés helyett egyre többen választhatják az ingázást. Fel kell készülni arra, hogy ez a jelenség erősödni fog, s a város életében jelentős változásokat hoz. Attól ugyan nem kell tartani, mint a szuburbanizációs településeken (alvóvárossá válás), mivel jelentős a helyben maradók, s a bejárók száma is, de az aktív korú lakosság körében számolni kell azzal, hogy az ingázás időszükséglete a településen töltött idő csökkenésével jár együtt. Nem lehet kiemelt foglalkoztatási csoportokat meghatározni, lényegében valamennyi foglalkozás ág arányosan jár el, s talál munkát helyben. AZ eljárás növekedése, az irányok diverzifikálása ugyanakkor jelentős terhet ró a közlekedésre: időben egyre koncentráltabb, viszont szerteágazóbb lesz a közlekedési kereslet.

Zirc foglalkoztató szerepe is erősödött, vonzáskörzete növekedett, de megmaradt a járás dominanciája. A járás egy része számára alapvető ingázási cél Zirc, különösen azon települések számára, ahonnan Zirc kedvezőbb közlekedési alternatíva, mint a nagyvárosok.

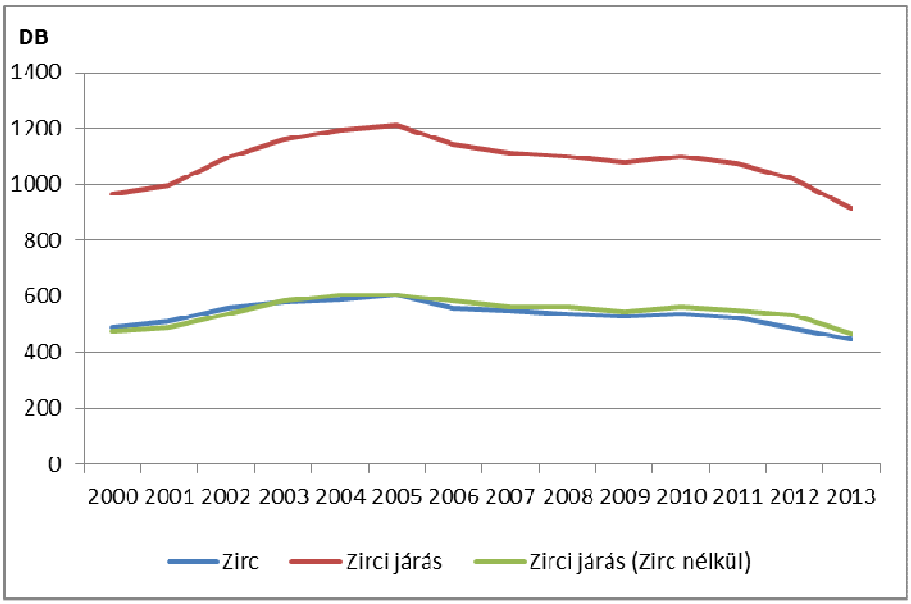
© MTA KRTK RKI NYUTO

5. A GAZDASÁG SZERKEZETÉNEK ÁTALAKULÁSI FOLYAMATAI

A zirci gazdaság szerkezetének átalakulási folyamatainak bemutatása során ahol lehetséges, bemutatásra kerülnek a Zirci járás és a Zirci járás falvainak, tehát a járásközpont nélküli összesített adatai is. Természetesen emellett cél volt az országos és a vidéki folyamatokkal történő összehasonlítás is. Vidék alatt jelen esetben a Közép-Magyarország, tehát a Budapest és Pest megye nélküli országos átlagot kell érteni. Fontos, hogy Zircet el tudjuk helyezni a vele hasonló méretű és adottságú városok átlagához képest. Ezért bizonyos elemzéseknél szerepelnek az ún. vizsgált járások, vizsgált járásközpontok és vizsgált járások (járásközpont nélkül) kategóriái. Ezek alatt olyan járásokat kell érteni, melyek járásközpontjának lakónépessége 5000 és 10000 között volt 2013-ban. Ezáltal lehetőség nyílik Zircet összehasonlítani olyan hasonló méretű városokkal, melyek szintén járásközpontként működnek, így hasonló központi szerepet tölthetnek be kisebb-nagyobb térségükben. Olyan települések pedig nem kerülnek bele az összehasonlításba, melyek ugyan hasonló méretűek, mint Zirc, de járásuk központja egy nagyobb város, így központi szerepük eleve megkérdőjelezhető. A vizsgált járások kategóriájába csakúgy, mint a vidék meghatározásába nem került bele Közép-Magyarország, így két Pest megyei járás, az Aszódi és a Ráckevei.

5.1. A működő vállalkozások számának alakulása

1. ábra: A működő vállalkozások számának alakulása a Zirci járásban 2000 és 2013 között

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

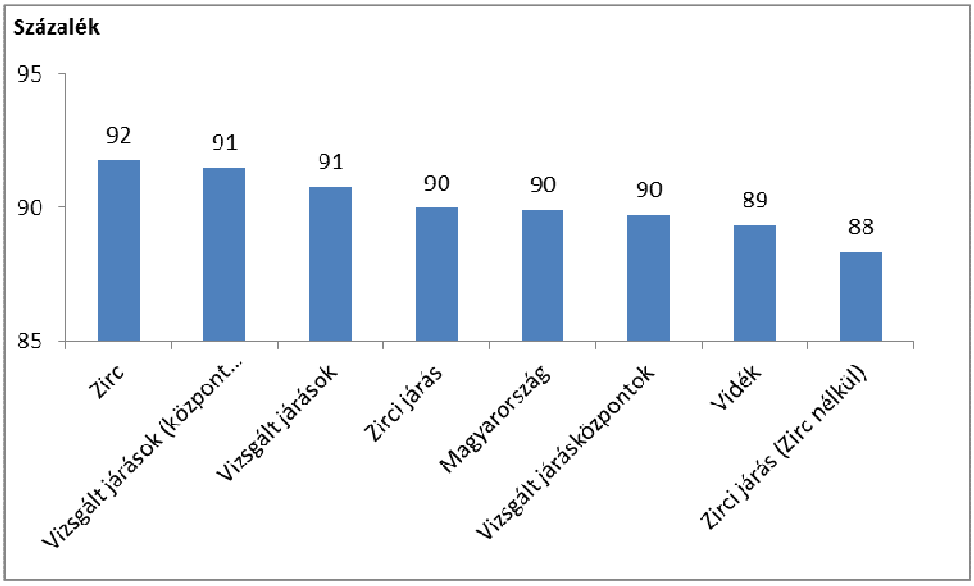
2000-ben 487 vállalkozás működött Zircen *(1. ábra)*. Ez a szám 2005-ig folyamatosan növekedett, amikor is elérte a vizsgált időszak maximális értékét 607 vállalkozással. A legnagyobb, 10%-os bővülés 2001 és 2002 között következett be. Ez plusz 50 működő

© MTA KRTK RKI NYUTO

vállalkozást eredményezett a városnak. Zircen és járásában 2000 és 2005 között az országos, a vidéki és a vizsgált járások átlagainál is nagyobb mértékben emelkedett a működő vállalkozások száma. A 2006-os év fordulatot hozott. Országos szinten 1, vidéki szinten 2, a vizsgált járásközpontok és járásaik tekintetében 3%-kal mérséklődött a működő vállalkozások száma. Zirc esetében 8%-os csökkenésről beszélhetünk, mely 50 vállalkozást jelent. A Zirci járás többi településén mérsékeltebb volt a csökkenés, de a járás egészében így is 6%-kal, 69 vállalkozással kevesebb működött 2006-ban, mint 2005-ben.

Ezt követően a Zircen működő vállalkozások száma 2007 és 2011 között folyamatosan csökkent 2%-kal, leszámítva a 2010-es év 2%-os növekedését. Ezek az értékek nagyjából követik az országos és a további vizsgált trendeket, annyi különbséggel, hogy ezek esetében 2008-ban is mutatkozott egy csekély, 1–2%-os javulás.

2. ábra: A működő vállalkozások számának változása 2012 és 2013 között (2012=100%)

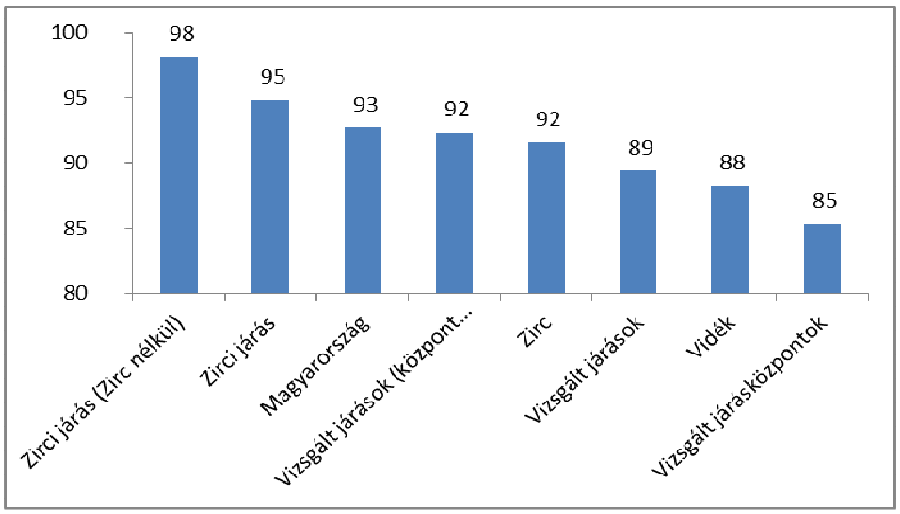

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2011-et követően országos szinten megfigyelhető a működő vállalkozások számának jelentős visszaesése. 2012-re mind Zircen, mind országos, vidéki és a vizsgált járásközpontok szintjén is 7%-os volt a mérséklődés. 2013-ra további 8%-kal esett vissza Zirc működő vállalkozásainak száma, mely a vizsgált területegységek közül a legkisebb csökkenés *(2. ábra)*. A Zirci járás többi településén azonban összességében 12%-os volt a visszaesés, aminek hatására a járás egészében az országos átlagot jelentő 10%-os csökkenés volt jellemző.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. ábra: A működő vállalkozások számának változása 2000 és 2013 között (2000=100%)

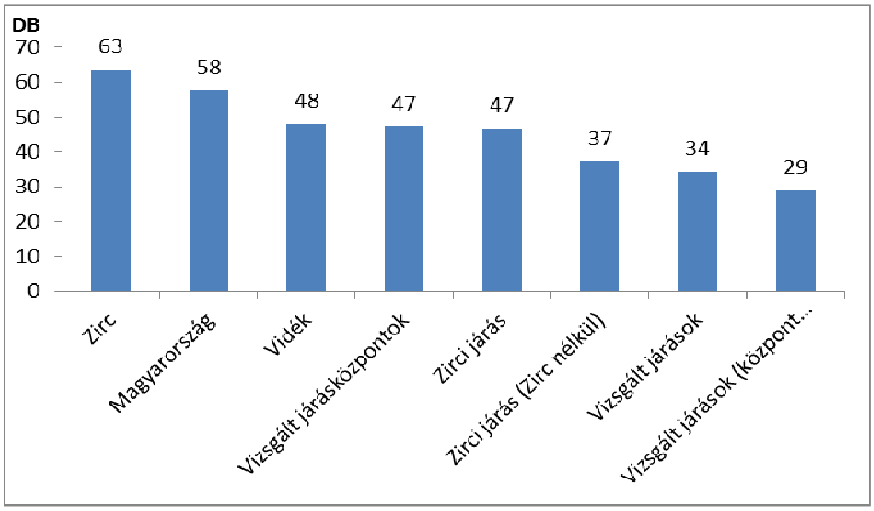

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

A 2011-et követő jelentős csökkenések hatására a vizsgált térségek mindegyikében kevesebb vállalkozás működött 2013-ban, mint 2000-ben *(3. ábra)*. Zirc esetén 8%-kal kevesebb működő vállalkozásról beszélünk, ami ugyan nagyobb, mint az országos 7%, de jóval kedvezőbb a vidéki 12%-os és a vizsgált járásközpontok 15%-os értékétől. A Zirci járás többi településén összességében pedig csupán 2%-kal maradt el a 2013-as vállalati létszám a 2000-estől, miközben a vizsgált járások járásközpont nélküli átlaga 8%-os mérséklődést mutatott. A Zirci járásban így összességében 5%-kal volt kevesebb a működő vállalkozások száma, szemben a vizsgált járások 11%-os értékével.

Abszolút számokban kifejezve Zircen 41, a Zirci járásban egészében pedig 50 vállalkozással működött kevesebb 2013-ban, mint 2000-ben. A vizsgált időszakról pedig elmondható, hogy a Zirci járásban a vállalkozások körülbelül fele a járásközpontban működött.

4. ábra: Az ezer főre jutó működő vállalkozások száma 2013-ban (db)

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

© MTA KRTK RKI NYUTO

Zirc városa és a Zirci járás nem panaszkodhat, ha a működő vállalkozások számát a népességnagysághoz viszonyítjuk. 2013-ban ugyanis ezer zirci lakosra 63 működő vállalkozás jutott, szemben az országos átlagot jelentő 58-as és a vidéki átlagot jelentő 48-as értékkel. *(4. ábra)* A vizsgált járásközpontok esetében is csupán 47 az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma. A Zirci járás további településein összességében 37 működő vállalkozás jut ezer lakosra, ami szintén jobb, mint a vizsgált járások központ nélküli 29-es értéke. Így a Zirci járás ezer lakosra jutó működő vállalkozásainak száma 47, amely ugyan elmarad az országos és vidéki átlagtól, de jóval meghaladja a hasonló méretű járásközpontokkal rendelkező járások 34-es értékét.

A 2000 és 2013 közötti időszak egésze hasonló képet mutat a működő vállalkozások fajlagos mutatójának rangsora. Zirc városa végig a legmagasabb értékekkel rendelkezett a vizsgált térségek közül. A vizsgált járások járásközpont nélküli átlagánál pedig magabiztosan jobban teljesített a Zirci járás hasonló mutatója, így a Zirci járás egészéről is elmondható, hogy a működő vállalkozások ezer lakosra jutó számában minden évben jobban teljesített a vizsgált járások átlagánál. Zirc esetében a fajlagos mutató változása nagyban megegyezik az alapmutatónál bemutatottakkal, mivel a népességszámban nagy változások nem következtek be. 2000-ben ezer zirci lakosra 65 működő vállalkozás jutott, mely 2005-ben érte el a 83-as csúcsértéket. 2006-tól kezdődően a 2010-es év kivételével folyamatos csökkenés következett, így 2013-ra 63-ra csökkent a működő vállalkozások ezer főre jutó száma, mely már elmarad a 2000-es kiinduló értéktől.

5.2. A Zirci járásban működő vállalkozások száma ágazati besorolás és létszám-kategória szerint

A továbbiakban Zircen és környékén működő vállalkozások ágazat és létszám-kategória szerinti vizsgálata következik. A létszám-kategóriák meghatározásakor a Kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény volt irányadó, mely foglalkoztatott létszám és nettó árbevétel alapján különbözteti meg a vállalkozásokat. Mivel a vállalkozások nettó árbevételéről nincs elérhető adat, így az elemzés kizárólag létszám alapján különíti el a vállalkozásokat, melyek kategóriái a következők:

- mikro vállalkozás: a foglalkoztatottak létszáma 0-9 fő
- kisvállalkozás: a foglalkoztatottak létszáma 10-49 fő
- közepes vállalkozás: a foglalkoztatottak létszáma 50-249 fő

Foglalkoztatottak alapján a 250, vagy azt meghaladó létszámú vállalat minősül nagyvállalatnak. Mivel Zircen 2001-ben és 2013-ban sem volt ilyen cég, így a nagyvállalatok elemzésétől eltekintünk. 2013-ban a vizsgált 39 járásból mindössze 13-ban működött összesen 15 nagyvállalat, ebből 8 járásközpontban. A Kisbéri és a Gárdonyi járás kiemelkedik

© MTA KRTK RKI NYUTO

abból a szempontból, hogy 2 nagyvállalat is található területükön. Tehát önmagában az a tény, hogy a Zirci járásban egyetlen nagyvállalat sem működik, még nem mondható negatívumnak.

1. táblázat: A Zircen működő vállalkozások létszám-kategória és ágazat szerint 2001-ben

Működő vállalkozások száma Zircen (2001)		*Létszám-kategória szerint*			
		Mikro 0-9 fő	*Kis 10-49 fő*	*Közepes 50-249 fő*	*Összesen*
Ágazat szerint	Mezőgazdaság, bányászat	25	2	1	28
	Ipar	57	8	2	67
	Építőipar	60	4	1	65
	Szolgáltatások	341	6	2	349
	Kereskedelem	*120*	*3*	*1*	*124*
	Szállítás, raktározás	*34*	*0*	*0*	*34*
	Szállás, vendéglátás	*28*	*1*	*0*	*29*
	Összesen	483	20	6	509

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2001-ben a Zircen működő 509 vállalkozásból 349 (69%) a szolgáltató szektorban tevékenykedett *(1. táblázat)*. A 67 ipari vállalat mellett, melyek egyben feldolgozóipari vállalatok is, 65 építőipari és 28 mezőgazdasági vállalkozás működött. A vállalkozások 95%-a 0-9 főt foglalkoztató mikro vállalkozás volt. A 10-49 főt foglalkoztató 20 db kisvállalkozás mellett 6 db középvállalkozás is működött.

A nagyobb foglalkoztató szerepet betöltő középvállalkozásból 2-2 az ipar, illetve a szolgáltató szektorban, 1–1 pedig a mezőgazdaságban és az építőiparban tevékenykedett. A két szolgáltató középvállalkozás közül az egyik a kereskedelemmel, a másik pedig pénzügyi tevékenységekkel foglalkozott.

A kisvállalkozások 40%-a, azaz 8 vállalkozás ipari tevékenységet folytatott. Ezt a szolgáltató szektor követte 6 vállalkozással, melyből 3 a kereskedelemmel, 1 pedig szállás vendéglátással foglalkozott. Emellett találunk 4 építőipari és 2 mezőgazdasági kisvállalkozást is.

A mikro vállalkozások tekintetében felülreprezentáltak a szolgáltató tevékenységek, ugyanis a 0-9 főt foglalkoztató cégek közel 71%-a szolgáltató tevékenységet végzett Zircen 2001-ben. A szolgáltatók közel 98%-a mikro vállalkozás volt. Ezen belül a szállítás, raktározás területén dolgozó vállalkozásoknak például mindegyike csupán 0-9 főt foglalkoztatott. Az ipari vállalatok esetén jellemző legkevésbé ez a méretnagyság, ugyanis csupán 85%-uk tartozik ebbe a csoportba. A mezőgazdasági vállalatoknak pedig 89, az építőipari cégeknek pedig 92%-a volt mikro vállalkozás 2001-ben.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2. táblázat: A Zircen működő vállalkozások létszám-kategória és ágazat szerint 2013-ban

Működő vállalkozások száma Zircen (2013)		*Létszám-kategória szerint*			
		Mikro 0-9 fő	*Kis 10-49 fő*	*Közepes 50-249 fő*	*Összesen*
Ágazat szerint	Mezőgazdaság, bányászat	30	3	1	34
	Ipar	34	8	0	42
	Építőipar	61	5	0	66
	Szolgáltatások	292	10	2	304
	Kereskedelem	*92*	*6*	*1*	*99*
	Szállítás, raktározás	*22*	*0*	*0*	*22*
	Szállás, vendéglátás	*20*	*2*	*0*	*22*
	Összesen	417	26	3	446

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2013-ban 446 vállalkozás működött Zircen, mely 63-mal kevesebb a 2001-es értéknél *(2. táblázat)*. Leginkább a szolgáltató szektorban működő vállalkozások száma csökkent. 2013-ban az ebben az ágban tevékenykedő 304 vállalkozás 45-tel marad el a 2001-es értéktől. A szolgáltató szektoron belül a kereskedelem esetén 25-tel, a szállítás, raktározás esetén 12-vel, a szállás, vendéglátás esetén pedig 7-tel csökkent a működő vállalkozások száma. Az ipari vállalkozások esetén is csökkenés következett be. A 2013-ban működő 42 ipari vállalkozás 25-tel kevesebb a 2001-es értéknél. Ezzel szemben a mezőgazdaságban 6, az építőiparban pedig 1 vállalattal tevékenykedett több, így számuk 34-re, illetve 66-ra nőtt.

Arányaiban a legnagyobb változás az ipari vállalkozások számában következett be. Számuk 37%-kal csökkent. 2013-ban már egy ipari középvállalkozás sem működött Zircen. Ennek hátterében a Chio Chips kivonulása és a Robix Kft. jelentős létszámleépítése állhat. Az ipari kisvállalkozások száma megmaradt 8-nak. Tudjuk azonban, hogy 2013 óta biztosan került át ipari vállalkozás a középvállalkozói kategóriába. Az élelmiszeripari Bedeco Kft. 2015-ös alkalmazotti létszáma már biztosan meghaladja az 50 főt. Továbbá találunk olyan vállalkozást is, amely rövidesen megvalósuló beruházásainak és az azzal járó létszámbővítésének köszönhetően szintén nagy eséllyel sorolódik majd át a középvállalkozások közé. Ilyen például a Bakony Elektronika Kft. Az interjúk során felkeresett fontosabb ipari vállalkozások többsége komoly fejlesztési tervekkel rendelkezik. Amennyiben ezek megvalósulnak, több vállalkozás is nagyobb méretkategóriába kerülhet. Így tehát összességében bővülhet az ipari foglalkoztatás. A mikro szintű ipari vállalkozások esetén azonban komoly változások következtek be. 2001-ben 57 ilyen vállalkozás működött, mely szám 2013-ra 40%-kal, 34-re csökkent. 2013-ban a Zircen működő ipari vállalkozások mindegyike feldolgozóipari tevékenységet folytatott, leszámítva egyetlen, vízellátást végző mikro vállalkozást.

A kereskedelemben és a pénzügyi szektorban működő 1–1 középvállalkozás megmaradt, miközben a kisvállalkozások száma 6-ról 10-re nőtt 2001 és 2013 között. A szolgáltató

© MTA KRTK RKI NYUTO

szektor egészében mégis 13%-kal csökkent a működő vállalkozások száma, ami a mikro vállalkozások számának 14%-os csökkenésének tudható be. A kereskedelemben és a szállás, vendéglátás területén a kisvállalkozások száma megduplázódott, míg a mikro vállalkozások száma 23, illetve 29%-kal csökkent. Komoly, hozzávetőlegesen egyharmados visszaesés következett be a szállítás, raktározás területén, ahol továbbra is csak mikro vállalkozások működnek.

Az építőiparban működő vállalkozások száma gyakorlatilag stagnált. Az összességében 1 vállalkozással történő bővülés 2%-os növekedést eredményezett. Létszám-kategória szerint a mikro vállalkozások száma 1-gyel bővült. A 2001-ben jelenlévő egyetlen építőipari középvállalkozás pedig feltehetően kisvállalkozássá sorolódott át, 4-ről 5-re növelve számukat.

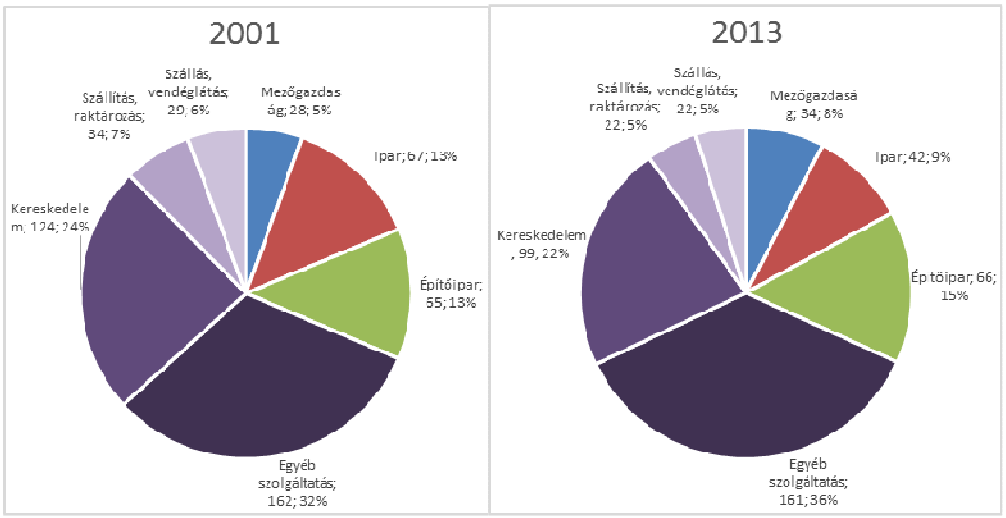
A mezőgazdasági vállalkozások száma összesen 21%-kal nőtt 2001 és 2013 között Zircen. A Bakony Agro megtartotta középvállalati méretét, miközben a kisvállalkozások száma 2-ről 3-ra, a mikro vállalkozásoké pedig 25-ről 30-ra nőtt. Zircen 2001-ben és 2013-ban sem működött bányászattal foglalkozó vállalkozás.

A létszám-kategória szerinti összesített változás eltérő képet mutat. Míg a középvállalkozások száma felére, 6-ról 3-ra csökkent, addig a kisvállalkozások száma 30%-kal, 20-ról 26-ra nőtt. A mikro vállalkozások száma pedig 66-tal, azaz 14%-kal csökkent Zircen 2001 és 2013 között.

A változások eredményeként a működő vállalkozások ágazati megoszlása is módosult 2001 és 2013 között *(5. ábra)*. Az iparban működő vállalkozások részaránya csökkent a leginkább, a 2001-es 13%-ról 9%-ra. Minimális mértékben, de a szolgáltató szektor vállalatainak a részaránya is csökkent, 69%-ról 68%-ra. A szolgáltató szektoron belül a kereskedelem, a szállítás, raktározás és a szállás, vendéglátás is vesztett súlyából. A kereskedelemben működő vállalkozások aránya a 2001-es 24%-ról 22%-ra csökkent 2013-ra. A szállítás, raktározásban, valamint a szállás, vendéglátásban dolgozó vállalkozások részaránya is 5%-ra csökkent. Ez az előbbi esetében 2, míg az utóbbi esetében 1 százalékponttal marad el a 2001-es értéktől. A mezőgazdaságban és az építőiparban működő vállalatok súlya pedig növekedett 2001 és 2013 között Zircen. A mezőgazdaság esetén 5%-ról 8%-ra, az építőipar esetén pedig 13%-ról 15%-ra.

© MTA KRTK RKI NYUTO

5. ábra: A Zircen működő vállalkozások ágazati megoszlása 2001-ben és 2013-ban

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

A Zirci járás többi településéről is elmondható, hogy sem 2001-ben, sem 2013-ban nem volt bennük működő nagyvállalat. A vállalkozások túlnyomó többsége mikro vállalkozás. A térségben 2001-ben 10 kisvállalkozás működött, 5 a mezőgazdaságban, 4 az iparban, 1 pedig a bányászatban. A kisvállalkozások száma 2013-ra 17-re nőtt. A 6 ipari kisvállalkozás mellett 4 építőipari, 2-2 mezőgazdasággal, szállítás, raktározással, illetve szállás, vendéglátással, 1 pedig bányászattal foglalkozó cég volt. A rendszerváltás előtti időkben a bányászat a térség fő foglalkoztatója volt. A dudari szénbánya a rendszerváltás környékén közel 1200 főt foglalkoztatott. A bányabezárások nem kerülték el Dudart sem. A 2000-es évekre a dudari szénbányát üzemeltető DUSZÉN Kft. alkalmazottainak száma 30 körülire csökkent, melyet azóta is tart. A Zirc környéki településeken 2001-ben csupán egyetlen egy olyan vállalat működött, melynek alkalmazotti létszáma meghaladta az 50 főt. Ez egy Porva székhelyű, szállás, vendéglátással foglalkozó cég volt. 2013-ban a környéken működő 2 középvállalkozás egyike ezzel szemben egy bakonyszentkirályi bányavállalat (EOSZÉN Kft.), a másik pedig egy borzavári építőipari vállalkozás volt.

A Zirci járás falvaiban összességében az építőipari vállalkozói szám stagnálása mellett az összes többi szektor működő vállalkozásainak száma csökkent 2001 és 2013 között. A 2013-as 469-es érték 18-cal marad el a 2001-es adattól. A csökkenés máshogy érintette az egyes szektorokat. A szolgáltató vállalatok 58%-os részesedése 59%-ra nőtt, mivel számuk minimális mértékben, 282-ről 279-re csökkent. Ez az arány még mindig elmarad 9 százalékponttal a járásközpont értékétől, amely így megerősíti azt a megállapítást, miszerint Zirc a környező falvak szolgáltatói központjaként funkcionál. Azzal, hogy az ipari vállalkozások száma 72-ről 61-re csökkent, részarányuk 15%-ról 13%-ra változott. A 62 építőipari vállalat megtartotta 13%-os részarányát. 2013-ban 67 mezőgazdasági vállalkozás működött a Zirci járás falvaiban, mely csupán 4-gyel maradt el a 2001-es értéktől, részarányát

© MTA KRTK RKI NYUTO

tekintve pedig 14%-ot tett ki. A szolgáltatói szektoron belül jelentősen csökkent a kereskedelmi vállalkozások száma. A 2013-as 73-as érték 28 vállalkozással marad el a 2001-es adattól, így az összes működő vállalkozáson belüli részarányuk 21%-ról 16%-ra csökkent. A szállítás, raktározás területén tényked vállalkozások száma pedig 61-ről 53-ra csökkent a Zirci járás falvaiban. Súlyuk így 13%-ról 11%-ra csökkent.

A Zirci járás egészében 2001 és 2013 között 996-ról 915-re, azaz 8%-kal csökkent a működő vállalkozások száma. A középvállalkozások száma 7-ről 5-re csökkent, miközben a kisvállalkozások száma 30-ról 43-ra nőtt. A mikro vállalkozások száma 92-vel, azaz 10%-kal csökkent. A szolgáltató szektorban 48, az iparban pedig 36 vállalkozással működött kevesebb, miközben a mezőgazdasági és építőipari vállalkozások számában érdemi változás nem következett be. A szolgáltató szektoron belül a vizsgált kereskedelem esetén 53, a szállítás, raktározás esetén 20, a szállás, vendéglátás esetén pedig 8 vállalkozással működött kevesebb.

5.3. A társasági adóbevallásokból származó információk elemzése

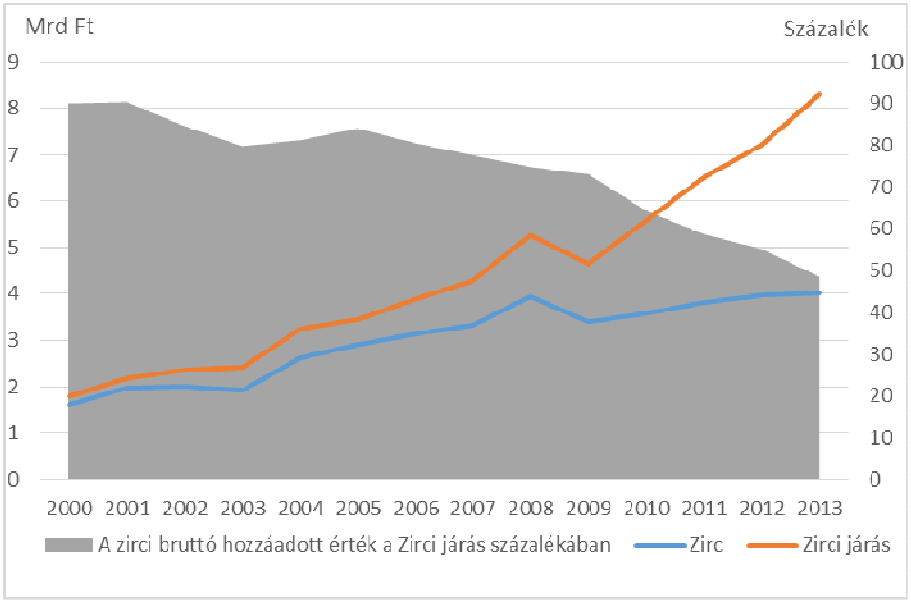
A társasági adóbevallások alapján készült települési szintű statisztikákat a TeIR adatbázisából érhetjük el. Az adatbázist a NAV, korábban pedig az APEH adataira alapozzák. Fontos megemlíteni, hogy az adatbázis így kizárólag a társasági adóban érintett vállalkozások adatait tartalmazza. Mivel a gazdasági teljesítmény döntő része a társasági adót fizető cégekhez köthető, ezért ezek az adatok is alkalmasak időbeli és térbeli összehasonlítások elvégzésére.

A társasági adóban érintett gazdasági szervezetek bruttó hozzáadott értéke 2000-ben 1,6 Mrd forintot tett ki Zirc városában, 1,8 Mrd forintot pedig a Zirci járásban (6. ábra). Ezáltal a járás bruttó hozzáadott értékének 90%-a a járásközpontban koncentrálódott. Ez kifejezetten magas arány, ugyanis ebben az évben a vizsgált járásközpontok átlagos részesedése a járásuk értékéből mindössze 62%-os volt. A bruttó hozzáadott érték 2008-ig folyamatosan növekedett Zircen, leszámítva a 2003-as esztendő mérsékelt visszaesését, így 2008-ra meghaladta a 3,9 Mrd forintot. 2009-re egy jelentősebb, 13,8%-os visszaesés következett, amelyet egy fokozatos, évenkénti 4–6%-os bővülés kísért, aminek hatására 2012-ben már ismét 3,9 Mrd forint feletti bruttó hozzáadott értékkel rendelkezett a város. 2013-ra egy visszafogottabb, 1,5%-os növekedés valósult meg, ezzel 4 Mrd forint fölé emelve a bruttó hozzáadott értéket.

A Zirci járás falvaiban 2000-ben összesen 178 millió forintnyi bruttó hozzáadott érték realizálódott. Ez az érték 2008-ban már meghaladta az 1,3 Mrd forintot. A 2009-es 5,3%-os értékvesztést követően ismét jelentős növekedés következett, aminek hatására 2013-ban már közel 4,3 Mrd forintnyi bruttó hozzáadott értékkel rendelkeztek a Zirci járás falvai. Ez azt is eredményezte, hogy Zirc a Zirci járás bruttó hozzáadott értékének már csak a 49%-át tudhatta magáénak 2013-ban. Ez lényegesen elmarad a 2000-es 90%-os értéktől, de még mindig meghaladja a vizsgált járásközpontok 2013-as, 45%-os részesedését.

© MTA KRTK RKI NYUTO

6. ábra: A bruttó hozzáadott érték alakulása Zircen és a Zirci járásban a társasági adót fizető vállalkozások körében 2000 és 2013 között

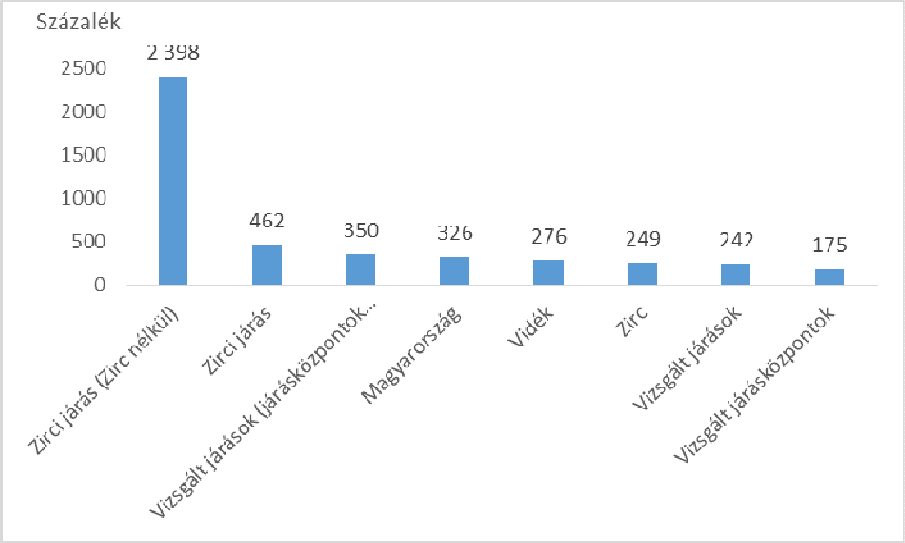

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Magyarországon a társasági adóbevallások alapján számított bruttó hozzáadott érték 3,3-szeresére növekedett 2000 és 2013 között (7. ábra). A Zirci járás falvai összesen ezzel szemben 240-szeresére bővítették értékeiket, amely meglehetősen kiemelkedő. A vizsgált járások járásközpont nélküli adata is csupán 3,5-szeresére növekedett. A térség falvainak kimagasló bővülése a Zirci járás adatát is jelentősen befolyásolja, így az 4,6-szeres emelkedést ért el, miközben a vizsgált járások 2013-as értéke csupán 2,4-szerese a 2000-es adatnak. Zirc városában a bruttó hozzáadott érték csupán 2,5-szeresére növekedett a vizsgált időszakban, elmaradva az országos és a vidéki átlagtól is, azonban lényegesen meghaladva a vizsgált járásközpontok 75%-os bővülését.

© MTA KRTK RKI NYUTO

7. ábra: A bruttó hozzáadott érték változása 2000 és 2013 között, százalék

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

A bruttó hozzáadott érték egy lakosra jutó értéke a vidéki és vizsgált járások esetében is jóval elmarad az országos átlagtól. A különbség pedig mind abszolút, mind relatív értelemben csak nőtt 2000 és 2013 között (x. ábra). Továbbá a vizsgált járások vidéki átlagtól történő elmaradása is növekedett, ami főként a vizsgált járásközpontok visszafogottabb növekedésének tudható be. Míg 2000-ben a vizsgált járásközpontok a vidéki átlag 95, addig 2013-ban csupán 61%-án teljesítettek. Zircről is elmondható, hogy az országos és a vidéki átlagtól való elmaradása mind abszolút, mind relatív értelemben növekedett. A vizsgált járásközpontok átlagához azonban sikerült felzárkóznia a városnak. 2000-ben 217 ezer Ft volt az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték Zircen, ami a vizsgált járásközpontok átlagát jelentő 347 ezer Ft-nak csupán 62%-a. Ezzel szemben 2005 és 2007 között, valamint 2012-ben már sikerült a vizsgált járásközpontok átlagánál magasabb értéket elérni. Ugyan 2012 és 2013 között 560 ezer Ft-ról 574 Ft-ra nőtt Zircen az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték, de mivel a vizsgált járásközpontok átlaga jelentős, 19%-os bővülést mutatott, ezért a 2013-as zirci érték már 11%-kal elmaradt a vizsgált járásközpontok átlagát jelentő 649 ezer Ft-os értéktől.

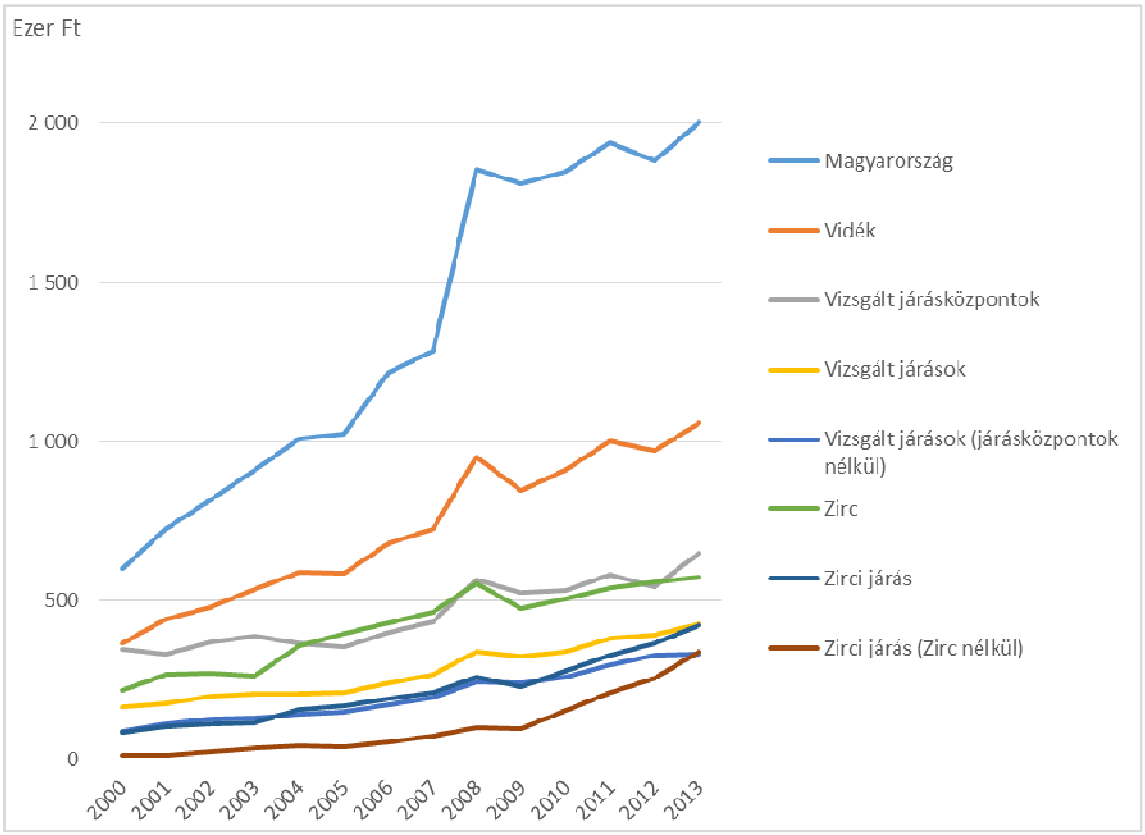
A Zirci járás falvai is jelentős felzárkózást mutattak a vizsgált járások járásközpont nélküli értékéhez, 2013-ra pedig már meg is haladták azt. 2000-ben a Zirci járás falvaiban átlagosan 13 ezer forintnyi bruttó hozzáadott érték jutott egy lakosra, szemben a vizsgált járások járásközpont nélküli átlagát jelentő 91 ezer Ft-tal. 2013-ban viszont a Zirci járás 340 ezer Ft-os egy főre jutó bruttó hozzáadott értéke már 2%-kal meghaladta a vizsgált járások járásközpontok nélküli átlagát.

A Zirci járásban 86 ezer Ft volt az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték 2000-ben, szemben a vizsgált járások 167 ezer Ft-os értékével. Mivel Zircnek és a környező falvaknak is sikerült a

© MTA KRTK RKI NYUTO

vizsgált időszak alatt felzárkózni a hasonló területegységekhez, így a Zirci járás esetében is megvalósult mindez a vizsgált járásokhoz viszonyítva. 2013-ban a járás már 424 ezer Ft-os értéket vett fel, ami csupán 4 ezer Ft-tal maradt el a vizsgált járások átlagától.

8. ábra: A bruttó hozzáadott érték egy lakosra jutó értékének alakulása 2000 és 2013 között

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Zircen a társasági adóban érintett gazdasági szereplők nettó értékesítési árbevétele 12,9 Mrd Ft-ot tett ki 2000-ben, majd 2002-ben már elérte a vizsgált időszak csúcspontját, amely egy 16,3 Mrd Ft-ot meghaladó értéket jelent (9. ábra). 2004 és 2007 között 14 és 15 Mrd Ft között mozgott a mutató értéke, majd 2008-ban ismét megközelítette a 16 Mrd Ft-ot. A válság hatására 2009-től a mutató süllyedni kezdett, míg 2011-ben elérte a mélypontot jelentő 13,5 Mrd Ft-os értéket. 2012-re egy enyhe, 2,7%-os bővülés történt, amelyet egy komolyabb 8,7%-os követett, így 2013-ban már ismét meghaladta a 15 Mrd Ft-ot az értékesítés nettó árbevétele Zircen.

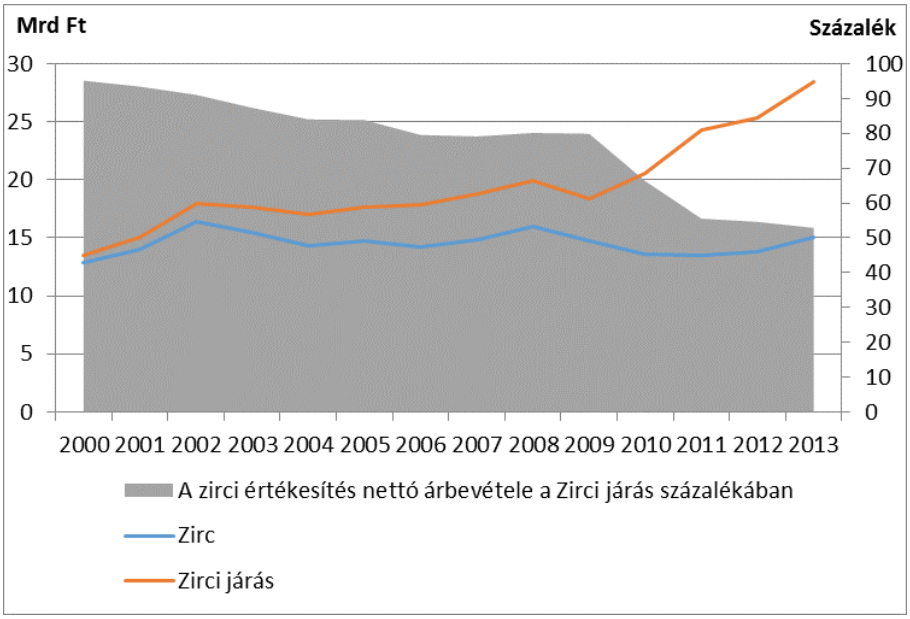
A Zirci járás falvai ezzel szemben egy jelentős növekedésen mentek keresztül 2000 és 2013 között, ami az értékesítés nettó árbevételét illeti. Kizárólag a 2009-es esztendő eredményezett csökkenést. A Zirci járás falvaiban összesen csupán 651 millió Ft volt az értékesítés nettó árbevétele 2000-ben. Ez 2008-ban már megközelítette a 4 Mrd Ft-ot. A legjelentősebb, 87%-os bővülés 2009 és 2010 között következett be, amikor 3,7 Mrd Ft-ról 6,9 Mrd Ft-ra nőtt a mutató értéke. 2011-ben pedig már a 10,8 Mrd Ft-os értékhez közelített, amit követően, ha

© MTA KRTK RKI NYUTO

visszafogottabb ütemben is, de folytatódott a bővülés, aminek eredményeképp 2013-ra 13,4 Mrd Ft-ot tett ki a zirci járás falvaiban az értékesítés nettó árbevétele.

Az említett folyamatok eredményeként Zirc súlya jelentősen csökkent a járáson belül. 2000-ben még a járás összes, értékesítésből származó nettó árbevételének 95%-át tudhatta magáénak a székhelytelepülés. Ez az arány 2009-ben már csak 80% volt. A komoly változások azonban ezután következtek be. Míg Zirc városa jelentősen megérezte a válság hatását, még a 2013-as értékesítésből származó nettó árbevétel sem érte el a válság előtti, 2008-as szintet, addig a környező falvak a 2009-es visszaesést követően meglehetősen nagy növekedést értek el, jelentősen túlszárnyalva a válság előtti értékeiket. Így Zirc részesedése a járási adatból 2013-ra 55%-ra csökkent. Ha Zircet a vizsgált járásközpontokkal vetjük össze, akkor elmondható, hogy még így is nagyobb súllyal rendelkezik a járásában, mint hasonló társai, akik 2013-ban a járásuk értékesítésből származó nettó árbevételének átlagosan csupán 46%-át tudhatták magukénak. A vizsgált járásközpontok átlagáról is elmondható, hogy 2000 és 2013 között veszítettek részarányukból, igaz egy a zircinél lényegesen alacsonyabb, 63%-os 2000-es induló értékkel rendelkeztek.

9. ábra: Az értékesítés nettó árbevételének alakulása Zircen és a Zirci járásban a társasági adót fizető vállalkozások körében 2000 és 2013 között

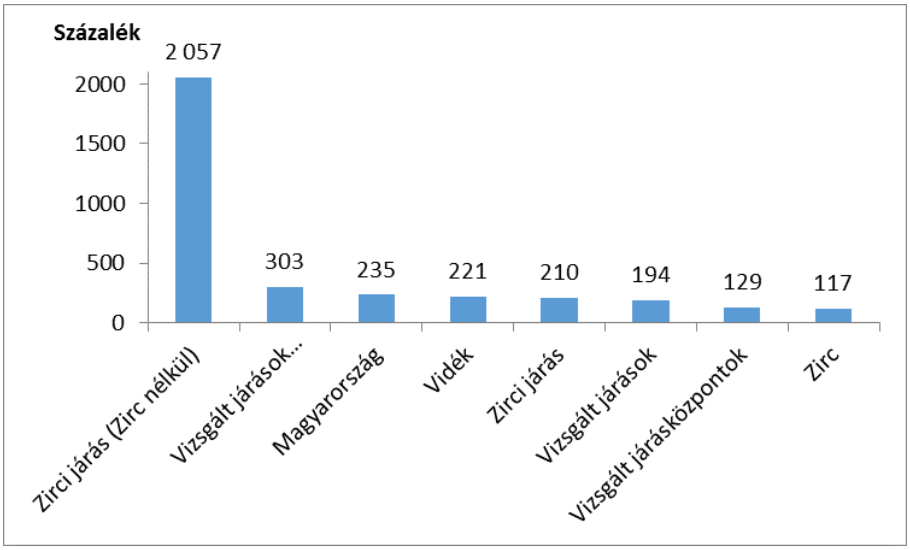
Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Magyarországon az értékesítés nettó árbevétele 135%-kal nőtt 2000 és 2013 között. Ezzel szemben vidéken 121%-os, a vizsgált járások esetén pedig átlagosan 94%-os volt a bővülés (10. ábra). A Zirci járás a vizsgált járások átlagánál jobban, 110%-kal tudta növelni értékesítésből származó nettó árbevételét. Ez azonban nem Zircnek, hanem a járás többi településének köszönhető, ugyanis Zirc 2013-as értéke csupán 17%-kal haladta meg a 2000-es adatot, miközben a vizsgált járásközpontok átlagosan 29%-os emelkedést értek el. A Zirci

© MTA KRTK RKI NYUTO

járás értékét tehát a járás falvainak teljesítménye húzza fel, amelyek a vizsgált időszak alatt több mint 20-szorosára emelték értékesítésük nettó árbevételét, miközben a vizsgált járások járásközpontok nélküli átlaga csak 3-szoros növekedést könyvelhetett el.

10. ábra: Az értékesítés nettó árbevételének változása 2000 és 2013 között

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

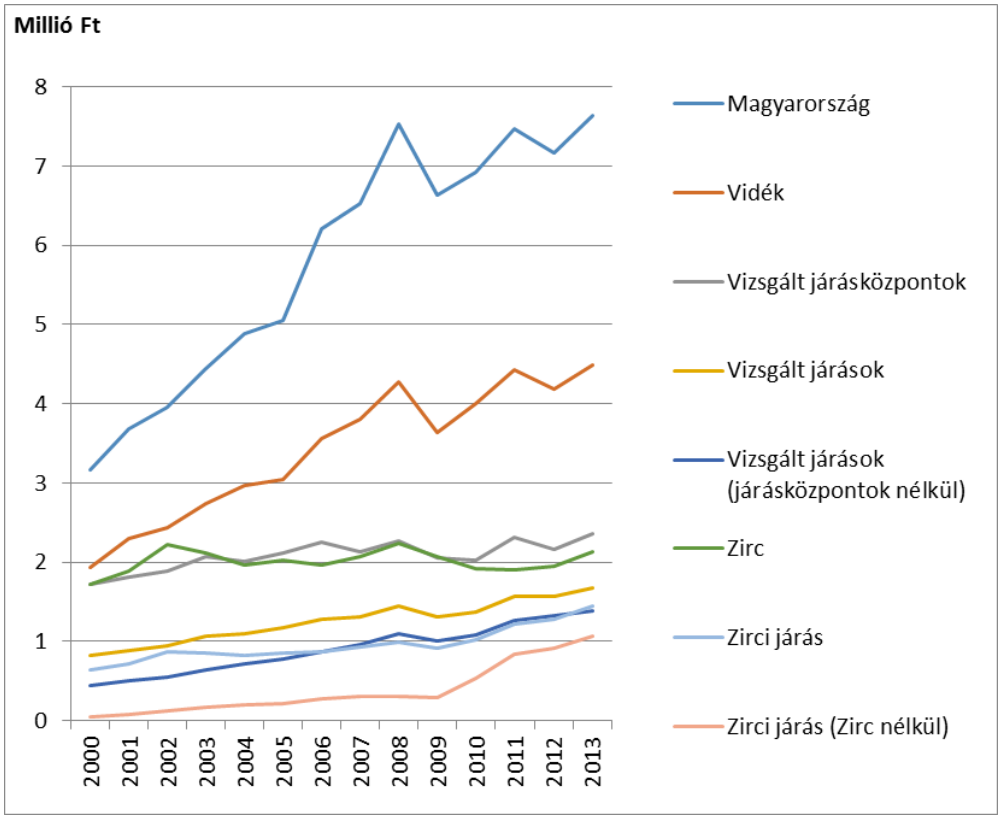
Ha az értékesítés nettó árbevételének az egy lakosra jutó értékét vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a vidéki átlag jelentősen elmaradt a vizsgált időszak egészében az országos átlagtól, annak 60% körüli értékén teljesített *(11. ábra)*. A vizsgált járások és a vizsgált járásközpontok értéke pedig még a vidéki átlagtól is elmaradtak sőt, a hátrányuk nőtt is 2000 és 2013 között. 2000-ben a vidéki Magyarországon átlagosan 1,9 millió forintnyi értékesítésből származó nettó árbevétel jutott egy lakosra. A vizsgált járásokban ennek mindössze 42%-a, azaz 818 ezer Ft, a járásközpontokban pedig 89%-ot megtestesítő, 1,7 millió Ft. A vidéki átlag 2013-ra megközelítette a 4,5 millió Ft-ot, míg a vizsgált járások értéke csupán 1,7, a vizsgált járásközpontok értéke pedig 2,4 millió Ft-ra bővült, ezzel a vidéki átlag 37, illetve 53%-ára csökkentve mutatójukat. Tehát különösen a vizsgált járásközpontokról mondható el, hogy a vidéki és országos átlagokhoz viszonyított pozíciójuk jelentősen romlott. Ugyanez igaz Zirc városára is, ahol 2000-ben a vizsgált járások átlagával azonos mértékű, azaz 1,7 millió Ft volt az értékesítésből származó nettó árbevétel egy lakosra jutó értéke. A mutató 2002-re meghaladta a 2,2 millió Ft-ot, amely már jelentősen, 18%-kal haladta meg a vizsgált járásközpontok átlagát. 2003-tól némi visszaesés, majd egy 2 milliós érték körüli stagnálás, kisebb ingadozás következett, aminek hatására 2004-től már elmaradt Zirc a vizsgált járásközpontok átlagától. 2008-ra sikerült ismét meghaladni a 2,2 millió Ft-os határt és ezzel elérni a vizsgált járásközpontok átlagát. A válság azonban érzékenyebben érintette Zircet, 2011-re 1,9 millió Ft-ra, a vizsgált járásközpontok átlagának 82%-ára csökkent az egy lakosra jutó értékesítésből származó nettó árbevétel. Ezt követően javult a

© MTA KRTK RKI NYUTO

helyzet. 2013-ra 2,1 milli Ft-ra emelkedett a mutató, ami a vizsgált járásközpontok átlagától már csak 9%-kal maradt el.

A Zirci járás mégis fel tudott zárkózni a vizsgált járások átlagához. A járás 2000-ben elért 646 ezer Ft-os egy lakosra jutó nettó árbevétele még 21%-kal volt elmaradva a vizsgált járások 818 ezer Ft-os átlagától. Ezzel szemben 2013-ban az 1,5 millió Ft-os érték hátránya már csak 13%-os volt az 1,7 millió Ft-os átlagtól. A felzárkózás egyértelműen a Zirci járás falvainak köszönhető, amelyek átlaga drasztikus növekedést mutatott, főként a válságot követően. Igaz, a kiinduló 2000-es érték nagyon alacsony, mindössze 48 ezer Ft volt és a 2013-ra elért 1 millió Ft-ot meghaladó adat is jelentősen elmarad még a vizsgált járások járásközpontok nélkül vett átlagától.

11. ábra: Az értékesítés nettó árbevétel egy lakosra jutó értékének alakulása 2000 és 2013 között

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

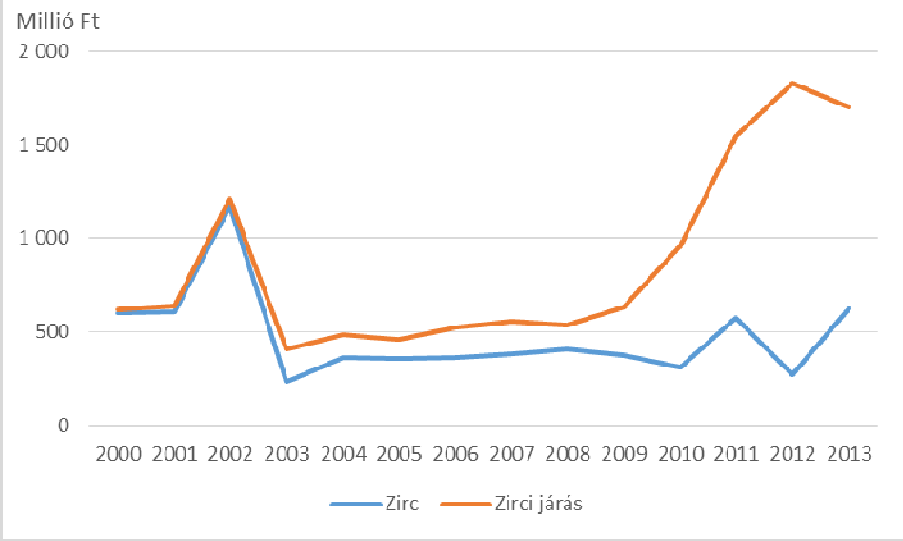
2000-ben az exportértékesítésből származó nettó árbevétel 619 millió Ft volt a Zirci járás társasági adóban érintett gazdasági szereplői körében. Ennek döntő többsége, 598 millió Ft Zirc városában realizálódott. A város túlsúlya egészen 2002-ig megfigyelhető, amikorra is a mutató 1,2 Mrd Ft-ra növekedett. 2003-ra azonban Zirc értéke 232 millió Ft-ra, az előző év ötödére esett vissza, a járásé viszont csak 403 millió Ft-ra, ugyanis a járás falvaiban összesen 171 millió Ft-ra, az előző év több mint négyszeresére nőtt az export értékesítés volumene. 2003-tól figyelhető meg tehát, hogy a járás falvai is említésre méltó exporttevékenységet

© MTA KRTK RKI NYUTO

mutatnak fel. 2003 és 2008 között egy visszafogottabb növekedés figyelhető meg a járásban, amely főként a járásközpont teljesítményének köszönhető, mivel míg a környező települések együttes értéke nem érte el egyszer sem a 200 millió Ft-ot, addig Zirc 2008-ra meghaladta a 400 milliót. 2008-at követően jelentős átrendeződés figyelhető meg a járáson belül. A járás értéke a válságot követően ugyanis erőteljes növekedési pályára állt, miközben Zircen csökkenés, majd ingadozás figyelhető meg. Ha az árfolyamváltozást kiszűrnénk, akkor a járás bővülése kisebb, míg a város visszaesése nagyobb lenne. A válság eredményeképp 2010-re tehát Zirc exportból származó nettó árbevétele 308 millió Ft alá csökkent, míg a járás értéke 631 millió Ft fölé emelkedett. A járás 2012-ben érte el a legmagasabb export árbevételt 1,8 Mrd Ft-ot meghaladó értékkel. Érdekes, hogy Zirc ebben az évben produkálta a vizsgált időszak második legalacsonyabb teljesítményét 270 millió Ft-tal. 2013-ra viszont egy jelentős, 132%-os bővülés hatására közel 628 millió Ft-ra növelte exportértékesítésből származó nettó árbevételét, míg a járás összértéke 1,7 Mrd Ft-ra csökkent. Összességében Zirc exporttevékenységére a 2008-as gazdasági válság nem volt akkora hatással, mint a 2003-as visszaesés, amelyet azóta sem sikerült kiheverni. Ugyanis a 2013-as érték bőven meghaladja a 2008-as, de lényegesen elmarad a csúcsot jelentő 2002-es értéktől. Az azonban megjegyezendő, hogy 2010-től erőteljes ingadozás figyelhető meg. A Zirci járás esetén azonban más a helyzet, 2011-től bőven a korábbi 2002-es csúcs felett teljesít. A falvak összteljesítményének köszönhetően ugyanis a válság ellenére nem csökkent, hanem jelentősen növekedett az exportértékesítés. 2000 és 2002 között ezek a települések még elhanyagolható, 20-40 millió Ft értékű nettó árbevételeket értek el exporttevékenységüknek köszönhetően, amely 2003 és 2008 között is csak 100-170 millió Ft-ot tett ki. Ezt követően azonban jelentős növekedés következett, 2012-ben már megközelítette az 1,6 Mrd Ft-ot, amely aztán 2013-ra közel kétharmadára, 1,1 Mrd Ft-ra esett vissza, de így is jelentősen meghaladva a város 2013-as és a falvak válság előtti értékét.

© MTA KRTK RKI NYUTO

12. ábra: Az export értékesítés nettó árbevételének változása 2000 és 2013 között a Zirci járásban

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

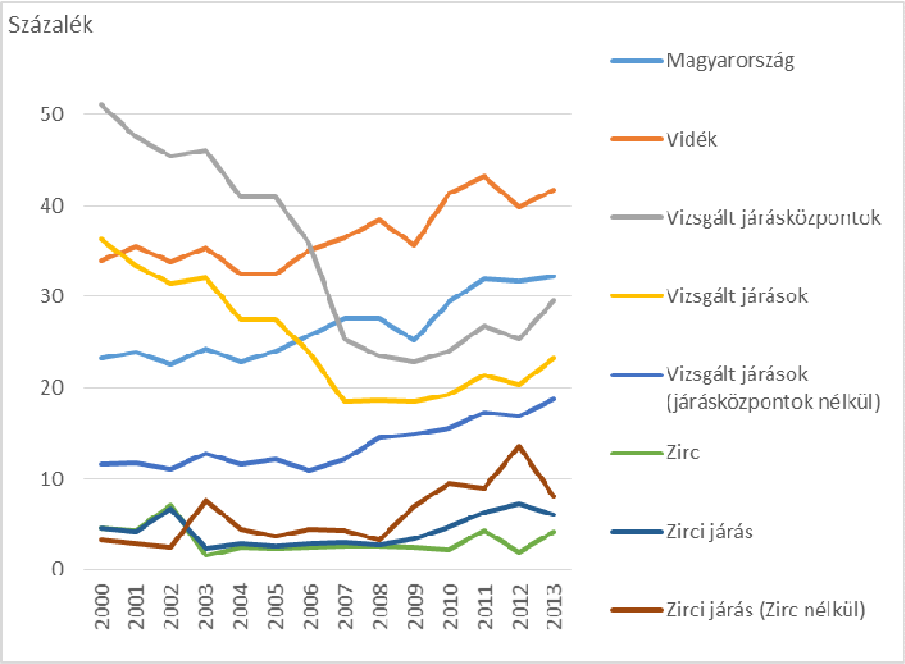
Magyarországon 2000 és 2005 között 22–25%-os részesedéssel bírt az értékesítés nettó árbevételén belül az exportértékesítésből származó nettó árbevétel *(13. ábra)*. 2006-ot követően egészen 2011-ig folyamatosan növekedett a mutató értéke, leszámítva a válság hatására némi csökkenést mutató 2009-es esztendőt. 2011-től egy 32% közüli értéken kezd stabilizálódni az exportértékesítésből származó nettó árbevétel aránya. Hasonló tendenciák mondhatók el a vidéki átlag esetén is, csak körülbelül 10 százalékponttal magasabb értékeken. A vizsgált járások esetében azonban teljesen más a helyzet. Ezek ugyanis 2000-ben a vidéki átlagot is meghaladó 36%-os értékekkel rendelkeztek, viszont egy több éven át tartó folyamat eredményeként ez 2007-re 18,5%-ra csökkent, amely szint környékén három évig stabilizálódott a mutatójuk, hogy aztán 2013-ra 23,3%-ra növekedjen. Ez azonban már jóval elmarad az országos és vidéki átlagtól. A vizsgált járásokban az arány csökkenése a járásközpontjaiknak köszönhető, azzal párhuzamosan történt. A járások járásközpont nélküli mutatója hiába mozgott nagyjából együtt a vidéki és az országos átlaggal, igaz azoktól jócskán lemaradva, ez nem tudta ellensúlyozni a járásközpontokban zajló folyamatokat. A vizsgált járásközpontok esetében az exportértékesítésből származó nettó árbevétel aránya 2000-ben meghaladta az 50%-ot. 2009-ben ez már nem érte el a 23%-ot, 2013-ra viszont visszaerősödött, megközelítette a 30%-ot.

Zircen és a Zirci járásban az exportértékesítésből származó nettó árbevétel aránya kimondottan alacsony. A járásközpontban egyedül a 2002-es évben találunk 5%-ot meghaladó értéket, egészen pontosan 7,2%-ot. A vizsgált időszakban főként 3% alatti értékek figyelhetőek meg. 2013-ban az értékesítésből származó nettó árbevétel 4,2%-át adta az export értékesítés nettó árbevétele Zircen. A Zirci járásban pedig 2002 mellett csak 2011-től figyelhető meg 5% feletti arány, ami 2013-ban 6% volt. A járásban a válságot követő némi

© MTA KRTK RKI NYUTO

növekedés főként a falvakban bekövetkezett komolyabb aránynövekedés hatása. Azonban mind Zirc, mind a járás, mind pedig a falvak is messze elmaradnak az országos, a vidéki és még a vizsgált járások különböző átlagaitól is.

13. ábra: Az export értékesítés nettó árbevételének aránya az értékesítés nettó árbevétel százalékában 2000 és 2013 között

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

5.4. A személyi jövedelemadó-bevallásokból származó információk elemzése

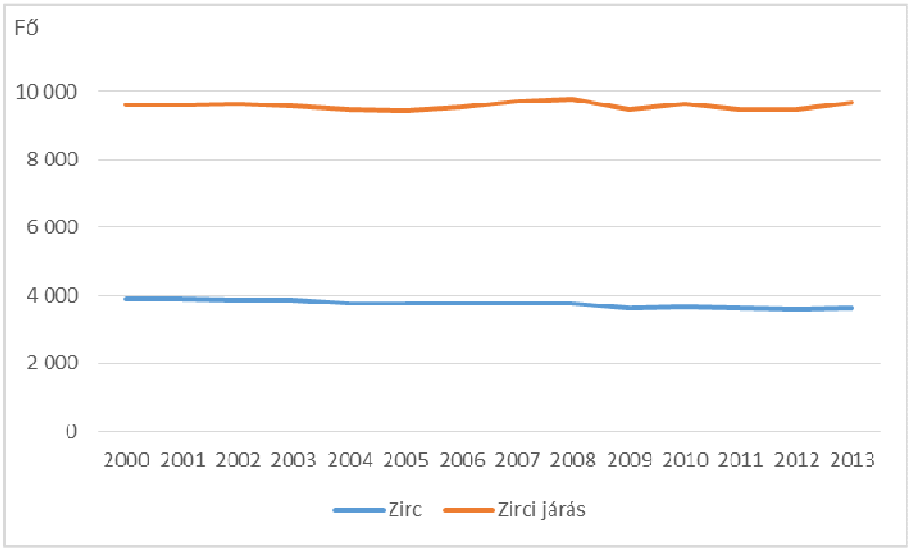
A személyi jövedelemadó-bevallások alapján készült települési szintű statisztikákat a TeIR adatbázisából érhetjük el. Az adatbázist a NAV, korábban pedig az APEH adataira alapozzák.

Az SZJA adófizetők számának ismertetése némileg képet ad arról, hogy a járásban élők közül hány embernek is volt munkája az adott évben, függetlenül attól, hogy az Zircen, a járás más településén, vagy egy másik járásban volt-e. Ezen statisztikák problémája viszont, hogy nem tesz különbséget a között, ha egy ember összesen 20 napig állt alkalmazásban, vagy egész évben stabil jövedelmet szerzett. 2000 és 2013 között mind Zirc, mind a Zirci járás kiegyensúlyozott képet mutat e tekintetben. Komolyabb ingadozások nem figyelhetők meg. A járásban végig 9400 és 9700, Zircen pedig 3500 és 3900 fő között mozgott az SZJA adózók száma. Zirc esetében egy komolyabb, 7,3%-os csökkenés figyelhető meg 2000 és 2013 között, mivel a 2013-as 3620 fős érték közel 300-zal marad el a 2000-estől. A járásban, 2013-ban SZJA adózó 9665 fő pedig 49 fővel meg is haladja a 2000-es adatot annak köszönhetően, hogy a falvakban összesen több mint 300 fővel nőtt a mutató.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Zircen 2004-ben, valamint 2009 és 2011 között következett be említésre méltó változás az SZJA adózók számában. 2004-ben 109, 2009-ben 162, 2011-ben 63 fővel csökkent a számuk, míg 2010-ben 66 fővel nőtt. Ezek 1–5%-os változások voltak az előző évi adathoz képest. A többi évben 1% alatt maradt a változás. A Zirci járás falvaiban 1%-nál nagyobb növekedés volt megfigyelhető 2002-ben, 2006 és 2008 között, 2010-ben és 2013-ban, míg 1%-nál nagyobb csökkenés 2003-ban, 2009-ben és 2011-ben. Komolyabb, 165, illetve 164 fős emelkedés volt megfigyelhető 2007-ben és 2013-ban. A legnagyobb, 157 fős csökkenést a 2009-es esztendő hozta, ami mellett még megemlítendő a 2011-es 113 fős visszaesés. A Zirci járás egészében így három említésre méltó csökkenés és négy növekedés volt megfigyelhető az SZJA adózók számában. 2004-ben 126, 2009-ben 319, 2011-ben pedig 176 fővel csökkent a számuk, míg 2006-ban 106, 2007-ben 166, 2010-ben 154, 2013-ban pedig 196 fővel nőtt. Hozzá kell tenni, hogy a legnagyobb, 2009-es változás is mindössze 3,3%-os csökkenést eredményezett. Zircre szűkítve ez ugyan nagyobb, 4,3%-os volt, ami szintén nem tekinthető jelentősnek.

14. ábra: Az SZJA adófizetők számának alakulása a Zirci járásban 2000 és 2013 között

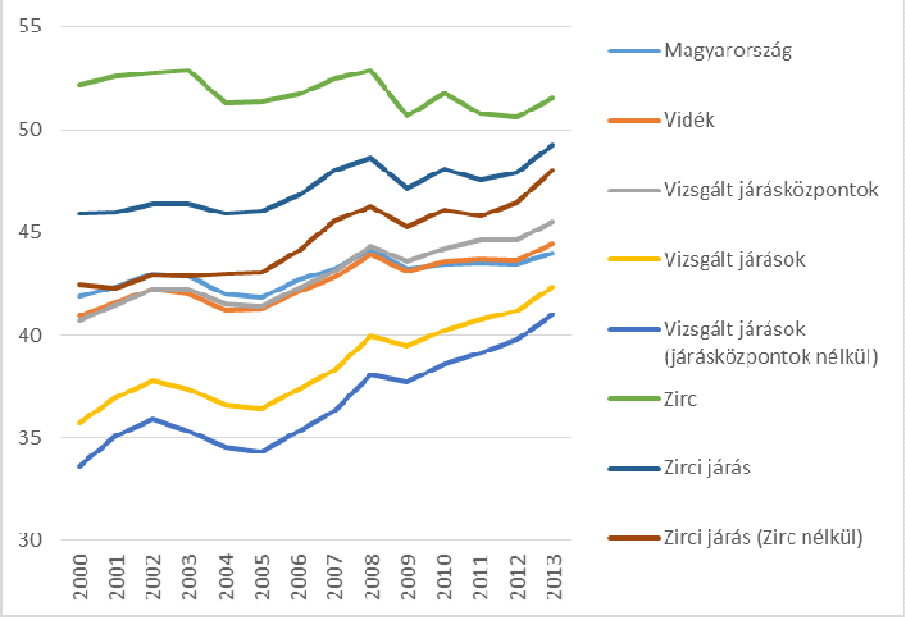
Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Amennyiben az SZJA adófizetők népességen belüli arányát nézzük, akkor a Zirci járás kifejezetten jó helyzetben van, a vizsgált időszakban végig az országos, vidéki és a vizsgált járások átlagai felett teljesített (x. ábra). Mindez igaz a járás falvainak átlagára is, leszámítva a 2001 és 2003 közötti időszakot, amikor az országos átlag szintjét hozták. Hozzá kell tenni, ez is kiemelkedő teljesítmény. Zirc 50 és 53% közötti értékei pedig messze a legjobbak a vizsgált területegységek közül. Igaz, a város előnye elkopni látszik, ugyanis míg Zircen 0,7 százalékponttal alacsonyabb volt a ráta 2013-ban, mint 2000-ben, addig ez idő alatt a legkisebb növekedést felmutató országos átlag is 2,1 százalékpontot javított. Több esetben pedig 5–7 százalékpontos emelkedésről beszélhetünk.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az országos, a vidéki, vizsgált járások, és bennük a központok – nem központok átlagait is nézve kirajzolódik egy közös tendencia. Mindegyik esetében elmondható, hogy az SZJA adófizetők aránya hullámzó, de növekvő pályát mutat. A csúcsok 2002-ben, 2008-ban, és 2013-ban figyelhetőek meg, melyek a 2013-as országos átlag kivételével mindig meg is haladják a korábbi maximumot.[7] A Zirci járásra és a Zirci járás falvainak átlagára ez szintén elmondható annyi módosítással, hogy itt 2000 és 2005 között inkább stagnálás volt megfigyelhető. Zirc városa esetében pedig 2003 jelentette az első csúcspontot 52,9%-os értékkel, amellyel azonos szintű maximum alakult ki 2008-ban, azóta pedig még nem sikerült elérni a válság előtti értéket. 2013-ban a zirci lakosok 51,5%-a, a Zirci járás lakosainak 49,3%-a, a járás falvaiban élőknek pedig 48%-a volt SZJA adófizető. Ez kiemelkedő, ha azt vesszük figyelembe, hogy a többi vizsgált területegység egyike sem érte el a 46%-ot.

15. ábra: Az SZJA adófizetők népességen belüli arányának alakulása 2000 és 2013 között

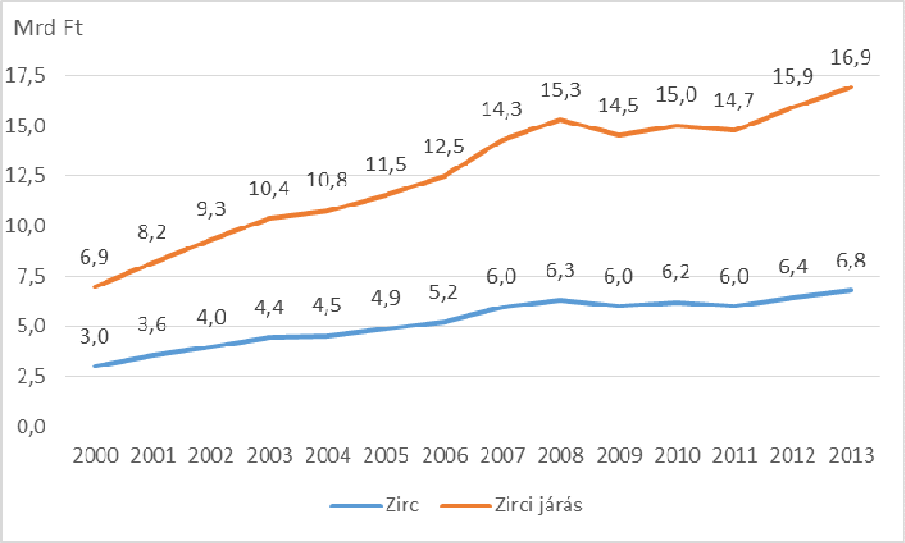
Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Az összevont SZJA adóalap mértéke jól tükrözi a lakosság jövedelmében bekövetkezett változásokat. A Zirci járás esetében 6,9 Mrd Ft volt az összevont SZJA adóalap 2000-ben. Ez az érték 2008-ra 15,3 Mrd Ft-ra emelkedett, majd 2009-re visszaesett 14,5 Mrd Ft-ra. 2013-ra pedig 16,9 Mrd Ft-ra sikerült növelni. Ebből Zirc lakosai 3 Mrd Ft-tal rendelkeztek 2000-ben. A járásközpont esetében is folyamatos növekedés volt megfigyelhető 2008-ig, amikor is 6,3 Mrd Ft volt az összevont SZJA adóalap. Ez 2009-re 6 Mrd Ft-ra csökkent, majd 2013-ban már 6,8 Mrd Ft-ot tett ki. Zircen 2000 és 2013 között 128%-kal bővült az összevont SZJA adóalap mértéke. Ugyanez a járás esetében 144, a járás falvai esetében pedig 156% volt.

[7] Természetesen mivel az adatbázis csak 2013-ig áll rendelkezésre, ezért közel nem biztos, hogy 2013 jelenti a legutóbbi csúcsértéket.

© MTA KRTK RKI NYUTO

16. ábra: Az összevont SZJA adóalap alakulása a Zirci járásban 2000 és 2013 között

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

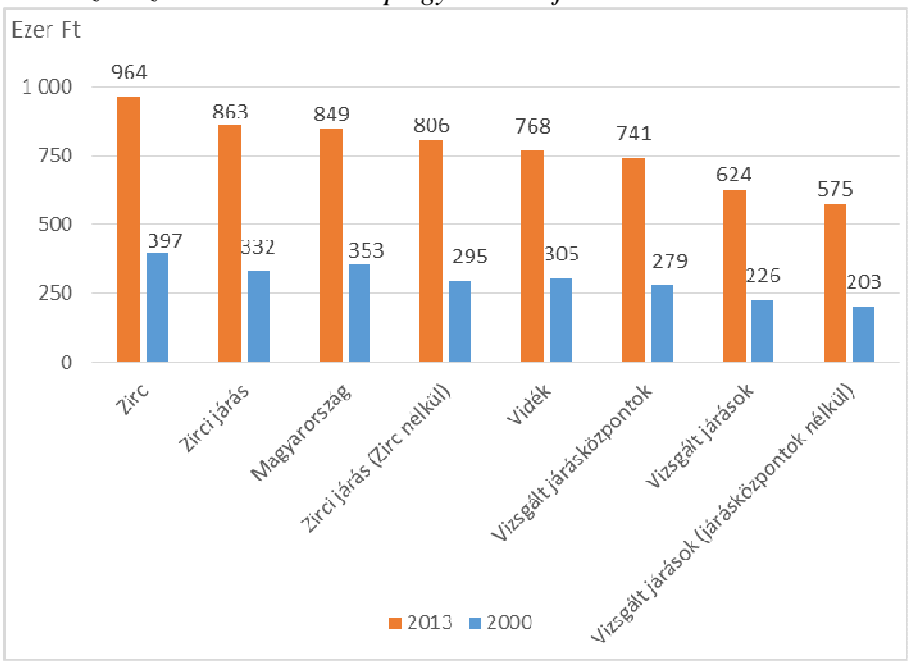
Az összevont SZJA adóalap egy lakosra jutó átlagos értéke Magyarországon 353 ezer Ft volt 2000-ben (x. ábra). A vizsgált területegységek közül csak Zirc mutatott ennél jobb eredményt, 397 ezer Ft-ot. Az országos átlagot a Zirci járás követte 332 ezer, majd a vidéki átlag 305 ezer Ft-os értékkel. A Zirci járás falvai a vidéki átlag alatt, de a vizsgált járások átlagai felett teljesítettek 295 ezer Ft-os egy lakosra jutó összevont SZJA adóalappal.

A vizsgált területegységek rangsora nem sokat változott 2000 és 2013 között. 2008-ig mindegyik területegység mutatója stabil növekedést mutatott, a rangsorban változás nem történt. A válságot követően azonban hullámzás figyelhető meg. 2009-re mindenhol csökkent, 2010-re nőtt, majd a Zirci járás falvait leszámítva 2011-re ismét csökkent az egy lakosra jutó összevont SZJA adóalap. 2011 és 2013 közötti időszak rövid ahhoz, hogy messzemenő következtetéseket lehessen tenni, de úgy látszik, hogy 2011 után mindenhol ismét stabil növekedés jellemző. A megfigyelt területegységek rangsorában bekövetkező változások mindegyike vagy a Zirci járáshoz, vagy annak falvaihoz kapcsolódik. A Zirci járás falvainak átlaga a 2008 és 2010 közötti időszakra a vizsgált járásközpontok átlaga alá került. Azonban a 2009-et követő folyamatos bővülés hatására 2011-től már nem csak a vizsgált járásközpontok átlagát, hanem a vidéki átlagot is meghaladja. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a Zirci járás értéke 2013-ra megelőzte az országos átlagot.

Magyarországon 849 ezer Ft SZJA adóalap jutott egy lakosra 2013-ban. A vizsgált területegységek közül ennél csak Zirc és a Zirci járás rendelkezett magasabb, 964, illetve 863 ezer Ft-os értékekkel. A vidéki átlagot jelentő 768 ezer Ft felett teljesített a Zirci járás falvainak átlaga 806 ezer Ft-tal. A vizsgált járások mindhárom mutatója a vidéki átlag alatt maradt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

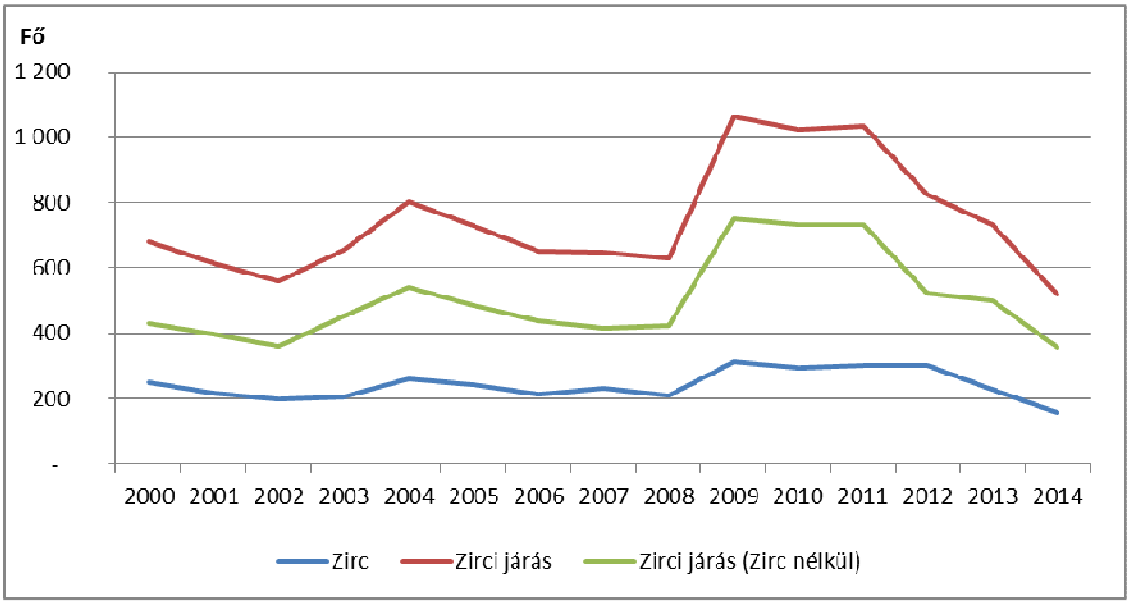
17. ábra: Az összevont SZJA adóalap egy lakosra jutó értéke 2000-ben és 2013-ban

Forrás: A TeIR adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

5.5. A nyilvántartott álláskeresők számának és arányának változása a térségben

18. ábra: A nyilvántartott álláskeresők száma a tartózkodási helyük szerint a Zirci járásban

Forrás: Az NFSZ adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

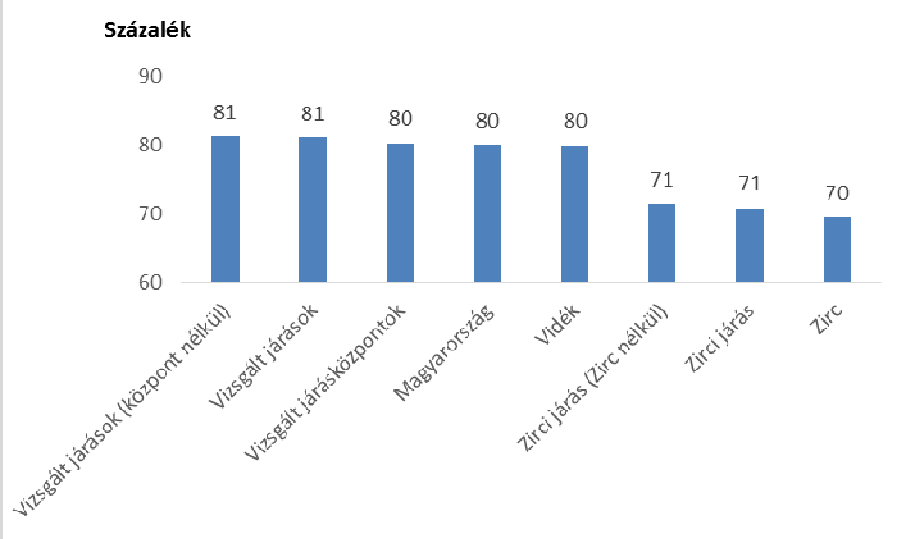
Zircen 250 álláskeresőt tartottak nyilván 2000-ben *(6. ábra)*. Ez a szám 2002-re 200 főre csökkent, majd 2004-re 260-ra emelkedett. Ezt követően újabb visszaesés következett. 2008-

© MTA KRTK RKI NYUTO

ban már csak 208 álláskeresőt tartottak nyilván. A gazdasági válság hatása nem kerülte el Zircet sem. Egy év alatt 106 fővel, másfélszeresére növekedett a regisztrált munkanélküliek száma, így 2009-ben elérte a vizsgált időszak maximumát jelentő 314-es értéket. Ezt követően 2012-ig lényegesen nem változott a helyzet, 300 fő körül alakult a létszám. A 2013-as és 2014-es esztendő azonban lényeges javulást eredményezett. Először 228-ra, majd 159-re csökkent a Zircen nyilvántartott álláskeresők száma. A 2014-es adat így a vizsgált időszak legjobbja lett, megelőzve a korábbi legjobb értékkel bíró 2002-es esztendőt.

A Zirci járás falvaiban is hasonló trendek figyelhetőek meg. A változások iránya azonos, arányaiban viszont nagyobbak, mint Zirc esetében. 2000-ben összesen 429 álláskeresőt tartottak nyilván ezeken a településeken. A 2002-es 360-as szintet követően 542-re emelkedett a számuk két év alatt. A válság előtti legjobb eredményt a 2007-es esztendő hozta 417 fős értékkel, mely 2009-re 751 főre növekedett. A Zirci járás falvaiban viszont már 2012 is jelentős javulást eredményezett. A 2011-es 731 fős értékről 524-re csökkent a regisztrált munkanélküliek száma. A 2013-as év mérsékelt javulást hozott, majd 2014-re ismét jelentősen, 358 főre csökkent a nyilvántartott létszám, mely szintén a vizsgált időszak legalacsonyabb értékének számít.

19. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása 2013 és 2014 között (2013=100%)

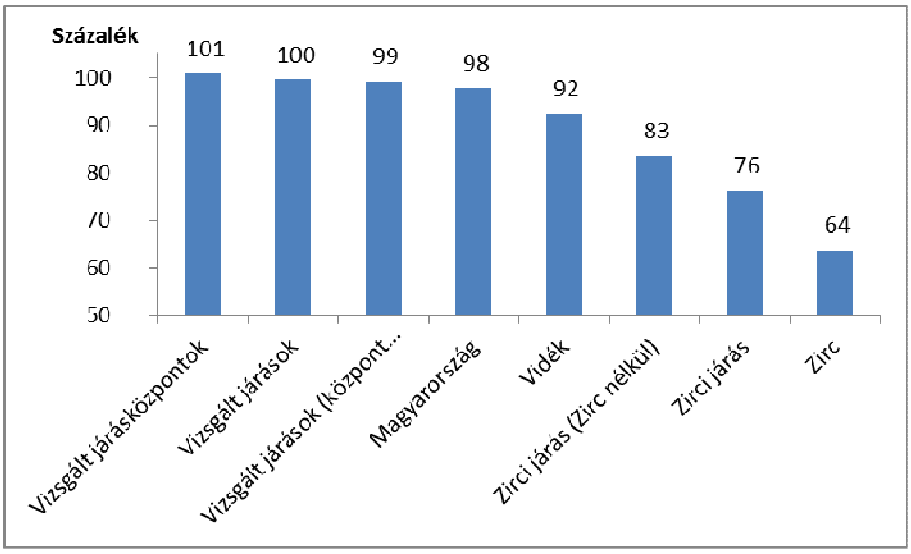

Forrás: Az NFSZ adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Tehát Zircen és a járásában is 2014-ben volt a legalacsonyabb a nyilvántartott álláskeresők száma. Ezt a 2011–2012-őt követő kedvező folyamatok tették lehetővé. 2013 és 2014 között például Zircen 30, a Zirci járás falvaiban és a járás egészében pedig 29%-kal csökkent a regisztrált munkanélküliek száma, miközben az országos, a vidéki és a vizsgált járásközpontok esetén átlagban csak 20%-os, a vizsgált járások és azok központ nélküli értékei esetén pedig 19%-os csökkenésről beszélhetünk *(20. ábra)*.

© MTA KRTK RKI NYUTO

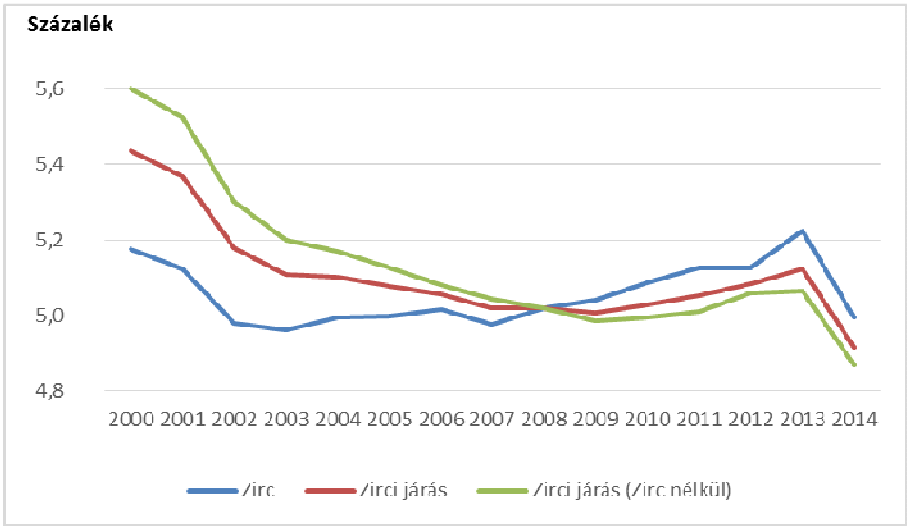
20. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása 2000 és 2014 között (2000=100%)

Forrás: Az NFSZ adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

A Zirci járás kiváló mutatókkal rendelkezik abban az esetben is, ha megvizsgáljuk, hogy a 2014-ben nyilvántartott álláskeresők száma hogyan viszonyul a 2000-es értékhez. Zirc esetében több mint harmadával, 36%-kal kevesebb a regisztrált munkanélküliek száma, mint az volt 2000-ben. A Zirci járás falvaiban 17, a Zirci járás egészében pedig 24%-kal alacsonyabb. Ez sokkal kedvezőbb, mint az országos és vidéki átlagot jelentő 2, illetve 8%-os csökkenés. A Zirccel hasonló méretű járásközpontok járásaiban ezzel szemben átlagosan ugyanannyi regisztrált munkanélküli volt 2014-ben, mint 2000-ben, a járásközpontokban ráadásul 1%-kal nagyobb is a 2014-es érték *(21. ábra)*.

21. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú (15-64 éves) lakosságon belül

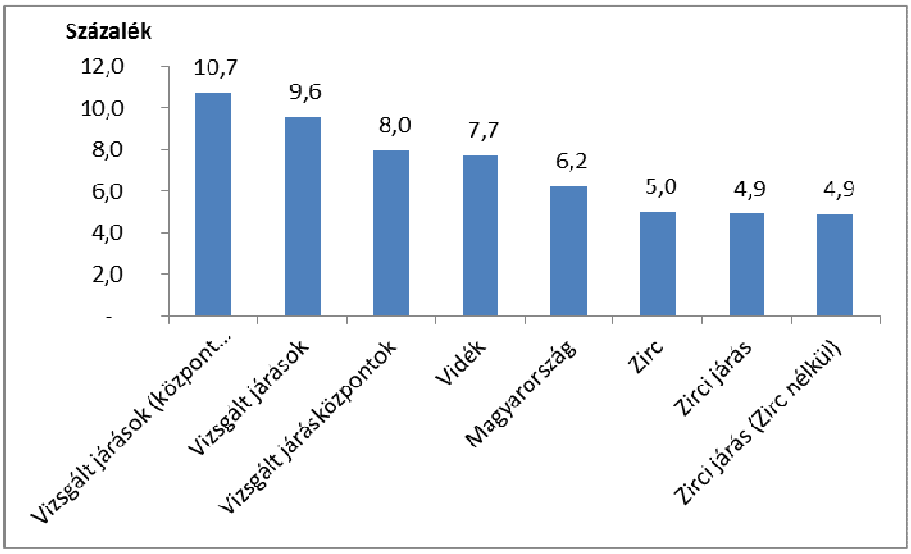
Forrás: Az NFSZ adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

© MTA KRTK RKI NYUTO

Zircen 5,2% volt a nyilvántartott álláskeresők munkaképes korú népességen belüli aránya 2000-ben *(22. ábra).* Ez az érték 2002-re 5%-ra csökkent, amely körüli értéket egészen 2009-ig tartott is. 2009-et követően egy fokozatos, de enyhe növekedés hatására 2013-ra a mutató meghaladta az 5,2%-ot, mely aztán 2014-re ismét 5%-ra csökkent vissza.

A Zirci járás falvaiban összességében 5,6% volt a regisztrált munkanélküliek aránya 2000-ben. Ez a mutató 2009-ig folyamatosan csökkent, amely így 5%-ra csökkent. Ekkortól áll fenn az a helyzet, hogy Zircen nagyobb a nyilvántartott álláskeresők aránya, mint a járás falvaiban. Ezt az állapotot a falvak 2014-ig magabiztosan fenn is tartották. Ennek hátterében az áll, hogy a falvakban a válság hatása később és kisebb mértékben mutatkozott. A 2010-től bekövetkezett enyhe növekedés hatására a mutató 2013-ra csupán 5,1%-ra nőtt, majd 2014-re 4,9%-ra csökkent vissza.

22. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú (15-64 éves) lakosságon belül 2014-ben

Forrás: Az NFSZ adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

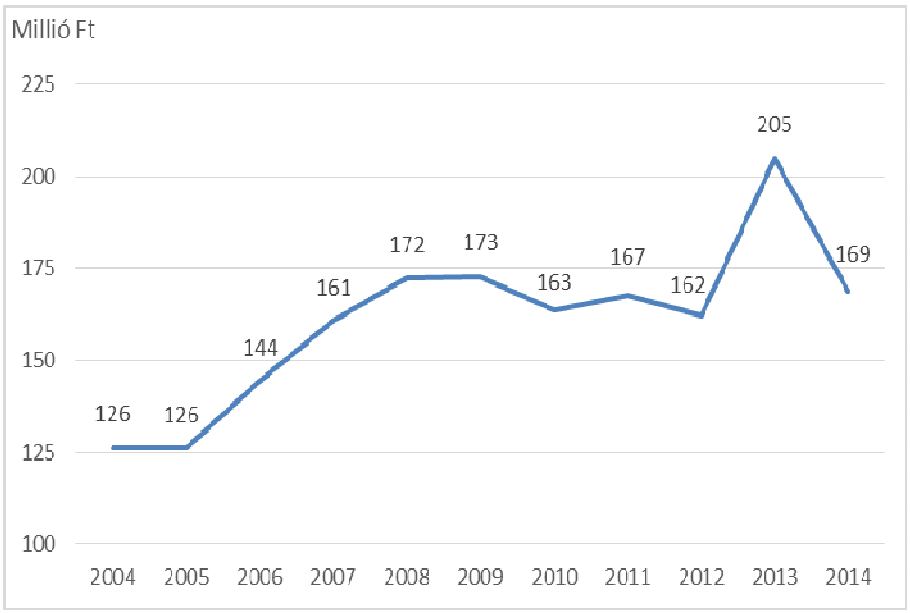
Zirc és járásának adatai is igen kedvező képet mutatnak a többi vizsgált területegységgel összevetve. Azzal, hogy Zircen 2014-ben csupán 5% volt a regisztrált munkanélküliek aránya, lényegesen jobban teljesített az országos átlagot jelentő 6,2, és a vidéki átlagot jelentő 7,7%-os értéknél *(23. ábra).* A vizsgált járásközpontok esetében pedig 8, járásaik esetében pedig 9,6%-os értékről beszélhetünk. A vizsgált járások járásközpont nélküli mutatója teljesített a legrosszabbul, ahol 10,7%-os a nyilvántartott álláskeresők munkaképes korú lakosságon belüli aránya. Zirc és a Zirci járás értékei a vizsgált időszak alatt végig jobban teljesítettek a többi területegységnél. A területegységek rangsora a 2000 óta eltelt években végig ugyanígy alakult, valamint a köztük lévő különbségek is hasonlóak voltak.

© MTA KRTK RKI NYUTO

5.6. A helyi iparűzési adóbevételek alakulása Zircen

A 2004-es EU-csatlakozást követően megszűntek a vállalatok számára adott helyi adókedvezmények és adómentességek, ezért a helyi iparűzési adóbevételek 2004 utáni alakulása jó képet mutat a zirci gazdaság teljesítményéről. Ezt erősíti, hogy a zirci önkormányzat 2004 és 2014 között végig egységes mértékben, 2%-ban határozta meg az adó mértékét. Az iparűzési adóbevételek túlnyomó részét a folyamatos tevékenység után fizetett adó teszi ki. Az ideiglenes tevékenység után fizetett adó mértéke elenyésző.

23. ábra: A helyi iparűzési adóbevételek Zircen 2004 és 2014 között

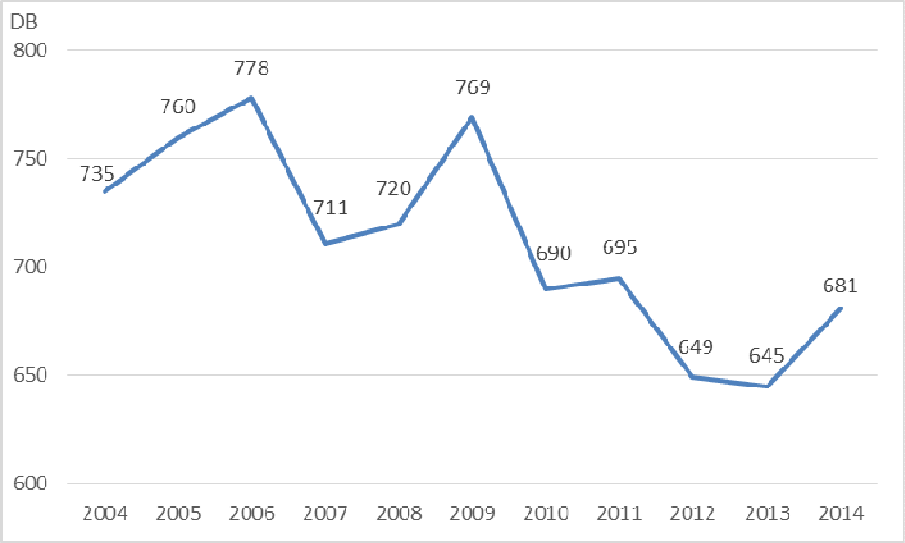

Forrás: A Zirci Önkormányzat adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2004-ben és 2005-ben 126 millió forintnyi helyi iparűzési adóbevétele keletkezett Zircnek. ezt követően jelentős növekedés következett, 2008-ra elérte a 172 millió forintot. A válság nem érintette komolyan a vállalkozásokat, ugyanis a 2010-ben beszedett 163 millió forintos helyi iparűzési adó csupán 10 millió forinttal marad el az előző év értékétől. A iparűzési adó mértéke 2012-ig 170 millió forint alatt maradt. 2013 kiemelkedő teljesítményt hozott, az évben beszedett 205 millió forintos iparűzési adó 43 millió forinttal haladta meg az előző év értékét. 2014-re azonban az érték visszaesett 169 millió forintra. Úgy látszik, hogy éves szinten 170 millió forint körüli bevételre számíthat Zirc az iparűzési adóból *(23. ábra)*.

© MTA KRTK RKI NYUTO

24. ábra: A helyi iparűzési adófizetők számának alakulása Zircen 2004 és 2014 között

Forrás: A Zirci Önkormányzat adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

A befizetett adómennyiséggel ellentétben az iparűzési adót fizetők számára lényegesen nagyobb hatást gyakorolt a válság. 2004-ben 735 adófizető volt, melyek száma 2006-ra 778-ra emelkedett, majd a következő évre visszaesett 711-re. A válság csak 2010-ben érte el a várost, így 2009-re az iparűzési adófizetők száma 769-re emelkedhetett. 2010-től azonban komoly visszaesés következett. Az adófizetők száma 2013-ban érte el a 645-ös mélypontot. 2014-ben megmutatkoztak a fellendülés jelei, ugyanis 36-tal, 681-re nőtt az iparűzési adót fizetők száma *(24. ábra)*.

5.7. Az ipari vállalkozásokkal készített interjúk tapasztalatai

Zirc általunk megkeresett vállalkozásai egyben a város meghatározó gazdasági szereplői is. A cégek története zömében egészen a rendszerváltás előtti időkre vezethető vissza, vagy az 1990-es évek legelején alakultak.

Nem jellemző, hogy a vállalkozások tulajdonosi szerkezetében komolyabb változás következett volna be az évek folyamán. Ha módosult is, az leginkább annak tudható be, hogy az egyik üzlettárs felhagyott a tevékenységgel, a megmaradt tulajdonos vagy tulajdonosok pedig felvásárolták tulajdonrészét. Ez alól kivétel a város egyik legmeghatározóbb vállalata, a Bedeco Kft., mely tulajdonosi köre az évek során teljesen kicserélődött, nem is ismerik igazán Zircet. A helyiek, vagy környékbeliek által létrehozott vállalkozások esetén a későbbiekben sem jellemző, hogy megjelenne a külföldi tőke. A külföldi tulajdonlás akkor mutatkozik meg, ha eleve egy külföldi befektető hoz létre zirci telephelyet, mint például a német érdekeltségű ABL Technic Kft.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A vállalati menedzsment zirci kötődése többnyire adott. Vagy itt születtek, vagy már a rendszerváltás előtt költöztek a városba. Megélték a korábbi, bányászatra, faiparra és mezőgazdaságra (burgonya) épülő gazdasági szerkezet átalakulását. A járásban a bányászat minimális szintre szorult vissza a rendszerváltást követően. A térségben hagyományosnak mondható burgonyatermesztés is visszaszorulóban van. A járás legnagyobb mezőgazdasági vállalatának, a Bakony Agro Kft-nek termékprofiljában egyáltalán nem játszik meghatározó szerepet a burgonya, mivel nem tudnak versenyezni a jobb földrajzi elhelyezkedésű burgonyatermelőkkel. Emellett a háztáji gazdálkodásban is visszaszorult a szerepe. A faipar és az erre épülő bútoripar ugyan még jelen van a térségben, de súlyából egyértelműen veszített.

A vállalkozók zirci beágyazottságának köszönhetően többségében ismerik egymást és az önkormányzattal is meg van a jónak mondható kapcsolatuk. A vállalatok közti, valamint a vállalatok és az önkormányzat közti együttműködések ettől függetlenül nem igazán működnek.

A város mérete ellenére több innovatív cég is jelen van. Több esetben tetten érhető a saját fejlesztés, az innováció, kutatóintézetekkel való együttműködés, a változatos termék- és szolgáltatásszerkezet. Zömében hazai piacra termelnek, de több cég megjelenik termékeivel, szolgáltatásaival külföldön is, főként a környező országokban és az Európai Unió területén.

A hagyományosabbnak mondható tevékenységek esetén természetszerűleg vannak belföldi és külföldi versenytársak, amelyek azonban nem okoznak komoly fejtörést a zirci vállalkozásoknak. Több olyan cég van azonban a városban, melyek hazai viszonylatban tulajdonképpen monopol, vagy a közeli helyzetben vannak. Vagy nem nagyon foglalkozik más az országban hasonló tevékenységgel, vagy nem olyan méretben, mint az itteni cég. Ezek esetén a külföldi versenytársak sem okoznak problémát a hazai piacon. Ilyen a Bakony Elektronika, a Technológia Mérnöki Iroda, vagy éppen az ABL Technic. KKV-k lévén nem jellemző a zirci cégekre, hogy máshol is telephellyel rendelkezzenek.

A helyi tudásbázis tekintetében felvetődnek problémák. A fémipar számára például nincs helyi szakképzés. Nem találnak megfelelő embert. Probléma továbbá, hogy a veszprémi, győri, móri multinacionális cégek elszívják a munkaerőt. Érdekesség például, hogy a helyi szakképzőben van szakácsképzés. A helyi étterem viszont lehet, hogy bezár, mivel nem talál szakácsot. A szakácsok ugyanis inkább elmennek multikhoz, vagy helyi ipari cégekhez betanított munkásnak.

A megkérdezett vállalkozások inkább pozitívumként élik meg a 82-es főút jelenlétét, mint negatívumként. Nagy volumenű szállításokat nem végeznek a zirci cégek, a heti 1-2 kamion esetén pedig nem okoz gondot az M1-es autópálya, vagy a 8-as főút elérése. A viszonylag nagyobb kamionforgalmat lebonyolító ABL Technic Kft-nél is csak az szokott problémát jelenteni, ha télen a hó végett le kell zárni a 82-es utat.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A város fejlődés fő gátjaként azt emelik ki, hogy az önkormányzat nem képes önerőből fejlesztéseket véghezvinni. A megvalósult fejlesztések mind pályázatok függvénye, mint például a városközpont, vagy a kórház felújítása. További hátráltató tényező, hogy nincsenek önkormányzati tulajdonú területek, melyeket ipari célra lehetne hasznosítani, a városbejáratok és az ipari park is mind magánkézben vannak. Ezért a fejleszteni, bővülni kívánó vállalkozások nem találnak maguknak megfelelő telephelyet, ahol meg találnak, ott pedig bizonyos esetekben az önkormányzati adminisztráció hátráltatja a folyamatot. A rugalmatlan önkormányzati ügyintézés tehát késleltetheti bizonyos beruházások megvalósulását, amelyek nem feltétlenül helyi hiányosságok következményei, szerepet játszhatnak benne a törvényi kötöttségek is.

Az önkormányzat talán nem figyel kellőképpen a helyi vállalkozásokra. Felvetődött az igény arra, hogy a város jobban megismerhetné a cégeket, illetve a cégek is egymást. Fontos lenne, ha a helyi fejlesztésekbe a helyi vállalkozásokat is bevonnák. A cégek közti üzleti kapcsolatok is fejleszthetők.

A helyi vállalkozások úgy ítélik meg, hogy üzleti sikereikben Zircnek, mint városnak és annak földrajzi elhelyezkedésének nem sok szerepe van. A legtöbb cég sikere nem annak köszönhető, hogy Zircen működik. Ettől függetlenül a cég mindegyike Zircen képzeli el a jövőjét. Helyi kötődésük és beágyazottságuk, valamint helyenként a már idősödő menedzsment révén nem fontolják az áttelepülést máshová. Fejlesztési tervekből nincs hiány. Főként az innovatív cégek gondolkoznak további termékfejlesztésben.

A telephely- és munkahelybővítés is több vállalat tervei közt szerepel. Ennek azonban több tényező is gátat szabhat. Vannak, akik szakemberhiány miatt nem mernek belefogni telephelybővítésbe, mivel a térségben nem látja lehetőségét, hogy a megnövekedett létszámot megfelelő emberekkel töltse fel. Van olyan is, aki nem talál ideális területet, vagy ha a terület meg is van, a beruházást a már említett adminisztratív akadályok hátráltatják.

5.8. Kiskereskedelem Zircen

A kiskereskedelem mindig fontos szerepet tölt be egy település életében. A fogyasztók (azaz a lakosság) közvetlen kiszolgálására létrejött kereskedelmi egységek nem csak a fogyasztási javak emberekhez való eljuttatását szolgálják, hanem egyúttal munkahelyeket is biztosítanak az adott település lakóinak. Az üzletek találkozási pontot is jelentenek, ahol az városban (és a kistérség többi településén) élő emberek találkozhatnak egymással. Ezek a találkozások többnyire spontán módon történnek, azonban elősegítik az információáramlást az ismerősök között. A kiskereskedelem tehát az adott település életének szerves részét képezi.

5.8.1. A kiskereskedelem helyzete

Zircen és a Zirci kistérségben a kiskereskedelem helyzete jónak mondható. Már az üzletek száma a városban és a kistérség többi településén a vizsgált tizenöt éves időintervallumban

© MTA KRTK RKI NYUTO

visszaesést produkált, azonban ez a mennyiségi csökkenés nem feltétlenül jelentett minőségi romlást is, sőt, ilyen téren a város kiskereskedelmi-szerkezetében pozitív változások következtek be, köszönhetően az említett időszakban Zircre betelepülő Tesco Szupermarket jelenlétének.

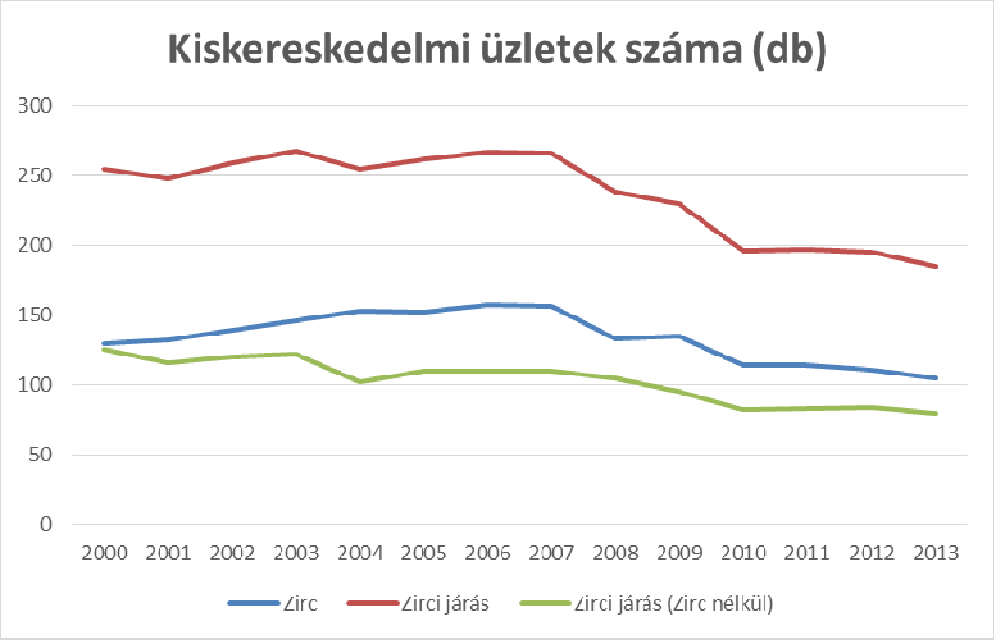
Zirc és a járás kiskereskedelmi egységekkel való ellátottságát az alábbi táblázat és az azt követő diagram mutatja be.

3. táblázat: Kiskereskedelmi üzletek száma a Zirci kistérségben

Kiskereskedelmi üzletek száma (db)														
	2000	*2001*	*2002*	*2003*	*2004*	*2005*	*2006*	*2007*	*2008*	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*	*2013*
Zirc	130	132	139	146	153	152	157	156	133	135	114	114	111	105
Zirci járás	255	248	259	268	255	262	267	266	238	230	196	197	195	185
A járás Zirc nélkül	125	116	120	122	102	110	110	110	105	95	82	83	84	80

Forrás: KSH TEIR adatok alapján saját szerkesztés.

25. ábra: Kiskereskedelmi üzletek száma a Zirci kistérségben

Forrás: KSH TEIR adatok alapján saját szerkesztés.

Megvizsgáltuk, hogy mi okozhatja a kiskereskedelmi egységek számának csökkenését. Ennek egyértelműen az egyik fő oka az egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi egységek számának csökkenése. Míg a vizsgált időszak első évében, 2000-ben 71 ilyen üzlet működött Zircen, addig 2013-ban már csak 37 boltot működtet egyéni vállalkozás a járás központjában.

© MTA KRTK RKI NYUTO

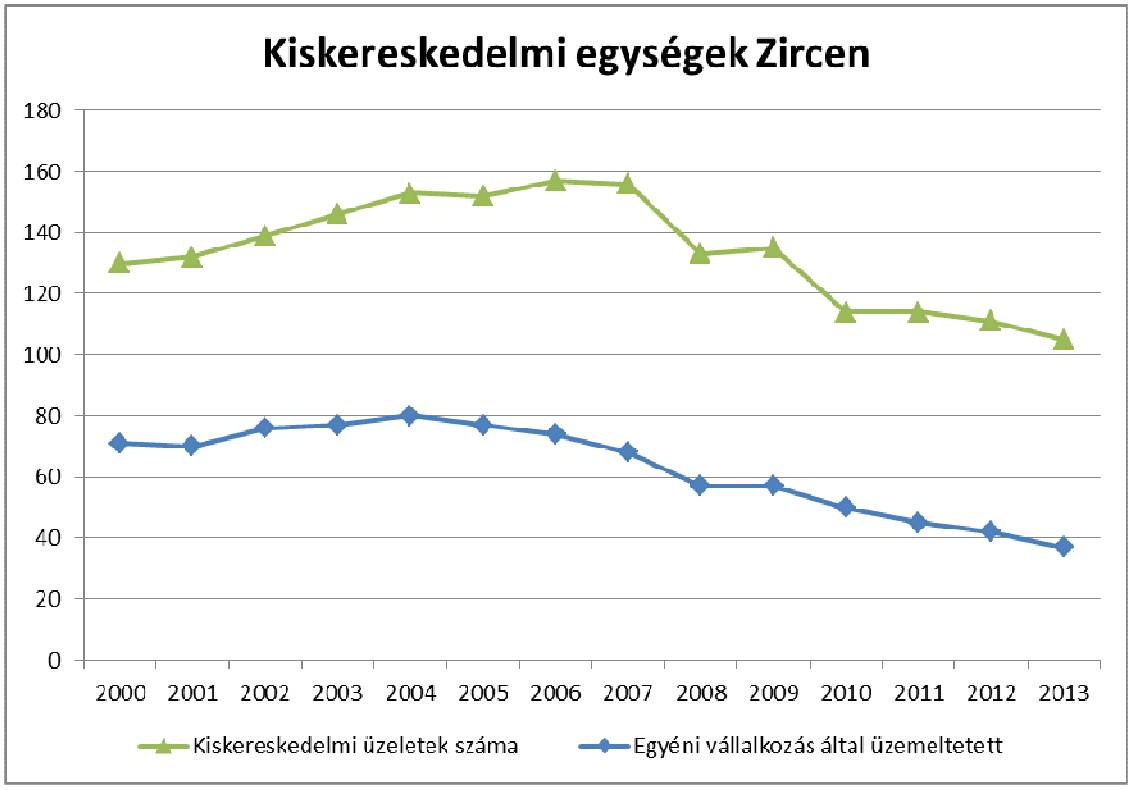
4. táblázat: Egyéb vállalkozás által működtetett kiskereskedelmi egységek száma Zircen

Egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi üzletek száma Zircen (db)														
	2000	*2001*	*2002*	*2003*	*2004*	*2005*	*2006*	*2007*	*2008*	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*	*2013*
Darab	71	70	76	77	80	77	74	68	57	57	50	45	42	37
Arány	54,6%	53,0%	54,7%	52,7%	52,3%	50,7%	47,1%	43,6%	42,9%	42,2%	43,9%	39,5%	37,8%	35,2%

Forrás: KSH TEIR adatok alapján saját szerkesztés.

A táblázatból jól látszik, hogy miközben az ezredfordulón még a kiskereskedelmi egységek több mint felét egyéni vállalkozások működtették, addig napjainkban ez az arány alig több mint 35%, az egyéni vállalkozások feleannyi üzletet működtetnek, mint másfél évtizeddel korábban.

26. ábra: Kiskereskedelmi egységek Zircen

Forrás: KSH TEIR adatok alapján saját szerkesztés

Ahogy korábban említettük, a kiskereskedelmi egységek számának csökkenése nem eredményezett minőségbeli romlást. Ez annak köszönhető, hogy főleg az egyéni vállalkozások által működtetett, jellemzően kisméretű üzletek számában történt visszaesés, a nagyméretű, jelentős kiskereskedelmi egységek maradtak, sőt, számuk növekedett is.

Ezt támasztja az a lakosság véleménye is, melyet a kérdőívezés alkalmával mértünk fel. Ebben a témában a kérdésünk arra vonatkozott, hogy a kiskereskedelem területén milyen mértékben elégedettek az emberek a zirci helyzettel. Az adott válaszok kedvezőek voltak,

© MTA KRTK RKI NYUTO

hiszen egy tízes skálán (ahol az 1 a legrosszabb, és a 10 a legjobb adható érték) a válaszadók 7,04-es átlagot adtak, 1,9-es szórással. Az adatok módusza, azaz a leggyakrabban előforduló elem a 8-as érték volt. Ezek alapján megállapítható, hogy a lakosság jelentős része elégedett a kiskereskedelmi egységek zirci jelenlétével, helyzetével.

A következő fejezetekben a város kiskereskedelmének legfontosabb pilléreit, azaz a legfontosabb, legnagyobb forgalommal rendelkező üzleteket mutatjuk be.

TESCO

A zirci Tesco, azaz teljes nevén a TESCO Zirc Szupermarket az Állomás utcában található. Fekvése kedvező, a vasútállomástól körül-belül 200 métere található, a Zircen átmenő legfontosabb út, a 82-es főút mentén, így a kistérségből autóval illetve kerékpárral érkezők számára is nagyon jól megközelíthető.

A TESCO Magyarországon több méretkategóriában tartja fenn üzleteit. A zirci egység a kisebbek közé tartozik 1000 négyzetméteres méreteivel. A Zirctől 25 kilométerre lévő Veszprémben (mivel megyeszékhely, és jóval nagyobb lakosságszámmal rendelkező város) értelemszerűen nagyobb méretű TESCO található. A köztes települések lakói mindkét egység vonzáskörzetébe beleesnek. A veszprémi üzlet nagyobb, ebből kifolyólag a termékválasztéka is jelentősebb, azonban az alapvető árucikkek Zircen is a kínálat részét képezik. A kisebb méretből adódó kisebb forgalom, és az emiatt tapasztalható rövidebb sorban állási és parkolási idő a két TESCO között félúton élők számára a zirci bolt mellett szólhatnak.

A TESCO Zirc Szupermarketben naponta átlagosan 300 fő vásárol. Ez azonban (mint országszerte mindenhol) nem egyenletes elosztásban történik, a hétvégi napokon, az ünnepek előtt, illetve a fizetésosztás utáni napokon a forgalom növekedést mutat. Mivel Zirc a járás központja, így a vásárlók nem csak a városból, hanem a környező településekről is érkeznek. Nagyjából 50-50% a zirci és a nem zirci vásárlók aránya.

A TESCO nem csak, mint kiskereskedelmi egység, hanem mint munkáltató is jelen van a városban. Összesen 19 embert foglalkoztat, eltérő végzettségi szinttel. Érdekes adalék az is, hogy a termékportfólió körül-belül 70%-át teszik ki a magyar vagy hazai termékek.

Penny Market és Coop

A TESCO mellett a Penny Market és a Coop tartozik még a jelentős kiskereskedelmi egységek közé. Sajnos ezektől az üzletektől nem kaptunk adatokat a foglalkoztatottak létszámra, az üzlet területére és a vásárlók számára vonatkozóan. A Penny Market vezetőségéről azt a tájékoztatást kaptuk, hogy ezek nem nyilvános adatok!

A Penny Market helyileg a város központjában található, szintén kedvező fekvéssel rendelkező bolt, bár célközönségét minden bizonnyal nagyobb arányban teszik ki a zirci lakosok. Területe hozzávetőlegesen hasonló, mint a TESCO szupermarketé, de valamivel

© MTA KRTK RKI NYUTO

kisebb nála. Termékválasztéka is kicsit kisebb, mint a TESCO-é, a megszokott Penny Marketes termékportfólió található meg a boltban.

A Coop szintén a centrum közelében található. Kisebb üzlet, mint a TESCO vagy a Penny Market, valószínűsíthetően első sorban a helyi lakosok igényeit szolgálja ki nagyobb mértékben. Termékskáláját az alapvető élelmiszerek és háztartási eszközök teszik ki, a megszokott Coop-termékportfólió található meg az üzlet polcain.

Érdekes megjegyezni azt is, hogy a Coop üzletét működtető vállalkozás üzemelteti a Zircen található dohányboltokat is. Mivel a hatályos magyarországi törvények szerint dohánytermékeket csak a Nemzeti Dohányboltokban lehet kapni, így ezen termékcsoport forgalmazása máshol nem lehetséges.

Euro Family

Vizsgálatunk tárgyát képezte egy helyi kis üzlet is, az Euro Family. Az „egy eurós bolt" a város központjában található, mindössze 100 négyzetméteren. Viszonylag kis méretei ellenére sok vásárló fordul meg ebben a kiskereskedelmi egységben, hiszen napi szinten 500 vásárlás történik ebben a boltban.

Mint látható, a vásárlások száma jócskán meghaladja a TESCO-ban történő nap vásárlások számát, azonban fontos megjegyezni, hogy ezek jóval kisebb volumenű vásárlások. Míg a TESCO szupermarketben az emberek gyakran a napi/heti nagybevásárlásaikat intézik, addig az Euro Family üzletébe egy-egy apróságért, például egy csomag rágógumiért, egy szelet csokiért vagy egy doboz üdítőért is betérnek. A városközpont, az iskola és a buszmegálló közelsége miatt a rutinszerű vásárlások (például: tízóraira valami) is szép számban történnek. A bolt kis méretei miatt az átfutási idő rövid, gyors vásárlásokra is lehetőség van.

A bolt kedvező fekvésének köszönhetően nem csak a zirci, hanem a járás többi településén elő emberek által is magas számban látogatott. Mivel a járásban csak itt található iskola és orvosi rendelő, így sokan megfordulnak Zircen, és számukra vonzó alternatíva az Euro Family üzletében történő vásárlás. Körülbelül 50–50 százalék a Zircről és a Zirci járás többi településéről érkező vásárlók aránya.

Az Euro Family 5 ember számára jelent állandó munkalehetőséget.

Online vásárlás

Bár a lakossági felmérés során a kérdőívben nem szerepelt erre vonatkozó kérdés, nem mehetünk el szó nélkül az online kiskereskedelem mellett sem. A webáruházak szerepe egyre növekszik. Az e-kereskedelem az Európai Unió országaiban rendkívül gyorsan, évi 22%-os mértékben növekszik. Értéke 2014-ben meghaladta a 200 milliárd Eurót, azaz az online kereskedelem részesedése az összes kiskereskedelmi forgalom arányában elérte a 7%-ot.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Feltételezéseink szerint az Európai Unióra és a Magyarországra vonatkozó adatok hozzávetőlegesen hasonlóak lehetnek a Zirci lakosság körében is.

27. ábra: Az Online Kiskereskedelmi Index kutatássorozat hat vizsgált szektorának forgalma 2015 első és második negyedévében

Forrás: GKI Digital – Árukereső.hu OKI 3. negyedév

Az online kiskereskedelem leginkább a műszaki cikkek és a számítástechnikai eszközök terén elterjedt. Ez valószínűleg a zirci és zirci járásban élők számára is vonzó alternatíva, mivel a helyi kiskereskedelmi egységekben ezek a termékek egyáltalán nem, vagy csak szegényes választékban érhetőek el. További jelentős részesedése van az e-kereskedelemben a szépség- és egészségápolási eszközöknek, a ruházat-, sport és divat-kiegészítőknek, és a játékoknak.

A tíz legnépszerűbb Magyarországon értékesítő webáruház listája az alábbiak szerint alakul.

1. Extreme Digital
2. Mall.hu
3. eMag
4. Libri/Shopline
5. Bónusz Brigád
6. Ipon
7. Tchibo
8. Tesco
9. Fashion Days
10. Játéknet

Ezek közül az Extreme Digitál, a Libri, a Bónusz Bridád, az Ipon és a Játéknet magyar tulajdonú, a többiek külföldi tulajdonú webáruházak.

© MTA KRTK RKI NYUTO

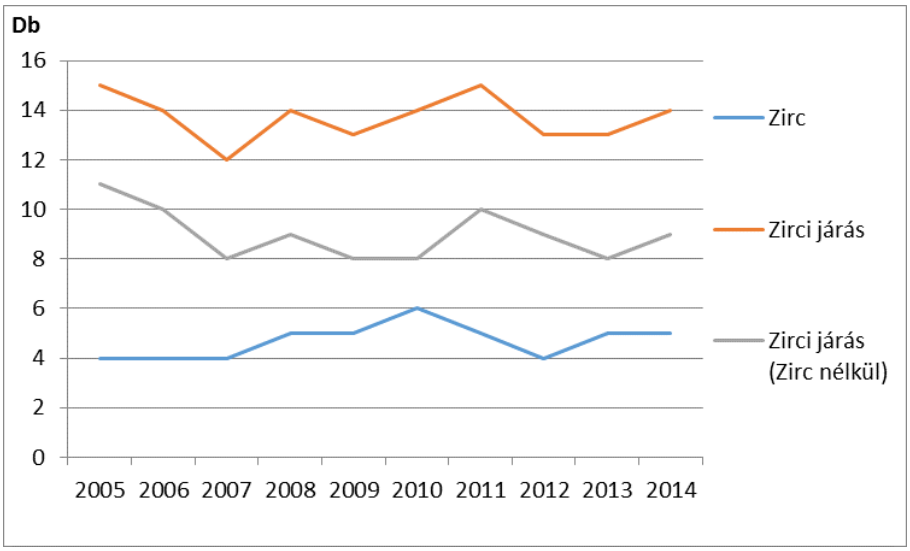
5.9. Turizmus

A turizmus adatok elemzése során a gazdasági szerkezet elemzése (5. fejezet) során már alkalmazott területegységeket vizsgáljuk.

2005 és 2007 között 4 kereskedelmi szálláshely - 1 kemping, 2 panzió és 1 üdülőház - működött Zircen *(28. ábra)*. 2010-re a panziók száma 4-re, így a kereskedelmi szálláshelyek száma pedig 6-ra bővült. 2011-re az üdülőház megszűnt, a panziók száma 3-ra csökkent, illetve megjelent 1 szálloda, így a kereskedelmi szálláshelyek száma 5-re csökkent. Feltehetően egy panziót szállodává minősítettek át. Ugyanez lehetett a helyzet egy évvel később is, amikor a panziók száma 2-re csökkent, a szállodáké pedig 2-re nőtt. 2012-ben a statisztikában nem jelenik meg a kemping. Feltehetően adathiányról van szó, ugyanis a kemping ez évet megelőzően és azt követően is szerepel. Így tulajdonképpen 2012 és 2014 között változatlan Zircen a kereskedelmi szálláshelyek száma és összetétele. 2 szálloda és 2 panzió mellett 1 kemping működik.

A Zirci járás többi településén összesen 11 kereskedelmi szállásadó működött 2005-ben. Ez a szám 2007-ben már csak 8 volt. 2007 és 2014 között 8 és 10 között mozgott a számuk. 2014-ben 9 kereskedelmi szálláshely volt, ha a Zirci járás Zirc nélküli értékét nézzük. Ebből 3 szálloda, 3 panzió, 2 közösségi szálláshely és 1 üdülőház. 2005-höz viszonyítva a panziók száma 3-mal csökkent, míg a szállodáké 1-gyel nőtt. 2005-ben a statisztika még nem tartott nyilván közösségi szálláshelyet, valamint ekkor még volt 1 kemping a térségben.

28. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek alakulása a Zirci járásban

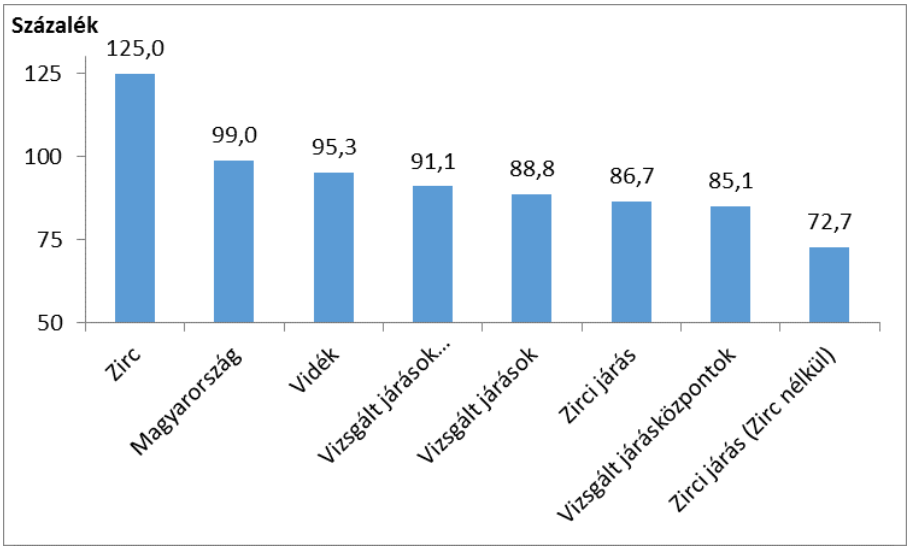
Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2005 és 2013 között negyedével nőtt Zircen a kereskedelmi szállásadó egységek száma. (29. ábra) Ez kimagasló eredmény, ugyanis az országos átlag 1%-os, a vidéki átlag pedig közel 5%-os csökkenést mutatott. A többi vizsgált területegységben pedig még ennél nagyobb

© MTA KRTK RKI NYUTO

visszaesések figyelhetőek meg. Negatív arányban kiugranak a Zirci járás falvai, melyekben összesen 27,3%-kal csökkent a kereskedelmi szálláshelyek egységeinek a száma. Ennek hatására a Zirci járás értéke is 13,3%-os visszaesést mutat.

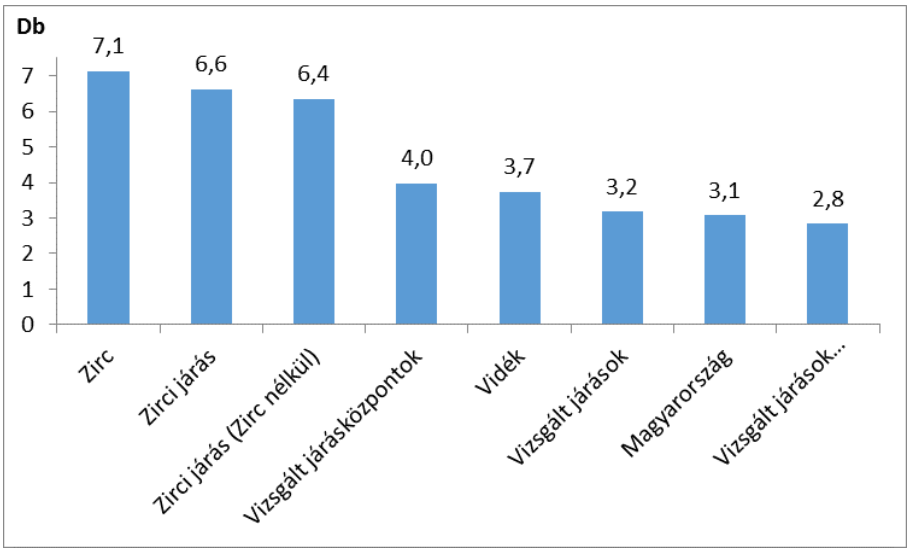
29. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek változása 2005 és 2013 között

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Ha a kereskedelmi szálláshelyek egységeinek 10 000 lakosra jutó számát nézzük, akkor Zirc és a járása kimagasló eredményeket tudhat magáénak. 2013-ban Zircen 7,1, míg a járásban 6,6 kereskedelmi szállásadó jutott 10 000 lakosra, míg a vidéki átlag csupán 3,7, az országos átlag pedig 3,1 *(30. ábra).* A zirci adatok lényegesen meghaladják a vizsgált járások értékeit is.

30. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek 10 000 lakosra jutó száma 2013-ban

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

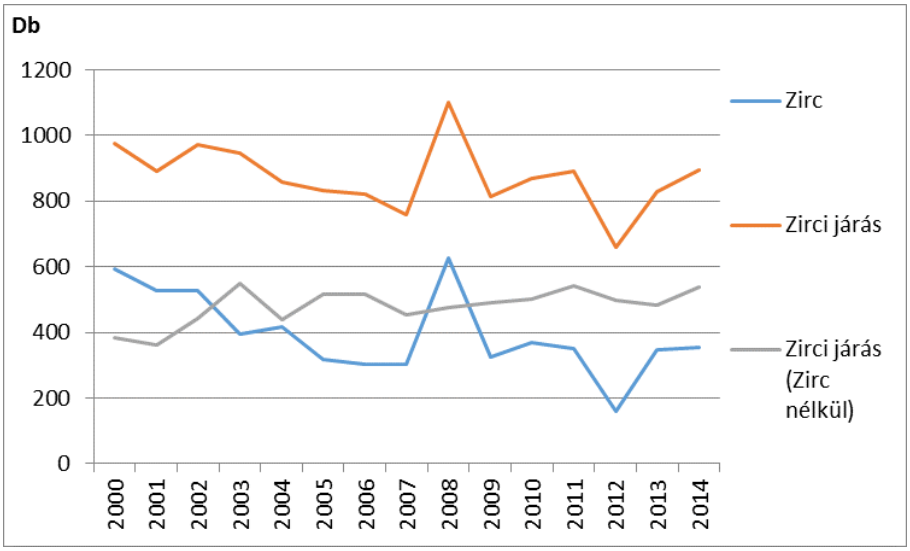
A zirci kereskedelmi szálláshelyeken 594 férőhely volt 2000-ben. 2005-re ez a szám közel megfeleződött. A mutató értéke 2005 és 2014 között 300 és 400 között mozgott. Ezalól 2 év

© MTA KRTK RKI NYUTO

kivétel. Pozitív irányba a 2008-as, negatív irányban pedig a 2012-es esztendő mutat kiugró értéket. Midkét esztendő a kemping férőhelyeiben történt változásnak köszönhető, mely a vizsgált időszak alatt végig 200 férőhely volt. 2008-ban azonban – vélhetően valamilyen hibának köszönhetően - 500-ra nőtt, 2012-re pedig hiányzik az adat. Ha ezeket figyelembe vesszük, akkor azt mondhatjuk, hogy ez a két év sem mutatott jelentősebb változást a szállások férőhelyeinek számában. Ennek fényében a mélypontot a 2006-os és 2007-es év jelenti 304 férőhellyel. Zircen a kereskedelmi szálláshelyek összesen 355 férőhellyel rendelkeztek 2014-ben. Ebből 200 a már említett kemping. További 91 szállodai és 64 panziói férőhely található.

A Zirci járás többi településén összesen 383 kereskedelmi szállásférőhely volt 2000-ben. 2003-ra ez a szám már megközelítette az 550-et, majd 2004-re visszaesett 450 alá. 2005 és 2014 között pedig végig 450 és 550 között mozgott a Zirci járás, Zirc nélkül vett kereskedelmi szállásférőhelyeinek a száma. 2014-ben pontosan 538 férőhely volt, ebből 281 szállodában, 112 panzióban, 85 közösségi szálláshelyen és 60 üdülőházban.

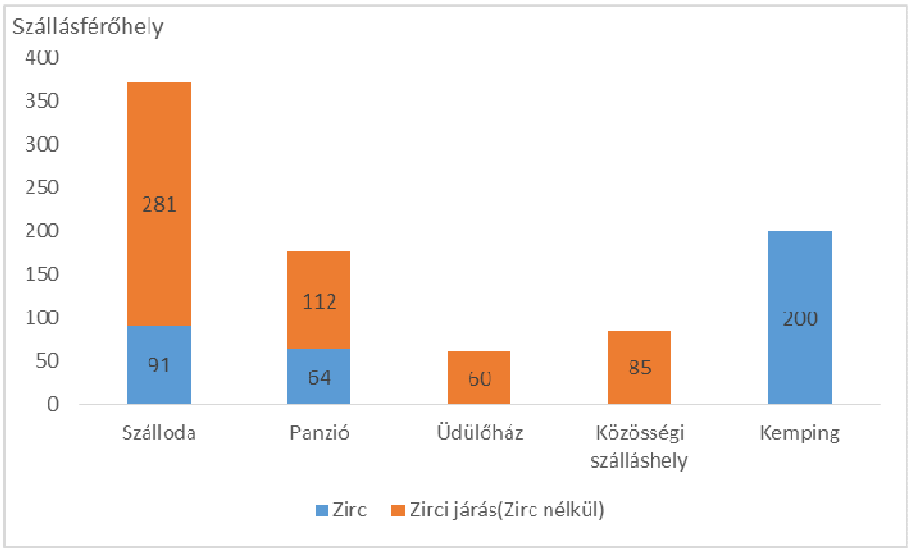
31. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a Zirci járásban

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

© MTA KRTK RKI NYUTO

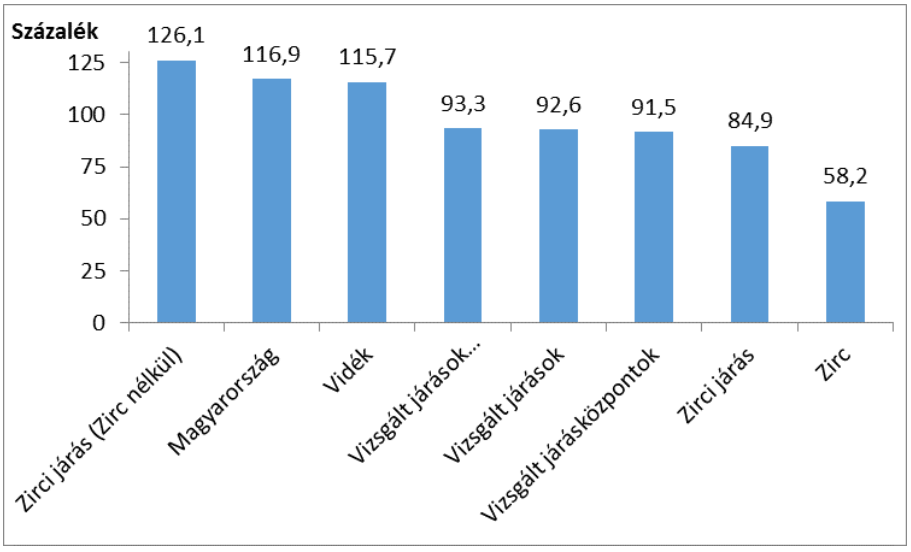
32. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a Zirci járásban 2014-ben

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Zircen 2000 és 2013 között 41,8%-kal csökkent, míg a járás falvaiban összesen 26,1%-kal nőtt a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek a száma. (33. ábra) A Zirci járás egészében így 15,1%-os visszaesés volt megfigyelhető, ami rosszabb, mint a vizsgált járások 7,4%-os mérséklődése. Országos viszonylatben eközben pedig 16,9, vidéki viszonylatben pedig 15,7%-os átlagos bővülés volt tapasztalható.

33. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek változása 2000 és 2013 között

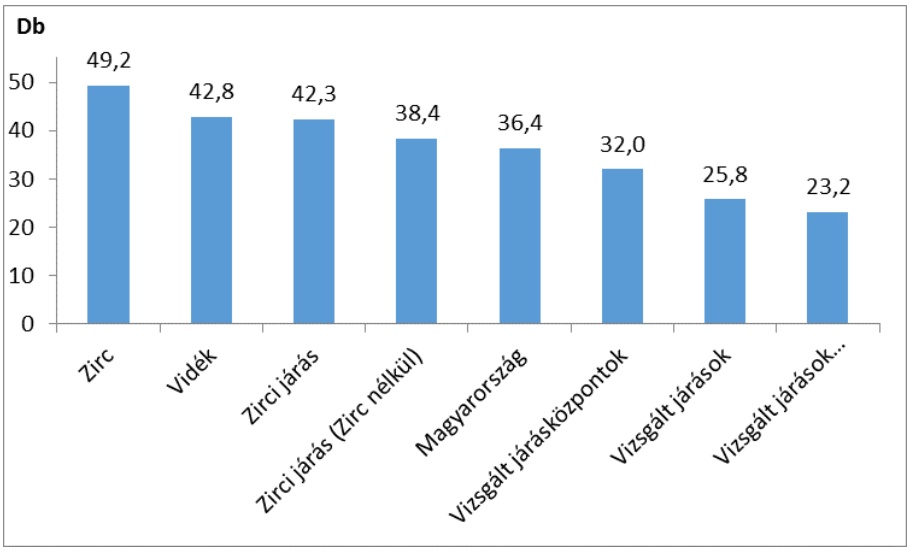
Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Habár a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek a száma jelentősen csökkent Zircen 2000 és 2013 között, a vizsgált területegységek közül 2013-ban még így is a legmagasabb 1 000 lakosra jutó fajlagos mutatóval rendelkezett, egészen pontosan 49,2-del. *(34. ábra)* A magyarországi átlag 36,4, melynél a Zirci járás Zirc nélküli 38,4-es értéke is magasabb.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A Zirci járás összességében pedig azzal, hogy 42,3 kereskedelmi szállásférőhely jut ezer lakosra, a vidéki átlaggal közel azonos szinten teljesít.

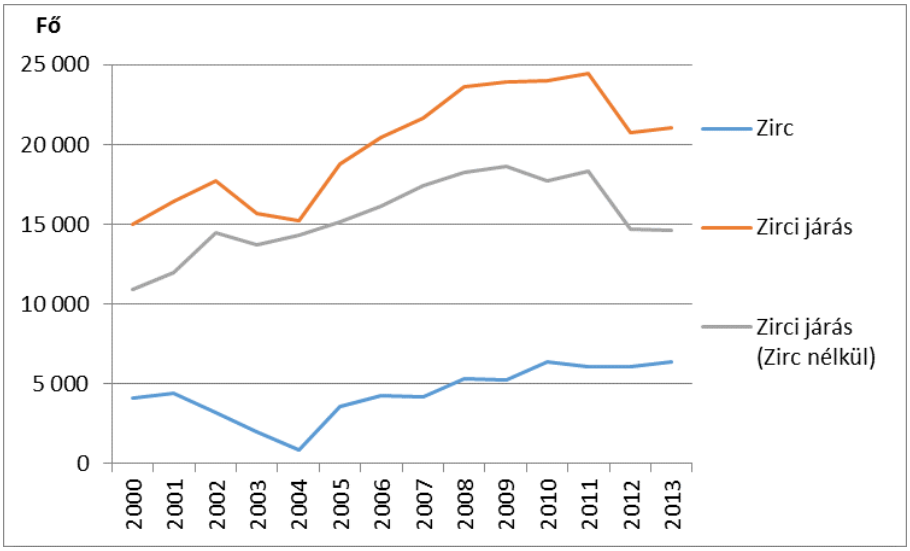
34. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek 1 000 lakosra jutó száma 2013-ban

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2000-ben 4095 szállóvendég volt összesen a zirci kereskedelmi szálláshelyeken. Ez a szám 2004-re drasztikusat esett vissza, nem érte el a 900-at *(35. ábra)*. 2005-től azonban egy folyamatos fellendülés figyelhető meg, melynek eredményeképp 2013-ban már 6412 vendég fordult meg a város szálláshelyein. A Zirci járás falvaiban található szálláshelyeken közel 11 ezer vendég fordult meg 2000-ben. Ez a szám a 2008-2011-es időszakban már 18 ezer körül mozgott. 2012-ben azonban jelentős visszaesés következett. A 2013-as esztendő nem hozott jelentősebb változást, amikor is 14 622 vendég fordult meg a falvak szálleshelyein.

35. ábra: Vendégek számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein

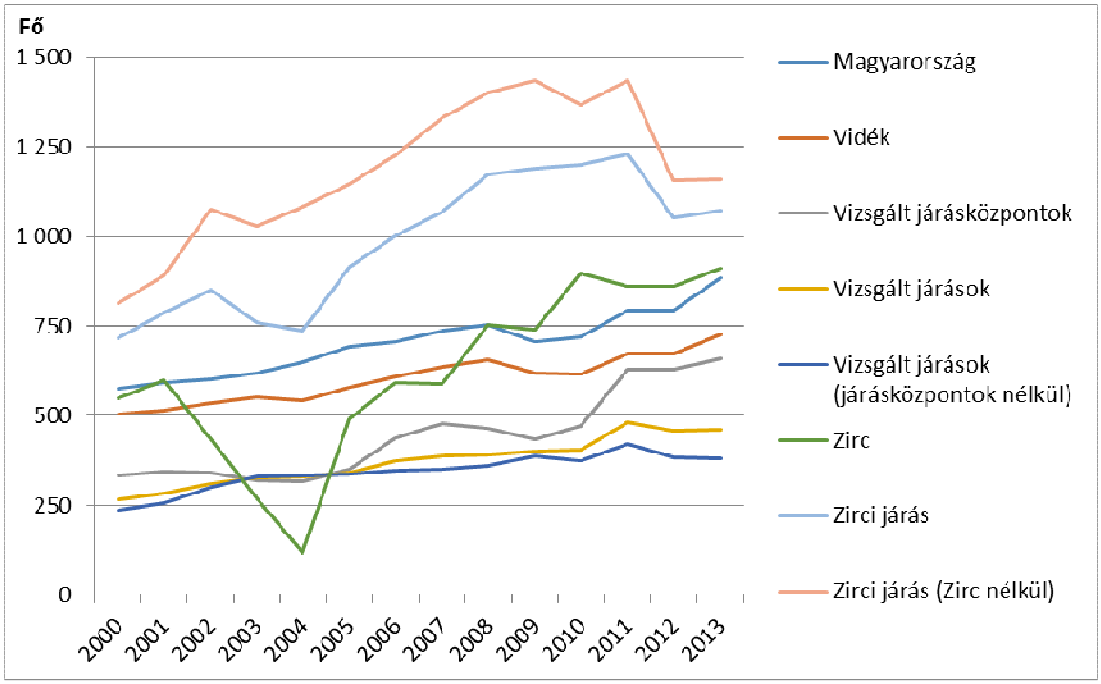

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

© MTA KRTK RKI NYUTO

2013-ban 1000 zirci lakosra 913 vendég jutott. *(36. ábra)* Ugyanez a Zirci járás falvaiban 1161, a Zirci járás egészében pedig 1072 volt. Ezek az értékek magasabbak a vizsgált területegységek mutatóinál. A zirci mutatót az országos átlag követi 884-es értékkel. A Zirci járásról és a járás falvairól elmondható, hogy a 2000 és a 2013 közötti időszakban stabilan a legkedvezőbb számokkal rendelkeztek. Zirc városa is csak kis mértékben maradt el az országos átlagtól 2000-ben, 2001-ben pedig meg is haladta azt. Viszont azzal, hogy a város mutatója 2004-re drasztikusan, 271-re csökkent, még a vizsgált járások átlagaitól is elmaradt. Zirc a 2005-től megfigyelhető erős fellendülés hatására azonban 2008-tól a vidéki, majd 2009-től már az országos átlagot is meghaladó értékekkel rendelkezik.

36. ábra: Vendégek ezer lakosra jutó számának alakulása a kereskedelmi szálláshelyeken

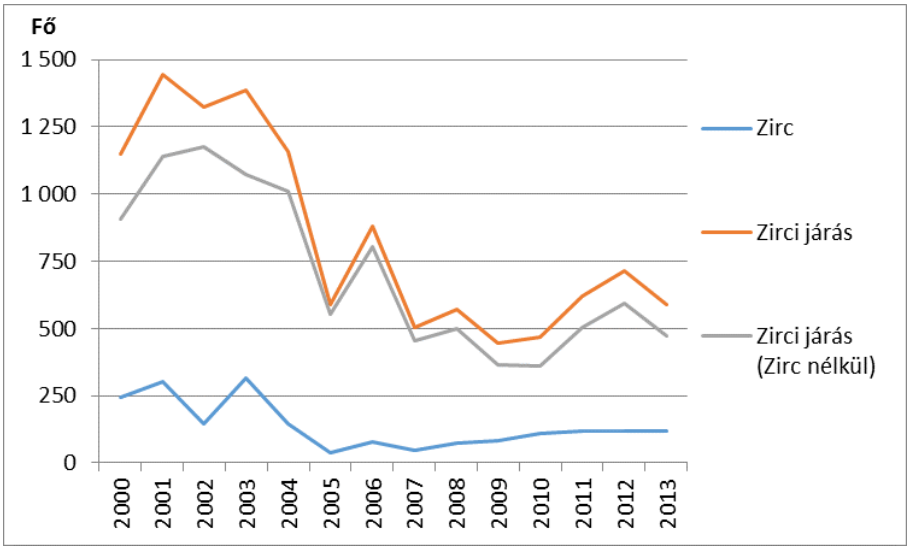

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Zirc nem túl közkedvelt célpont a külföldi túristák körében. 2000-ben mindössze 242 külföldi vendég fordult meg a város kereskedelmi szálláshelyein. *(37. ábra)* A vizsgált időszak legjobb értéke is mindössze 315 főt takar, mely 2003-ban volt. A mélypontot a 2005-ös esztendő jelentette 37 külföldi vendéggel. Némi javulás csak 2008-tól figyelhető meg, viszont 2013-ra is csak 120 főre tudott emelkedni a külföldi vendégszám. Ez azt jelenti, hogy Zircen 2013-ban fele annyi külföldi vendég fordult meg a kereskedelmi szálláshelyeken, mint 2000-ben. Eközben Magyarországon ez a szám közel 50%-kal nőtt. Igaz a vidék esetében csupán 4,4%-os volt a bővülés. A vizsgált járások esetén pedig szintén csökkent a külföldi vendégek száma, de a zirci értékeknél kisebb mértékben. Zircen a külföldi vendégek aránya így mindössze 2%, a járásban pedig 3% volt 2013-ban, miközben az ország egészében ez 49%, vidéken 27% volt. A vizsgált járásközpontok esetén is 17%, a vizsgált járások esetén edig 13% volt az arányuk.

© MTA KRTK RKI NYUTO

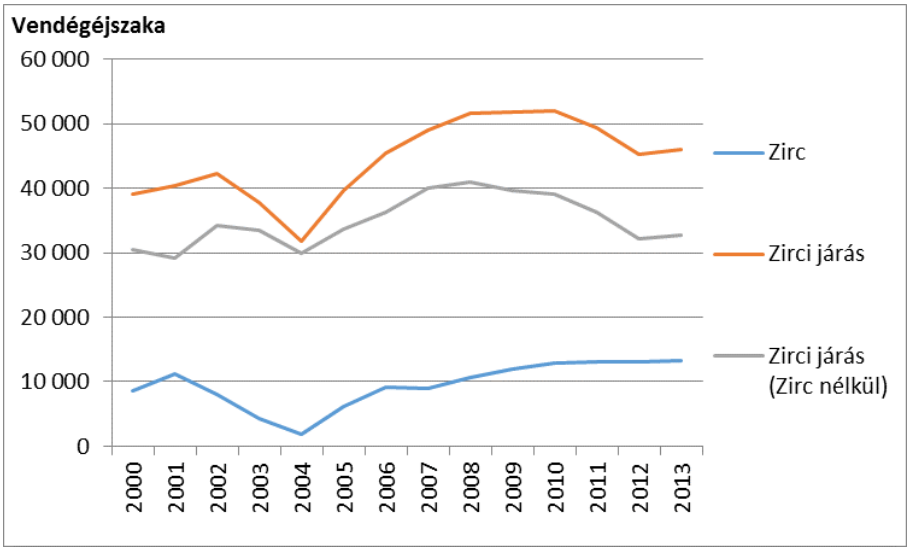
37. ábra: A külföldi vendégek számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

2000-ben közel 8700 vendégéjszakát töltöttek el Zirc kereskedelmi szálláshelyein. *(38. ábra)* 2001-re ez meghaladta a 11 ezer vendégéjszakát, majd 2004-re 1900 alá csökkent. Egy kedvező fordulat következtében 2005-re 6 ezer feletti, majd 2006-ra 9 ezer feletti vendégéjszakaszámmal rendelkezett Zirc. A mutató 2008-tól már stabilan 10 ezer feletti értékeket vesz fel, 2013-ban érte el a vizsgált időszak legjobbjának számító 13 333 vendégéjszakát.

38. ábra: A vendégéjszakák számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein

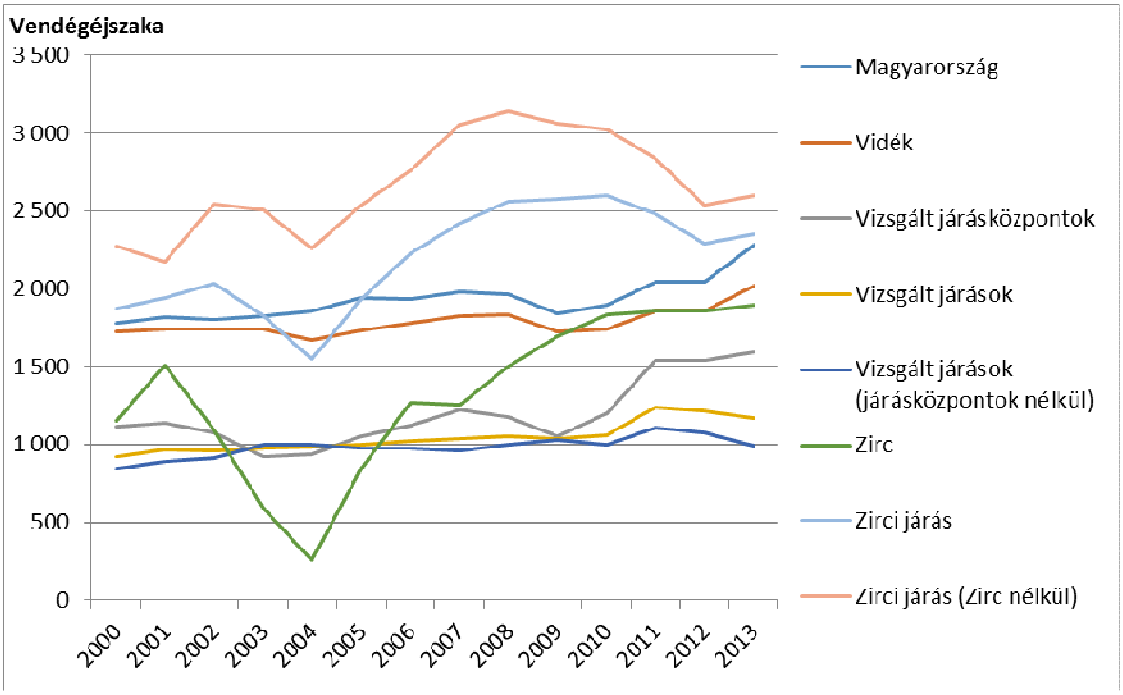
Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Zircen a vendégéjszakák ezer lakosra jutó száma 1153 volt 2000-ben, mely némileg meghaladta a vizsgált járások átlagait, de elmaradt a vidéki is országos átlagtól. Ez a szám 2001-re meghaladta az 1500-at, majd 2004-re 259-re, jóval a vizsgált járások átlagai alá

© MTA KRTK RKI NYUTO

csökkent. A 2005-től bekövetkezett növekedés hatására 2008-tól ismét 1500 feletti, 2009-től pedig már a vidéki átlagot hol megközelítő, hol meghaladó értékekről beszélhetünk. 2013-ban 1898 vendégéjszaka jutott 1000 zirci lakosra. Ez némileg elmarad a vidéki átlagot jelentő 2016-os és az országos átlagot jelentő 2285-ös értéktől, viszont egyértelműen meghaladja a vizsgált járások átlagait. A vizsgált területegységek közül a Zirci járás falvainak átlaga teljesített egyértelműen a legjobban a vizsgált időszak alatt. A Zirci járás falvaiban átlagosan 2598 vendégéjszaka jutott ezer lakosra 2013-ban, a járás egészében pedig 2347. Leszámítva a 2004-es és 2005-ös évet, a Zirci járás is mindig az országos és vidéki átlag felett teljesített.

39. ábra: A vendégéjszakák ezer lakosra jutó számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

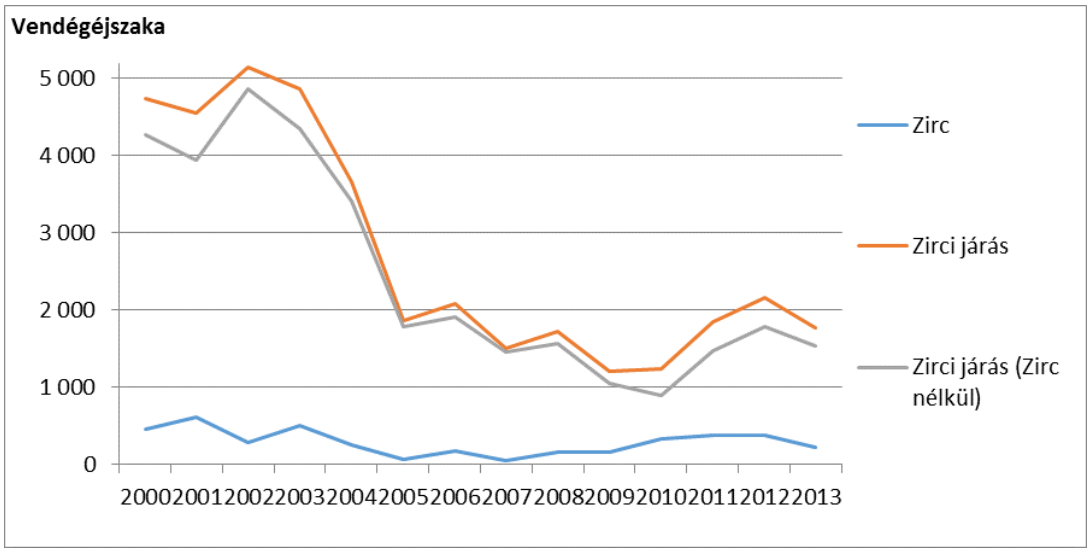
A külföldi vendégekhez hasonlóan az általuk eltöltött éjszakák száma is alacsony Zircen. 2013-ban mindössze 227 éjszakát töltöttek el a külföldi vendégek Zirc kereskedelmi szálláshelyein. *(40. ábra)* 2000-hez viszonyítva megfeleződött az érték. A vizsgált időszak maximumát 2001 jelentette 614 vendégéjszakával, minimumát pedig 2007 56 vendégéjszakával. A zirci járás falvaiban jóval magasabb a külföldi vendégéjszakák száma, 2013-ban 1541 volt. Ez azonban közel harmada csak a 2000-es értéknek. A falvak összesített adata 2002-ben érte el a vizsgált időszak legmagasabb, 5000 vendégéjszakát megközelítő értékét. Ezzel szemben 2010-ben éppen hogy meghaladta a 900-at.

A 2000 és 2013 közötti időszakra vonatkozóan fontos megjegyezni, hogy a vidéki Magyarországon közel negyedével csökkent a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma. A vizsgált járásközpontok és járások esetén pedig hozzávetőlegesen megfeleződött az érték. A vizsgált területegységek közül csupán az országos érték növekedett 14%-kal.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A külföldiek által eltöltött vendégéjszakák ezer lakosra jutó értékét vizsgálva is megállapítható Zirc és a Zirci járás alacsony értéke. Míg Zircen ez az érték csupán 32, a Zirci járásban 90, a Zirci járás falvaiban pedig átlagosan 122, addig az országos átlag 1192, a vidéki átlag pedig 682 volt 2013-ban. A Zirci járás értékei még a vizsgált járások (222) és járásközpontok (314) értékeitől is jóval elmaradnak.

40. ábra: A külföldi vendégéjszakák számának alakulása a Zirci járás kereskedelmi szálláshelyein

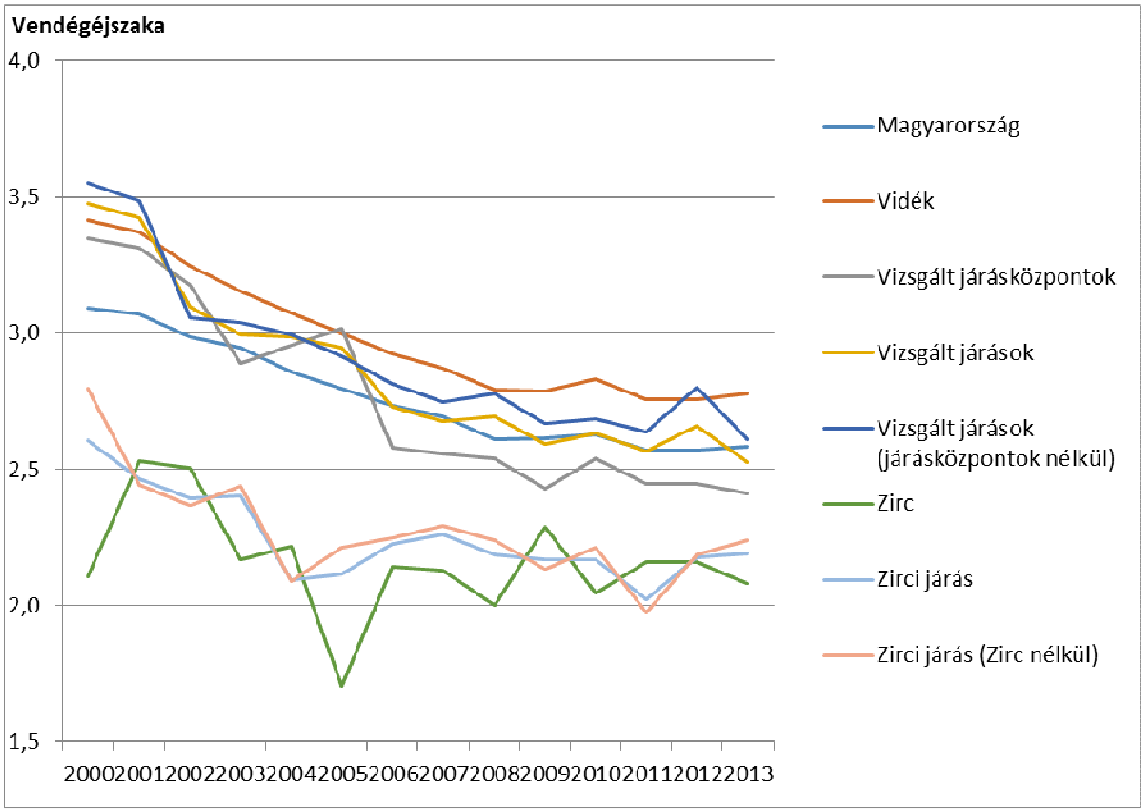

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

Magyarországon egy vendég átlagosan 2,6 napot töltött el a kereskedelmi szálláshelyeken 2013-ban. míg vidéken 2,8 napot. *(41. ábra)* A vizsgált járások esetén pedig 2,5, a vizsgált járásközpontok esetén pedig átlagosan 2,4 napról beszélhetünk. Zircen ezzel szemben mindössze 2,1 napot, míg a járásban 2,2 napot töltöttel el átlagosan a vendégek. Általánosságban elmondható, hogy 2000-hez képest az összes vizsgált területegységben jelentősen csökkent az átlagos tartózkodási idő. A vizsgált járások átlagai 0,9, a vidéki átlag 0,6, az országos átlag pedig 0,5 nappal. Ez alól csupán Zirc kivétel, amely 2000-ben is 2,1-es mutatóval rendelkezett. Igaz, a vizsgált időszak alatt az 1,7 és 2,5 közötti tartományban Zirc értéke is jelentősen ingadozott. Az viszont mindenképpen kirajzolódik, hogy Zircen és a Zirci járásban mindvégig a vizsgált területegységeknél alacsonyabb volt az átlagos tartózkodási idő.

© MTA KRTK RKI NYUTO

41. ábra: Az átlagos tartózkodási idő alakulása a kereskedelmi szálláshelyeken

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztette Monostori Ádám

© MTA KRTK RKI NYUTO

6. AZ OKTATÁS-NEVELÉS SZABÁLYOZÁSI KÖRNYEZETE MAGYARORSZÁGON ÉS INTÉZMÉNYI HÁTTERE ZIRCEN

6.1. Bölcsődei és óvodai nevelés

Az óvodai nevelés jelenleg a köznevelés része, amelyről a „2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről" rendelkezik, amelyet megalkotása óta többször módosítottak. A feladatellátás oldaláról közelítve a helyi önkormányzatok feladat-és hatásköreit is tartalmazó „2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól" a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok közé sorolja az óvodai ellátást (13. §). Egy másik fontos szabályozási elem a 2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről, amely főként az önkormányzatok és a központi kormányzat finanszírozási kapcsolatrendszerét foglalja össze. Magyarországon a rendszerváltást követően az oktatás szerkezete és az intézmények fenntartása, finanszírozása is jelentősen megváltozott. Bár az oktatási rendszer differenciálódása már az 1980-as évek második felétől megindult, jogi szabályozásra csak az 1993. évi közoktatási és felsőoktatási törvényekben került sor. Az óvodák és az óvodai férőhelyek száma megközelítőleg egytizedével csökkent húsz év alatt, de az óvodás gyermekek száma ennél nagyobb mértékben esett vissza (e-magyarul.balassi-intezet.hu, 2015). Míg 1990-ben – a Központi Statisztikai Hivatal 2015. évi közlése szerint – megközelítőleg 400 ezer gyermek járt óvodába, addig 2014-re már csak alig több mint 320 ezer. 1990 óta a gyermek- illetve tanulólétszám csökkenéséből adódó problémával az egész intézmény-rendszernek szembesülnie kellett. Általános tapasztalat, hogy a kapacitások csökkenése a létszámcsökkenést időben késleltetve és annál lassabb ütemben követi (*Kotán* 2005).

Zirc városában a *Zirci Benedek Elek Óvoda és Bölcsőde* biztosítja a bölcsődei és óvodai nevelést. Zirc és Lókút Óvodatársulás Tanácsa a 18/2014.(V.28.) határozatával hagyta jóvá a Zirci Benedek Elek Óvoda és Bölcsőde alapító okiratának módosítását 2014. július 1-jei hatályba lépéssel. A bázisintézmény székhelye Zircen található (8420 Zirc, Alkotmány utca 12.) és 2014. május 28-án kiadott, egységes szerkezetbe foglalt alapító okirata szerinti maximális gyermeklétszáma 250 fő, az óvodai csoportok száma 10, az engedélyezetett bölcsődei férőhelyek száma 40 fő, 3 bölcsődei csoportban. Tagintézménye, az Óvoda Lókút (8425 Lókút, Bem u. 75.) szintén a fenti dokumentum alapján legfeljebb 20 gyermeket fogadhat, összesen egy óvodai csoportban. Az egységes alapító okirat (2014) szerint az intézmény feladatai ellátásához Zirc és Lókút Óvodatársulás, mint fenntartó – Zirc Városi Önkormányzat és Lókút Község Önkormányzata által – rendelkezésére bocsátott, a feladatellátáshoz szükséges vagyont és vagyontárgyakat használja. Óvodáztatási köre kiterjed Zirc város közigazgatási területén és Lókút községek közigazgatási területén lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező gyermekekre, valamint ellátási területként azon településekre, amelyekkel a társulás köznevelési szerződést köt. Pénzügyi-gazdálkodási

© MTA KRTK RKI NYUTO

feladatait Zirci Közös Önkormányzat Hivatal látja el. Az intézmény költségvetése a Zirc és Lókút Óvodatársulás költségvetésébe épül be.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a zirci feladat-ellátási helyen 2002 óta az óvodai férőhelyek száma csökkent. 2002-ben még legfeljebb 325 gyermeket fogadhatott az intézmény 13 csoportban, ez a 2006-os évre 250 főre és 10 csoportra csökkent, és ahogyan a fentiekben már említésre került, jelenleg is ez a maximális gyermeklétszám. Az óvodába beírt gyermekek számát illetően szintén tapasztalható némi csökkenés a 2002-es évhez képest, viszont az egyes évek tekintetében meglehetősen hektikus a gyermeklétszám, tehát folyamatos csökkenésről nem beszélhetünk. Az óvodapedagógusok száma a kezdő évhez viszonyítva mára 6 fővel csökkent *(1. táblázat)*.

1. táblázat: Az óvodai nevelés mutatói a zirci feladat-ellátási helyen[8] (2002-2014)

Év	*Óvodai férőhelyek száma (fő)*	*Óvodába beírt gyermekek száma (fő)*	*Óvodai gyermekcsoportok száma (db)*	*Óvodapedagógusok száma (fő)*
2002	325	265	13	28
2003	275	244	11	24
2004	275	222	11	24
2005	225	216	9	22
2006	250	220	9	20
2007	250	231	10	22
2008	250	229	10	22
2009	250	237	10	22
2010	250	240	10	22
2011	250	233	10	22
2012	250	228	10	22
2013	250	227	10	22
2014	250	223	10	22

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal Tájékoztatási adatbázis – Iskolarendszerű oktatás (2015)

6.2. Alap-és középfokú oktatás

A köznevelési alapfeladatok ellátásáról (az óvoda kivételével) a nemzeti köznevelésről szóló törvény 2013. január 1-jétől hatályos rendelkezése alapján az állam gondoskodik. A fenntartói feladatok átvételének elsődleges célja a kormány szándéka szerint, hogy felszámolja azokat a különbségeket, amelyek az önkormányzatok eltérő anyagi lehetőségei miatt alakultak ki a köznevelési rendszerben. Az állami fenntartásba kerülő köznevelési intézmények fenntartói feladatainak ellátására a kormány a központi hivatalként működő Klebelsberg Intézményfenntartó Központot jelölte ki, amely 2012. szeptember 1-jével kezdte meg működését. A *202/2012. (VII. 27.) Kormányrendelet a Klebelsberg Intézményfenntartó*

[8] Gyógypedagógiai neveléssel együtt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Központról határozza meg a szervezet hatáskörét, feladatait, intézményi felépítését. Szervezetén belül területi szervként tankerületek kialakítása történt meg, melyek vezetőit, a tankerületi igazgatókat az emberi erőforrások minisztere nevezte ki. A közoktatási intézmények átadás-átvétele 2012 decemberében megtörtént, 2013 januárjától az ország 175 járásában (és Budapest 23 kerületében) felállt a tankerületi rendszer (vasvar.hu, 2013).

A középfokú oktatás kapcsán fontos kiemelni, hogy 2015. július 1-től a szakképzési rendszer is átalakult, megújult. Ettől a naptól 120/2015 Kormányrendelet értelmében országszerte mintegy 300 szakképző iskola került a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartásából a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartásába. A szakképző iskolákat szakképzési centrumokba integrálták, ami országosan 44 szakképzési centrum létrehozását jelentette. A Veszprém megyében működő szakképző intézmények közül az átalakítás 10-et érintett. A megyében két szakképzési centrum alakult meg 2015. július 1-jén, a Pápai Szakképzési Centrum és a Veszprém Szakképzési Centrum. Az átalakítás célja a szakképzés hatékonyságának növelése és az iskolákban folyó nevelő-oktató munka zavartalanságának biztosítása volt (Veszprémi Szakképzési Centrum, 2015).

Zircen jelenleg az általános iskolai oktatást a Zirci Reguly Antal Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola látja el, amely a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Zirci Tankerületéhez tartozik. A tankerület területén tizenöt település található, melyek közül tizenegy település ad helyet oktatási intézménynek. A tankerület székhelye Zirc városa (KLIK, 2015). Zircen nappali rendszerű középfokú oktatás két intézményben folyik, a III. Béla Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskolában, amely a Veszprémi Tankerülethez tartozik, valamint a Reguly Antal Szakképző Iskola és Kollégiumban, amely 2015. július 1-től a Pápai Szakképzési Centrum tagintézménye lett, így az intézmény a „Pápai Szakképzési Centrum Reguly Antal Szakképző Iskolája és Kollégiuma” nevet viseli. A fentieken túl a városban működik a Rába Gimnázium Zirci Tagintézménye, amely esti tagozatú gimnáziumi oktatást végez a III. Béla Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola épületében.

A következő két táblázat a nappali rendszerű alap-és középfokú oktatás legfontosabb mutatószámait foglalja össze, kizárólag a zirci feladat-ellátási helyre vonatkozóan, tehát az esetlegesen más településeken működő, kihelyezett képzések adatait ezen táblázatok nem tartalmazzák. A 2014-es évben az általános iskolai tanulók száma 560 fő, a főállású pedagógusok létszámú pedig 56 fő volt. Az általános iskolai tanulók közel egynegyede más településről jár be Zircre *(2. táblázat)*.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2. táblázat: Az alapfokú nappali rendszerű oktatás mutatói Zircen[9] (2002-2014)

Év	*Általános iskolai tanulók száma (fő)*	*Általános iskolai főállású pedagógusok száma (fő)*	*Más településről bejáró általános iskolai tanulók száma (fő)*
2002	827	76	...
2003	777	78	...
2004	737	73	...
2005	696	68	...
2006	651	67	122
2007	622	60	132
2008	589	61	135
2009	572	61	128
2010	563	58	132
2011	553	58	122
2012	534	57	119
2013	544	57	116
2014	560	56	134

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal Tájékoztatási adatbázis – Iskolarendszerű oktatás (2015)

A középfokú, nappali rendszerű oktatás tekintetében a tanulók középiskolai, szakközépiskolai és szakiskolai képzésben vehetnek részt Zircen. A Központi Statisztikai Hivatal közlése szerint a gimnáziumi képzésben 2002-ben 220 fő vett részt, amely 2014-re 153-ra csökkent. Ugyanezen időszak alatt a szakközépiskolai képzésben 2010-ig érzékelhető egy „felfutás", ezt követően létszámcsökkenés tapasztalható. A 2014-es évben 234 fő tanult ebben az iskolatípusban. A szakközépiskolai képzési formához nagyon hasonló a szakiskolai képzés tendenciája. Ez esetben 2011 tekinthető kiemelkedő évnek, ezután indult meg a létszámcsökkenési folyamat. A gimnáziumi, szakközépiskolai és szakiskolai tanulók egyaránt igénybe vehetik a kollégiumot, az intézmény iránti igény a vizsgált időszak alatt meglehetősen hektikusan alakult, de összességében nézve csökkenést mutat. A diákok a statisztikai adatok alapján nagyobb arányban választják a bejárást, ami vélhetően azzal magyarázható, hogy a városban működő iskolák vonzástere főként a napi ingázás távolságán belül esik, és lényegesen kevesebben érkeznek távolabbról. A főállású pedagógusok számát illetően elmondható, hogy az időszak évei közül a 2014-es évben volt a legalacsonyabb a középiskolai pedagógusok létszáma, ami 34 főt jelentett, a szakiskola esetében viszont 39 fővel a legmagasabb *(3. táblázat)*.

[9] Gyógypedagógiai oktatással együtt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. táblázat: A középfokú nappali rendszerű oktatás mutatói Zircen (2002–2014)

Év	Tanulók száma az iskola típusa szerint (fő)			Kollégiumban lakó és bejáró középiskolás tanulók száma (fő)		Főállású pedagógusok száma (fő)	
	Gimnázium	Szakközépiskola	Szakiskola és speciális szakiskola	Kollégium	Más településről bejáró	Középiskola	Szakiskola és speciális szakiskola
2002	220	203	340	86	253	37	33
2003	187	263	310	94	253	40	30
2004	155	251	389	88	193	65	33
2005	159	281	454	13	95	42	30
2006	158	289	433	79	236	41	32
2007	167	291	451	72	224	38	32
2008	162	319	410	78	281	39	34
2009	156	303	458	65	282	40	32
2010	150	376	450	57	256	37	37
2011	165	339	458	38	338	36	37
2012	160	311	385	36	315	37	34
2013	155	262	312	42	281	37	35
2014	153	234	293	38	249	34	39

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal Tájékoztatási adatbázis – Iskolarendszerű oktatás (2015)

A diákok ingázására vonatkozóan saját felmérést is végeztünk. Kérdőíves vizsgálatunk összesen 604 Zircen tanuló általános-és középiskolás diákról szolgáltatott adatot. Közülük 450 volt bejáró, vagy kollégista, tehát nem zirci, ami a mintában szereplő diáklétszám igen magas arányát, 74,5%-át teszi ki. A legtöbben Veszprém (61 fő), Csetény (50 fő), Dudar (37 fő) és Bakonynána (27 fő), településekről érkeznek a zirci iskolákba, a többiek jórészt Zirc 20 km-es körzetében található egyéb településekről. Előfordultak Veszprém megyén kívüli küldő városok is, mint például Budapest, Tatabánya és Keszthely.

A továbbiakban a Zircen működő alap-és középfokú oktatási intézményeket részletesen mutatjuk be.

1.) Zirci Reguly Antal Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola

A Zirci Reguly Antal Német Nemzetiségi Általános Iskolában a tagintézményekkel együtt 2014. december 31-én 655 gyermek tanult nappali tagozaton, ebből a Zirci bázisintézményben 560 gyermek rendelkezik nappali tanulói jogviszonnyal (Előterjesztés Zirc Városi Önkormányzat Képviselő-testületének 2015. május 7-i ülésére).

Az iskola székhellyel (8420 Zirc, Rákóczi tér 3-5.) és telephellyel (8420 Zirc, Köztársaság út 3.) is rendelkezik Zircen, valamint tagiskolái találhatók Bakonybél, Lókút és Olaszfalu

© MTA KRTK RKI NYUTO

településeken. A tagiskolákban és a bázis intézmény minden évfolyamában legalább egy osztályban német nemzetiségi nyelvoktatás folyik. Zircen ezen kívül minden évfolyamban angol-informatika, valamint rajz és vizuális kultúra program szerint is folyik oktatás. Itt működnek a tanulásban akadályozott tanulók számára külön tanulócsoportok is. A rászoruló tanulóknak mindenhol biztosítani tudnak fejlesztő foglalkozásokat. Zircen ezek mellett lehetőség van szurdopedagógiai megsegítés, illetve Sindelar fejlesztő foglalkozások igénybevételére. A tantermek száma megfelelő, a mindennapos testnevelés teljes bevezetéséhez azonban a tornaterem-kapacitás kevésnek bizonyul. Szükségessé fog válni az épületek felújítása. Nagyobb felújítás 2012-ben Olaszfaluban a nagyobbik épület tetőcseréje volt, valamint a legkisebb tagiskola Lókúton, a községnek köszönhetően 2013 végén - 2014 elején kívülről megújult. Az iskola felszerelése megfelelőnek mondható, de folyamatos fejlesztésre lenne szükség. A 2011-ben nyert 19 interaktív tábla nyújtotta lehetőségeket a tantestület igyekszik minél jobban kihasználni. Zirc Városi Önkormányzat 145,79 millió Ft vissza nem térítendő Európai Uniós támogatást nyert el 2014-ben a Reguly Antal Általános Iskola F épületének komplex energetikai felújítására, megújuló energiaforrást hasznosító napelemes és napkollektoros rendszerekre. Az 1981-ben épült, emeletes lapostetős épület az elmúlt 3 évtized alatt jelentős felújításon nem esett át, az akkori kornak megfelelő technológia mára korszerűtlenné, energetikai szempontból alkalmatlanná vált, így az épület korszerűsítése vált szükségessé.

Az iskola jelenlegi szerkezetének kialakítása a Zirc és Környéke Közoktatási Iskolatársulás 2007-es megalakulásával kezdődött. A társulást Zirc város gesztorságával Bakonybél, Lókút és Pénzesgyőr települések hozták létre. A társuláshoz 2009-ben csatlakozott Olaszfalu település. Az iskolatársuláshoz való csatlakozás Bakonybélben és Olaszfaluban a 7. és 8. osztály megszűnését jelentette. Lókúton a társulásba belépés a tanulók számára nem jelentett változást. Minden tanuló számára elérhetővé vált helyben a logopédia és a gyógytestnevelés, valamint akinek szüksége volt rá megkaphatta a megfelelő segítséget tanulási hátrányainak leküzdéséhez. A helyi sajátosságok megőrzése mellett sikerült elérni, hogy tanulók minden feladat-ellátási helyen egységesen juthassanak hozzá a szükséges ismeretekhez. A csökkenő vagy jobb esetben stagnáló gyermeklétszámmal nem lehet mit kezdeni, de azt sikerült elérni, hogy az adott tagintézményhez tartozók nagy többsége nem vándorol el, hanem helyben végzi el azokat az alsó tagozatos évfolyamokat, amikre lehetősége van. Sajnos Lókúton ez nem így van, így ott a következő tanévtől szünetel az oktatás a nyolc alá csökkent gyermeklétszám miatt. A 2014/2015-ös tanévre Bakonybélben nem sikerült elindítani az ötödik és a hatodik osztályt, illetve Olaszfaluban az ötödik osztályt. Ennek oka, hogy felső tagozatban már nem igazán működik az, hogy helyben tartják a szülők gyermekeiket, ha már úgyis váltani kell, azt inkább megteszik a negyedik osztályt követően, mint hatodik után. Olaszfaluban a jelenlegi helyzet szerint lesz ötödik osztály, de ha néhány szülő meggondolja magát és mégsem tartja helyben a gyermekét, akkor ez még szeptemberig megváltozhat. A közoktatásban végbemenő

© MTA KRTK RKI NYUTO

változások eredményeképpen 2012. december 31-én megszűnt a Zirc és Környéke Közoktatási Iskolatársulás. A megszűnés az iskola szervezeti felépítését nem érintette. 2013. január 1-től külön váltak a fenntartói és a működtetői feladatok. A fenntartói feladatokat minden feladat-ellátási helyen a KLIK látja el. A működtetési feladatokat Zircen a város, a többi településen a KLIK Zirci Tankerülete végzi. Az iskola rendelkezik megfelelő számú és képzettségű munkatárssal feladatai ellátásához, feladat-ellátási helyei között a szakos ellátottságot áttanításokkal oldja meg. Az intézményvezetői munkát közvetlenül két helyettes és három tagintézmény-vezető segíti. A tanévre rendelkezésre álló órakeret alapján 79,5 pedagógus státuszt lehetett volna betölteni, (összes óraszám osztva 22-vel) az iskolának 74 státusza van, amelynek emelésére jelenleg nincs lehetőség.

A gyerekek 7 százaléka küzd beilleszkedési, magatartási vagy tanulási zavarral, az integráltan oktatott SNI-s tanulók az összes tanuló 1,2 százaléka. Az iskola rendelkezik megfelelő számú gyógypedagógussal, a felső tagozaton a reál tárgyakkal kapcsolatos fejlesztésre azonban szükség volna még egy pedagógusra. A fejlesztéshez rendelkezésre álló eszközök egy részét cserélni, illetve bővíteni kellene. Továbbra is problémát okoz a logopédiai igények kielégítése. A nevelési tanácsadó nem tud elegendő órát biztosítani a foglalkozások megtartásához. Az pedig, hogy az SNI-s tanulókat nem láthatja el - jogszabályi rendelkezés alapján - elfogadhatatlan olyan járásban, ahol nincs ezt a feladatot végző intézmény. A jogszabályi változás miatt a tanulóknak csak nagyon kis százaléka hátrányos helyzetű vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Valójában sokkal többen vannak, csak nincs róla igazolásuk (Zirci Reguly Antal Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola – Beszámoló, 2014/2015). A jövőbeli fejlesztési elképzelések között az iskola részéről megfogalmazódott az iskolacentrummá alakulás, amelyben fejlesztési elemként többek között az iskolabusz járatszámának és irányának fejlesztése, valamint tornacsarnok építése is szerepel.

2.) Balatonfelvidéki Szín-vonal Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

A Zirci Reguly Antal Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola „F" épületet telephelyet biztosít a Balatonfelvidéki Szín-Vonal Alapfokú Művészetoktatási Intézménynek, amely 12 évfolyamos alapfokú művészetoktatást tesz lehetővé képző-és iparművészeti ágon. Az intézmény alapításának éve 2005. Székhelye Badacsonytomajon található.

3.) III. Béla Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola)

Az intézmény három lábon áll: magában foglal egy gimnáziumi, egy művészeti szakképzési és egy alapfokú művészetoktatási részt. Mivel egy iskolát fenntartói szempontból szétválasztani nem lehet, így az iskola a KLIK Veszprémi Tankerületéhez került. A város tulajdonában van az ingatlan, ennek kapcsán tulajdonosi jogokat gyakorol, melynek része az ingatlan fenntartása. Nem sok intézmény van, amely ennyi féle feladatot ellát, mert a

© MTA KRTK RKI NYUTO

gimnáziumi oktatást, a művészeti szakképzést és az alapfokú művészetoktatást helyben és még két telephelyen végzi. Az iskola művészeti szakképzésért Zirc városa és a megyeközponti tankerület is kiállt, így ez az egyharmadnyi rész nem került át a szakképzési centrumhoz, hanem fenntartóként a Veszprémi KLIK-nél maradhatott.

Az intézmény gimnáziumi osztályai nyelvi előkészítővel induló osztályok, tehát 5 évfolyamot járnak ide a gyerekek. Angol és német nyelven kezdenek tanulni, majd emelt szinten tanulják tovább, heti 5 órában, a második idegen nyelvet pedig 3 órában. Első évben a nyelvi előkészítőben 12 és 6 órában. A művészeti szakközépiskolai rész szintén 5 éves, párhuzamos képzés. Itt már kilencediktől folyamatosan tanulnak szakmai és közismereti tantárgyakat is a tanulók. Az iskolának van még egy zeneiskolai, alapfokú művészetoktatás képzése is. Ide általában általános iskolás gyerekek járnak, óvodások (nagycsoportosok) és elvétve középiskolások is.

Az iskola diákjainak kollégiumi elhelyezését a városban működő szakképző iskola kollégiumában oldják meg. Az iskolában lényegesen több a bejáró és a kollégista, mint a zirci diák. A gimnáziumi osztályban kb. 50-60% bejáró, de a szakközépiskolában csupán 1-2 zirci gyerek van. A többiek bejárók vagy kollégisták. Elmondható, hogy a szakközépiskola országos beiskolázású, de zömében Veszprém megyei diákjai vannak. A gimnáziumi részt főként a környékről, a járásból érkező diákok alkotják. Nagyon fontos cél, hogy a környező települések tehetséges gyerekeit is ide gyűjtsék. Ez a fajta művészeti képzés (képzőművészet) még Veszprémben sem elérhető.

Az iskola épülete nagyon jól kihasznált, sőt, most már kevésnek bizonyul a helyiségek száma, mivel ezt az épületet 1969-ben adták át 8 osztályos iskolának építetve, úgy, hogy évfolyamonként két osztály indul. Jelenleg az épület 10 középiskolás osztályt, a zeneoktatásban részt vevőket, valamint a Rába Gimnázium diákjait is befogadja. Így tehát épületbővítési és korszerűsítési beruházásokra mindenképpen nagy szükség volna. Az ablakcserék és a hőszigetelés szintén elengedhetetlenül fontosak lennének a közeli jövőben. Nagyon nagy probléma, hogy a műteremnek rossz a szigetelése. A mindennapos testnevelés óra megoldása szintén nehézségeket okoz, így egy megfelelő méretű tornacsarnok építése is szükséges volna. Továbbá, informatikai fejlesztési igény is megfogalmazódott az iskola részéről, a számítógépek elavultak. Szeretnének egy iskolai büfét is, mert a gyerekek nem mehetnek ki az épületből, így nem tudnak maguknak ételt vásárolni. A zeneiskolában a hangszerkarbantartásnak óriási költsége van. Zongorákból elég jól el van látva az iskola, de a fúvós hangszerek karbantartása gondot okoz.

Az infrastrukturális fejlesztéseken kívül az iskolának nagy szüksége volna egy fejlesztő pedagógusra, ugyanis jelenleg 18 sajátos nevelési igényű (SNI) tanulója van, amelyből 13 kétszeres SNI-s, és vannak háromszoros SNI-s gyerekek is. Továbbá, két mozgáskorlátozott és három Asperger-szindrómás gyermek is tanul az iskolában. A beilleszkedési, tanulási és

© MTA KRTK RKI NYUTO

magatartási problémákkal küzdő tanulók száma 11, ők még nem érik el az SNI szintet. Ezen túlmenően, nagyon sok olyan gyerek is van, akinek nincsen papírja arról, hogy valamilyen problémája van, annak ellenére, hogy azzal él (Balázsné, 2015).

4.) Pápai Szakképzési Centrum Reguly Antal Szakképző Iskolája és Kollégiuma

Ahogyan a korábbiakban már említettük, a Reguly Antal Szakképző Iskola és Kollégium 2015. július 1-től a Pápai Szakképzési Centrum tagintézménye lett, így az intézmény a „Pápai Szakképzési Centrum Reguly Antal Szakképző Iskolája és Kollégiuma" nevet viseli. Az iskola jelenleg az alábbi képzéseket nyújtja:

Szakiskolai képzés
- Gépi forgácsoló
- Ipari gépész
- Mezőgazdasági gépész
- Kőműves és hidegburkoló
- Festő, mázoló és tapétázó
- Szakács
- Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó
- Eladó
- Szárazépítő

Szakközépiskolai képzés
- Gépgyártás-technológiai technikus
- Logisztikai ügyintéző

Érettségi utáni képzés
- Szállítmányozási ügyintéző

Szakiskolások középiskolája
- 2 éves érettségire történő felkészítés

Felnőttoktatás
- CNC gépkezelő
- Eladó
- Gépgyártás-technológiai technikus
- Gépi forgácsoló
- Hegesztő
- Kereskedő
- Kőműves és hidegburkoló
- Női szabó
- Szakács
- Szállítmányozási ügyintéző
- Vendéglátásszervező-vendéglős

Pápai Szakképzési Centrum Reguly Antal Szakképző Iskolája és Kollégiuma –Képzési kínálat http://www.rszi-zirc.hu/ Letöltés: 2015. november 28.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2010-ben még volt asztalos képzés az iskolában, de nagyon kevesen voltak, így őket áthelyezték a Veszprémben működő Táncsics Mihály Szakiskola, és Szakközépiskola és Kollégiumba. Viszont az asztalos képzés újraindításának igénye azóta újra felmerült. Ehhez a feltételeket kellene megteremteni, egy tanműhelyre lenne szükség hozzá, ahol megfelelő berendezések vannak.

Az iskola tanulóinak létszáma az utóbbi években folyamatosan csökkent, jelenlegi létszáma 305 fő és a napokban zajlik a felnőttoktatás beindítása. A gépi forgácsoló biztosan elindul, a szállítmányozási ügyintéző és a vendéglátás-szervező remélhetőleg elindul. 8 fővel indulhat egy-egy ilyen csoport, de a jelentkezések még folyamatban vannak. A diákok többsége más településről jár be az iskolába, főként Zirc vonzáskörzetéből, zirciek viszonylag kevesen vannak. Megközelítőleg 30 fő kollégista az iskolából és legalább 250-en bejárnak. A nevelőtestület körülbelül 50 fővel működik.

Az iskola a jövőre vonatkozóan igényelné a tornacsarnok bővítését, amely – meglátásuk szerint – a város számára is fontos volna (Horváth – Puskásné, 2015).

5.) Rába Gimnázium Zirci Tagintézménye

Zircen működik a Rába Gimnázium Zirci Tagintézménye, amely esti tagozatú gimnáziumi oktatást végez a III. Béla Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola épületében. A Rába Gimnáziumban jelenleg a 10. osztályt indították el. Itt felnőttképzésben vesznek részt olyan emberek, akiknek általában van szakmájuk, szakmunkás bizonyítványuk és egy érettségit szeretnének. Ők három év alatt végezhetik el a gimnáziumot, ami érettségivel zárul. Ez egy esti tagozat, tehát heti 2 alkalommal vannak az iskolában, kedd és csütörtöki napokon. Háromtól kezdődik a tanítás és este 8-ig tart. Heti 17 órájuk van. Évközi jegyek alapján kapnak bizonyítványt. Akik nyolcadik osztály után szeretnének beiratkozni, nekik is lehetőségük van arra, hogy tízedik osztályba kapcsolódjanak be, de ebben az esetben osztályozó vizsgát kell tenniük decemberben. Akiknek szakmunkás képzettségük van, nekik is ellenőrizni kell, hogy milyen tárgyakat tanultak, és amelyik tárgyat nem tanulták, de ebben az iskolában kötelező tárgy, abból osztályozó vizsgázniuk kell (*Balázsné* 2015).

6.3. Közművelődési feladatokat ellátó intézmények Zircen

1. *Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB*

A Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB. 2012. szeptember 1-től működik a jelenlegi szervezeti felépítésben. Az alábbi két telephellyel rendelkezik:

- Városi Könyvtár (8420 Zirc, József A. u. 1.)
- Művelődési Ház és Stúdió KB (8420 Zirc, Alkotmány u. 14.)

© MTA KRTK RKI NYUTO

Az intézmény az alábbi szakfeladatokat látja el:

- 082042 Könyvtári állomány gyarapítása, nyilvántartása
- 082043 Könyvtári állomány feltárása, megőrzése, védelme
- 082044 Könyvtári szolgáltatások
- 082091 Közművelődés – közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése
- 082092 Közművelődés – hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása
- 082093 Közművelődés – egész életre kiterjedő tanulás, amatőr művészetek
- 082094 Közművelődés – kulturális alapú gazdaságfejlesztés
- 083030 Egyéb kiadói tevékenység
- 083050 Televízió-műsor szolgáltatása és támogatása
- 084070 A fiatalok társadalmi integrációját segítő struktúra, szakmai szolgáltatások
- fejlesztése és működtetése
- 095020 Iskolarendszeren kívüli egyéb oktatás, képzés

Alaptevékenységből adódó feladatait a Városi Könyvtár, Művelődési Ház valamint a Stúdió KB - Városi Televízió Zirc külön szakmai önállósággal rendelkező intézményi egységeiben látja el. 2014-ben az intézményben közalkalmazotti jogviszonyban állt 1 fő igazgató, 8 fő szakalkalmazott, (3 fő könyvtári szakfeladat, 3 fő közművelődési szakfeladat, 2 fő műsorkészítés), 1 fő technikai személyzet (takarító és hivatalsegéd). Az intézményen belüli munkatárs mellett 2014-ben 3 szerkesztő-riporter, 2 hírolvasó és 1 technikai munkatárs működött közre hétről hétre rendszeresen a műsorkészítésben, továbbá közfoglalkoztatott munkatársakat fogadott a fizikai és szellemi, adminisztrációs és szakmai feladatok ellátására. Nagyobb intézményi és városi rendezvények előkészítésében és lebonyolításában fokozottan szükség van a segítőkre, támogatókra, közreműködőkre, 2014-ben 16 fő önkéntest és a júliusi és augusztusi hónapokban 25 diákmunkást fogadott az intézmény.

A zirci *Városi Könyvtár* nyilvános könyvtárként fő feladatának tekinti, hogy gyűjteménye és szolgáltatásai révén minél kedvezőbb feltételeket biztosítson használói számára a magyar és az egyetemes kultúra értékeinek megismeréséhez; a folyamatos önművelődéshez. Mindenki számára elérhetővé tegye a hazai és nemzetközi információkhoz és tudáshoz való szabad hozzáférést és információs hátteret nyújtson a tájékozódáshoz, a közügyek intézéséhez, a közhasznú ismeretek megszerzéséhez és a vállalkozási tevékenységhez; továbbá, elősegítse a város történetének, kulturális, néprajzi hagyományainak, természeti értékeinek, gazdasági és társadalmi folyamatainak kutatását és bemutatását. Helyet kíván biztosítani a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló rendezvényeknek, civil szervezeteknek; hozzájárulva a hátrányos helyzetűek, fogyatékossággal élők esélyegyenlőségének megteremtéséhez. Az állomány nagysága 38 067 db dokumentum. A Zirc és Vidéke újság megszűnésével a lakosság tájékoztatása nehezebb feladattá vált, újraindítása jó lehetőség volna a helyiek könnyebb

© MTA KRTK RKI NYUTO

elérésére. Sajnos a könyvtár a térségi funkcióját azáltal elveszítette, hogy a mozgókönyvtárak átkerültek megyei szintre, Veszprémbe.

A *Művelődési Ház* közművelődési feladatainak ellátása során kiemelten kezeli a helyi hagyományok, a történelmi, természeti és közösségi értékek gyűjtését, ápolását és továbbadását, erősítve ezzel a helyi identitástudatot és a városhoz való kötődést Zirc polgáraiban; a helyi értékeket bemutató, népszerűsítő, a város és a Bakony hírét vivő rendezvények szervezését; a gyermek – ifjúsági – családi programok szervezésén keresztül a hasznos szabadidő-eltöltés lehetőségeinek és feltételeinek biztosítását, hozzájárulva ezzel is a hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők esélyegyenlőségének megteremtéséhez; a civil közösségek, művészeti csoportok komplex szakmai segítésén keresztül a közösségfejlesztés jövőépítő erejének fel- és elismertetését; a legszélesebb körű ismeretterjesztést, információszolgáltatást és a tudáshoz való szabad hozzáférés lehetőségének biztosítását, képzések szervezésével is. Feladatot vállal Zirc testvérvárosi kapcsolatainak erősítésében, nemzetközi kapcsolatainak bővítésében; valamint a helyi, a magyar és egyetemes kultúra közvetítésében.

A *Stúdió KB – Városi Televízió* 2014 decemberében ünnepelte 25. születésnapját. A kezdetek óta minden nap jelentkezik adással, az intézmény 2011-es költözésekor sem volt adásszünet. 2014-ben 5634 perc műsort gyártottak, a ZIRCI ZÓNA a heti 4 ismétléssel összesen 260 alkalommal „látogatott el" Zirc és 6 környező település 3679 háztartásának 15.000 lakójához. Állandó és külsős munkatársak mellett a kulturális közfoglalkoztatási programon keresztül is alkalmazott munkatársakat az intézmény. 2013 végén az intézmény alapítványainak közreműködésével jelentős fejlesztés történt a műszaki eszközbeszerzés területén. A biztonságos és hatékonyabb munkához komoly fejlesztésekre volt szükség, amit a költségvetés nem tett lehetővé. Az „Együtt a Könyvtárért"Alapítvány és a „Zirc Kultúrájáért" Közhasznú Alapítvány nevében tudott munkaeszközökre pályázni az „A BAKONYÉRT" Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület által kiírt pályázati kiíráson, melynek segítségével lényeges, minőségi változást jelentett a munkában, hiszen a felvett anyag HD-minőségben jut el a nézőkhöz.

Az intézmény hagyományosan több csoportnak, szervezetnek helyet ad összejöveteleik, edzéseik, próbáik megtartására, a tárgyi eszközöket, infrastruktúrát ingyenesen biztosítva. Számuk évről-évre folyamatosan nő, mely azt bizonyítja, hogy aktív civil élet folyik városunkban, otthon érzik magukat az intézményben. Az intézmény mindkét épületének helyiségeit rendszeresen használatba adja különböző rendezvények, programok, bemutatók, tanácsadások, képzések lebonyolítására helyi és külső bérbevevők számára.

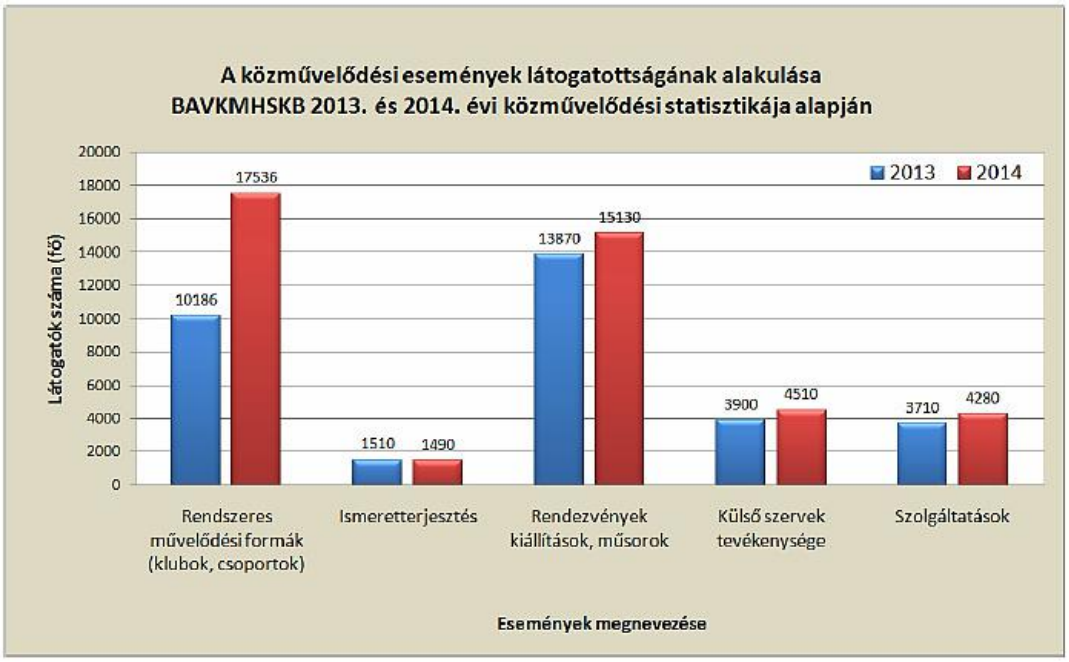
Saját eszközellátottsága szerénynek mondható. Informatikai és egyéb eszközeit és a programjaikat kiszolgáló anyagkészletének kb. 60%-a az intézményt (is) támogató három alapítvány („A BULI '91", „Együtt a könyvtárért" Alapítvány és „Zirc Kultúrájáért"

© MTA KRTK RKI NYUTO

Közhasznú Alapítványok) tulajdonában van, használatra átengedve az intézmény részére a mindennapi szakmai feladatok ellátására. A fenntartó Önkormányzat 2014-ben élt a közművelődési érdekeltségnövelő támogatás igénylésének lehetőségével. A támogatásból (könyvtári és közművelődési) informatikai, technikai eszközöket vásároltak (Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB Szakmai és pénzügyi beszámolója, 2014).

Az intézmény közművelődési eseményeire vonatkozó adatokat a következő két ábra foglalja össze, amelyekről leolvasható az egyes közművelődési események népszerűsége, valamint a megrendezett alkalmak száma.

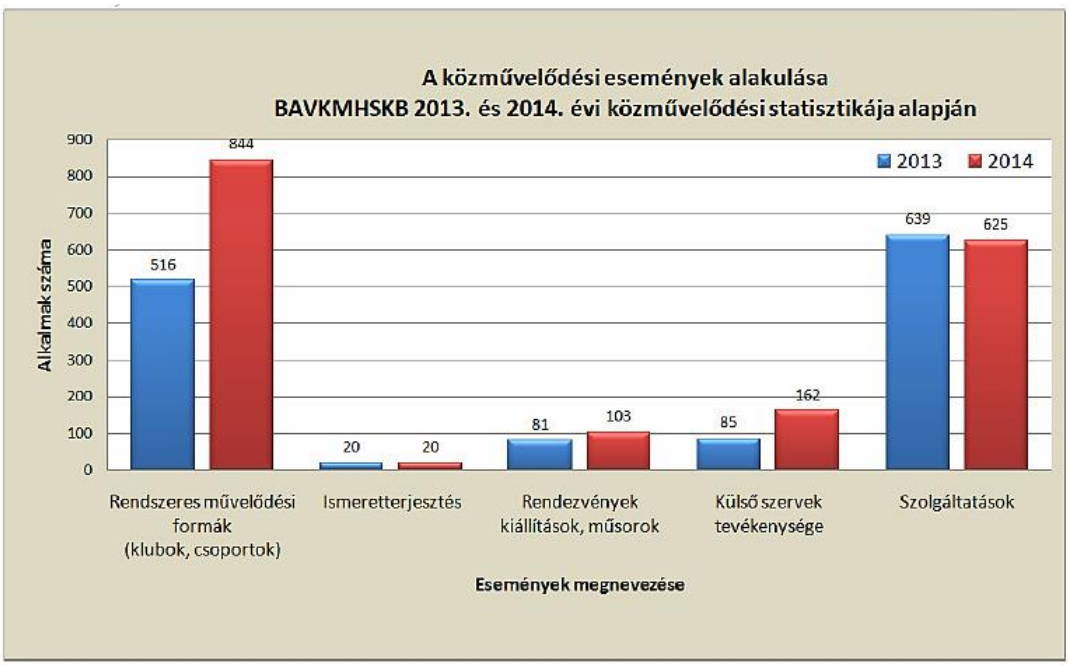
1. ábra: Közművelődési események látogatóinak száma a Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB-ban (2013, 2014) (fő)

Forrás: Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB Szakmai és pénzügyi beszámolója, 2014.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2. ábra: Közművelődési események száma a Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB-ban (2013, 2014) (db)

Forrás: Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB Szakmai és pénzügyi beszámolója, 2014.

2. *Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóház*

Az intézmény nagyon komoly tudományos potenciált jelent Zirc városa számára a néprajz, etnográfia, antropológia területén. A Múzeumban folyó munkát az alábbi négy részterületre lehet bontani: az első ilyen részterület a múzeum működtetése. A Múzeum megalakulása óta a hét minden napján nyitva tart, beleértve a múzeumok esetében szokásos hétfői szünnapot is. Szintén a kezdetektől fogva a kiállításokra a zirci lakosok számára ingyenes a belépés, valamint törekszik arra, hogy a nagyobb programok, rendezvények is térítésmentesen legyenek látogathatók. A múzeumlátogatásokhoz kapcsolódó kézműves-foglalkozások és tárlatvezetések száma 2014-ben 70 volt, nem számolva a projektek keretében tartott foglalkozásokat.

A második részterület a gyűjtemények kezelése. 2011 óta folyamatosan zajlik a gyűjtemények rendezése: tisztítása, konzerválása, megfelelő tárolási módok kialakítása, valamint a gyűjteményi nyilvántartás kialakítása. A néprajzi-helytörténeti gyűjtemény történetében mérföldkő a látogatható raktár kialakítása.

Harmadik részterületként említhető a projektek megvalósítása. Az alaptevékenységen túl a Múzeum pályázati források bevonásával, projektek keretében is tevékenykedik. A negyedik részterület pedig a közművelődési tevékenység, melynek során a Múzeum saját

© MTA KRTK RKI NYUTO

rendezvényein túl részt vesz országos programsorozatok megvalósításában, és együttműködik a város intézményeivel a helyi rendezvények megszervezése, lebonyolítása során.

A Múzeum dolgozói állománya 2014-ben átalakulásokon ment keresztül. Egy fő néprajzkutató hivatalosan is a múzeum állományába került (a korábbi önkormányzati foglakoztatással szemben). 2015-től vele, valamint egy fő adminisztrátorral együtt – aki az elmúlt 3 évben közfoglalkoztatottként végezte feladatát – 4 fő teljes állású foglalkoztatottal folyik a munka. Egy fő részmunkaidős hétvégi teremőr munkája helyett 2015. május 1-től a 4 fős teljes állású foglalkoztatott biztosítja a hétvégi működést, heti 40 órás munkaidőkeretben.

Ezen túl a Múzeumban az Önkormányzat által foglalkoztatott közfoglalkoztatottak, a kulturális közfoglalkoztatásban részt vevők, diákmunkások, közösségi munkát végzők és más önkéntesek is tevékenykedtek, nagy segítséget jelentve a Múzeum feladatainak ellátásában. Az intézmény további működési segítséget kap a Zirci Városüzemeltetési Nonprofit Kft.-től is (Beszámoló a Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóház 2014. évi tevékenységről).

3. Magyar Természettudományi Múzeum Bakonyi Természettudományi Múzeuma

Az 1972-es alapítású intézmény előtörténete és jogelőd intézményétől származó legrégibb gyűjteménye a XIX-XX. század fordulójára nyúlik vissza (bakonymuseum.nhmus.hu, 2015). A Magyar Természettudományi Múzeum Bakonyi Természettudományi Múzeumának geológiai gyűjteményét Laczkó Dezső piarista földrajztanár hozta létre 1905-ben. A Veszprém Vármegyei Múzeum első igazgatója ekkor ajándékozta a csaknem 9000 darabos geológiai magángyűjteményét az intézménynek. Ezzel az önzetlen felajánlással létrehozta Magyarország első vidéki geológiai gyűjteményét. A gyűjtemény 90%-ban őslénytani anyagot tartalmazott, legnagyobb részét a Jeruzsálem- hegyi kőbányák ősmaradványai szolgáltatták. A mára már csaknem 100 000 darabos egyedi nyilvántartású kollekció a sok költöztetés ellenére sem sérült, sőt számos olyan gyűjteménnyel bővült (*Katona* 2015). A II. világháborút követően a Vármegyei Múzeum és Könyvtár szétvált, utóbbiból fejlődött ki a mai Eötvös Károly Megyei Könyvtár. A közös intézmény könyvtárát a szakterületnek megfelelően osztották szét a két utódintézmény között. 1962-ben indult a Bakony természeti képe kutatóprogram, melynek lényege az volt, hogy külső munkatársak bevonásával gyorsítani, szélesíteni lehet a kutatásokat, megsokszorozva annak hatékonyságát. Ez hatékonynak bizonyult, a kutatások fellendülésével olyan mennyiségű természettudományos gyűjteményi anyag jött létre, mely szétfeszítette a veszprémi Bakonyi Múzeum Természettudományi Osztályának kereteit s elvezetett a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóságon belül működő Bakonyi Természettudományi Múzeum megalakulásához. A múzeumnak Zircen, az akkor állami tulajdonban levő egykori Ciszterci Apátság épületében találtak helyet. Ott az ötvenes évektől működött egy kis helytörténeti kiállítás, ennek integrálásával, majd fokozatos megszüntetésével nyert teret a Bakony természeti értékeit bemutató kiállítás. Az alapítást

© MTA KRTK RKI NYUTO

követően a múzeum szakembergárdája fokozatosan növekedett és nőttek a gyűjtemények is. 1987. április 11-én megalakult a Bakonyi Természettudományi Múzeum Baráti Köre Zircen. A Baráti Kör alapszabályban rögzített célja a közösségformálás elősegítése, az ismeretterjesztés feltételeinek javítása, a szabad idő hasznos eltöltésének biztosítása, társadalmi összefogással erkölcsileg és anyagilag támogatni a múzeum közművelődési és kutató munkáját. Az egyesület tagjai a Veszprém Megyei Múzeumok Baráti Körének Természettudományi Szakcsoportjának tagjai, a Bakony-kutatók és a természeti környezetük iránt érdeklődő zirci és környékbeli polgárok (*Kutasi* 2007).

Ahogyan tehát az intézmény története is mutatja, a múzeum nem csak kiállítási, hanem nagyon jelentős nemzetközi szinten is egyedülálló tudományos tevékenységet is folytat. Konferenciákat szervez, tudományos és ismeretterjesztő publikációkat, kiadványokat jelentet meg, főként a Bakony természeti értékeire fókuszálva, amelyek a turizmus területén is rendkívül érdekesek. Közművelődési tevékenységéhez tartozik az erdei iskolai előadások szervezése.

A barokk épületegyüttes az 1990-es évek elején került vissza jogos tulajdonosa, a Ciszterci Rend birtokába (bakonymuseum.nhmus.hu, 2015). A gyűjtemény elhelyezése sokáig bizonytalan volt, egyelőre úgy látszik, hogy a jelenlegi elhelyezés 2020-ig megoldott, de gyűjtemény számára mindenképpen korszerűbb, modernebb elhelyezésre volna szükség. Problémát jelent, hogy a Múzeum komoly bevételeket esik el azáltal, hogy korábban árusíthatta a múzeumi kiadványokat, ajándéktárgyakat, most ezt szabályozási változások miatt nem tudja megtenni. Ez komoly kínálatszűkülést jelent, mivel a látogatói körben nagyon magas az iskolások aránya.

4. Zirci Ciszterci Apátság és Látogatóközpontja

A *Zirci Ciszterci Apátság* és Látogatóközpontja gyönyörű környezetben várja a kirándulni, művelődni, kikapcsolódni vágyó látogatókat a Bakony szívében (zirciapatsag.hu, 2015). Az 1182-ben alapított zirci apátság mai épületegyüttese 2010. október 19. és 2012. szeptember 30 között „Zirc, a Bakony fővárosa – Komplex, látogatóbarát turisztikai kínálat kialakítása a Ciszterci Apátságban és Zirc Város főterén”címmel megvalósított projekt kapcsán újult meg. Az Apátságban megvalósuló projektelemek az alábbiak voltak:

- Ciszterci Látogatóközpont létrehozása (az apátság nyolcszáz éves múltjának és műtárgyainak bemutatása interaktív eszközök segítségével, audioguide-os vezetéssel egy különleges hangulatú – fényekre és zenére épülő – kiállítás keretében)
- Látogatási útvonal kialakítása az apátságban (Ciszterci Látogatóközpont, Bakonyi Természettudományi Múzeum, Reguly Antal Műemlékkönyvtár, díszlépcsőház, apátsági templom, középkori kolostor romjai, díszudvar, oktatási kabinet)

© MTA KRTK RKI NYUTO

- Oktatási és filmvetítő kabinet kialakítása, itt kerül levetítésre a látogatási útvonal elején az Apátság falai között zajló egykori és mai életét bemutató (játékfilmes és dokumentarista elemekből komponált) film
- Apátság főhomlokzatának, valamint díszudvari mellékszárnyainak felújítása (díszkivilágítással)
- Apátság díszudvarának helyreállítása, növények telepítése, díszburkolat létesítése, padok és kerékpártároló elhelyezése
- Díszlépcsőház helyreállítása
- Középkori kolostor romjainak feltárása, helyreállítása (2. ütem)
- Ajándékbolt kialakítása (apátsági ajándéktárgyakkal és a környéken előállított „Bakonyicum" termékekkel)
- Turisztikai információs pont kialakítása (érintőképernyős terminállal), amely a környék nevezetességeit és rejtett értékeit mutatja be
- Vizesblokkok kialakítása
- Akadálymentes látogatás biztosítása

A beruházás összköltsége 703 800 981 Ft volt, amelyből a saját erő 111 161 177 Ft volt (15,8%), az Európai Unió támogatása pedig 592 639 804 Ft (84,2%). A Zirci Ciszterci Apátság aránya 87,64%-ot, Zirc Város Önkormányzatának aránya pedig 12,36%-ot tett ki (Zirc Ciszterci Apátság – Zirc Városi Önkormányzat, Sajtóanyag, 2010.11.24.).

5. *Agrárműszaki Emlékek Gyűjteménye*

A zirci Reguly Antal Szakképző Iskola és Kollégium[10] gondozásában létrehozott mezőgazdasági gépgyűjtemény, a földművelés eszközeit, gépeit, egy bognár-és kovácsműhely teljes felszerelését mutatja be (zirc.kornyeke.hu, 2015). A muzeális értékű mezőgazdasági gépek gyűjtését az 1973/74-es tanévben kezdte el az iskola, restaurálásukat folyamatosan végezte. 1978 októberében a gépgyűjteményt védetté nyilvánították és működési engedélyt adtak az üzemeltetésére. 1981-ben pedig megalakult Zircen is a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Baráti körének Zirci Szervezete, ami szintén az iskolához kapcsolódik, mint jogi intézményhez. Az országos hatáskörű civil szervezet irányítását a Mezőgazdasági Múzeum B. K. Országos elnöksége látja el (zirc.kornyeke.hu, 2015). A gépgyűjtemény fontos turisztikai, idegenforgalmi potenciállal rendelkezik, azonban elhelyezése nem szerencsés, a városon kívül esik és csak előzetes bejelentkezéssel látogatható. A gyűjtemény számára méltó és központibb elhelyezéssel látogatóinak száma jelentősen emelkedhetne.

[10] Az intézmény jelenlegi neve: Pápai Szakképzési Centrum Reguly Antal Szakképző Iskolája és Kollégiuma.

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

7. ZIRC ÉS TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETÉNEK INTERAKCIÓI

Egy város, akármilyen méretű, szoros kölcsönhatásban, függőségi viszonyban él környezetével, fejlődése, fejlesztése összekapcsolódik hinterlandjával. Így van ez Zirc esetében is, fejlesztési stratégiájának megfogalmazása, és annak megvalósítása során tisztán kell látni azokat a szinergián alapuló interakciókat, melyek hozzájárulhatnak a gazdaság és a munkahelyek számának növekedéséhez. A továbbiakban e vidéki kisváros és környezetében elhelyezkedő települések közötti kapcsolatrendszer példáján kívánjuk elemezni a fejlődési potenciált.

A kisváros és térsége közötti kapcsolatrendszert két irányból szükséges elemezni, egyrészt a magtelepülés, jelen példánkban Zirc döntéshozói, gazdasági szereplői, politika alakítói hogyan látják, milyen szerepet szánnak a környék közösségeinek, másrészt a környező települések hasonló szereplői hogyan értékelik, és hogyan viszonyulnak a térség központjához, a városhoz. A két irányból való megközelítéshez mindegyik irányból érkező véleményeket elemeztük, és ha szükséges, ütköztettük. Több önkormányzati vezetővel készítettünk interjút, a zirci lakossági kérdőíven kívül a környező települések ún. települési kérdőíveinek információit is felhasználtuk. Elemeztük az összes társulási dokumentumot, melyben Zirc érdekelt, és elemeztük a Zircet is magába foglaló LEADER egyesület munkáját, sikereit.

7.1. Társulási együttműködések Zirc térségében

A 90-es évektől országszerte elterjedtek a valamilyen formát öltő, különböző céllal létrejövő kistérségi társulások. A 90-es évtizedben nem kötelező jelleggel létesülő társulások részben infrastruktúra-fejlesztésekhez kötődtek, részben területfejlesztéshez, vidékfejlesztéshez. 1996 döntő év volt az önkormányzati társulások életében, mert a 96/XXI. Tv. értelmében az önkormányzatok önkormányzati területfejlesztési társulásokat HOZHATNAK létre, azaz nem volt kötelező jellegű, de a Területfejlesztési Tanácsban, ezáltal a települések képviseletet biztosíthattak. 2004-ben módosított területfejlesztési törvény (XXI. Tv.), bár nem kötelező jelleggel, de inspirálta az önkormányzati társulásokat, hogy alakuljanak át többcélú önkormányzati társulásokká. A többcélú önkormányzati társulások többnyire jogilag még mindig léteznek, de működésük ellehetetlenült, működésük kiüresedett. A 2012 évi XCIII. törvény rendelkezik a járások létrehozásáról, a járási hivatalok felállításáról, az államigazgatási feladatok járási szintű meghatározásával.

A vidékfejlesztés is létrehozta a maga társulásait, vidékfejlesztési kistérségeit. Még 1998-ban a SAPARD programra való felkészülés jegyében az FVM felhívására megalakultak a vidékfejlesztési kistérségek, melyek a SAPARD program akkreditációjáig hazai forrásokból „táplálkoztak”, majd a SAPARD forrás megnyílásával fejlesztési forrásokhoz juthattak, ekkor indult útjára az ún. „kísérleti LEADER” 2002 és 2004 között, amely az európai LEADER

© MTA KRTK RKI NYUTO

szabályok szerint, de nem LEADER pénzből finanszírozódott. Az újabb vidékfejlesztési társulási csoportosulás 2004 évhez, az EU-hoz valócsatlakozáshoz köthető, ekkor lehetőség adódott LEADER csoportok létrehozására a hátralévő programozási időszakra jutó LEADER pénzek lehívása érdekében. Ekkor 70 helyi akciócsoport alakult 960 települést foglalt magába, amelyek összesen 6,5 Mrd Ft támogatásban részesültek. 2007-2013 időszakban 96 helyi akciócsoport szerveződött. 2014-től újra átalakultak, vagy megerősíthették korábbi állapotukat a HACS-ok. Jelenleg 104 helyi akciócsoportot regisztráltak.

Így a fentiek miatt érthető, hogy jelenleg Zirc és térségében ma is működik több önkormányzati társulás, valamint létezik a zirci járás, és Zirc ad otthont a Zircet is magába foglaló Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesületnek.

A továbbiakban tekintsük át az egyes társulások működését, bennük Zirc szerepét.

7.1.1. Bakonyi Önkormányzatok Szövetsége Területfejlesztési Társulása (BÖSZTT)

A társulás 17 település, az akkori KSH kistérség településeinek összefogásával alakult meg. Jogilag ma is létezik, de működése formális, az éves közgyűléseket megtartják, de szerepköre kiüresedett. Nincs olyan pályázati lehetőség, amely egy ilyen társulásnak lehetőséget adna a pályázatra. A BÖSZTT jelenlegi elnöke Eplény polgármestere. A Társulást azért nem számolták fel, mert reménykednek abban, hogy lesz majd „testhezálló” pályázati lehetőség, és akkor ne a szervezethiány szabjon gátat a pályázhatóságnak. Néhány évvel ezelőtt egy GVOP projektet nyertek el, mely egy nagyszabású informatikai fejlesztés volt. Bár a projekt végül befejeződött, a társulás minden tartalékot felélt, és nem volt osztatlan sikere a társuláson belül. A kapcsolat a BÖSZTT-n belül a településekkel jó, BÖSZTT-nek Zircen van ingatlana, melyet jelenleg a KLIK-nek adtak bérbe. Évente általában egyszer, esetleg kétszer hívják össze a társulási ülést, de ma is vannak terveik, egy olyan pályázatra várnak, ahol civil szervezet pályázna, és a BÖSZTT partnerként részt venne benne. Terveikben rendezvénysátor és színpad beszerzése szerepel.

A társulás alvó állapotára az elnök így reagált: „Kivárunk”.

7.1.2. Zirci Kistérség Többcélú Társulása (ZKTT)

A társulás 2005. október 14-én többcélú kistérségi társulást hoztak létre. A három feladat, amelyet a kistérség önkormányzatai együttműködve felvállaltak a következők voltak:

- - Belső ellenőrzés
- - Szociális ellátás
- - Alapfokú oktatás és nevelés
- Család, gyermek és ifjúságvédelem,
- Egészségügyi ellátás,
- Területfejlesztés

© MTA KRTK RKI NYUTO

A többcélú kistérségi társulások forrásszerzési lehetőségeinek beszűkülése maga után vonta ezen társulások önfelszámolását. A ZKTT jogutódja a Zirci Járás Önkormányzati Társulása lett.

7.1.3. Zirci Járás Önkormányzati Társulása (ZJÖT)

A Zirci kistérség Többcélú Kistérségi Társulása (7.1.2. pontban tárgyalt) 2014. november 16-án át alakult Zirci Járás Önkormányzati Társulássá. A székhelytelepülés továbbra is Zirc. A Társulás 2014. november 16-án alakult meg, a székhelytelepülés Zirc. A Társulás a többcélú önkormányzati társulás a 2012. évi CLXXXIX törvény értelmében köttetett, önkormányzati feladat és hatáskör hatékonyabb ellátása érdekében. A Társulás a következő feladatokat együttműködve végzi:

- Szociális ellátás
- Család, gyermek- és ifjúságvédelem
- Egészségügyi ellátás
- Belső ellenőrzés

A szociális feladatok ellátás keretében biztosítja a családsegítést, étkeztetést, házi segítségnyújtást, nappali ellátás szociális alapszolgáltatásait, támogató szolgálatot, közösségi ellátást. További feladata a szociális étkezés szervezése.

A család- gyermek- és ifjúságvédelem keretén belül a Társulás feladata, hogy biztosítsa a Társulás településeiben a gyermekjóléti szolgálatot, a gyermekek átmeneti gondozását, és a gyermekjóléti alapellátásokat a Társulás településeiben.

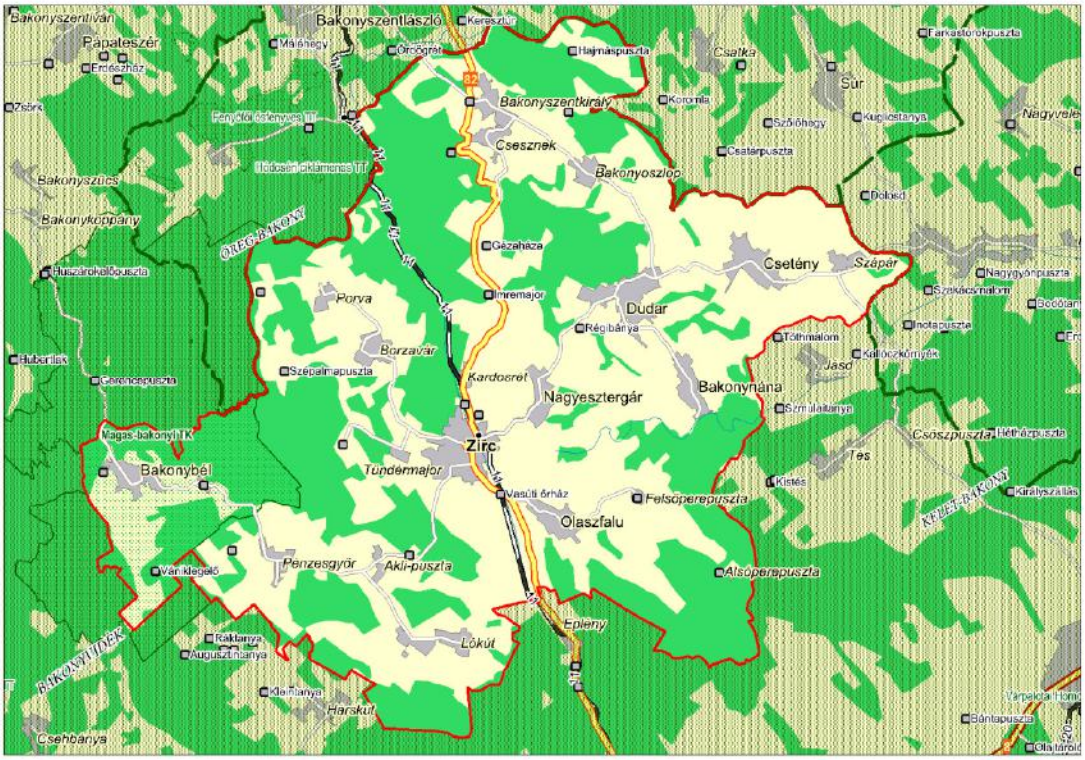
A társulási keretben vállalt egészségügyi feladatok a következők: területi védőnői szolgálat, háziorvosi központi ügyelet működtetése.

A Társulás harmadik vállat feladata a társult önkormányzatok belső ellenőrzésének ellátása.

A Társulásnak a jelenlegi zirci járás 15 települése, - Zircet is beleértve – a tagja. Eplény és Jásd kiléptek korábbi zirci járásból (1. ábra). Eplény polgármestere ezt azzal indokolta, hogy Eplény földrajzi helyzete miatt kedvezőbb a nagyobb városhoz, megyeszékhelyhez, Veszprémhez tartozni. A nagyobb munkalehetőség és a kedvező elérhetőség indokolja ezt a váltást.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. ábra: Zirci járás földrajzi kiterjedése (2015)

Forrás: Szerkesztette: Hardi T.

7.1.4. Zirc és Lókút Óvodatársulás (ZLÓ)

A Társulás zirci központtal 2014 év végén alakult, bár a nevében csak Lókút, a korábban Zirchez tartozó település szerepel, de a társulásnak jelenleg három tagja van, Zirc, Lókút mellett Borzavár is.

7.1.5. Veszprém és Térsége Szennyvízelvezetési- és kezelési Önkormányzati Társulás

A Társulásnak hét tagja van: Veszprém, Zirc, Vigándpeter, Tarjándörögd, Monostorapáti, Hegyesd és Kapolcs települések önkormányzatai. A Társulás azzal a céllal jött létre, hogy vízbázisvédelmi feladatokat lásson el, és ennek érdekében közös pénzalapot hozzon létre. A Társulás 2014. decemberében alakult meg. Ebben a társulásban Zirc tagtelepülés, elnöki, központi szerep funkciót nem lát el.

7.1.6. Észak-Balatoni Térség Regionális Települési Szilárdhulladék-kezelési Önkormányzati Társulás

A Társulás 2013-ban alakult a hulladékkezelés ellátására és azt szolgáló közös pénzügyi alap működtetésére. A társult önkormányzatok száma 158, a Balatontól északra, egészen Pápáig

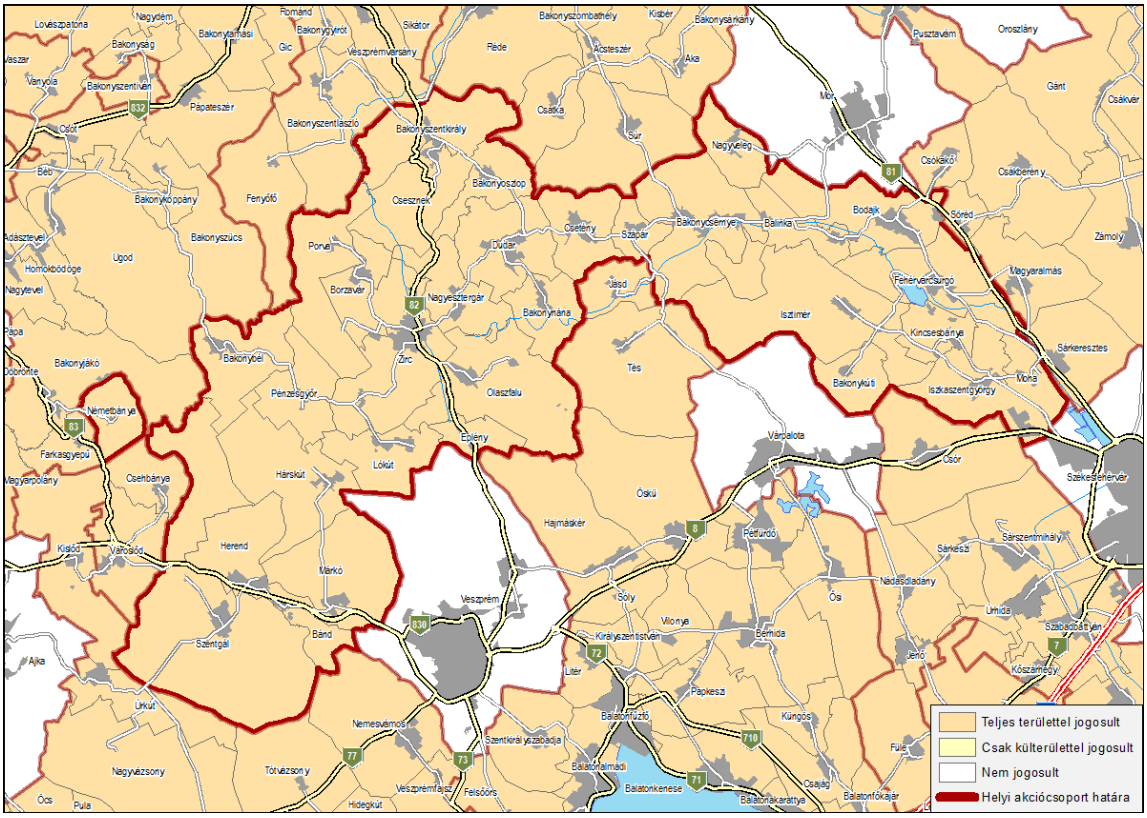
© MTA KRTK RKI NYUTO

található települések a tagjai. Ebben a társulásban Zirc önkormányzata vezető szerepet nem lát el. A térségi képviselői tisztséget Balatonfüred polgármestere látja el.

7.1.7. Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület

Bár ez utóbbi nem önkormányzati társulás formájában működik, mégis itt kell szólni róla, mert Zirc székhellyel működik, a térség több településének önkormányzata, civil szervezete tagja az Egyesületnek. A 2004 óta működő Egyesület, mely LEADER akciócsoportként beazonosítható, jó példája az együttműködésnek. Az eredményes együttműködést mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy tagtelepüléseinek száma folyamatosan emelkedik. Megalakulása óta több település kérte a csatlakozását, legutóbb Iszkaszentgyörgy csatlakozott hozzá. A 32 település földrajzi kiterjedése Szentgáltól, Herendtől Zircen keresztül Székesfehérvár szomszédos településéig, Iszkaszentgyörgyig húzódik *(2. ábra)*. Bár az utóbbi időben a közösségi aktivitás csökkent, az egyesület sikere a közösségfejlesztésben, a célok, fejlesztések megvalósításában mérhető le.

2. ábra: Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület földrajzi kiterjedése (2015)

Forrás: TEIR

Országos szinten és az egyes kistérségek esetében is elemezhetnénk az önkormányzati társulásokat, együttműködési megállapodásokat. Tény, hogy többnyire a pillanatnyi szabályozások és a törvénymódosítások következtében a források megszerzése érdekében jönnek létre, majd tetszhalott állapotba kerülnek, mihelyt az országos szabályozások

© MTA KRTK RKI NYUTO

megváltoznak, vagy forrásszerzési lehetőségeik megszűnnek. Ez jellemzi Zircet magába foglaló társulásokat is, létrejöttek, tagságuk aktivizálódott, pályáztak, megvalósítottak projekteket, de ha már nem volt lehetőség közös forrást találni, akkor működésük formálissá válik, vagy létezésük hibernálódik. Így van ez BÖSZTT és a Zirci Többcélú Kistérségi Társulás esetében is, pedig az a társadalmi tőke, mely ilyen szervezetek aktivitása során felhalmozódik a fejlesztés fontos potenciálját jelentheti, amit kár veszni hagyni.

7.2. Zirc és a környező települések kapcsolatrendszere

A kérdőívek és az interjúk alapján képet kívánunk adni Zircnek a térségben betöltött szerepéről, azaz hogyan látják a szomszédos települések Zirc különböző funkcióit, melyekkel elégedetlenek, melyek azok, amelyek kielégítik a környező települések igényeit. A zirci járáshoz tartozó hét település részletes település-kérdőíve került feldolgozásra, ezek a települések Csesznek, Porva, Csetény, Bakonyoszlop, Dudar, Bakonybél és Bakonyszentkirály. Ezekben a kérdőívekben arra kerestük a választ, hogy a különböző funkciók igénybevételét, mint egészségügyi, oktatási, kereskedelmi, pénzügyi és egyéb szolgáltatási, kulturális kínálatokat mennyire képes Zirc kielégíteni a környezete számára.

Az eredmények azt mutatják, hogy a város kereskedelmi funkciója erős, a települések lakossága használja a város kereskedelmi egységeit bevásárlás céljából, Cseszek, Porva, Dudar, Csetény, Bakonyoszlop és Bakonybél egyértelmű kiskereskedelmi központjának tartja Zircet. A járási településeken kívül Bakonyszentlászló és Fenyőfő is főleg Zircen elégíti ki kiskereskedelmi igényét. A többi térpálya már nem ilyen karakteres a Zirc körüli települések számára, még az egészségügyi funkciók igénybevétele és a kulturális események látogatása mutat sűrűsödést Zirc irányába. Feltűnően kevés ingázási és beköltözési térpálya mutat Zircre, ami alátámasztja a munkahelyek számának alacsony voltát, a város munkaerő vonzási képességét.

Az összesített térpályák száma, amely a jelen vizsgálatban szerepelt 394, Zirc felé domináns térpálya kibocsátó a zirci járás településein kívül még Bakonyszentkirály és Fenyőfő.

A polgármesterekkel készült interjúk alapján az a kép rajzolódott ki, hogy a környező települések lakosai számára az alábbi funkciók szempontjából több előnnyel jár Zirc közelsége.

- *Kereskedelmi funkció*: megállapítható, hogy Zirc kereskedelmi szolgáltatási vonzáskörzete egyértelműen kiterjed a környékbeli településekre, a jó megközelíthetőség miatt itt lehet a leggazdaságosabban bevásárolni.
- *Egészségügyi szolgáltatások*: a gyógyszerellátás és a különböző egészségügyi szolgáltatások tekintetében Zirc szintén központnak tekinthető a térségben. Jellemzően

© MTA KRTK RKI NYUTO

igénybevett szolgáltatások a járó beteg ellátás, a rehabilitációs intézet, a mentőállomás, és az orvosi ügyelet, ahogy ezt a társulási szerződés is mutatja.

- *Kormányhivatal szolgáltatásai*, ügyintézés.
- *Oktatás:* Az oktatás igénybevétele már vegyesebb képet mutat. Megjelenik Veszprém szerepe, vannak települések, például Eplény, ahol dominánssá is válik, elsősorban a Gyulafirátóti általános iskola irányába. Azokon a településeken, ahol iskola működik, ott kisebb mértékben választanak a szülők távolabbi iskolát, ám ez sem minden esetben egyértelmű. Olaszfalu esetében például a jó képességű gyermekeket a szülők inkább másik iskolába járatják (jellemzően a Gyulafirátótiba). Természetesen a közelség miatt a zirci általános és középiskolák látogatottsága is jellemző a környező településekről (pl. Bakonybél és Borzavár esetében).

Két olyan városi funkció is említésre került, amelyet a térségi települések nem, vagy csak kis mértékben tudnak Zircen igénybe venni, és amelynek a bővítése a jövőben rendkívül fontos lenne a térség szempontjából. Az egyik ilyen a munkahelyek bővítésének kérdése. Munkahely szempontjából ugyanis a környező települések esetében egyértelműen Veszprém a fő orientáció. Zircre ingázó lakos kevés van, ennek pedig a szerény munkalehetőség az oka. Holott, a környékbeli településeken is probléma a szűkös munkalehetőség, így az ottani lakosok nagy része ingázó.

A másik, a környező települések által kevésbé kihasznált terület Zirc kulturális szolgáltatási funkciója. A zirci nagyrendezvényeken kívül (mint például a Betyár Napok és Zirci Buli) a vidéki lakosság alapvetően nem veszi igénybe a városi programokat (pl. könyvbemutatók vagy különböző kiállítások). Ennek két oka is van. Az egyik, hogy a lakosság érdeklődési köre nem terjed ki ezekre a kulturális szolgáltatásokra. A másik pedig, hogy a környező településeken aktív a civil élet, és sokszor gazdagabb kulturális kínálatot tudnak biztosítani helyben. (Jó példa erre a bakonybéli Guzmics Izidor Egyesület munkája). Több településen szerveznek könnyűzenei, komolyzenei, aktív kézművességi, gasztronómiai programokat és kiállításokat, jótékonysági rendezvényeket. A helyi lakosság többnyire aktívan részt vesz ezeken a programokon, és érdeklődést mutatnak.

7.3. A környező települések Zirc fejlesztése iránt támasztott igényei

Az egyik sarkalatos kérdés volt, hogy a környező települések szempontjából Zircen milyen fejlesztések segítenék a térség fejlődési potenciálját, a város-vidék kapcsolatrendszerének erősödését. A legfontosabb feladat a foglalkoztatás bővítése, a munkahelyteremtés legyen, azaz a munkahelyteremtő beruházások képesek lennének növelni Zirc központi szerepét a környék települései számára. Ennek egyik sarkalatos pontja lenne a női munkahelyek bővítése.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A munkahelyeken túl a környező települések egyet értettek abban is, hogy térség fejlődése szempontjából az úthálózat felújítása is fontos prioritás, egyrészt a 82. sz. főút tekintetében, másrészt pedig a településeket Zirccel összekötő úthálózat viszonylatában.

Bár a kiskereskedelmi ellátottság sokat javult Zircen, de további fejlesztéseket is igényelnének a térség lakosai, valamint az egészségügyi szolgáltatások fejlesztése is közösségi, térségi érdek. Akár az egészségügyhöz (rehabilitáció), akár a kulturális, sőt sport funkciók bővítéséhez is hozzájárulna valamely vízi létesítmény, strand, fedett uszoda, tanuszoda formájában. Egy ilyen létesítmény a turisztikai vonzerőt is növelni tudná, például a téli hónapokban az eplényi síaréna kiegészítő kínálata lehetne, nyáron pedig a környékre érkező turisták túrák utáni pihenését szolgálhatná, a tanévben pedig tanuszodaként is funkcionálhatna.

A térségi turisztikai fejlesztéseknek a jövőben kiemelt fontosságú szerep juthat. Ha turisztikai fejlesztésekről van szó, akkor azonban feltétlenül hangsúlyozni kell, hogy egy-egy település nem tud olyan vonzó programot kialakítani, ami több napra is itt tartaná a vendégeket. Ehhez összefogás kell, és meg kell keresni az együttműködés lehetőségeit. A turisztikai fejlesztések kapcsán az önkormányzatok alapvetően a térségi együttműködésben gondolkoznak, ugyanakkor saját települési fejlesztési tervükben is megtalálhatóak a turisztikai szolgáltatási funkció bővítésével kapcsolatos elemek. Ilyen például az önkormányzati tulajdonban lévő, jelenleg nem hasznosított ingatlanok hasznosítása vagy a különféle eszköz- és gépbeszerzések. Zircen működik a Magas-Bakony TDM.

7.4. Együttműködések értékelése a környező települések nézőpontjából

A zirci járás több településének polgármesterével készítettünk interjút, amelynek során arra voltunk kíváncsiak, hogy ők hogyan látják Zirc szerepét a településükre vonatkozóan, valamint azt, hogy milyen javaslataik vannak az együttműködés minél hatékonyabb működése érdekében. A négy környékbeli településével és a helyi LEADER HACS szervezettel készített interjúk alapján az információkat szintetizáltuk, és ezek alapján a következő megállapításokra jutottunk.

A térségi együttműködések keretében negatív tapasztalatként mutatkozik, hogy Zirc és a környező települések közötti kapcsolat nem kellőképpen intenzív. A kistérségi társulás keretében természetesen vannak közösen ellátandó feladatok, ugyanakkor a környező települések számára ez sok esetben anyagilag megterhelő, ezeknek az alapvető feladatoknak az ellátásához is sok forrást kell hozzátenniük. A legerőteljesebb kritika a szociális szolgáltatások területén merült fel. Fontos azonban, hogy a zirci térség továbbra is Zirc központtal működjön, és itt oldjanak meg minden regionális feladatot. Ehhez a közeljövőben megállapodás szükséges. A környékbeli településeknek egymással jó a kapcsolatuk,

© MTA KRTK RKI NYUTO

számíthatnak egymásra. A térségi együttműködések keretében három platformnak is fontos szerepe lehet.

7.4.1. Kapcsolat a térségi LEADER szervezettel

A környékbeli települések a helyi LEADER szervezettel **jó kapcsolatot** ápolnak. Több pályázati forrást is tudtak hasznosítani az elmúlt években (pl. közösségi épület felújítása, parkosítás, IKSZT kialakítása, temető bővítés, ravatalozó felújítás). Nemcsak az önkormányzati szektor, de **vállalkozók és civil szervezetek** is forráshoz jutottak a LEADER pályázatokon keresztül (mezőgazdasági vállalkozók, ipari fafeldolgozók, színjátszótársulatok). Az itteni LEADER csoport kiterjedt, **több járásban is tevékenykedik**, sőt megyehatárt is átlépett. Ez utóbbi lehetőségét éppen a minta értékű működés tette lehetővé a 2015 évi újjáalakulás után is. A LEADER-re a környező települések nem kötelező együttműködésként tekintenek, a kapcsolat jó, igazi jó közösséget tudtak építeni.

7.4.2. Kapcsolat a Magas-Bakony TDM szervezettel

Zircen kívül két meghatározó, turizmusban érdekelt település van a térségben, Bakonybél és Eplény. A síturizmus szerepe Eplényben kiemelkedő jelentőségű. 1980-tól létezik a sípálya, de a fejlesztések csak 2006-tól kezdődtek. Ennek kapcsán a vendégszobák kiadása jelentősen fejlődött az elmúlt években. Jelenleg 14 szállás működik, kettő pedig készül, de ezeknek a kapacitása nem elegendő. A sípálya fejlődése a környékbeli településekre (elsősorban Bakonybélre) is jó hatással volt. Bár a környéken igyekeztek kihasználni a sípálya nyújtotta előnyöket, legkésőbb a zirciek reagáltak erre a lehetőségre. A sípálya fejlesztése tervben van, cél, hogy hegyi kerékpáros pályák kialakításával egész éves turisztikai programot, sportolási programot tudjon nyújtani Eplény. Ez nagyon jól illeszkedne a profilhoz, és a hegyi kerékpár nem zavarja sem a tanösvényeket, sem pedig a turista útvonalakat.

Bakonybél esetében az éves vendégéjszakák száma térségi viszonylatban kiemelkedően magas. A régió turisztikai fejlesztéséhez elengedhetetlen a térségi együttműködés, és a fejlesztések koordinálása, aminek a legeredményesebb platformja lehetne a Magas-Bakony TDM.

A turizmus fejlesztése érdekében mind a környező települések, mind Zirc esetében javasoljuk az együttműködés elmélyítését a Magas-Bakony TDM-mel. A környező települések bíznak abban, hogy a közeljövőben a Magas-Bakony TDM segítségével erősíthetik turizmusfejlesztési elképzeléseiket.

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

8. TÁJ, TÁJKÉP ÉS KÖRNYEZETI ÁLLAPOT

A város és térsége egyik fontos sajátosságát a természeti környezete adja. Zirc középhegységi tájon, mintegy 400 m tengerszint feletti magasságban (a város központja) helyezkedik el. Ez eleve meghatározza, hogy éghajlata, természeti környezete eltér a hazai átlagtól, s az mindenképpen a település különleges értékét jelenti.

1. ábra: Zirc közigazgatási területe 2012. évi ortofotón

Forrás: FOMI felvételek alapján az ábrát készítette Hardi Tamás.

© MTA KRTK RKI NYUTO

8.1. A város földrajzi elhelyezkedése, természeti, táji értékek

A város a Bakony-vidék legmagasabban fekvő kistájainak, a Magas-Bakony és a Keleti-Bakony találkozásánál fekszik. A két tájat a Cuha-patak völgye választja el egymástól. A város környezetének tájképe szempontjából a Magas-Bakony vagy más néven Öreg-Bakony a meghatározó. A terület az ún. Bakony-vidék része, amely a Dunántúli-középhegység legnagyobb kiterjedésű középtája (3974 km^2). A Bakony-vidék legnagyobb részben karbonátos kőzetekből épül fel, geomorfológiai megközelítésben sasbércek, középhegységi fennsíkok, hegyközi medencék, bazaltvulkáni kúpok és lávatakarók, hegység előtéri dombságok alkotják. A középtáj magába foglalja a Keszthelyi-hegységet, Balaton-felvidéket, Tapolcai-medencét, Déli-Bakonyt, Északi-Bakonyt (Öreg-Bakony és Keleti-Bakony) és Bakonyalját. Egyes tájbeosztások ide sorolják még a Sokorót (Pannonhalmi-dombságot) is. A terület átlagos reliefenergiája viszonylag alacsony (66 m/km^2), mivel a tájban jelentős a nagyobb fennsík- és medencejellegű területek kiterjedése. Ugyanakkor a lankás középhegység legnagyobb átlagmagasságú kistája az Öreg-Bakony, s a legmagasabb hegyeket is itt találjuk (Kőrishegy: 709 m; Kék-hegy: 661 m; Som-hegy: 649 m). s ez az egyik legtagoltabb kistáj is. Átlagos tengerszint feletti magassága 450 m, völgysűrűsége magas (84,5 km/km^2). Anyaga triász, jura és kréta mészkő, melyekben a karsztosodás jelenségeit (barlangok, víznyelők, karr-mezők stb.) is megtaláljuk (bár számos oknál fogva nem olyan látványos formákban és méretekben, mint Észak-Magyarországon), s Pénzesgyőr környékén eocén mészkövek is előfordulnak. Árkos-sasbérces szerkezetű táj, emellett fennsíkmaradványok és hegyközi medencék határozzák meg a terület arculatát. Zirc is a „Bakonyi kismedencék" egyikében, a Zirci-medence északnyugati részében található. A járás Zirchez közelebbi települései is egy-egy hasonló kismedencében helyezkednek el (Bakonybéli-, Porvai-, Pénzesgyőri-, Dudari-, Lókúti-medence).

Éghajlati szempontból a Bakony-vidék leghűvösebb és legcsapadékosabb része az Öreg-Bakony. Az évi középhőmérséklet 8,5–9°C, a csapadék éves mennyisége meghaladja a 800 mm-t, a Kőris-hegy térségében a 900 mm-t is. A hótakarós napok száma is itt a legmagasabb (60–70 nap). Ezek az adottságok viszonylag kis területen érvényesülnek, néhány kilométeren belül alapvetően változhat meg az átlagos csapadék mennyisége vagy a hótakarós napok száma.

A terület természetes növénytakaróját jellemzően erdők, a tengerszint feletti magasság és a lejtő-kitettség függvényében bükkösök, gyertyános-, cseres-tölgyesek, zárt tölgyesek alkotják. A karsztos felszíneken karsztbokor-erdőket találunk, míg számos helyen, karsztosodott felszíneken sziklagyep foltok tűnnek fel.

Bár láthatóan értékes táj központjában fekszik Zirc, de a közigazgatási területén országos jelentőségű védett természetvédelmi területként csak Ciszterci Apátság arborétumát említhetjük (Zirci arborétum TT). Ennek oka, hogy a mezőgazdasági és erdőgazdasági

© MTA KRTK RKI NYUTO

tevékenység miatt kevés terület maradt meg természet-közeli állapotban. Természetes, védett élőhelyek, védendő geológiai és táji értékek a városon kívül, de nem túl nagy távolságban helyezkednek el. A járás területének jelentős része tartozik a Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzethez. A közelben található még a Hódoséri ciklámenes TT is. Mindez azt mutatja, hogy Zirc egy olyan tájegység/járás központjában helyezkedik el, amely egy középtájunk kiemelt, központi területe, s olyan tájképi, természeti értékekkel rendelkezik, amely Magyarországon belül is ritkának számít.

A város közigazgatási területén belül a Bakonyi Természettudományi Múzeum munkatársai végeztek felméréseket, s azonosították azokat az élőhelyeket, amelyek még megőrizték természet-közeli állapotukat. A múzeum munkatársai 1999-ben készített jelentésükben számos területet javasolnak helyi védelemre. Zirc város szerkezeti- és szabályozási tervében (2004) az alábbi táji, természeti értékek szerepelnek:

- Akli területén levő apátság, majorság
- Pintér-hegy és környéke
- Tündérmajor és környéke
- Cuha-patak melletti területek
- Szarvas-patak és környéke

2014-ben a szakértők további területek vizsgálatát javasolták:

- Király-kút és a környékén levő égeres
- Kettős-tó és a környéken található égeres
- Kardosrét, Walla-kert, tó és a környékén levő égeres

valamint, belterületen:

- Erzsébet kórház parkja és a Kálvária

Három olyan terület felmérése készült el, melyeket a szakértők helyi védelemre javasolnak. Ezek közül a Pintér-hegy és környéke élvez ma már helyi védettséget. A védett növény- és állatfajok mellett a terület védettségét indokolja, hogy a területen barlang (zsomboly) és forrás található, mely, mint minden barlang és forrás „ex lege” védett, vagyis külön védetté nyilvánítási eljárás nélkül is törvényi védelem alatt állnak.

Zirc területén lévő Natura 2000 területek az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet alapján az alábbiak:

- Északi Bakony (HUBF30001) különleges madárvédelmi területek
- Északi Bakony (HUBF30001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek
- Papod és Miklád (HUBF20002) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek

A város közigazgatási területe nagyrészt a Cuha-patak vízgyűjtőjébe, kisebb részben (délnyugati területek, Akli) a Gerence-patak vízgyűjtőjébe tartozik. Mindkét patak esetében a felső szakasz tartozik Zirchez, s különösen a Cuha esetében a vízjárás meglehetősen hektikus,

© MTA KRTK RKI NYUTO

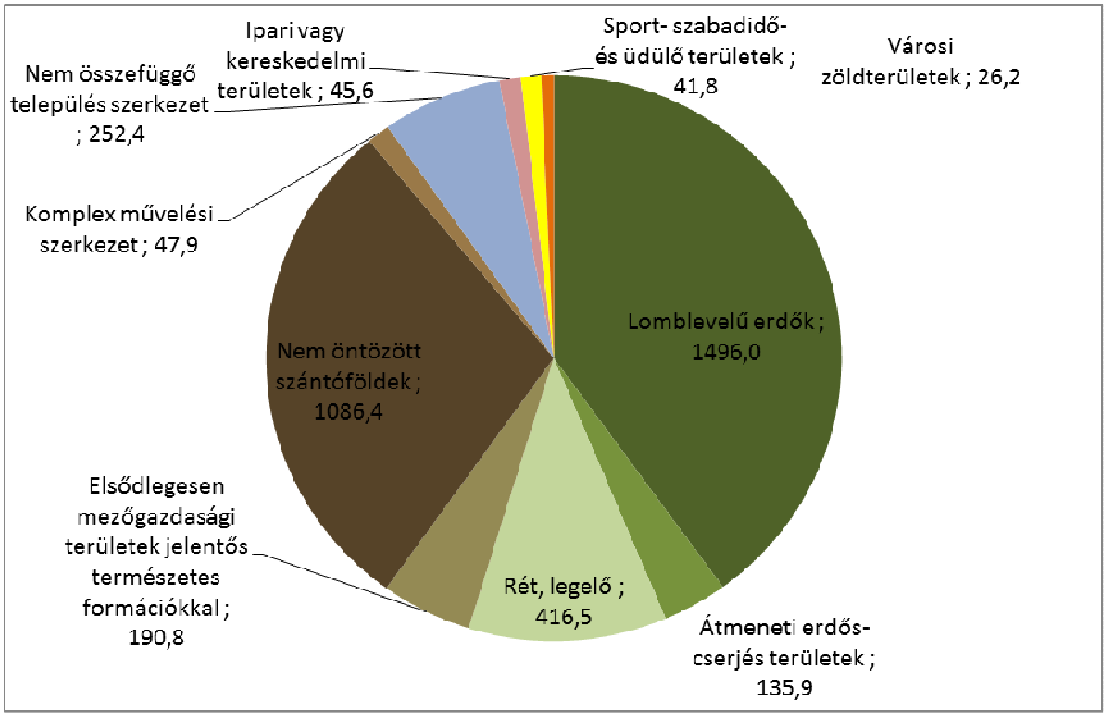
nagymértékben függ az aktuális csapadék mennyiségtől. Előfordul, hogy a patak teljesen kiszárad a felső szakaszán. A patak teljes hossza 81 km, Zirctől délre ered. Hivatalos vízmérce csak a patak alsó szakaszán található, ameddig már több kisebb vízfolyást is felvesz (Bakonybánk, 37,7 fkm), de itt is 2015 őszén számos olyan nap volt, amikor a vízmérce „0”cm-t jelzett. Itt a legkisebb vízhozam 0,05 m^3/s, míg a legnagyobb, a 2010. évi áradáskor 41 m^3/s-ot meghaladta. Vízjárása tehát rendkívül ingadozó.

8.2. Felszínborítás

A felszínborítás vizsgálatát a CORINE Felszínborítási adatbázis segítségével vizsgáljuk. melyet kiegészítettünk a FÖMI által 2000-ben és 2012-ben készített ortofotók elemzésével.

A felszínborítás vizsgálata során a műholdképek és ortofotók (légifotók) segítségével határozzuk meg egy terület adott időpontban látható felszíni földrajzi jellegzetességeit, tehát hogy vizsgált területen mekkora területek milyen használatban vannak, milyen funkciókkal bírnak. Mindezek alapján az eltérő jellegzetességű terület-foltok körülhatárolhatók és mérhetők térinformatikai programok segítségével, így pontos területnagyságok állapíthatók meg. Az ilyen típusú vizsgálat alapján kapott értékek eltérhetnek a hivatali nyilvántartásból ismert művelési ág szerinti értékektől, mivel a valós, pillanatnyi, látható felszínborítás adatait vizsgálják. Tehát elképzelhető, hogy pl. a művelési ág szerint „erdő”-ként nyilvántartott területet az adatbázis erdős-cserjés területként minősít, mivel ott megtörtént az erdő irtása, az újulat, telepítés még fiatal, s a területfolt vizuális jellege megváltozott.

2. ábra: Zirc város közigazgatási területének megoszlása felszínborítás szerint, 2012 (hektár)

Forrás: CORINE adatbázis alapján saját számítások.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Zirc és térségének alapvető sajátossága, hogy lényegesen nagyobb a nem mezőgazdasági, erdő vagy természeteshez közelítő vegetációval borított területek aránya a közigazgatási területből, mint az országos átlag. Leginkább az erdők magas aránya szembetűnő, mivel országos átlagban az ország teljes felszínéből 2012-ben 18,5%-ot borítottak különböző (lomblevelű, tűlevelű és vegyes erdők), addig a város területéből, s a járás egészéből 40%-ot meghaladta az arányuk. Az erdők mellett jelentős még, s az átlagostól pozitív irányba eltér az erdős-cserjés területek, rétek, legelők aránya, de fontos a városon belüli zöldterületek arányának átlagtól való eltérése is. (Ez utóbbi Zircen elsősorban a 20 hektáros arborétumnak köszönhető, másodsorban a kórház parkosított területének, valamint a „nem összefüggő település szerkezetnek", tehát a lakótelkek, közterületek egyéb zöld felületeinek, miáltal a város belterületéből 0,7% zöldterület, ami jelentősen meghaladja az országos átlagot.) A rét, legelő kategóriába tartoznak azok a természetes gyepek is, amelyek nem védettek (a védett gyepeket az adatbázis külön kezeli, de a járásban ilyen nem található). Zirc környékén találunk ilyen foltokat a karsztos területeken. Így a település és a járás jellege alapvetően eltér az átlagtól: míg máshol a szántóföldi, mezőgazdasági tájkép az uralkodó, addig a várost és környékét az erdős, természet-közeli, középhegységi tájkép jellemzi.

1. táblázat: A felszínborítási típusok megoszlása Zirc, a Zirci járás közigazgatási területén és Magyarországon 2000-ben és 2012-ben (%)

	Zirc		*Járás**		*Ország**	
Felszínborítási kategória	2000	2012	2000	2012	2000	2012
Városi zöldterületek	0,7	0,7	0,1	0,1	0,1	0,1
Sport- szabadidő- és üdülő területek	0,0	1,1	0,1	0,2	0,3	0,4
Ipari vagy kereskedelmi területek	1,2	1,2	0,1	0,1	0,5	0,7
Komplex művelési szerkezet	2,0	1,3	1,0	1,0	3,4	3,1
Átmeneti erdős-cserjés területek	2,4	3,6	3,3	5,9	2,4	4,1
Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes formációkkal	4,8	5,1	3,2	3,3	1,8	1,8
Nem összefüggő település szerkezet	6,7	6,7	4,4	4,4	4,4	4,7
Rét, legelő	10,8	11,1	11,2	9,8	7,1	7,4
Nem öntözött szántóföldek	30,4	29,1	32,7	33,1	53,2	51,6
Erdők összesen	40,9	40,0	43,5	41,7	18,7	18,5

*=A táblázatban csak azokat a felszínborítási kategóriákat tüntettük fel, amelyek Zirc közigazgatási területén előfordulnak, így a járás és az ország adatainak összege kisebb, mint 100%.

Forrás: CORINE adatbázis alapján saját számítások.

Ha az egyes kategóriák változását vizsgáljuk 2000 és 2012 között, akkor elsőként az erdők arányának csökkenését kell említenünk. A csökkenés Zirc területén közel 1%, míg a járásban a 2%-ot közelíti, ami meghaladja az országos átlagot. Ez Zirc esetében valamivel több, mint 34 hektárt jelent, míg a járás esetében közel 603 hektárral kevesebb erdőterület mérhető 2012-ben, mint 2000-ben. Ez még akkor is jelentős szám, ha tekintetbe vesszük, hogy ez nem az erdő minősítésű területek csökkenését jelenti, hanem a vágás után átalakuló tájképet.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Ha a KSH által publikált művelési ági adatokat vizsgáljuk, akkor Zirc közigazgatási területén enyhe csökkenés figyelhető 2003 és 2012 között. Míg a kezdő évben 1551 ha, addig 2012-ben 1542 ha erdő volt. Ezzel szemben a járás területén jelentős mértékben nőtt az erdő besorolású területek kiterjedése: 14044 ha-ról 15021 ha-ra, ami 977 ha bővülést jelent. Ez mindenképpen biztosíték arra, hogy a tájkép jellege a jelenlegi tendenciák ellenére megváltozhat, s az erdőnek minősített területek tájképi szempontból is növekvő kiterjedésű erdőterületeket jelentenek majd. A zirci erdészeti tervezési körzet[11] jelenleg hatályos erdőterve, amely 2018-ig tartalmazza az erdők megújítására, kezelésére szóló terveket hangsúlyozza, hogy cél az őshonos, a tájra, illetve a mikroklimatikus viszonyokra jellemző fafajták arányának növelése, s hasonlóképpen az erdőkben a korban és fajtában is vegyes területek arányának növelése, az erdők vertikális tagoltságának növelése. Ez nem csupán a természetes állapotok irányába tett lépés, hanem az állomány védelmét is szolgálja: egy vegyes korú és fajta szempontjából összetettebb erdő ellenállóbb a betegségekkel, s más károkkal szemben. Ez tájképi szempontból azért is hasznos, mert így csökkenthető a betegségek, viharok miatt kényszerűen letermelt területek nagysága.(Jelentős károkat okozott a 2010-ben egy vihar, amely különösen a bükk állományt pusztította.) A terv egyébként a bükkösök kiterjedésének és arányának jelentős növelésével számol. A terv készítésekor 3255 ha bükkös volt a körzet területén, s a távlati terv 4870 ha-ral számolt. Jelentősen növelik a gyertyános-tölgyes területeket is. Ugyanakkor látható, hogy a tűlevelűek területét csökkenteni igyekszik az erdészet. A következő periódusra már fel kell készülni a klímaváltozás hatásainak érvényesítésére is a tervekben, ami vélhetően a szárazság és vihartűrőbb fajok (tölgyek) arányának növekedésével járhat.

8.3. Településszerkezet, Zirc a tájban

Az adatokból látható, hogy emelkedett az „átmeneti erdős-cserjés területek” kiterjedése, s így részesedése is. Ez a kategória általában azokra a területekre vonatkozik, amelyek korábban legelők voltak, de a legeltetés csökkenésével az erdő visszahódítja azokat, s cserjésednek, fásodnak. Hasonlóképpen ide számítódnak a tarra vágott erdőrészek is, amelyeket vagy újra telepítettek, vagy spontán indult meg a szukcesszió folyamata újra. Általában látható a mezőgazdasági tevékenység térbeli visszaszorulása. Csökkent a szántók és a „komplex művelési szerkezetű” területek aránya, míg helyükön a természetes formációkat is tartalmazó mezőgazdasági területek, s rétek, legelők keletkeztek. Így a rétek legelők aránya is növekedett.

[11] A körzet területe jelentősen eltér a járás területétől.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A város külterületei irányok szerint markánsan elkülönülnek. A város lakóterületét nagyrészt lehatároló Cuha-völgy kettévágja a közigazgatási területet. A patakmedertől keletre dombsági táj, jellemzően szántóföldi műveléssel és legelő területekkel, erdősávokkal tarkítva. A keleti oldalon Kardoskúttól északra, a Cuha-szurdok irányában kezdődik az egybefüggő erdő.

A patakmeder nyugati oldalán helyezkedik el a belterületek zöme, amelytől északra, nyugatra és délre jelentős erdőterületek, valamint rétek, gyepek, cserjések találhatók, s csak kisebb részben, foltszerűen találunk mezőgazdasági művelés alatt álló területeket.

Ha a város településszerkezetére jellemző, hogy egy meglehetősen kompakt belterülettel rendelkezik, s ehhez csatlakoznak az ipari területei is. A város központi belterületétől jelentős távolságban helyezkedik el három különálló településrésze: Kardoskút, Tündérmajor, Akli-Szarvaskút. Kardoskút egykor különálló faluként a 82. sz. főút mellett fekszik, míg a másik két külterület egykori majorságokból alakult ki. Az utóbbi kettő kifejezetten jelentős távolságban fekszik a központi belterülettől, különleges értékük természeti környezetük, s elszigeteltségük.

A belterület, a hagyományos Zirc a légifelvételek alapján 1961-ben egy iparosodott nagyközség jegyeit tükrözte: laza beépítésű, nagy, szántóterületeket is magában foglaló lakótelkek, földszintes, hosszú lakóépületekkel. Ugyanakkor a nagyközség sajátos, városias központot kapott már ekkor, mivel az apátság épülettömbje meghatározta a belvárost, s e tömb arányainak megfelelően alakult ki a belső teresedés, a település arányaihoz képest jelentős méretű Rákóczi tér. Másrészt az ötvenes évektől jellemző ipari és bányászati fejlődés kapcsán megjelentek az emeletes sorházak a központi területen, valamint típusterv alapján épült családi- és ikerházak, elsősorban a település északi részén. A hatvanas évektől gyorsan bővülő lakosságszám miatt a korábban (az arborétum nélkül számított) mintegy 1,5 km^2 beépített terület észak- és nyugati irányba bővült. Az északi bővülés az 1960-as évektől mintegy 0,2 km^2 (követve az ötvenes években elindított irányt), a nyugati 0,6 km^2 volt. Az északi irány elsősorban rétek, legelők beépítésével járt, s hamar elérte az erdő határát, ma lakótelkek az egybefüggő erdőig érnek. A nyugati irányban a város terjeszkedése mind a mai napig folytatódik. Itt a lakótelkek egyre magasabban fekvő területeket foglalnak el, a természeti környezet, a magaslati fekvés értéknövelő hatású. Ebben az irányban a 2000 és 2012 közötti időszakban jelentős mértékben növekedett a lakóterület, annak ellenére, hogy a település népessége csökken (urban sprawl jelensége). Itt is elérte mára a lakóterület az erdő, illetve a cserjés, természet-közeli gyepterületek szélét. E két terjeszkedési irány mellett a déli és keleti bővülés nem valósult meg. Az arborétum észak–déli határának folytatását a lakóterület nem lépte át, a Cuha-patak, illetve a vasút vonalán csak a Köztársaság út vasúton túli része található, ennek bővülése nem számottevő. A lakónépesség növekedésével a belterületek sűrűsödtek. Így ma a belterületekre vetítve 784 fő/km^2 népsűrűséggel

© MTA KRTK RKI NYUTO

számolhatunk. Bár ez viszonylag magasnak tűnik, de nagyközségi-kisvárosi keretek között marad. Ha a város fejlődését nézzük, akkor a lakósűrűség a hatvanas–hetvenes évek fordulóján lehetett a legmagasabb, 900–1000 fő/km^2 körüli értékkel, mivel a háború utáni évtizedek gyors népességnövekedéséből származó többlet lakás-szükségletet sűrűbb beépítéssel, emeletes tömbházakkal elégítették ki. Később ismét a családi házas építkezés vált uralkodóvá, s mára az egyre kisebb családok és a számos idő, egytagú háztartások miatt a sűrűbb beépítés és a térbeli terjeszkedés ellenére a lakósűrűség kisebb, mint az iparosítás korában volt. Úgy tűnik, mára város kihasználta azokat a területeket, amelyek a vonzóbb, nyugati oldalon elhelyezkedtek. A természeti környezet sérülése nélkül ebben az irányban már nem lehet tovább terjeszkedni.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. ábra: Zirc város központi belterülete légi felvételen 1961-ben

Forrás: FÖMI, fentrol.hu

© MTA KRTK RKI NYUTO

4. ábra: Zirc város központi belterülete ortofotón 2000-ben

Forrás: FÖMI szolgáltatás alapján saját szerkesztés.

© MTA KRTK RKI NYUTO

5. ábra: Zirc város központi belterülete ortofotón 2012-ben

Forrás: FÖMI szolgáltatás alapján saját szerkesztés.

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

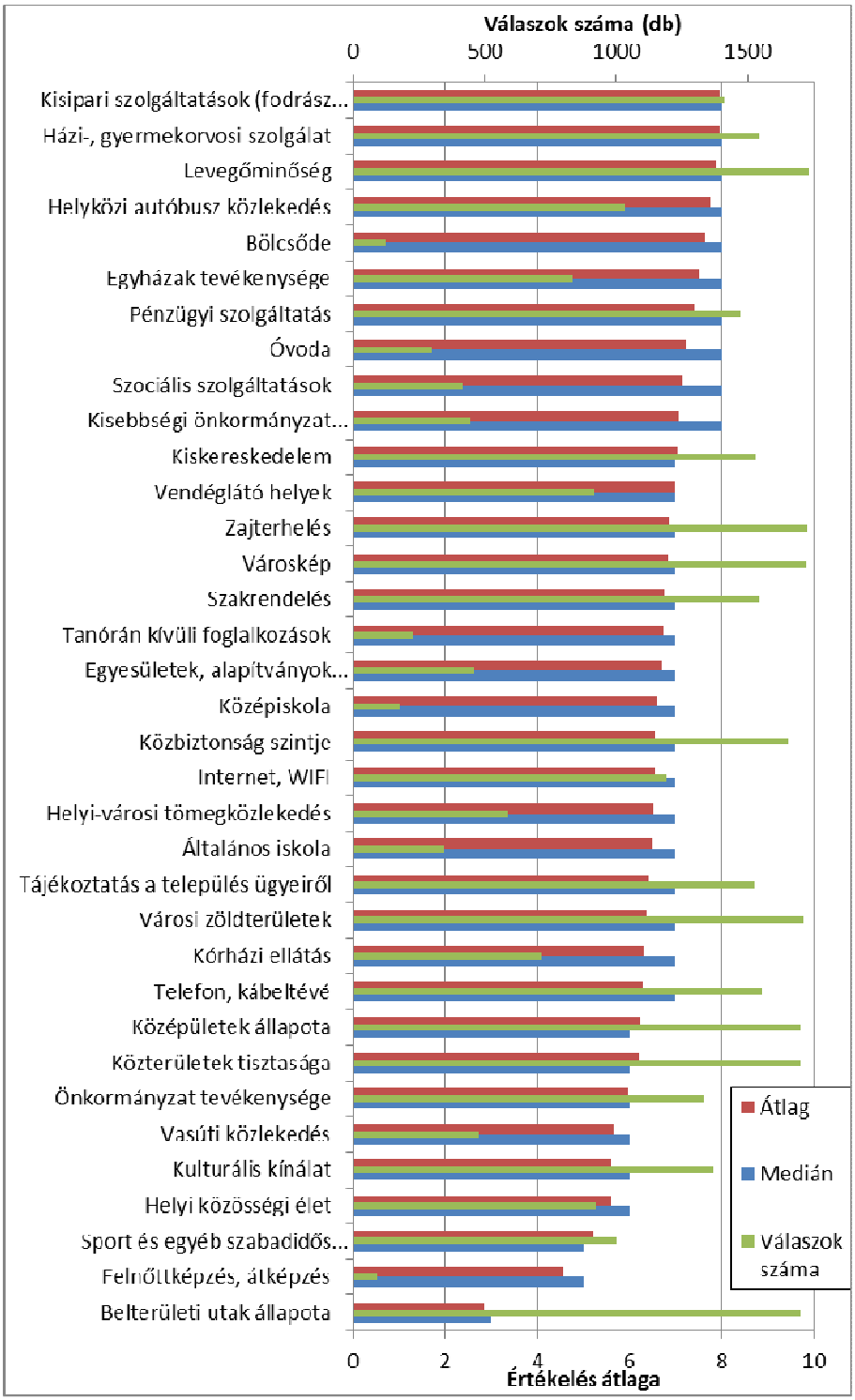
9. PROBLÉMA-TÉRKÉP ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATOK A LAKOSSÁGI VÉLEMÉNYEK ALAPJÁN

A lakosság fejlesztésekről, fejlesztési célokról alkotott véleményének vizsgálatakor elsőként a válaszadók elégedettségi eredményeit mutatjuk be. Kérdőívünkben számos vonatkozásban kértünk értékelést a válaszadóktól, 0 és 10 közötti skálán, ahol a 0 az egyáltalán nem elégedett, míg a 10 a nagyon elégedett választ jelentette. Ha egy adott vonatkozásban a válaszadó nem volt érintett (pl. bölcsődét nem értékeltettük, ha nem volt kiskorú gyermeke stb.), akkor a „nem releváns" választ is adhatott. Így tehát az egyes vonatkozásokat eltérő számú válaszadó értékelés alapján mutatjuk be. A válaszadók véleményét összegeztük, s megállapítható, hogy kiemelt elégedetlenség csak néhány esetben mutatkozott, mint pl. a belterületi utak, járdák állapota. A kérdések döntő többségére viszont 6 vagy annál magasabb értékelés született, tehát a válaszadók inkább elégedettek voltak az adott kérdéssel, mint elégedetlenek. Hozzá kell tennünk, hogy a 2001-es felmérésünkben az elégedettséget más módszerrel mértük, így közvetlenül nem tudjuk összevetni a két táblázatot, de a belterületi utak állapota akkor is a kiemelten legmagasabb elégedetlenségi indexet érte el.

Rangsoroltattuk a válaszadókkal, hogy véleményük szerint melyek a legsúlyosabb problémák Zircen. A legfontosabb ötöt kellett megnevezniük, így 1. a legsúlyosabb, és így tovább. A következő táblázatban bemutatjuk az összesített eredményeket. Az eredmények együttes kezelése érdekében az adott rangszámokat súlyoztuk, s így alakult ki egy végső sorrend a súlyozott pontszámok alapján.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. ábra: „Az alábbi területekre vonatkozóan jelölje meg, milyen mértékben elégedett a zirci helyzettel?” kérdésre adott válaszok összegzése

Forrás: Kérdőívek 2015.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. táblázat: A „Kérem, válassza ki azt az öt problémát, melyek Ön szerint a legégetőbbek a város életében! Sorszámozza be őket: 1. sorszám a legfontosabb!„ kérdésre adott válaszok összegzése

Probléma csoportok	*Említések száma az adott helyen*					*Súlyozott pontszám*
	1.	*2.*	*3.*	*4.*	*5.*	
	darab említés					
Munkanélküliség	582	283	152	92	36	4718
Gazdasági helyzet a településen	214	306	177	114	74	3127
Egészségügyi ellátás	224	219	151	106	86	2747
Szabadidős programok	60	76	87	107	134	1213
Településfejlesztési program hiánya	45	69	102	83	70	1043
Közbiztonság	35	68	106	74	74	987
Egyéb	128	39	24	18	22	926
Környezeti problémák	41	41	80	65	54	793
Közművek	30	64	73	47	42	761
Lakáshelyzet	28	51	56	69	43	693
Sport lehetőségek	29	47	53	69	54	684
Oktatás	46	32	47	48	50	645
Önkormányzat működése	26	43	59	58	46	641
Helyi-városi tömegközlekedés	31	49	37	29	26	546
Szociális ellátás	14	47	55	29	26	507
Társadalmi konfliktusok	38	20	24	29	21	421
Visszaélések, korrupció	10	18	16	19	19	227
Helyközi tömegközlekedés	7	13	16	16	14	181
A település megközelíthetősége	7	9	8	10	34	149

Forrás: Kérdőívek 2015.

Probléma térképünket a lakosság egyes csoportjaira vetítve is bemutatjuk.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2. táblázat: A „Kérem, válassza ki azt az öt problémát, melyek Ön szerint a legégetőbbek a város életében! Sorszámozza be őket: 1. sorszám a legfontosabb!" kérdésre adott válaszok megoszlása a lakosság egyes csoportjai között

Probléma	Munkanélküliség	Gazdasági helyzet a településen	Egészségügyi ellátás	Szabadidős programok	Településfejlesztési program hiánya	Közbiztonság	Egyéb	Környezeti problémák	Közművek	Lakáshelyzet	Sport lehetőségek	Oktatás	Önkormányzat működése	Helyi-városi tömegközlekedés	Szociális ellátás	Társadalmi konfliktusok	Visszaélések, korrupció	Helyközi tömegközlekedés	A település megközelíthető-sége
	Az adott probléma rangsorszáma a súlyozott pontszám alapján																		
Összes válasz	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Nemek szerint																			
Férfi	1	2	3	5	4	7	6	9	10	13	8	12	11	16	15	14	17	18	19
Nő	1	2	3	4	6	5	7	8	10	9	13	11	12	14	15	16	17	18	19
Legmagasabb iskolai végzettség																			
Egyetem	1	2	3	6	4	12	8	11	9	15	14	5	10	16	13	7	19	18	17
Főiskola	1	2	3	4	5	8	6	9	12	15	7	10	13	14	16	11	18	19	17
Gimnáziumi érettségi	1	2	3	4	5	8	7	6	12	10	13	11	14	9	15	16	17	18	19
Technikum vagy felsőfokú szakképzés	1	2	3	5	4	9	14	13	7	10	11	15	6	8	16	12	17	18	19
Szakközépiskolai érettségi, szakképzés érettségivel	1	2	3	4	6	5	7	12	14	11	10	8	9	13	16	15	18	17	19
Szakmunkásképző, érettségi nélküli szakképzés	1	2	3	4	7	6	5	9	8	10	11	13	14	15	12	16	17	18	19
Legfeljebb 8 általános	1	3	2	12	8	4	9	6	5	7	15	14	10	13	11	19	18	17	16
A háztartás havi jövedelme szerint																			
x – 90 ezer Ft	1	2	3	5	10	4	11	7	6	9	14	15	8	13	12	18	17	19	16
91 - 120 ezer Ft	1	3	2	5	9	8	4	7	12	11	13	10	15	14	6	16	17	19	18
121 - 150 ezer Ft	1	2	3	7	9	4	5	13	8	6	15	10	12	14	11	16	17	18	19
151 - 200 ezer Ft	1	3	2	4	8	5	11	7	9	6	16	10	12	15	13	14	18	17	19
201 - 250 ezer Ft	1	2	3	4	5	6	7	10	9	13	8	11	15	16	14	12	17	18	19
251 - 300 ezer Ft	1	2	3	4	5	8	6	7	10	14	9	11	13	12	16	15	17	18	19
301 – x ezer Ft	1	2	3	4	6	7	5	10	15	14	9	8	11	13	16	12	17	19	18
Korcsoport szerint																			
x - 30	1	3	2	4	6	8	12	9	17	5	10	7	11	15	13	16	18	14	19
31-40	1	2	3	4	5	8	7	14	11	10	6	9	12	13	15	16	17	19	18
41-50	1	2	3	4	5	8	6	13	12	10	7	9	11	16	15	14	19	18	17
51-60	1	2	3	5	4	8	6	10	7	9	12	13	11	16	15	14	17	18	19
61-70	1	3	2	6	7	4	8	5	11	16	14	12	10	9	13	15	17	18	19
71-80	1	3	2	12	8	5	10	4	7	14	16	13	9	6	11	15	17	19	18
81-x	1	3	2	14	11	5	7	4	6	12	18	16	10	9	8	15	17	13	19

Forrás: Kérdőívek 2015.

A válaszadók megnevezhették, hogy milyen intézményt, létesítményt hiányolnak a városból. A válaszadók 65%-a élt ezzel a lehetőséggel. A legmarkánsabb, legtöbb formában a kulturális, szórakozási, szabadidős tevékenység helyszínére utaltak a megkérdezettek:

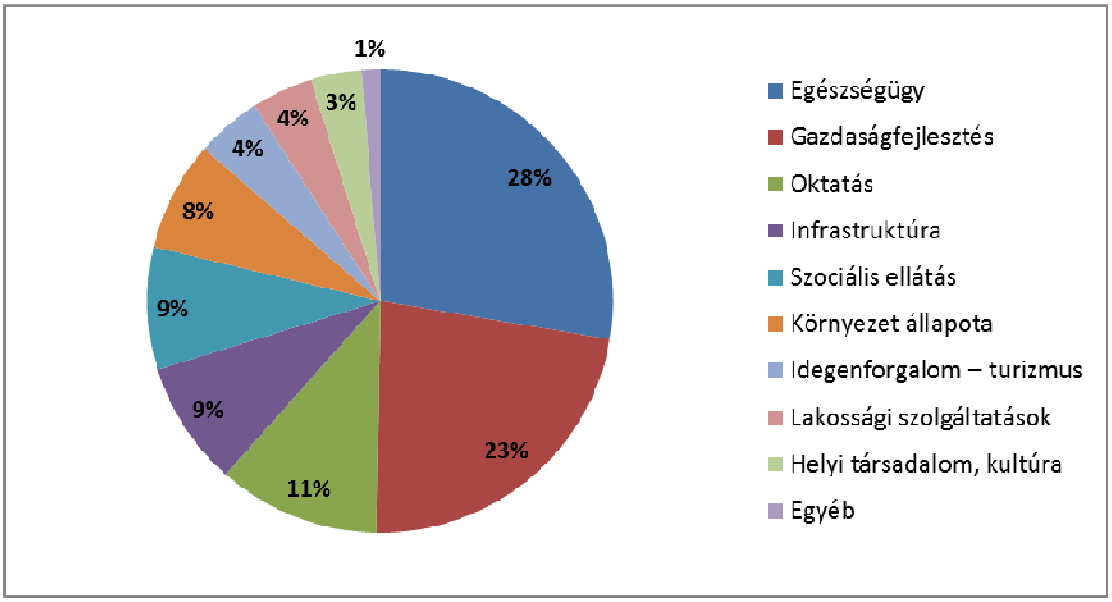
© MTA KRTK RKI NYUTO

közösségi tér, színház, mozi stb., illetve ezek befogadására alkalmas épület, helyiség igénye merült fel leginkább. Ehhez kapcsolható a sportlétesítmények, illetve uszoda iránti igény. A másik jól körvonalazható problémakör az aktív kórház hiánya a városban, ami így magyarázhatja, hogy a válaszadók a többi kérdésben miért emelték ki problémaként az egészségügyet. Felmerül még további kiskereskedelmi egységek (konkrét hálózatok megnevezésével) létesítésének igénye.

A problématérkép elkészítéséhez hozzájárul, hogy a válaszadóknak a saját lakókörnyezetük problémáit is meg kellett jelölniük. Számos válasz érkezett, nagyon sokféle megfogalmazásban. A fő problémák elsősorban az utak, s főleg a járdák állapota (illetve esetenként ezek hiánya). Másrészt a 82. számú út mentén élők esetében a zaj- és forgalomterhelés, környezetszennyezés. Markáns problémakör az árkok, csapadékelvezetők hiánya, illetve állapota, elégtelen kapacitása. Felmerül még a hulladékkezelés (szelektív gyűjtés hiánya, zöldhulladék elhelyezése), a helyi tömegközlekedés problémája (buszmegállók elhelyezése, komfortja), s több esetben a hajléktalanok, kéregetők jelenlétét kifogásolják a válaszadók. A lakókörnyezet esetében is számos olyan kérdést említettek még egyszer, amit az egész városra kérdeztünk korábban, tehát javasolták a kulturális, sport stb. lehetőségek bővítését.

Megkértük a válaszadókat, hogy osszanak szét 100 képzeletbeli forintot fejlesztési célok között. A kérdés lényege, hogy a korlátos lehetőségek miatt a válaszadó kénytelen súlyozni az elvárásai között. Ebből következtethetünk arra, hogy mely fő célokat preferálja a lakosság. A válaszadók összesen 157.960 KF-et osztottak így szét az alábbi bontásban:

2. ábra: A „Hogyan osztana el 100 KF (Képzeletbeli Forint) fejlesztési forrást az alábbi városfejlesztési területekre?” kérdésre adott válaszok összesítése

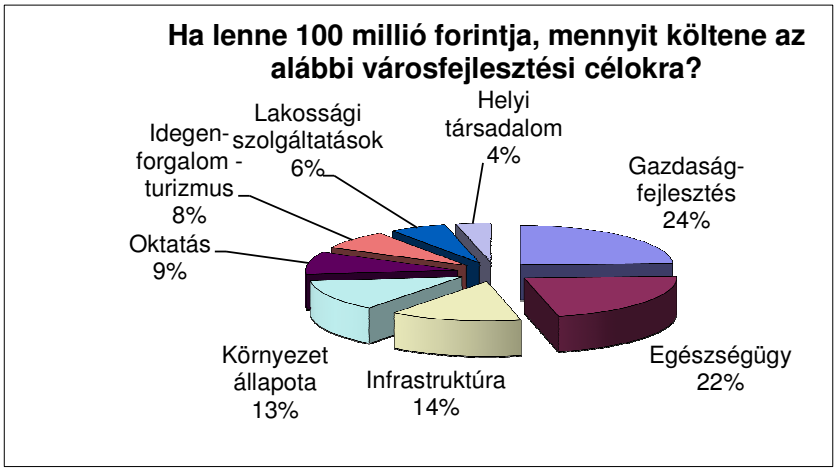

Forrás: Kérdőívek, 2015.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Úgy tűnik a lakosság preferencia rendszere a 2001-ben készített felméréshez képest csak mérsékelten változott. Figyelembe véve azt a tényt, hogy jelen felmérésben több cél közül választhattak a válaszadók, látható, hogy a célok élén változatlanul a gazdaság és az egészségügy áll, amire a válaszadók a források felét fordítanák. Előrébb került az oktatás, amely a korábbinál nagyobb értékekkel szerepel, míg a többi célra a korábbinál kevesebb forrást szavaztak meg a válaszadó polgárok. Jelentősnek mondható az idegenforgalomra és az infrastruktúrára fordítandó összegek arányának csökkenése a 2001. évi felmérés eredményeihez képest-

3. ábra: A 2001. évi lakossági felmérésben szereplő lakosság preferencia rendszer

Forrás: Zirc város stratégiai programja 2001, MTA RKK NYUTI.

2015. évi felmérésünk eredményei közül külön megnézzük az „egyéb" kategória tartalmát. Itt megkértük a válaszadót, ha a felsoroltakon kívül más elképzelése is van, írja be. Ezeket a válaszokat feldolgoztuk, s némileg összevontuk. Az egyéb válaszok jó része az általunk kérdezett kategóriákba esett, inkább azok finomítása volt. Az összevont válaszokat a *3. táblázat* mutatja.

3. táblázat: Fejlesztési cél megnevezése „egyéb" válasz esetén

Fejlesztési cél megnevezése „egyéb" válasz esetén	*Előfordulások száma*
Állatvédelem	1
Elkerülő út megépítése	1
Helyi városi tömegközlekedés javítása	4
Iskola felújítás	2
Kerékpárút	2
Közbiztonság	4
Közművek	1
Lakástámogatás	2
Munkahelyteremtés	8
Sportlehetőségek, programok	10
Szállások	1
Utak járdák javítása játszóterek építése	12
Vallási tevékenység	2

Forrás: Kérdőívek 2015.

© MTA KRTK RKI NYUTO

4. táblázat: A „Hogyan osztana el 100 KF (Képzeletbeli Forint) fejlesztési forrást az alábbi városfejlesztési területekre?" kérdésre adott válaszok megoszlása egyes lakossági csoportok között

	Gazdaságfejlesztés	*Infrastruktúra*	*Oktatás*	*Egészségügy,*	*Szociális ellátás*	*Idegenforgalom – turizmus*	*Környezet állapota*	*Lakossági szolgáltatások*	*Helyi társadalom, kultúra*	*Egyéb*
Valamennyi válasz alapján	22,6	8,7	11,3	27,6	8,5	4,5	7,6	4,3	3,5	1,3
Nemek szerint										
Férfi	26,9	9,7	9,7	25,2	6,8	4,8	8,2	4,3	3,2	1,1
Nő	20,6	8,2	12,0	28,9	9,4	4,4	7,4	4,2	3,7	1,3
Korcsoportok szerint										
x - 30	21,3	6,7	10,1	27,1	9,9	5,0	6,6	6,3	6,5	0,6
31-40	23,7	10,2	14,5	20,4	6,5	5,3	7,9	5,2	4,0	2,4
41-50	25,2	9,6	11,1	22,1	7,9	5,9	6,7	5,9	4,5	1,1
51-60	25,9	9,7	10,4	25,1	10,1	3,7	7,1	4,5	2,9	0,6
61-70	19,1	7,0	12,7	31,4	8,3	4,3	9,0	3,2	3,3	1,8
71-80	18,9	8,8	9,1	36,6	9,0	4,4	8,0	2,4	2,6	0,2
81-x	21,9	4,9	5,6	42,7	8,9	2,5	6,7	1,8	2,4	2,6
Mióta él Zircen?										
Itt született	23,9	9,6	11,1	26,2	7,8	4,1	7,8	4,8	3,4	1,3
Több, mint 20 éve	21,3	7,9	10,9	30,7	9,6	4,6	7,7	3,1	3,4	1,0
10 – 20 éve	22,4	9,3	13,2	24,8	7,5	5,8	5,9	5,7	3,6	1,8
Legfeljebb 10 éve	22,5	7,6	12,5	22,5	7,7	4,3	9,1	6,6	4,7	2,6

© MTA KRTK RKI NYUTO

4. táblázat folytatása

	Gazdaságfejlesztés	*Infrastruktúra*	*Oktatás*	*Egészségügy,*	*Szociális ellátás*	*Idegenforgalom – turizmus*	*Környezet állapota*	*Lakossági szolgáltatások*	*Helyi társadalom, kultúra*	*Egyéb*
Legmagasabb iskolai végzettség										
Egyetem	26,8	11,2	14,8	16,3	8,8	6,6	6,3	4,4	4,5	0,4
Főiskola	24,6	9,9	14,3	20,2	7,4	5,2	7,3	4,7	4,9	1,5
Gimnáziumi érettségi	24,6	9,1	9,9	26,2	6,2	6,1	8,2	4,3	3,6	1,8
Technikum vagy felsőfokú szakképzés	24,2	10,3	10,0	23,8	7,8	6,3	6,4	5,3	4,8	1,1
Szakközépiskolai érettségi, szakképzés érettségivel	22,7	10,1	12,9	22,8	8,2	4,0	6,8	6,4	3,7	2,6
Szakmunkásképző, érettségi nélküli szakképzés	22,0	7,4	10,3	30,7	8,7	4,1	8,9	3,9	2,9	1,0
Legfeljebb 8 általános	17,4	6,5	9,0	41,1	11,8	2,2	7,5	2,1	2,0	0,5
A háztartás havi jövedelme										
x – 90 ezer Ft	15,9	6,8	7,9	42,3	14,2	2,6	5,1	2,9	2,1	0,2
91 - 120 ezer Ft	21,3	6,3	11,5	32,8	9,3	4,2	6,8	4,4	2,9	0,6
121 - 150 ezer Ft	21,5	9,4	12,8	29,6	8,8	5,1	6,8	2,6	3,0	0,4
151 - 200 ezer Ft	19,9	8,6	10,3	31,9	9,5	3,8	7,1	4,6	3,2	1,0
201 - 250 ezer Ft	23,7	9,5	10,1	26,4	8,2	3,6	8,4	4,4	4,0	1,7
251 - 300 ezer Ft	26,0	9,3	12,3	23,2	6,9	4,3	8,1	5,1	3,0	1,8
301 – x ezer Ft	25,3	10,0	11,8	18,6	8,9	6,8	6,9	4,8	5,0	1,9

Forrás: Kérdőívek 2015.

© MTA KRTK RKI NYUTO

A válaszokat megbontottuk a válaszadók egyes szociológiai csoportjai szerint (nem, életkor, végzettség, jövedelem. Alapvető különbség egyik csoportbontásnál sem állt elő, legfeljebb a hangsúlyok tolódtak el.

A vezető két cél valamennyi csoport esetében az egészségügy és a gazdaságfejlesztés. Ezek sorrendjét a válaszadók élethelyzete dönti el, jellemző, hogy a nők, idősebbek, valamint az alacsonyabb jövedelmű háztartások esetében az egészségügy, míg a férfiak, fiatalabbak, magasabb végzettségűek és a magasabb jövedelműek esetében a gazdaság szerepel az első helyen.

A harmadik és negyedik helyen az oktatás és az infrastruktúra található, jellemzően az oktatás a harmadik helyezett. Néhol, szegényebbeknél, idősebbeknél és az alacsonyabb végzettségűek körében a szociális ellátás fejlesztése lép előre, az infrastruktúrafejlesztést háttérbe szorítva.

© MTA KRTK RKI NYUTO

© MTA KRTK RKI NYUTO

FÜGGELÉK

© MTA KRTK RKI NYUTO

MTA KRTK RKI
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI
TUDOMÁNYOS OSZTÁLY

Témavezető:

Hardi Tamás PhD
tudományos főmunkatárs

Készült:
Zirc Városi Önkormányzat
megbízásából

Zirc város stratégiai programja
II. kötet: Program

Győr, 2016. június

© MTA KRTK RKI NYUTO

Szerzők:

Dr. Csizmadia Zoltán
Dr. Hardi Tamás
Dr. Lados Mihály
Dr. Nárai Márta
Szörényiné Prof. Dr. Kukorelli Irén
Honvári Patrícia
Jóna László
Monostori Ádám
Nagyné Fáró Katalin
Uszkai Andrea
Tóth Marcell

Technikai szerkesztő:
Kasztnerné Kőműves Mária

Minden jog fenntartva.
A kötet egészének vagy részeinek másolása és
sokszorosítása csak a megbízó
és a készítők engedélyével lehetséges.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Bevezető

Az MTA KRTK RKI NYUTO Zirc város stratégiai programját 2002-ben készítette el, amelyet jelen dokumentumban vizsgál felül. Az eltelt 15 év nyilván a korábbi dokumentum számos javaslatát felülírta, vannak olyan elemek, amelyek azóta megvalósultak, s vannak, amelyek okafogyottá váltak. Nyilván, a társadalmi–gazdasági környezet is átalalkult, így a város fejlesztésében a régi irányok mellett át kell gondolni új lépések megtételét is.

A stratégiai program elkészítésének első lépése a város jelenlegi gazdasági-társadalmi állapotának felmérése volt. Ezt az MTA KRTK RKI NYUTO 2015 folyamán elvégezte. A feltáró tanulmány 2015 decemberében készült el.

A stratégiaalkotás keretében először a város *SWOT analízisét* készítettük el. Ez az elemzés röviden mutatja be azokat az előnyöket, hátrányokat, amelyek a város jelenlegi állapotából következnek, valamint felvázolja azokat a külső lehetőségeket és veszélyeket, amelyekkel a saját tevékenységünktől függetlenül számolnunk kell a program végrehajtása során.

A SWOT elemzés elkészítése után a következő lépés a város *jövőképének* a meghatározása. A jövőkép az a röviden megfogalmazott állapot, amilyennek a várost 10–15 év múlva láthatjuk, ha a szükséges fejlesztések megvalósulnak. Alább az Intézet munkatársainak erre irányuló javaslatát mutatjuk be.

A következő lépésben a *stratégiai program* bemutatása következik. A program elemei négy hierarchikus szintre bomlanak. A legfontosabb általános irányokat a *prioritások* jelentik, amelyek *programokra*, majd *alprogramokra* bomlanak. A negyedik szint az ún. *intézkedések* szintje, amelyek azokat a teendőket tartalmazzák, amelyek a város szereplői által megvalósíthatók. *Horizontális prioritásként* olyan elképzeléseket nevesítettünk, melyek nem önálló fejlesztési célok, hanem a vázolt prioritásokhoz vezető út szemléleti kereteit adhatják, tehát a startégia megvalósításának minden eleménél figyelembe veendők.

Győr, 2016. április 30.

© MTA KRTK RKI NYUTO

SWOT-analízis

	Erősségek	Gyengeségek
Humán tényezők	• Történelmi tradíciók • Erős lokálpatriotizmus • Nemzetiségi kultúra jelenléte és ápolása • Kulturális, oktatási központi jelleg • A vándorlási veszteség nem jelentős • Alacsony a munkanélküliség • A civil szervezetek jelenléte tradicionális • A civil szervezetek száma magas • A település öregedési tendenciája még megfordítható • Alacsony a szociálisan hátrányos helyzetű réteg aránya • Az elvándorlási szándék nem jelentős	• Népességszám csökkenése • Negatív természetes szaporodás • Az elvándorlás erősödik
Közművelődés	• A városban működő közművelődési intézmények kiemelkedő tudományos, ismeretterjesztő potenciállal és gyűjteményekkel rendelkeznek néprajzi, természettudományi, teológiai szempontból. • A civilek részvétele kimagasló, szervezeteik aktívak. • Zirci Ciszterci Apátság és Látogatóközpontja megújult, gyönyörű környezetben fogadja a látogatókat.	• Több intézmény infrastrukturális fejlesztésre, épületkorszerűsítésre szorul. • A lakosság tájékoztatásának eszközei közül hiányzik a helyi írott sajtó
Oktatás	• A városban az alap- és középfokú nappali rendszerű oktatáson kívül szakképző felnőttoktatás és gimnáziumi esti tagozat is működik. • A művészeti szakképzés országos beiskolázású. • Az általános iskola F épületének komplex energetikai fejlesztése megtörtént.	• Az iskolák tornaterem-kapacitása kevésnek bizonyul, ami a mindennapos kötelező testnevelés órák megoldását nehezíti. • Több intézmény infrastrukturális fejlesztésre, épületkorszerűsítésre szorul.
Kiskereskedelem	• A térségi szerepkörnek megfelelő kiskereskedelmi ellátás nagyrészt kiépült. • Az egységek megközelíthetősége, a parkolási lehetőségek megfelelőek. • A szaküzletek, vendéglátó-ipari egységek a településközpontban,	• Hétköznapi igényeket kielégítő piac hiánya. • A termelői piacok a városon kívül helyezkednek el, elsősorban a turizmust szolgálják. • A lakóövezetekben az alapellátás szintje gyenge.

© MTA KRTK RKI NYUTO

	egymás forgalmát erősítve helyezkednek el. • Léteznek kezdeményezések termelői piac működtetésére.	
Gazdaság	• Innovatív, kreatív, exportképes gazdasági alap (Bakony Elektronika, BEDECO, Technológia Mérnöki Iroda, Zirci Apátsági sör) • Több esetben nincs is hazai versenytárs • A megkeresett vállalkozások közül többen is rendelkeznek komoly fejlesztési/beruházási tervekkel • Létszámbővítési potenciál több vállalkozás esetén • A vállalatok nem gondolkodnak elköltözésben, helyben képzelik el a jövőjüket. A menedzsmentnek többnyire erős zirci kötődése van. • A távoli városokban dolgozó, képzett munkaerő potenciálisan szabad munkaerőnek tekinthető • A helyi vállalkozók erősen kötődnek Zirchez • Vannak Zirchez kötődő, országosan ismert termékek	• Ipari Park – tulajdonviszony, menedzsment szervezet hiánya • A helyi vállalati együttműködések alacsony szintje • Ipari vállalkozások számának csökkenése (2001: 67, 2013: 42) • A képzett munkaerő pályaelhagyása • Szakemberhiány helyben (pl. fémmegmunkálás) – ingáznak a győri, veszprémi és móri nagyvállalatokhoz • Alacsony mértékű külföldi tőkebefektetés • Erősödő elingázás • Gyenge számítástechnikai bázis • Kicsi a telephelykínálat • A helyi foglalkoztatás aránya alacsony • A helyi vállalkozások tőkeereje alacsony • Gyengült a térségi gazdasági kapcsolatrendszer
Turizmus	• A szezonalitás kevésbé érvényesül, egész éves kínálat • Összetett vonzerő, sok új kínálati elem • Múzeumi és kulturális kínálat fejlett és ismert • Kialakult hírnév és „brand” • Természeti környezet értékei • Kialakult programkínálat • Bakancsos turizmus infrastruktúrájának megléte • A térségi kínálat erősíti a városi potenciált. • Közösségi közlekedési lehetőségekkel jól megközelíthető • Színvonalas szálláshely és vendéglátó-ipari kínálat a város és térség területén.	• A térségi összefogás gyenge. • A múzeumi és kulturális kínálat szinergiája nem érvényesül minden tekintetben. • A külföldi turisták körében kevésbé ismert • Turisztikai marketing szervezet hiánya • Nincs komplex turisztikai programkínálat, ami legalább 3–4 napig Zircen és környékén tartaná a turistákat
Közlekedés	• 82. sz. főút keresztül halad a városon • A 11. számú Győr–Veszprém vasútvonal keresztül halad a városon. • Jó térségi közeledési hálózat • A helyi közösségi közlekedés jól szervezett	• A belterületi utak rossz minőségűek • A vasúti forgalom alacsony szintje • Nagy az átmenő forgalom a 82-es úton • Az új buszpályaudvar kihasználatlan

© MTA KRTK RKI NYUTO

	• A helyközi autóbusz közlekedés jól szervezett • Intermodális csomópont található a városban	• Csúcsidőben a Rákóczi téri megálló túlterhelt • Hiányzik a vasút balatoni összeköttetése
Közműhálózat	• Saját vízbázissal rendelkezik a város • A város saját szennyvíztisztító teleppel rendelkezik • A település gázhálózata korszerűnek nevezhető, így szükség esetén bármikor növelhető a kapacitása • A város villamos energia ellátásának kapacitása szükség esetén növelhető • A város rendelkezik energetikai koncepcióval • Az önkormányzati tulajdonú épületek jelentős része napelemmel ellátott • Az önkormányzat további tervekkel rendelkezik a megújuló energiák hasznosítására	• A város felszíni csapadékvíz elvezetése fejlesztésre szorul • Zirc Akli városrészében jelenleg nincs kiépített szennyvízcsatorna hálózat • Szükség lenne az infiltrációs problémák megoldására • A távfűtő rendszer üzemeltetése drága • A város nem hasznosítja helyben a zöldhulladékot • Nem megoldott a távfűtőerőmű megújuló energiával való kiváltása
Környezet	• Kiemelkedően értékes tájképi elemek • Általánosan tiszta környezet • A levegő állapota jó minőségű • Alacsony közműolló • Kiemelkedő természetvédelmi érték a település központjában (Arborétum) • Viszonylag magas a zöldterületek aránya a belterületen • Laza szerkezetű beépítettség a lakóterületen • Szemételhelyezés megoldása	• Nagy átmenő forgalom • Illegális szemétlerakók • A Cuha-patak időnként kiszárad • Veszélyeztetett vízbázison fekszik • A lakóterület a tájképi és természeti szempontból értékes területek irányába terjeszkedik • Az adottságokhoz és a város hírnevéhez képest kevés a helyi vagy országos védettségű természeti érték a településen
Civil szféra	• Nagyszámú, széles spektrumú civil szervezeti kör - kimagasló mértékű önszerveződési aktivitás • Elkötelezett szakembergárda a humán ellátásokat (szociális, kulturális, egészségügyi) nyújtó intézményekben • A szociális alapellátások széles spektruma biztosított a településen	• Civil Kerekasztal működésének „leépülése” • Kihasználatlan civil szervezeti aktivitás több területen • Bentlakásos elhelyezési lehetőségek hiánya (pl. fogyatékossággal élők számára) • Megoldatlan a szenvedélybetegek ellátása
Zirc mint térségi központ	• A zirci székhelyű LEADER-csoport, a Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület jó példája az együttműködésnek, tagtelepüléseinek száma folyamatosan emelkedik. Sikeres közösségfejlesztés, a célok	• Kihasználatlan társulási formák, platformok (pl. BÖSZ), ahol a szervezeti feltételek adottak, ugyanakkor szerepkörük gyenge. • Munkahely szempontjából a környező települések esetében Veszprém a fő orientáció,

© MTA KRTK RKI NYUTO

	elérésében tett közös erőfeszítések jellemzik. • A város kereskedelmi funkciója erős, a környező települések lakossága használja Zirc kereskedelmi egységeit. • A különböző egészségügyi szolgáltatások és a gyógyszerellátás tekintetében Zirc szintén központnak tekinthető a térségben. • Korszerű és komplex kistérségi járóbeteg szakellátás	aminek fő oka, hogy helyben, ill. Zircen nem találnak képzettségüknek megfelelő állást a lakosok. • Kevéssé kihasznált terület Zirc kulturális szolgáltatási funkciója. A zirci nagyrendezvényeken kívül a vidéki lakosság alapvetően nem veszi igénybe a városi programokat. • A lakossági igények szerint szükséges, de szakemberhiány miatt hiányzó területek a járóbeteg szakellátásból (pl. bőrgyógyászat, gasztroenterológia)
	Lehetőségek	Veszélyek
Humán tényezők	• A demográfiai viszonyok stagnálása, esetleg javulása • A képzettség általános szintjének növekedése	• Az agglomerációk és a külföld elszívó ereje növekszik • Az általános demográfiai viszonyok romlanak
Közművelődés	• A közművelődési intézmények fenntartói és szakmai felügyeleti rendszere átalakult.	• Középtávon bizonytalan egyes gyűjtemények elhelyezése, ezek nem kis mértékben külső forrásoktól és a változó szabályozástól is függnek.
Oktatás	• A jövőbeli fejlesztési elképzelések között megfogalmazódott az iskolacentrummá alakulás. • A járás demográfiai viszonyai miatt az alapfokú oktatásban egyre nagyobb teher hárul a zirci intézményekre.	• A helyi önkormányzat befolyása az oktatásra csökkent
Kiskereskedelem	• Helyi kereskedelem térségi szintű ellátásához IT eszközök alkalmazása. • Zirc térségi foglalkoztató szerepének erősödése bővíti a piacot.	• Az egyre nagyobb arányú ingázás miatt a bevásárlások jelentős része más településeken valósul meg. • Gyorsan növekszik az internetes vásárlások aránya.
Gazdaság	• Észak–déli összeköttetés jó • Három nagy agglomeráció közelsége (Győr, Veszprém, Székesfehérvár) – beszállítói kapcsolatok a nagyvállalatok irányában • A térségben is jelentős a gazdasági potenciál (Dudar) • A szomszédos települések gazdasága erősödhet	• A nagy központok elszívják a képzett munkaerőt. • A központok logisztikai lehetőségei erős versenyt jelentenek. • Nyugat–keleti irányú kapcsolatok gyengesége • A szakképzésre kevés a ráhatása helyi szereplőknek.

© MTA KRTK RKI NYUTO

Turizmus	• Erősödő belföldi turizmus • Balaton közelsége • Szorosabb térségi együttműködés a térségi turisztikai kínálat kidolgozásában és marketing tevékenységében	• A turizmus érzékeny ágazat • A turisztikai szereplők ellenérdekeltsége a térségi összefogással szemben.
Közlekedés	• A 82-es főút elkerülő útjának megépítése • Az önkormányzati utak és a 82-es út csomópontjainak közlekedésbiztonsági felülvizsgálata • Az intermodális csomópont fejlesztése • Vasúti közlekedés interregionális fejlesztése • Pályázati lehetőségek a közlekedési hálózat bővítésére • Az ingázók száma növekszik	• A nemzeti közútfejlesztés nem támogatja a 82-es főút elkerülő útjának megépítését, mivel az nem szerepel a hatályos országos fejlesztési tervekben (pl. OTrT, 1222/2011. (VI.29) Korm. határozata, stb.) • Nem kerül kiírásra az úthálózat fejlesztésére pályázat; • Nemzeti szinten nem prioritás a mellékvonali vasúthálózat fejlesztése. • Nem kerül kiírásra olyan pályázat, ami az intermodális csomópont komplett fejlesztését támogatná. • Nem sikerül forrást találni az új buszpályaudvar továbbfejlesztésére.
Közműhálózat	• A közműhálózat kapacitása szükség esetén bővíthető • A megújuló energiák hasznosításának részaránya növelhető a településen	• Nem sikerül forrást találni a felszíni csapadékvíz elvezetésének megoldására. • Nem sikerül forrást találni az infiltrációs problémák megszüntetésére. • Nem sikerül forrást találni a távfűtőerőmű megújuló energiával való kiváltására.
Környezet	• A környezettudatosság általános erősödése a társadalomban • Környezetbarát technológiák elérhetőségének javulása • Jogszabályi lehetőség a naturpark státusz intézményesítésére	• Az éghajlatváltozás nyomán a jelenlegi tájelemek (erdők) változása; módosuló éghajlati és időjárás elemek (pl. nivális napok száma, extrém időjárási helyzetek) • Növekvő gépjármű-forgalom • Erősödő, nem-környezetbarát turizmus
Civil szféra	• A civil szervezetek egy része bevonható lenne a köz(összégi) szolgáltatások biztosításába • A lakosság egy része nyitott a közösségi tevékenységekre, társadalmi aktivitásra. (önkéntesség, civil szervezeti aktivitás) • A Zirci Járás Szociális Szolgáltató Központ szociális foglalkoztatása keretében egyedi, minőségi és	• Kedvezőtlen jogszabályi és finanszírozási változások a szociális ellátások területén, ami szolgáltatás leépüléshez vezet(het) • Fiatalok elköltözése a településről

© MTA KRTK RKI NYUTO

	értékesíthető termékek előállítása, ennek kihasználása az idegenforgalomban, a helyi intézményekben	
Zirc mint térségi központ	• Akár az egészségügyhöz (rehabilitáció), akár a kulturális, sőt sport funkciók bővítéséhez is hozzájárulhatna valamilyen vízi létesítmény (strand, fedett uszoda) kialakítása, illetve a meglévő tanuszoda fejlesztése. Egy ilyen létesítmény a turisztikai vonzerőt is növelni tudná. • A kórház mozgásszervi rehabilitációs ellátásának és a turizmusnak az összekapcsolása	• A legtöbb önkormányzati társulás, együttműködési megállapodás többnyire csak a pillanatnyi szabályozások és törvénymódosítások következtében, a források megszerzése érdekében jön létre, de tetszhalott állapotba kerülnek, mihelyt az országos szabályozások megváltoznak, vagy forrásszerzési lehetőségeik megszűnnek (pl. a BÖSZTT létezésének lehetőségét nem használják ki a potenciáljának megfelelően). A társulásokban felhalmozott társadalmi tőke a fejlesztés fontos potenciálját jelenthetné, ugyanakkor aktivitás nélkül elveszhet.

© MTA KRTK RKI NYUTO

JÖVŐKÉP
(Zirc 15 év múlva)

- Zirc a Magas-Bakony térségének turisztikai fővárosa, valamint magas minőségű szolgáltató és innovatív képzési-foglalkoztatási központja.
- Zirc a jól-lét kisvárosa: magas minőségű lakóhellyel és magas színvonalú közszolgáltatásokkal látja el lakosait.
- A város a környezeti, természeti értékeit fenntartható módon kezeli, az azokból származó előnyöket az életminőség és a gazdaság magas színvonalával összhangba hozza.
- A város a környező nagyvárosi agglomerációkhoz kapcsolódó erős térségi csomópont (közlekedési, beszállítói kapcsolatok révén).

© MTA KRTK RKI NYUTO

PROGRAM VÁZLAT

Tervezett, programokra, alprogramokra, intézkedésekre bontott prioritások:

1. prioritás: GAZDASÁGFEJLESZTÉS

A város gazdasága jelentős múltra tekinthet vissza. Foglalkoztató szerepköre meghaladja a település városhierarchiában elfoglalt helyét. Ipari és bányász jellege a 20. század második felében erősödött meg, de a rendszerváltás után az ország gazdaságának strukturális átalakulása Zirc iparát is elérte. Ez az ipari státusz nem egyszerűen Zircet illette, hanem a közeli településekkel (elsősorban Dudarral) együtt valósult meg. Megszűntek vagy átalakultak a hagyományos nagyfoglalkoztatók, s helyükön kisméretű, de speciális terméket gyártó egységek jöttek létre, amelyek közül több azóta már megszűnt vagy ismét átalakult.
A város vállalataira jellemző, hogy többen komoly fejlesztési/beruházási tervekkel rendelkeznek, amely egyben egy létszámbővítési potenciált is jelent. Szükséges támogatni, ösztönözni, hogy ezek a beruházások valóban meg is történjenek, ezzel növelni lehetne a helyben foglalkoztatott emberek számát. A város foglalkoztatottjainak mintegy egyharmada, közel ezer munkavállaló ingázik el Zircről, akik nagy hányada dolgozik a környező városok ipari parkjaiban. A zirci vállalkozások fejlesztéseinek pedig sokszor a szakemberhiány a legnagyobb hátráltatója. Ezért szükséges megteremteni a kapcsolatot a Zircről elingázó szakemberek és a helyi vállalatok között, hogy könnyebben egymásra találjanak a munkaerőpiacon. Stratégiánk mellékeleteként közöljük a lakossági felmérés eredményei alapján az elingázók szakma, végzettség szerinti összetételét, ami egy ilyen irányú kommunikáció fontos eleme lehet. Az ingázó életmód káros a város számára abból a szempontból is, hogy lecsökken a lakosok helyben eltöltött ideje, a város munkaerőpiaca kiszolgáltatott a távoli központok gazdasági lehetőségeinek, s hosszabb távon erősíti az elvándorlást a munkahelyet biztosító települések irányába.
A fejlesztések másik gátló tényezője az ipari területek hiánya. Az Ipari Park területének csak kis hányada van önkormányzati tulajdonban. A város telephelykínálatát, egyben a magánbefektetőktől való függését mérsékli, ha az önkormányzat több saját tulajdonú területtel rendelkezik, melyeket ipari célra értékesíthet és megfelelő menedzsment háttérrel megtámogat. Ebben az első szükséges lépést megtette a város egy 4,5 ha-os terület megvásárlásával. Szükséges a város gazdasági célú telephelyeinek menedzselését megszervezni, akár önkormányzati vagy magántulajdonban van. A területek tulajdonosait ösztönözni és érdekeltté kell tenni az értékesítésben, valamint a helyi vállalkozások fejlesztéseinek prioritásként való kezelése mellett további befektetőket csábítani ezekre a telephelyekre. Elsősorban a kis- és középvállalkozások vonzása lehet reális cél.
Mind a magán, mind a kialakulóban lévő önkormányzati Ipari Park fejlesztése javítaná a város amúgy gyenge tőkevonzó képességét és alacsony export árbevételét. A fejlődő veszprémi agglomeráció és annak javuló elérhetőségének köszönhetően a város földrajzi pozíciójának megítélése erősödhet, a jó telephelykínálat vonzó lehet a vállalkozók számára. A környező városokba történő ingázás természetesen megmarad. Azonban törekedni kell arra, hogy az elszívó hatásukat a közelségükből adódó előnyök minél nagyobb kihasználása mellett csökkentsék.
A helyi KKV-k között szép számmal vannak innovatív, kreatív vállalatok, melyek egy exportképes gazdasági alapot biztosítanak a városnak. Többek esetén nincs is hazai versenytárs. A gazdaságfejlesztés során külön figyelmet kell fordítani ezen vállalkozásokra, melyek hozzájárulhatnak a zirci gazdaság exporttevékenységének javulásához is.
A térség egyik legfontosabb erőforrása a természeti környezete, mely kiváló alapot biztosít a turizmus és a zöldgazdaság felvirágoztatásához. A gazdaságfejlesztés, azon belül is különösen

© MTA KRTK RKI NYUTO

a térség természeti erőforrásaira épülő zöldgazdaság fejlesztése során ügyelni kell arra, hogy azok összhangban legyenek a turizmusfejlesztéssel. Zircen egy összetett turisztikai vonzerő van jelen, melyben új kínálati elemek is megjelennek. Fontos azonban, hogy egy szorosabb térségi együttműködés alakuljon ki a turisztikai kínálat kidolgozása és marketingje során.
A prioritás célja, hogy a természeti és turisztikai szempontok figyelembe vétele mellett, a megfelelő mennyiségű és minőségű elérhető ipari telephelykínálat és szakemberlétszám biztosítása révén megerősödjön az amúgy is innovatív, kreatív és exportképes KKV-szektor.

1.1. program: Gazdasági adaptáció elősegítése

A város nagyobb léptékű gazdasági átalakulása, a bányászati tevékenység fokozatos leépülésével a 2000-es évek elejéig megtörtént. Az elmúlt másfél évtizedben a hagyományosnak mondható faipar, valamint burgonyatermesztés és az ehhez kapcsolódó élelmiszeripar is jelentősen veszített súlyából. Ezzel szemben a KKV szektoron belül megerősödőben vannak a 21. században a versenyképesség egyik alappillérének számító innovatív, kreatív iparágak (pl. burgonyanemesítés, számítástechnika, speciális gépipari termékek és szolgáltatások) vállalatai. A városban hagyományos élelmiszeripari tevékenységében jelentős átalakulás indult meg új, magas hozzáadott értékű termékek gyártásával. A városfejlesztés feladata, hogy ezt a fejlődést támogassa, a minőségi és mennyiségi bővülés lehetőségét környezetbarát szempontok figyelembe vétele mellett biztosítsa. Ehhez a már meglévő, működő gazdasági vállalkozásokat, gazdasági szereplőket összekötő hálózati elemeket kell erősíteni, az információcsere tereit kell bővíteni, s a helyi gazdaság regionális gazdaságba való beágyazódását (beszállítói kapcsolatok stb.) kell erősíteni. Szintén a program része, hogy a helyi gazdaság két tradicionális ágazatát, a faipart és az élelmiszeripart megőrizze és a 21. századi kihívásokra választ keresve elősegítse fejlődésüket. Mindezek mellett a térség tőkevonzó képességét javítsa a gazdasági infrastruktúra fejlesztésével.

Alprogramok és intézkedések

1.1.1. Gazdasági infrastruktúra-fejlesztés

1.1.1.1. Ipari területek fejlesztésének koordinálása a városban és a térségében

A gazdasági célú telephelyi kataszter elkészítése a telephelyek kiajánlásának, propagálásának egyik feltétele, ill. a későbbi támogatások alapja lehet. Cél egy pontos kép összeállítása, hogy ki, hol, mit gyárt a városban és a térségben, s hol, milyen infrastrukturális felszereltséggel és milyen tevékenységekre alkalmas szabad telephelyek vannak.
A meglévő, ill. kialakítandó ipari területek fejlesztésének koordinálásával célszerű megbízni egy személyt az Önkormányzati Hivatalon belül, aki a fejlesztéseket, kiajánlásokat összehangolja, javaslatot tesz a fejlesztőknek a városfejlesztési prioritásokkal összhangban.
A város telephelyi kínálatáról, az Ipari Park lehetőségeiről, a város befektetési lehetőségeiről célszerű egy önálló oldalt működtetni a város honlapján.
A gazdaságfejlesztéssel foglalkozó munkatárs az Építésügyi Osztállyal (telephelyi lehetőségek, környezeti kötöttségek), a Pénzügyi Osztállyal és a vállalkozókkal (közvetlen telephelyi igények jelzése) együttműködve folyamatosan jelezhetné azokat a helyi vállalkozásokat, amelyek jelenleg lakóövezetben működnek, de a jövőbeni fejlődésük új telephelyet igényel.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1.1.1.2. A magánerős gazdasági infrastruktúra-fejlesztés fokozott támogatása
Zircen a gazdasági célú telephelyek döntően magántulajdonban vannak. Így az önkormányzati tevékenység ezek kialakítása kapcsán az ösztönzésre kell, hogy koncentráljon. Megfelelő információs tevékenységgel elkerülhető a túlfejlesztés.
Szükséges, hogy a jelenlegi zirci Ipari Park ténylegesen ellássa funkcióját. Ehhez szükséges a terület menedzselése, a tulajdonosok érdekeltté tétele az értékesítésben, az alapvető infrastrukturális elemek kiépítése, valamint a helyi vállalkozások fejlesztési elképzeléseinek a prioritásként kezelése mellett további befektetők letelepítése.

1.1.1.3. Önkormányzati tulajdonú Ipari Park kialakítása
Az önkormányzat által megvásárolt terület fejlesztési terveinek elkészítése, majd a szükséges infrastruktúra kialakítása és ezzel párhuzamosan a terület menedzselésének elindítása elindítása (személyi-intézményi feltételek kialakítás a Önkormányzati Hivatalon belül, önálló felület a városi honlapon belül).

1.1.2. Vállalkozások hálózatának kialakítása

1.1.2.1. Érdekegyeztető fórum kialakítása az önkormányzat és a gazdasági szféra között
Szükséges egy rendszeres, aktív kétirányú kapcsolat a szereplők között, amely segítheti mind a váratlan helyzetekre történő reagálást, de hosszabb távú fejlesztési célok egyeztetését is. A városvezetés és a főbb gazdasági szereplők (a város 10 legnagyobb adózója és 10 legnagyobb foglalkoztatója, valamint a gazdasághoz kapcsolódó szervezetek, pl. Ipar- és Kereskedelmi Kamara)rendszeres, negyedéves gyakoriságú konzultációja.

1.1.2.2. Zirc térségi vállalkozói klub létrehozása
A hálózatosodást elősegítő intézkedés, amely informális körülmények között segíti elő az információk cseréjét a térség önkormányzatai, vállalkozásai és civil szervezetei között, s szolgálhatja ezáltal a többi intézkedés sikerét. Mindenképpen javasolt a kamara és a Zirc és Környéke Ipartestülettel való együttműködés. Az intézkedés keretében erősíteni szükséges a pályázati lehetőségekről szóló információkat, személyes találkozó, hírlevél vagy elektronikus formában is.

1.1.2.3. Beszállítói és klaszter-kapcsolatok létesítésének elősegítése
A helyi gazdaság jövedelemtermelő és innovációs képességét javítja, ha közeli fejlett térségek cégeivel beszállítói és klaszter-kapcsolatai javulnak. Ez elősegíthető üzletember találkozók, szakipari vásárok, konferenciák szervezésével, a beszállítói követelményrendszer megismerésével és továbbadásával.

1.1.3. Az új, innovatív technológiát alkalmazó, valamint a tradicionális tevékenységek támogatása környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontok figyelembe vétele mellett

1.1.3.1. A meglévő innovatív és kreatív KKV szektor megerősítése, továbbiak vonzása
Zircen kialakult egy innovatív, kreatív KKV szektor, mely a későbbiekben pozitívan befolyásolhatja a térség exporttevékenységének bővülését is.
A gazdaságfejlesztés során kitüntetett figyelmet kell ezekre a vállalkozásokra

© MTA KRTK RKI NYUTO

fordítani, hogy a 21. század kihívásainak megfeleljenek. Ösztönözni kell további ilyen vállalatok alakítását, illetve betelepülését.

1.1.3.2. A tradicionális ágazatok termék-innovációjának támogatása
A térség gazdasági fejlődése szempontjából fontos lehet a meglévő, tradicionális gazdaság tudásbázisának kiaknázása. Itt a már említett faiparon és élelmiszeriparon túl figyelembe kell venni a kézműves, ill. paraszt-polgári kisipari hagyományokat is. Ezek termékeinek adaptációja a jelen követelményekhez fontos jövedelemforrás lehet. A termék-innováció támogatható az ötletek áramlásának elősegítésével, a piacra jutás támogatásával, ún. helyi kézműves vásárok szervezésével, helyi termék elismerő díj megalkotásával, ill. a helyi termékek helybeli vásárlásának, turisztikai felhasználásának ösztönzésével (pl. szállodák, panziók esetében).

1.1.3.3. A speciális környezeti igényeknek megfelelő telephelyek feltárása
A város és a térség környezeti adottságai, a szennyezésektől mentes, nyugodt környezet bizonyos gazdasági tevékenységek számára vonzóak lehetnek. Például a K+F szektor, ill. az élelmiszeripar (tiszta karsztvíz igény) is preferálhatják az ilyen típusú telephelyeket.

1.2. program: Sajátos gazdasági imázs megteremtése

Alprogramok és intézkedések

1.2.1. Marketing tevékenység az új befektetők vonzása érdekében

1.2.1.1. Zirc és a térség összefogásával közös marketing stratégia kidolgozása a befektetők vonzása érdekében
A városfejlesztési koncepcióra épülve szükségesnek látszik egy marketing-stratégia készítése, amely kidolgozza, rendszerezi azokat a marketing célokat, eszközöket, amelyeket a város alkalmazhat a befektetők megnyerése érdekében. Lehetőleg ezt a tevékenységet a térséggel egyeztetve, esetleg együttesen érdemes végezni.

1.2.1.2. A helyi vállalkozók helyben vagy a térségben tartása különböző kedvezményekkel
A külső tőke vonzása mellett szorgalmazni kell, hogy a helyben képződött tőkét a városban ruházzák be. A helyi lakosok vállalkozásaikat Zircen indítsák be.

1.2.1.3. A vállalkozások indulásának megkönnyítése
A vállalkozások elindításánál lényeges a vállalkozó szempontjából, hogy melyik településen kezdi meg a tevékenységét, hol jegyzi be a vállalkozását. Ennek elősegítése történhet a szükséges infrastruktúra kiépítésével, rugalmas ügyintézéssel. Ezt nagymértékben segítheti a 'Gazdasági infrastruktúra fejlesztés' alprogramban javasolt intézkedések megvalósítása.
.

© MTA KRTK RKI NYUTO

1.2.2. Marketing tevékenység a szakemberek vonzása és visszacsábítása érdekében

1.2.2.1. Zirc és Térsége Foglalkoztatási Paktum

A befektetők vonzásával párhuzamosan meg kell oldani a szakemberhiány problémáját is. Zirc és a térség, valamint a Veszprém Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának összefogásával közös humánerőforrás stratégia kidolgozása a szakemberhiány orvoslása érdekében. Munkaerő keresleti – képzési adatbázis létrehozása, foglalkoztatási/munkáltatói fórumok szervezése. Közösen kell meghatározni ennek az eszközeit, módszereit a Zirc és Térsége Foglalkoztatási Paktum keretében. (Megjegyzés: A Foglalkoztatási Paktum egy elterjedőben lévő szervezeti keret a munkaadói és munkavállalói szervezetek, a képző helyek és az önkormányzatok között. Ezt paktum nélkül is meg lehet valósítani. Lényeg a szereplők közötti rendszeres egyeztetés a munkaerő-piaci igényekről feszültségekről!)

1.2.2.2. A helyben foglalkoztatás növelése

Pályaorientáció a helyi vállalkozások bemutatkozásával. Helyi vállalkozások bekapcsolódása a duális szakképzésbe, gyakornoki rendszer alkalmazása.

1.2.3. Hagyományos termékek ismertségének növelése „Zircikum”-ok létrehozása

1.2.3.1. Az ágazatok történetének feldolgozása, megjelenítése, a tradicionális ipar létének és a munkakultúrának kihangsúlyozása minden kiadványban

Az ipartörténeti munkák jelentős mértékben járulnak hozzá egy város gazdaságáról kialakított képhez. Az ilyen jellegű ismeretek fontosak a befektetők számára készítendő marketing-anyagok során, s hozzájárulhatnak a hagyományos mesterségek, ágazatok önbecsüléséhez, megújulásához, s a helyi lakosság identitását is növelik és segítik a helyi és a térség beli fiatalok pályaorientációját.

2. prioritás: KÖRNYEZETI, TERMÉSZETI TŐKE MEGŐRZÉSE, A FENNTARTHATÓSÁG ERŐSÍTÉSE

Zirc fejlődésének egyik, ha nem a legfontosabb tőkéje és hajtóereje a földrajzi, természeti környezete. Hazai viszonylatban különlegesnek számít a tengerszint feletti magassága, az erdősültség jelentős mértéke a térségben, s általában a tájképi adottságok. A tudomány ma már ezeket az adottságokat „természeti tőkeként” (natural capital) emlegeti, nevében is utalva arra, hogy mindezek közvetlen hasznot jelentenek a társadalom számára, de egyúttal szükséges gazdálkodni is velük. A város fejlesztésének így részét képezik azok a tevékenységek, amelyek a biodiverzitás megőrzését, javítását szolgálják, a tájkép mint érték figyelembe vételét minden típusú fejlesztés esetén, s általában az ökoszisztéma, a városban és a város körül létező élőhelyek értékeinek felmérését, védelmét jelentik. Előrejelzések szerint a klímaváltozás akár a stratégia időtávjában is érezhető változásokat okoz a környezetünkben, s ez akár a Zircet körülvevő táj jellegében is változásokat hozhat. Az eddig érvényes stratégiákban is megjelent a környezettudatosság, mint horizontális prioritás, tehát mint olyan elem, amit *általában* figyelembe kell venni. Jelen stratégiának viszont arra kell reagálni, hogy a város és térsége természeti tőkéje tekintetében várhatók olyan folyamatok, amelyek indokolják, hogy *önálló prioritásként* is jelenjen meg ennek a kezelése. Mindez természetesen nem nélkülözheti a térségi együttműködést, valamint az érintett szervezetek és intézmények közötti egyeztetéseket. A város különleges adottsága, hogy természettudományi múzeummal, illetve kutatóhellyel, arborétummal rendelkezik (ami kiegészül az etnográfiával a Reguly Múzeum munkatársai

© MTA KRTK RKI NYUTO

révén, amely bár nem tartozik a természettudományok körébe, de olyan ismeretek birtokosa, amely szerencsésen összeilleszthető az előzővel, különösen a térség adottságainak figyelembe vételével), s ezzel olyan tudományos potenciált ér el, amely a hasonló nagyságú városok esetében egyedülálló. Ennek kihasználása elősegítheti a városfejlesztés természeti tőkére irányuló tevékenységének megalapozását.

2.1. program: A városi önkormányzat szerepének növelése a természeti tőke kezelésében

A város értékes természeti környezetben található, ennek ellenére az önkormányzatnak viszonylag kicsi, s áttételes a mozgástere ennek megóvása terén. A közigazgatási területen védett természeti érték egyedül az Arborétum. A természeti tőke megőrzésének feltétele, hogy a helyi közösség a képviseletén keresztül beleszólást kapjon annak kezelésébe. Az intézkedések operatív szinten jelennek meg. Ez a helyi természeti értékek felmérését, szükség esetén azok helyi védelem alá vonását jelenti, továbbá az önkormányzat ilyen irányú humán-erőforrásának jobb kihasználását, s a kérdés intézményesítését a helyi döntéshozatalban.

Alprogramok és intézkedések

2.1.1. A helyi természeti értékek és potenciál felmérése, védelem alá helyezése

2.1.1.1. A helyi természeti értékek kataszterének elkészítése, az „ökológiai/ökoszisztéma szolgáltatások” volumenének felmérése

A közigazgatási határon belül szükséges a természeti értékek felmérése és dokumentálása. Ezt indokolja a beépített területek eddigi és várható növekedése, az ipari és infrastrukturális elemek várható helyigénye stb. Tekintettel a helyben rendelkezésre álló tudományos kapacitásra, helyi szakemberekkel mindez kivitelezhető. Az „ökológiai/ökoszisztéma szolgáltatások” felmérése alatt azt az egyre népszerűbb tudományos törekvést értjük, melynek célja, hogy egy élőhely, ökoszisztéma adott vagy elérendő állapotának társadalmi-gazdasági hatásait számszerűsítsük, értékeljük.

2.1.1.2. A kiemelt és megőrzendő természeti értékek helyi védelem alá helyezése

A felmérés megfelelő alapul szolgál arra, hogy szakmailag indokolt esetben egyes területek, élőhelyek, természeti objektumok helyi védelemben részesüljenek. Megfelelő kommunikációval ezek helyi és turisztikai marketingértéke kiemelkedő lehet.

2.1.1.3. A tudományos megismerés elemeinek bevonása a döntéshozatalba

A legfrissebb tudományos eredmények csak a tudományosság megfelelő csatornáin keresztül tudnak integrálódni a helyi döntéshozatalba. A város előnye, hogy elismert szakemberekkel és intézményekkel rendelkezik, akik/amik a város bakonyi imázsával együtt megfelelő vonzerőt jelentenek tudományos konferenciák, s más események (téli/nyári kurzusok stb.) résztvevői számára (mindez nem utolsó sorban turisztikai keresletet is gerjeszt). A programok megfelelő tematizálásával, kiadványozásával értékes információk nyerhetők a városfejlesztés számára. Hasonló lehetőség a helyi környezeti témában írandó középiskolai feladatok, szakdolgozatok, OTDK dolgozatok, PhD munkák bátorítása, jutalmazása a helyi vagy máshonnan származó fiatalok körében.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2.1.2. Az önkormányzati szervezet kompetenciájának erősítése a természeti tőke kezelésének terén

2.1.2.1. A fejlesztési tervek, egyéb dokumentumok, a hivatali szervezet áttekintése a természeti tőke kezelése szempontjából

A kérdésben illetékes önkormányzati szakbizottság vezetésével célszerű áttekinteni az önkormányzati dokumentumokat, fejlesztési terveket, a hivatali feladatokat abból a szempontból, hogy mennyire felelnek meg a természeti tőke hatékony kezelésének. A tanácsadó testület értékeli ezeket, s javaslatot tehet azok felülvizsgálatára, módosítására.

2.2. program: A helyi környezeti értékek és kezelésük iránti érzékenység erősítése a helyi lakosság körében

A program célkitűzése, hogy a természeti tőke kezelésében a lakosság partnerségét az önkormányzat maximálisan élvezze. Felmérésünkből megmutatkozott, hogy a lakosság tudatában van a település értékeinek, s annak, hogy ez mekkora lehetőséget jelent mind a lakókörnyezet, mind a város társadalmi-gazdasági fejlődése szempontjából. Fontos kérdés tehát, hogy a környezettudatos szemlélet folyamatosan fennmaradjon, s beépüljön a felnövő nemzedékek tudatába is. Másrészt az önkormányzatnak, mint a tőkét felelősen kezelő szervezetnek megfelelő kommunikációval elő kell segítenie a döntések előzetes és utólagos disszeminálását, s meg kell teremtenie a részvétel lehetőségét a lakosság számára.

Alprogramok és intézkedések

2.2.1. A környezeti kérdésekkel kapcsolatos lakossági szabadidős és iskolai programok

2.2.1.1. Környezettudatos viselkedés propagálása az iskolákban és a médiákban

Az intézkedés keretében a helyi környezet ismeretének beépítése a különböző tárgyak tanrendjébe, a környezetvédelmi akciók rendezése tartozik. Kiemelt szerepe lehet a már működő erdei iskola projektek kiterjesztésének, amelynek során a helyi és környékbeli értékekre épülő programok iskolaidőn túl is elérik a lakosság széles spektrumát. Mindezekhez smart technológiák bevonása, pl. informatikai alkalmazások készítésének versenye (lsd. INVOLEN projekt).

2.2.1.2. A magasabb életminőségért: sport és egészségtudatos élet

A jól-lét egyik alapja a magasabb életminőség, az egészségtudatos életvitel elsajátítása, amely a helyi lakosság minden rétegét, a fiataloktól az idősekig érint. Nem csak a turisták, hanem a saját lakosság szempontjából is. Ezért kiemelt jelentősége van a város és térségében a jelzett, kiépített tanösvényeknek, túraútvonalaknak, erdei tornapályával, futó-kocogó útvonalakkal kombinálva. Ezek szabad hozzáférésű, kötetlen szabadidő eltöltést biztosítanak a családok számára, s a funkciók kombinációja növeli azok számát, akikhez elérnek az üzenetek. A igénybevételek számát növelheti egy térképszerű megjelenítés, az útvonalak hosszával, a szintemelkedésével stb.

2.2.1.3. Lakossági környezetvédelmi akciók szervezése, „nyílt nap" a Természet-tudományi Múzeumban, az Arborétumban

A környezettudatos viselkedés elterjesztését, a helyi környezet értékeinek megismerését szolgálják minden korosztály számára a múzeumok és az Arborétum nyílt napjai. Zircen valamennyi múzeumi anyag kapcsolódik a természethez,

© MTA KRTK RKI NYUTO

hagyományokhoz, így ezek közelebb vitele a társadalom szélesebb rétegeihez egyedülálló lehetősége a városnak. Javasolható, hogy a város bejelentett lakosai ingyen látogathassák a múzeumokat.

2.2.2. A lakosság által megvalósítható „zöld" beruházások ösztönzése

2.2.2.1. Előkertek, öntözés, megújuló energiák stb.
Elsősorban a helyi médiában, városi lakosságnak szóló programokon előtérbe kell helyezni a kérdéssel foglalkozó disszeminációs elemeket. Célszerű a lakótelkek zöldfelületeinek fejlesztésére vonatkozó szakértői javaslatokat összegyűjteni, s ezeket a lakosság számára továbbadni.

2.3. program: Térségi összefogás a természeti tőke kezelésére (Natúrpark létrehozása)

A natúrpark egy európai mintát adaptáló területfejlesztési együttműködés, mely két célt tűz ki egyszerre, egyrészt védeni a természeti értékeket, másrészt ezeket az értékeket megmutatni értékmegőrzésük mellett. A natúrparkot környezeti és természeti értékeket hordozó térségben a települések alulról szerveződő közössége hozhatja létre.
Magyarországon több natúrpark működik, az első 1997-ben alakult. A natúrpark a fenntartható fejlődés irányelveit érvényesíti minden területen.
Bár inkább területfejlesztési, vidékfejlesztési kategória, mégis a természetvédelmi törvény fogalmazza meg a natúrpark fogalmát:
„Az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű terület (1996/LIII tv 2004. évi módosítása)."
A natúrparkok kultúrtáj egységek, amelyek a vidék kihasználásának kímélő formái. A táj ápolása által megtartják jellegüket, s egy speciális infrastruktúra kiépítésével (pl. túra utak, tanösvények, múzeumok stb.) a nagyközönség számára is nyitottakká válnak. Természetvédelmi területek, vagy azok részei, amelyek kiemelt mértékben alkalmasak a pihenésre, szabadidő eltöltésére, kikapcsolódásra és egy terület természeti és történelmi értékeinek bemutatására, és az ezekhez kapcsolódó ismeretek közvetítésére, és ahol megtalálhatóak a szakirányú információszolgáltatás és az értékek kezelésének feltételei.

A natúrparkok legfontosabb jellemzői:
- léte a települések és egyéb térségi szereplők közötti együttműködésből fakad
- egységes kultúrtáj, egységes arculattal
- jelentős természeti értékekkel rendelkezik, általában tájvédelmi körzet területén fekszik
- a fenntartható fejlődés elvére építő komplex területfejlesztést valósít meg
- működése során összhangot teremt a természetvédelem és a gazdasági tevékenység között
- a táj - elsősorban a természet szépsége által - a szelíd turizmusra, a pihenésre és üdülésre különösen alkalmas
- az üdülést, a pihenést szolgáló háttér-infrastruktúrával rendelkezik

Tehát a natúrpark alapfunkciói:
- Értékvédelem - A természeti és művi értékek értékcsökkenésének megakadályozása révén a fenntartható fejlődés szempontjainak megfelelő területfejlesztő szemlélet kialakítása.

© MTA KRTK RKI NYUTO

- Képzés – A szemléletváltás tudatosítása céljából oktatói szerepkör felvállalása.
- Üdülés-turizmus - A védett természeti és egyéb értékek kamatoztatása annak védelmén keresztül.

Natúrpark feladatai:

- Védeni és menedzselni és fejleszteni a természeti és a tájképet
- Megóvni a jellemző kultúrtájat a támogatások segítségével
- Támogatni a fenntartható használatot és a helyi termékek marketingjét, és erősíteni a regionális identitást
- Megóvni és gondoskodni a kulturális örökségről és megóvni az építészeti emlékhelyeket, a régészeti értékeket és területeket és hasznosítani a települések tradícióit (építészeti, táji, kulturális értékek)
- Megőrizni a természeti erőforrásokat
- Biztosítani a rekreációt a háborítatlan tájban és környezetileg és társadalmilag egészséges turizmust
- Megalapítani és fenntartani a rekreáció és a turizmus menedzsmentjét.
- Részt venni minden olyan tervezési folyamatban, mely érinti a natúrpark területét,
- Kooperálni a helyi hatóságokkal, a közképviseletekkel és szervezetekkel,
- Ösztönözni a környezet-tudatosságot a környezeti oktatás, az információ és a PR tevékenységek által.

A prioritás programjai és intézkedései két irányból közelítenek egymáshoz, a természet megőrzése, a fenntartható tájhasználat, a másik a rekreáció és a szoft turizmus fejlesztése.

2.3.1. Magas-Bakony Natúrpark létrehozása a térség településeinek részvételével

2.3.1.1. A térség településeivel közösen fórumok szervezése, előkészítés:

A natúrpark megalakításához elengedhetetlen a szakszerű irányítás, a koordináció, valamint a lakossággal, a helyi önkormányzatokkal és vállalatokkal folytatandó állandó együttműködés. A natúrpark területének a lakossága (pl. a zirci járás) a fenntartható tájhasználat és a környezetbarát, fenntartható turizmus mellett kötelezi el magát. Első lépésként meg kell ismertetni a helyi lakosokkal, szereplőkkel a natúrpark fogalmát, szervezeti, működési formáját, és meg kell osztani a már működő natúrparkokról szerzett információkat.

Szereplők: múzeumok képviselete, települési önkormányzatok, civil szervezetek, LEADER HACS, turizmusban és vendéglátásban vállalkozók, gazdálkodók, oktatásban érdekeltek, és mindenki, aki az irányelvek mellett elkötelezett.

2.3.1.2. A natúrpark megalakítása

Előkészítési fázis – több fórumot kell szervezni a fogalom és az elvek tisztázása érdekében:

- szervezeti forma meghatározása – pl. egyesület
- multidiszciplináris szakértői gárda felállítása
- szervezet (egyesület) megalakítása: telephely kijelölése, szervezeti felépítésének kidolgozása, működési költségek (önkéntes munka lehetősége diákok, nyugdíjasok esetében)

2.3.1.3. Hálózatépítés

A natúrpark területén a potenciális aktív szereplők közötti hálózatépítés:

© MTA KRTK RKI NYUTO

A natúrpark fejlesztési forma mellett elkötelezettek együttműködése, számuk bővítése a natúrpark területén belül.
A hazai és európai natúrparkokkal való kapcsolatépítés, hálózatosodás: rendezvények, tapasztalatcserék, látogatások.

2.3.1.4. A Magas-Bakony natúrpark arculat- és marketing tervének elkészítése
A natúrpark számára elkészítendő az ún. „proaktív marketingstratégia", amely a környezetvédelemben rejlő lehetőségeket kihívásként értékeli és kihasználja piaci pozíciói erősítésére, image-ének javítására. A szervezeti stratégiába beleépül a környezetvédelem és természetvédelem, valamint a fenntartható turizmus, különösen az ökoturizmus marketingje is. Ezen stratégia érvényesítése lehetőséget nyújt az ökomarketing alkalmazására is.

2.3.2. Látogató és információs központ kialakítása

2.3.2.1. Épület meghatározása (Zirc központjában): a látogatóközpont szimbiózisban legyen a Zircen található Bakonyi Természettudományi Múzeummal, akár úgyis, hogy ugyanabban az épületben kapjon helyet. A Natúrpark látogatói számára információs anyagokkal, kisfilmekkel, programcsomagok és szálláshelyek kínálatával.

2.3.2.2. Információs anyagok készítése, nyomtatása, média (helyi, országos) megjelenés

2.3.2.3. Értékleltár készítése a natúrpark területére
Cél egy olyan értékleltár összegyűjtése, mely felméri a természeti, épített környezeti és gazdálkodási értékek jelen állapotát a natúrpark egész területén. Az agro-ökológiai potenciál, valamint az épített környezet szintézisét adja. Javaslatot fogalmaz meg a megőrzési, fejlesztési lehetőségekre vonatkozóan a fenntartható tájvédelemre és gazdálkodási formákra is.

2.3.2.4. A tanösvények tervezési és karbantartási munkái
A tanösvények célja, hogy a már meglévő turistautak mentén (akár a turistajelzés kombinálásával táji (látképi), földtani (kőzet), építészeti, illetőleg a helyi gazdálkodás-kultúrtörténetének értékeibe nyújtson bepillantást.
A már meglévő tanösvények karbantartása, ismertetők, táblák javítása.
Funkciója: programot nyújt természetjárás során, jobban behatárolhatóvá teszi a turisták mozgását

2.3.2.5. Tájértékek megóvása, tájfenntartási módok
A gazdálkodási elképzelések a környezettudatos ökoturizmushoz kapcsolódó adaptív tájgazdálkodásra építenek, ahol régi-új köntösben megjelenő revitalizált gazdálkodási formák (extenzív állattartás, természetközeli erdőgazdálkodás /Pro Silva/, hagyományos ligetek, legelőerdők) elterjesztésében érdekeltek.

2.3.2.6. Kulturális és tárgyi, építészeti örökség védelme
A valódi értékeket a helyi kultúra alakítói alapozzák meg a kulturális örökség nézőpontjára és tapasztalataira hagyatkozva. Az egyes eszközök, tárgyak, épületek kapcsolatban vannak az örökség társadalmi és gazdasági jellegével, ezt a Magas-Bakony jelleget kell tükröznie az összeállított kulturális örökségnek.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2.3.3. Soft turizmus, rekreáció

A turizmusból származó bevételek tovagyűrűző (un. multiplikátor) hatást gyakorolnak a térség egész életére: más ágazatokban is jövedelmeket eredményeznek és munkahelyeket hoznak létre. A turistaforgalomtól várható bevételek reménye ösztönzi a helyi szolgáltatások fejlesztését, a népi hagyományok és a kismesterségek felélesztését, a mezőgazdasági termékek helyi feldolgozását és értékesítését, tehát a tudatosan fejlesztett turizmus élénkítőleg hat a térség gazdaságának egészére és társadalmi kapcsolataira.

2.3.3.1. Szervezetépítés – Szoros együttműködés a Bakony–Balaton TDM szervezettel, valamint a már működő turisztikai vállalkozásokkal a térségben. Hálózati együttműködési forma javasolt a Natúrpark egyesület keretében. A helyi közösségek, községek egymás közötti kommunikációja aktív legyen, mert ez fontos előfeltétele a fejlesztéseknek, a látogatók, üdülők, szálló- vendégek fogadásának is.

2.3.3.2. Új szálláshelyek kialakítása
A fenntartható tájhasználat, mint alapkövetelmény a Natúrpark közössége számára, maga után vonja a kisebb befogadású, tájhoz simuló szálláshelyek, vendéglátóhelyek kialakítását.

2.3.3.3. Ökoturizmus kialakítása, fejlesztése, a különböző ökoturisztikai módok elterjesztése
Az ökoturizmus, miként azt a World Wildlife Fund 1994-ben definiálta: „felelősségteljes utazás olyan helyekre, ahol a helyi lakosság jólétét szolgálva a környezet természetes állapotát megőrzik."
Az ökoturizmus mindazon válfajait érdemes kidolgozni, melyek a Natúrpark területén lehetségesek: terepi kerékpározás, lovaglás, gyalogtúrák, barlangázás, állati élőhelyek megfigyelése, stb...
Ökoturisztikai tanúsítvány megszerzése, és kapcsolatépítés az európai ökoturisztikai szervezetekkel

2.3.3.4. Helyi termékfejlesztés – kapcsolat a LEADER szervezettel
A helyi termék a natúrpark adta természeti környezettel kombinálva termékek nagyobb, élénkebb piacra számíthatnak. Érdemes bekapcsolni a LEADER szervezet helyi termék kifejlesztésének eredményeit és kapcsolni azokat a Natúrpark termékeihez.

2.3.4. Oktatási komponens – környezet- és természettudatosság

2.3.4.1. Helyi lakosok környezettudatossága – ismeretanyagok összegyűjtése, oktató programok készítése, helyi szakképzett ökoturisztikai vezetők képzése önkéntesek bevonásával

2.3.4.2. Turisták és a helyi lakosok közötti kapcsolatépítés – ismeretek átadása

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. prioritás: A VÁROSI TÁRSADALOM, A KULTURÁLIS TŐKE MEGŐRZÉSE FEJLESZTÉSE

A prioritás a városi társadalomra fókuszál, legfontosabb elemei közé tartozik a társadalmi hálózatok kiépítése, ill. a meglévők erősítése, a helyi identitástudat erősítése, amelyet nagymértékben támogathat a városi hagyományok ápolása. Kulturális és tudományos potenciálja magas szintű, a közöttük lévő szinergikus hatások felismerése és hatékony kihasználása révén további eredmények érhetők el. A prioritás célja, hogy Zircen egy integráns, kisvárosi társadalom megerősödéséhez járuljon hozzá, ahol az egyes polgár egy biztonságot adó közösségben érzi magát. Másik oldalról e prioritásnak kell biztosítania a gazdaságfejlesztés számára a humán infrastruktúrát, a megfelelő, jelen lévő tudást, készséget és társadalmi környezetet, amelyek alapfeltételei az innovatív és fenntartható fejlesztésnek.

3.1. program: A helyi társadalom identitásának erősítése, társadalomépítés

Az alprogram célja a lakosság lokális identitásának erősítése, kötődésének növelése, hiszen egy tevékeny közösségen belül, az intenzív kapcsolatoknak köszönhetően számtalan előny képződhet a város számára. A lakosság minél magasabb szintű részvétele a város életében elengedhetetlen a közös célok megvalósításához.

Alprogramok és intézkedések

3.1.1. Belső kapcsolatrendszer fejlesztése

3.1.1.1. Az önkormányzati munka „közelebb vitele" a lakossághoz (pl. kihelyezett testületi ülés, a testületi ülések televíziós közvetítése, interaktivitás megteremtése).
Az önkormányzati döntések hátterének, a városban zajló folyamatoknak a jobb megismerése a lakosság részéről a fejlesztő munka egyik fontos eleme, s hozzájárul a fejlesztési döntések legitimitásához. A fejlesztendő területek érdekeltségét növelheti, ha az önkormányzat az ügy tárgyalása kapcsán kihelyezett ülést tart, az interaktivitást biztosítja Interneten, ill. hagyományos információs utakon.

3.1.1.2. A lakossági vélemények rendszeres felmérése, pl. kérdőíves formában, s közzé tétele
A konkrét önkormányzati döntésekre való reagálás mellett a fejlesztési program végrehajtása közbeni monitoring tevékenység része a lakossági vélemények szondázása. Ennek része lehet a lakossági interjúk, kérdőíves felmérések készítése, s az eredmények közzététele. Az utólagos közzététel fontos, mivel ez bizonyítja a felmérések komolyságát, ugyanakkor a fejlesztési program számára publicitást, ismertséget biztosít. A vélemények kutatása mellett a rendszeres reprezentatív kérdőíves felmérések arra is választ adnak, hogy hogyan változtak meg a társadalom belső struktúrái, a lakosság életminősége, s a fejlesztések végrehajtása során mindezek fontos visszacsatoló információforrásokként jelennek meg.

3.1.1.3. A helyi média erősítése tartalmi és technikai, valamint személyi feltételek szempontjából egyaránt
A kisvárosi közösség fejlesztése szempontjából kiemelt jelentősége van a helyi nyomtatott és elektronikus médiának, különösen, ha ennek interaktivitása megoldható. Ennek egyik oldala a tartalmi fejlesztés, az olyan információk hozzáférésének biztosítása, amelyek a mindennapi élet szempontjából szükségesek,

© MTA KRTK RKI NYUTO

a másik oldala a korszerű infrastruktúra és a személyi feltételek biztosítása. Szükséges az egyes médiumok hozzáférésének teljes körű biztosítása. A Zirc és Vidéke újság megszűnésével a lakosság tájékoztatása nehezebb feladattá vált, újraindítása jó lehetőség volna a helyiek könnyebb elérésére.

3.1.1.4. Városi kitüntetések, Zircért díj, díszpolgárság adományozásának kiterjesztése, széleskörű társadalmi elfogadtatása különböző területeken és tevékenységért közösségi, megyei, regionális szinten.

A helyben és távol élőknek adott elismerések növelik az elkötelezettséget a város irányába, ugyanakkor az átadási ceremóniák a helyi társadalom identitását, a helyi értékek és a kiemelkedő, városért tevő személyek ismertségét növelik.

3.1.1.5. A Ciszterci Rend fokozott bevonása a városfejlesztést érintő kérdésekbe, kapcsolatának erősítése a lakossággal

Az egyház városfejlesztő tevékenysége Zirc város történetében alapvető fontossággal bír, a városkép, ill. az intézmények egy jelentős részének a kialakítása a Ciszterci rendnek köszönhető. A rendház újraindulása és az ingatlanok tulajdonviszonyainak rendezése következtében a városba visszatelepült intézmény gazdasági és szellemi potenciálja ismét meghatározó jelentőségűvé vált, így a város egységes fejlesztése elképzelhetetlen a folyamatos egyeztetés nélkül. Ennek jogi formáit meg kell keresni.

3.1.2. A civil szervezeti és közösségi élet erősítése; a civil szervezetek és az önkormányzat kapcsolatának bővítése

3.1.2.1. Civil szervezetek munkájának és helyi társadalomban betöltött szerepének erősítése

Törekedni kell arra, hogy a civil szervezetek tagságuk és tevékenységük által a lakosság minél szélesebb szegmensét fedjék le, érjék el, mivel az öntevékeny szervezetek egyrészt fontos szerepet töltenek be a társadalmi integráció megvalósításában, az állampolgári öntudat formálásában, fejlesztésében, másrészt az átlagostól eltérő, speciális szükségletek felismerésével, kielégítésével innovatív, illetve hiánypótló (szolgáltató) szerepet is betöltenek.

3.1.2.2. A civil szervezetek rendszeres bevonása a döntés-előkészítésbe

Mint a lakosság széles rétegeit elérő és tömörítő, fontos érdekartikuláló és megjelenítő társadalmi, közösségi szereplők a civil szervezetek az önkormányzat fontos partnerei lehetnek, illetve kell, hogy legyenek a közügyek alakításában, formálásában. Ennek megvalósítása érdekében kívánatos, hogy a település életével kapcsolatos ügyek döntés-előkészítő folyamatába továbbra is bevonja az önkormányzat a civil szerveződések mind szélesebb körét a különböző önkormányzati előterjesztések véleményeztetése, állásfoglalások készítése, vagy akár szaktanácsadás, illetve az önkormányzati bizottságokban való tagság révén. A civilek közügyekbe való további bevonását jelenti, hogy a településen legfontosabb szerepet betöltő szerveződések állandó meghívottként jelen legyenek a képviselő testületi üléseken. A civil szervezetek véleményének, álláspontjának meghallgatása és beépítése a döntési folyamatba azért is fontos, mivel e szerveződések jelzik a szakmai és politikai döntéshozók számára a közösségi szolgáltatások iránti társadalmi igényeket, ezáltal hozzájárul(hat)nak a követendő kulturális, oktatási, szociálpolitika stb. irányvonalának kialakításához. A döntés-előkészítésbe való bevonás mellett a településfejlesztési elképzelések megvalósításában is partneri szereplőként kell a helyi civil szervezetekkel kalkulálni.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3.1.2.3. A civil szervezetek helyi társadalomba való integrálásának elősegítése
Mind országosan, mind a településen jelentős fejlődést felmutató és egyre nagyobb szerepet betöltő nonprofit szektor lakosság körében való ismertségének növelése érdekében az önkormányzat segítséget nyújthat a szervezetek működésének bemutatása, propagálása révén, melynek eszköze lehet a helyi médiában való megjelenésük elősegítése, illetve ún. információs tér kialakítása, a bemutatkozásra lehetőséget adó rendezvények szervezése, támogatása, illetve ezek felélesztésének propagálása. ösztönzése.
A társadalom fontos szereplői közötti kapcsolat, együttműködés kiszélesítését, ezen együttműködés fontosságának a lakosság felé való jelzését teheti lehetővé egy, az önkormányzat, a civil szervezetek, illetve a gazdasági szféra szereplői részvételével megvalósuló érdekegyeztető fórum, melynek életre hívásában aktív szerep hárul az önkormányzatra.

3.2. program: A városi intézményrendszer fejlesztése

Zircen jól kiépült intézményhálózat található, amely – összehasonlítva a hasonló méretű hazai kisvárosokéval – mindenképpen kiemelendő. Nagy múltú kórház, iskolák, művelődési ház, könyvtár részben az egykori egyházi adományoknak, részben a térség korábbi ipari fellendülésének köszönhető. Szociális ellátórendszere széles spektrumú, az alapellátások tekintetében számos területen biztosítja a rászorulók számára a hozzáférést. A város polgárai és a térségi szerepkör fenntartása érdekében szükséges ezen intézmények fenntartása, ill. fejlesztése, mivel egy bezárt vagy funkcionálisan átalakított intézményt újraindítani sokkal költségesebb. A felsoroltak közül, s a különböző strukturális reformok eredményeként ma a legtöbb intémzény fenntartója az állam, bár az iskolaépületek tulajdonosa a város. Teljesen helyi fenntartásban a Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB, valamint a Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóház van.

Alprogramok és intézkedések

3.2.1. Alap-és középfokú oktatás, szakképzés fejlesztése
A városi társadalom erősödése, a település tőkevonzó képessége szempontjából a legfontosabb tényező a humán infrastruktúra színvonala, vagyis a lakosság körében megtalálható tudás, készség, együttműködési képesség, tolerancia, munkakultúra stb. fejlettsége, a kor követelményeihez való igazodása. A gazdasági, társadalmi adaptáció gyorsaságának egyik alapfeltétele a humán infrastruktúra folyamatos fejlesztése.

3.2.1.1. A nevelési-oktatási intézmények műszaki állapotának, személyi és tárgyi felszereltségének javítása
Az iskolák folyamatos műszaki korszerűsítése szükséges ahhoz, hogy a változó környezeti igényeknek megfeleljenek, s a stratégia rájuk vonatkozó elemeit teljesíteni tudják. Az iskolaépületeket érintő korszerűsítési beruházásokra mindenképpen nagy szükség volna. Az informatikai fejlesztések elengedhetetlenül fontosak ahhoz, hogy az oktatás megfeleljen korunk elvárásainak.

3.2.1.2. A speciális képzést nyújtó tagozatok kiemelt támogatása
A speciális képzést nyújtó tagozatok (pl. művészeti képzés) országos hírt biztosítanak a városnak. Bár nem csak városi fenntartású intézményekről van szó, ösztöndíjakkal, művészeti versenyek rendezésével, elismerő díjakkal stb. a város is

© MTA KRTK RKI NYUTO

támogathatja a képzést, főleg ha a megszülető alkotások kapcsolódnak a helyi hagyományokhoz, Zirchez.

3.2.1.3. Iskolacentrummá való átalakulás
Az intézkedés többek között magába foglalhatná az iskolabusz járatainak és irányának fejlesztését, valamint egy új, korszerű tornacsarnok építését, amely a nehezen megoldható mindennapos testnevelés órák problémáját oldaná meg.

3.2.1.4. A szakképzés fejlesztése a helyi és térségi igények ismeretében
Az intézkedés elsősorban az 1. prioritás 1.1.2 alprogramjához kapcsolódik. Itt az érdekegyeztető fórum hivatott arra, hogy a képző intézmények oktatási stratégiájáért felelős személyt meghívja, s teret adjon a gazdasági szféra és az oktatási szféra közötti egyeztetésnek.

3.2.2. Kulturális intézményrendszer és a kínálat fejlesztése, a tudományos potenciál hatékonyabb kihasználása

3.2.2.1. A Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB további korszerűsítése, humán infrastruktúrájának fejlesztése.
A Művelődési Központ felújítása, korszerűsítése – esetlegesen színház és moziterem kialakításával – elengedhetetlen ahhoz, hogy e funkcióját a változó igényekhez mérten továbbra is be tudja tölteni. Fontos feladat a Városi Könyvtár már meglévő számítástechnikai infrastruktúrájának folyamatos bővítése.

3.2.2.2. Az önkormányzat épületének, szolgáltató tereinek fejlesztése, korszerűsítése
Az épület felújítása és a szolgáltató tér fejlesztése megtörtént, de a járási szerepkör megjelenésével további bővítések szükségesek ahhoz, hogy a járási és az önkormányzati hivatali funkciók ellátására megfeleljen az épület.

3.2.2.3. Piac kialakítása
A hagyományos piac egy város életében központi helyet foglal el. Nem csak a helyi közösség számára fontos, hanem a térségben betöltött központi szerepkörének is szimbolikus eleme. Fejlesztése szolgálná a városi ellátást, s az őstermelők érdekét is.

3.2.2.4. A Zirci Tanuszoda fejlesztése
Napjainkban egy város megtartóképessége szempontjából alapvető követelmény az uszoda, a korszerű fitness szolgáltatás léte. Rendkívül fontos, hogy helyben elérhető, színvonalas rehabilitációs úszás működjön, s a gyerekek már egészen kis kortól úszásoktatásban vehessenek részt. Ennek feltételei részben adottak, az uszoda attraktivitása és szabadidős használathoz bővítése (nyári strand, élmény elemek) szükségesek.

3.2.2.5. A kulturális intézmények közötti együttműködések javítása
A kulturális intézmények között elengedhetetlenül fontos a szoros együttműködés a szinergikus hatások kihasználása érdekében. A városban működő kulturális és tudományos potenciállal rendelkező intézmények egyik közös célja lehet (egyebek mellett) a költségmegtakarítás, amit például a közös marketingtevékenységgel érhetnek el. Közös kiadványok, szóróanyagok, vagy egyéb online vagy papírlapú

© MTA KRTK RKI NYUTO

megjelenések minden intézmény számára hasznos és megkerülhetetlen. További közös cél a látogatószám növelése, amelynek egyik módja a közös belépőjegyek rendszerének kialakítása. Ennek köszönhetően a látogató nagyobb eséllyel fog több intézményt is felkeresni. Mindenképpen fontos cél az is, hogy valamennyi gyűjtemény a számára leginkább optimális térben kerülhessen elhelyezésre és bemutatásra.

3.2.3. Egészségügyi és szociális intézmények fejlesztése

3.2.3.1. Kisgyermekes családok támogatása – A bölcsődei ellátás színvonalának megőrzése

A kisgyermeket nevelő családok szempontjából nem elhanyagolható körülmény, hogy a család hány tagja képes munkába állni. A nők munkaerőpiacra való visszatérésének támogatása érdekében szükség van a 3 év alatti kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító ellátási formák biztosítására. A bölcsődei ellátás már adott, de fejlesztése a demográfiai folyamatok figyelembe vételével folyamatos figyelmet igényel.

3.2.3.2. A kórház további fejlesztése, korszerűsítése

A helyi kórház fontos térségi feladatot lát el, az elmúlt évtizedben történő átalakítások következtében megvalósult egy komplex kistérségi járóbeteg szakellátó központ létrejötte, melynek folyamatos korszerűsítése javasolt. Érdemes a kórház aktív kapacitását felváltó ellátások közül a mozgásszervi rehabilitációs ellátás és a turizmus kapcsolatának átgondolása, ezen irányba történő alakítása.

3.2.3.3. Korszerű bentlakásos otthon kialakítása az idősek és a fogyatékkal élő felnőttek számára

A helyi társadalom integritását szolgálja az idősekről és más folyamatos ellátásra szoruló csoportba tartozó egyénekről való gondoskodás. A demográfiai folyamatok (születéskor várható átlagéletkor feljebb tolódása, öreg idősek [80 év felettiek] arányának emelkedése; demenciában szenvedő idősek számának növekedése) miatt szükséges egy bentlakásos otthon kialakítása, amely ekkora települési léptékben vegyes profilú intézményként képzelhető el. A részben önálló életvitelre képes fogyatékossággal élő személyek esetében megoldás lehet a támogatott lakhatás ellátási forma bevezetése.

3.2.3.4. A meglévő nappali alapellátások biztosítása és további bővítése

A szociális ellátások a településen és térségében széles területen biztosítottak, a Zirci Önkormányzat a kötelező ellátások mellett számos nem kötelező ellátást is finanszíroz. A rászoruló célcsoportok életminőségének és esélyegyenlőségének biztosítása érdekében nagyon fontos, hogy azon szociális alapellátások szakszerű felvállalása, illetve fenntartása se kérdőjeleződjön meg, amelyek ellátása nem kötelező érvényű, ebben a környező települések önkormányzatait is érdekeltté kell tenni. Így megelőzhető, hogy már működő szolgáltatásokból, ellátásokból szoruljanak ki arra rászoruló egyének (pl. pszichiátriai betegek nappali ellátása, szociális foglalkoztatás). Továbbá szükséges lenne olyan új ellátási formák bevezetése, amelyek a változó társadalmi környezet, kedvezőtlen gazdasági folyamatok hatásainak kivédésében, kezelésében segítik, támogatják a lakosságot. Így pl. a lakhatási gondokkal küzdő vagy nehéz élethelyzetbe került családok/egyének helyzetének rendezésében nyújtott átmeneti segítség felvállalása

© MTA KRTK RKI NYUTO

pl. átmeneti otthon létesítésével, szenvedélybetegséggel küzdők támogatása pl. szenvedélybetegek nappali ellátásának biztosításával, családtagjaiknak mentálhigiénés szolgáltatások, tanácsadás nyújtásával.

3.2.3.5. A mentálhigiénés prevenciós feladatok támogatása, a programok bővítése

A mentálhigiénés szolgáltatás a lelki egészség megőrzésének alapvető intézménye. Ezek a szolgálatok már sok hasznos szolgálatot tettek más városokban is, elsősorban fiatalok számára nyújtott életviteli, probléma megoldási tanácsadásokkal, de az idősebbek számára is a krízishelyzetek megoldásában. A prevenciós tanácsadás közvetlen haszna, hogy sokkal súlyosabb krízishelyzeteket előzhet meg, amelyeknek egészségügyi, társadalmi költsége lényegesen magasabb, mint a megelőző tanácsadó szolgálat fenntartási költsége. Fontos feladat a családsegítő és gyermekvédelmi feladatok ellátásának fejlesztése, a szociális háló erősítése.

© MTA KRTK RKI NYUTO

4. prioritás: LAKÓKÖRNYEZET ÉS VÁROSI SZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉS

4.1. program: A térségi központ szerepkör fejlesztése

Zirc város közlekedési hálózatán számos fejlesztés történt az utóbbi években, és az önkormányzat további fejlesztéseket tervez. Ugyanakkor a vasútállomás mellett felépített buszpályaudvarral létrejött intermodális csomópont, a 82-es út forgalma, és a közösségi közlekedés fejlesztése olyan kihívásokat jelentenek, melyeket a városnak a jövőben is kezelnie kell. Mindez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy Zirc a magas-bakonyi térség interregionális közlekedésének fejlett központja legyen.

Alprogramok és intézkedések

4.1.1. Elérhetőség javítása a környező településekről

4.1.1.1. Intermodális csomópont fejlesztése

A helyzetfeltárás során egyértelműen kiderült, hogy az intermodális csomópont kihasználtsága nem megfelelő. Mindez ugyanakkor nem csak a 2007-ben átadott buszpályaudvar alacsony forgalmának köszönhető, hanem a vasúti forgalomnak is. Ezért nem elegendő magának a buszpályaudvar szolgáltatási szintjének fejlesztése, hanem szükséges mindehhez a vasúti menetrend és állomásfejlesztés is. Ezeket a fejlesztéseket azonban csakis a Rákóczi téri megálló figyelembevételével, és annak fejlesztésével közösen szabad elvégezni. A helyközi autóbuszon utazók jelentős része ugyanis még mindig a Rákóczi téri megállót használja, amiből eredően csúcsidőben, főleg az iskolás időszakban, komoly problémák adódnak. Az autóbuszon utazók nagy része azonban csak ingázó, akik átutaznak Zircen munkába, vagy iskolába menet. Ezért az intermodális csomópontnak át kell vennie Zirc és térségének interregionális forgalmát. Mindehhez azonban nélkülözhetetlen a helyközi autóbusz, és a vasúti közlekedés menetrendjének integrációja. Ezzel együtt el kell végezni az új buszpályudvar komfortosítását fedett utas váró, forgalmi iroda, és mosdó kialakításával. Ahhoz, hogy egy élhető intermodális csomópont jöjjön létre, Zirc városának minden fejlesztésnél az utasok igényeit szem előtt tartva szorosan együtt kell működne az ÉNYKK-val, a MÁV csoporttal, valamint a Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetséggel.

4.1.1.2. A vasúti közlekedés fejlesztése

Az elmúlt években a MÁV számos karbantartási munkálatot végzett el a 11-es számú vasútvonalon, melynek célja elsősorban a forgalombiztonság javítása volt. A Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetségnek köszönhetően pedig komoly menetrendi változások történtek a Győr-Veszprém vasútvonalon, melynek eredményeként a vonatok átlagos menetideje mintegy 20-25 perccel csökkent. A Bakonyvasút Szövetség további fejlesztési tervei között több is érinti Zircet, mint például a MÁV Nosztalgia program kiterjesztése, a MÁV-START Zrt. és a zirci idegenforgalmi intézmények közötti kapcsolat létrehozása egy „Zirc kártya” bevezetésével, vagy a Zirc-Veszprém szakaszon az autóbuszbérlet elfogadása a vonaton. Emellett a szövetség nem tett le a Győr-Balaton kapcsolat visszaállításáról a Győr-Veszprém vonalon keresztül. Erre vonatkozóan már létezik egy Hajmáskér-Balatonfűzfő terv, ami azonban 2020 utánra lett ütemezve. A szövetség azonban mindenképpen szeretne előrelépéseket tenni ebben a kérdésbe, így azért fog lobbizni, hogy nyáron a Csajág-Balatonfüredi viszonylaton keresztül legalább egy-két vonatpár közlekedjen. Ezzel együtt pedig biztosítani szeretne közvetlen

© MTA KRTK RKI NYUTO

autóbuszos átszállást a Balatonra Veszprém vasútállomáson keresztül a MÁV-START Zrt.-vel szorosan együttműködve. A balatoni kapcsolat visszaállítása így Zirc és térségének forgalmára is pozitív hatással lehet. A vonalat érintő egyik legnagyobb kihívása jelenleg a MÁV-START Zrt.-nek, hogy ha a Bzmot motorvonatok végleg eltűnnek a vasúti közlekedésből, mivel fogja pótolni azokat, ugyanis ez a járműcsalád közlekedik a Győr-Veszprém vasútvonalon. Erre megoldást jelenthet az úgynevezett „Jenbacher" mozdonyok átcsoportosítása a MÁV-hoz a GYSEV Zrt.-től. Így nagy segítséget jelentene a MÁV-START Zrt.-nak, ha Zirc város önkormányzata segítséget tudna adni ennek a lobbitevékenységnek a támogatásában. Ugyanakkor a Győr-Veszprém vasútvonal fejlesztése a vonal által érintett valamennyi település érdeke kell, hogy legyen. Így Zirc városának a jövőben is szorosan együtt kell működnie a Cuha-völgyi Bakonyvasút Szövetséggel és a MÁV Csoporttal annak érdekében, hogy élhető és működő vasúti közlekedéssel rendelkezzen.

4.1.1.3. A helyi és helyközi úthálózat fejlesztése

A közúti közlekedés és Zirc forgalmának vizsgálata során sarkalatos pontként jelentkezett a 82-es főút elkerülő útjának kérdése. Az elkerülő útra vonatkozóan régóta létezik tanulmány terv, ugyanakkor a jelenleg hatályos 1222/2011. (VI.29.) Korm. határozat nem tartalmazza a 82-es út zirci elkerülő szakaszát. A Magyar Közút Zrt. tájékoztatása alapján ugyanakkor vizsgálandó az elkerülő út építésének lehetősége és szükségessége. Ezért Zirc városának célszerű lenne egy hatástanulmányt készítenie a tervezett 82-es elkerülő útra. A város térségi szerepének, és jobb összeköttetésének javítása érdekében a 8216., 8301., 83106. számú utak fejújítási lehetősége szintén vizsgálandó. A város önkormányzati útjairól, elsősorban a nyári forgalmas időszakban, gyakran problémát jelent a 82-es út megközelítése. Így a városnak a Magyar Közút Zrt.-vel közösön célszerű lenne feltérképeznie ezeket a csomópontokat, különösen forgalombiztonsági szempontból, és ahol indokolt, módosítani azokat (pl. körforgalmú csomópont kialakításával). Zirc közúthálózatának jelenlegi legnagyobb problémáját a burkolat felületi minősége, és a vízelvezetés jelenti, valamint a lakossági visszajelzések alapján a járdák állapota. Az önkormányzatnak ezért az útfelújítási és járda felújítási programját mindenképpen folytatnia kell a jövőben. Emellett célszerű lenne kiegészítenie egy kerékpárút porgrammal is az útfelújítási programját, melynek jó alapja a 2015-ben átadott kerékpárút, ami a városközpontot köti össze az intermodális csomóponttal. A kerékpárút fejlesztése ugyanis nemcsak a térség kerékpáros turizmusát erősítené, de a zirci lakosság helyi közlekedését is javítaná. Mindemellett a 82-es utat elkerülő kerékpárút folytatása Kardosrét és Olaszfalu irányában hozzájárulna a város közlekedésbiztosságának erősítéséhez.

4.1.2. Megújuló energiák fejlesztése

4.1.2.1. Megújuló energiák részarányának növelése, „smart" fejlesztése

A megújuló energiák terén Zirc figyelemreméltó fejlesztéseket vitt véghez közintézményein (pl. a kórházon, bölcsödén, stb.) és a továbbiakban is tervezi ennek folytatást. Az önkormányzat sikeres pályázatokkal napelemes rendszereket épített ki az önkormányzati hivatal, a gimnázium, és az általános iskola épületeire. Zirc új lakótelepén több háztartásnál szintén megtalálhatóak a napelemes megoldások. A város pedig elkészítette az energetikai koncepcióját is, ami jó alapot jelent az önkormányzat valamennyi intézményének pályázat útján való energetikai

© MTA KRTK RKI NYUTO

felújítására. Ugyanakkor célszerű lenne, ha a város a megújuló energiákkal kapcsolatos fejlesztéseit „smart" szemléletben végezné el. Ennek lényege, hogy rendszerszinten, az egyes közműszolgáltatókkal együttműködve végzi el energetikai fejlesztéseit, melynek keretében optimalizálja az energiafelhasználást. Ezzel együtt pedig hálózatba kapcsolja a megújuló energiákat, és azokat nem csak helyben hasznosítja, hanem ott, ahol szükséges. Különösen fontos lenne még a város távfűtőerőművének biomasszás fűtőművel való kiváltása, ami jelentős költségcsökkenést eredményezne a távhő havidíjában. Ehhez kapcsolódóan a város zöldhulladékának helyben történő hasznosítása szintén megoldandó.

HORIZONTÁLIS PRIORITÁSOK

A horizontális prioritások lényege, hogy olyan elveket szabnak meg, amelyek valamennyi prioritás, illetve a programok, alprogramok, intézkedések kidolgozása, végrehajtása során érvényesülnek. Éppen ezért ebben az esetben nem bomlanak további intézkedésekre, csak a fő elvek határozódnak meg.

„A" horizontális prioritás: A TÉRSÉGI KAPCSOLATRENDSZER ÉS HÁLÓZATOSODÁS ERŐSÍTÉSE, SZINERGIÁINAK KIHASZNÁLÁSA

a1: A járás, illetve a Magas-Bakony térségében

Minden város egy térség központja, a térség számára nyújt szolgáltatásokat, ugyanakkor a térség is nyújt a város számára erőforrásokat. Tehát egy egymásra utalt rendszert alkotnak. Zirc kisváros, ahol ez a szimbiózis különösen fontos, mivel a város méretét tekintve nem dominál a térségben. A város fejlesztési törekvéseinek szem előtt kell tartani a térségi kihatásokat, s több fejlesztési elem csak a térséggel együttesen valósítható meg.

A prioritás célja, hogy a különböző fejlesztési akciók hozzájáruljanak egy együttműködő, szervesen összetartozó bakonyi térség létrejöttéhez, a közös potenciál együttes kihasználása erősítse az egyes települések, s velük együtt Zirc lehetőségeit.

a2: A közeli agglomerációk gazdasági-társadalmi kapcsolatrendszerében

Az elmúlt másfél évtizedben megerősödött a nagyvárosok térformáló hatása az Észak-Dunántúlon. Kézenfekvő, hogy ez elsősorban a munkaerő ingázás átalakulásában követhető nyomon, de számos más kérdésben is érezhető az elszívó hatásuk (pl. lakónépesség). Ugyanakkor az oda kapcsolódó hálózatok is erősödnek (gazdasági szervezetek kapcsolatai, kulturális és más szolgáltató intézmények szervezeti logikája, kapcsolatai stb.). Zirc Veszprém, Győr, Székesfehérvár vonzásterében található, ezen vonzásterek metszéspontjában. Nyilvánvaló, hogy egyszerre előny, s hátrány is lehet. A lakosság, a munkaerő egyre mobilabb, így az elszívó hatások konkrét hátrányokat generálhatnak a közeljövőben. Ugyanakkor a fejlődő üzleti és közszolgáltatások elérése előny lehet, s e központok/agglomerációk lakossága stabil és hosszú távú piacot jelenthet Zirc és térsége turisztikai, rekreációs kínálata számára.
A prioritás célja, hogy Zirc eliminálja a térszerkezeti helyzetéből adódó veszélyeket, s kihasználja annak előnyös oldalát, s egy fejlődő észak-dunántúli nagyvárosi hálózat független, önálló kisközpontja legyen.

© MTA KRTK RKI NYUTO

„B” horizontális prioritás: GAZDASÁGI ÉS KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG

Ma már minden fejlesztési tevékenység egyik legfontosabb követelménye, hogy a fejlesztés hozzájáruljon egy olyan gazdasági növekedéshez, amely nem a befogadó térség gazdasági, természeti, társadalmi erőforrásainak felélésén alapul, hanem azokat fenntartható módon kezeli, vagyis egy olyan hosszú távú gazdasági és környezeti egyensúlyra törekszik, amely a következő generációk jólétét, és megfelelő életminőségét is biztosítja. Ez az alapelv különösen érvényes a Bakony szívében, ahol a természeti környezet a gazdaság különböző ágazatai számára alapvető erőforrást biztosít, s a lakókörnyezet minőségét is adja. Ennek a környezetnek egyik eleme a nyílt karsztban található vízbázis, ami a rajta lévő települések fejlesztési tevékenységének felelősségét tovább fokozza, hiszen ez a vízbázis több megye ivóvíz-ellátásában játszik fontos szerepet.

A prioritás célja, hogy az ágazati programok megvalósítása során azok a választások, megoldási alternatívák, technológiák kerüljenek előtérbe, amelyek a fenntarthatóságot szolgálják.

© MTA KRTK RKI NYUTO

FÜGGELÉK

© MTA KRTK RKI NYUTO

1. Függelék

	82-es út Zirc (21+ 890) évi átlagos napi forgalma														
Megnevezés	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Összes forgalom (E/nap)	3594	4156	3862	4282	5328	4451	4 705	5 128	4 180	4 769	4800	4 949	4 268	4654	4549
Személygépkocsi (j/nap)	2335	2262	2083	1980	2679	2038	2 956	2 555	3 102	2 851	2873	2 983	2 553	2779	2649
Összes teherforgalom (j/nap)	267	347	304	433	398	461	313	508	446	410	413	422	377	368	400
Autóbusz (j/nap)	61	90	71	106	95	93	73	107	185	170	171	176	159	123	103
Motorkerékpár (j/nap)	32	44	52	40	73	53	57	71	54	50	50	52	46	47	76
Kerékpár (j/nap)	44	43	59	30	50	30	30	43	55	40	41	42	35	21	19

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

	82-es út Zirc (20+ 609) évi átlagos napi forgalma														
Megnevezés	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Összes forgalom (E/nap)	6809	7155	7514	8232	8978	9193	9 244	9 563	9 940	9 300	9 394	9 708	8 308	6540	6716
Személygépkocsi (j/nap)	5150	4628	4892	4547	5093	5241	5 346	5 549	7 015	6 547	6 596	6 835	5 826	4444	4666
Összes teherforgalom (j/nap)	609	629	651	730	728	741	696	712	631	608	611	624	542	448	416
Autóbusz (j/nap)	198	204	214	232	220	228	182	184	244	229	231	238	204	240	246
Motorkerékpár (j/nap)	130	131	130	85	98	101	104	112	78	67	67	69	60	47	32
Kerékpár (j/nap)	147	147	139	153	199	193	191	184	80	60	60	62	53	21	20

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

	8216. sz. összekötő út (0+ 400) évi átlagos napi forgalma														
Megnevezés	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Összes forgalom (E/nap)	2343	2442	3198	3354	3437	3534	3 601	4 747	5 215	5 088	5 182	4 880	4 778	2733	2944
Személygépkocsi (j/nap)	1769	1575	1895	2011	2065	2137	2 180	2 880	3 032	2 918	3 077	2 942	2 834	1828	2017
Összes teherforgalom (j/nap)	228	234	203	205	209	214	218	380	445	454	433	389	401	173	170
Autóbusz (j/nap)	100	103	111	110	113	117	118	127	121	121	137	122	116	113	120
Motorkerékpár (j/nap)	34	36	59	61	65	67	72	97	146	136	126	103	94	22	17
Kerékpár (j/nap)	52	52	80	73	70	67	66	150	276	267	248	258	250	4	4

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

	8301. sz. összekötő út (0+ 800) évi átlagos napi forgalma														
Megnevezés	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Összes forgalom (E/nap)	1555	2515	2635	2763	2830	2910	2 961	3 055	3 326	3 238	3 325	1 606	1 562	1651	1757
Személygépkocsi (j/nap)	1064	1459	1535	1629	1673	1732	1 767	1 815	1 911	1 839	1 939	1 025	987	1040	1148
Összes teherforgalom (j/nap)	167	171	179	181	184	188	190	204	229	235	230	100	101	111	105
Autóbusz (j/nap)	61	76	80	79	81	84	86	95	90	91	103	56	54	65	69
Motorkerékpár (j/nap)	30	64	63	65	70	72	77	77	116	108	100	19	17	22	17
Kerékpár (j/nap)	37	150	139	127	122	117	115	112	206	199	185	20	19	15	19

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

	83106. sz. bekötő út (4+ 700) évi átlagos napi forgalma														
Megnevezés	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Összes forgalom (E/nap)	740	770	811	888	907	935	954	987	1 083	965	1 000	944	918	972	1036
Személygépkocsi (j/nap)	440	392	412	499	512	530	541	556	666	632	666	637	614	647	713
Összes teherforgalom (j/nap)	68	70	74	79	80	82	84	89	72	74	75	68	67	75	72
Autóbusz (j/nap)	27	28	30	32	33	34	35	39	42	42	47	42	40	48	51
Motorkerékpár (j/nap)	12	13	13	19	20	21	23	23	15	14	13	10	9	12	9
Kerékpár (j/nap)	11	11	10	33	32	31	31	30	30	29	27	28	27	22	27

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

	82321. sz. állomáshoz vezető út (0+ 070) évi átlagos napi forgalma														
Megnevezés	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Összes forgalom (E/nap)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	641	640	600	595	620	626
Személygépkocsi (j/nap)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	325	343	328	316	333	367
Összes teherforgalom (j/nap)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	78	72	65	68	70	60
Autóbusz (j/nap)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12	14	12	12	14	15
Motorkerékpár (j/nap)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	13	12	10	9	11	9
Kerékpár (j/nap)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	9	8	9	8	7	8

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

82-es sz. főút								
Építés dátuma	Kezdőszelv. km + m formában	Végszelv. km + m formában	Bal szél távolsága úttengelytől	Jobb szél távolsága úttengelytől	Vastagság	Réteg anyaga	Megbízhatóság	Megjegyzés
1987.01.05.	19 + 000	19 + 500	-3,10	3,10	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.04.	18 + 090	19 + 500	-3,10	3,10	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.03.	18 + 090	19 + 500	-3,10	3,10	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.02.	18 + 090	19 + 500	-3,10	3,10	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	18 + 090	19 + 500	-3,10	3,10	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1987.01.05.	19 + 500	19 + 600	-5,25	5,25	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.04.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.03.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.02.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.05.	19 + 600	19 + 628	-5,25	5,25	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.04.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.03.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.02.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	19 + 500	19 + 628	-5,25	5,25	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.05.	19 + 628	19 + 700	-3,50	3,50	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.04.	19 + 628	19 + 700	-3,50	3,50	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1976.01.03.	19 + 628	19 + 700	-3,50	3,50	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.02.	19 + 628	19 + 700	-3,50	3,50	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	19 + 628	19 + 780	-3,50	3,50	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.06.	19 + 700	19 + 780	-3,50	3,50	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	19 + 700	19 + 780	-3,50	3,50	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	19 + 700	19 + 780	-3,50	3,50	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	19 + 700	19 + 780	-3,50	3,50	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	19 + 700	19 + 780	-3,50	3,50	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	19 + 628	19 + 780	-3,50	3,50	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

1988.01.06.	19 + 780	19 + 860	-4,55	4,55	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	19 + 780	19 + 860	-4,55	4,55	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	19 + 780	19 + 860	-4,55	4,55	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	19 + 780	19 + 860	-4,55	4,55	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	19 + 780	19 + 860	-4,55	4,55	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	19 + 780	19 + 860	-4,55	4,55	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.08.	19 + 860	19 + 910	-4,55	4,55	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.09.	19 + 860	19 + 910	-4,55	4,55	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.06.	19 + 860	19 + 910	-4,55	4,55	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.07.	19 + 860	19 + 910	-4,55	4,55	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.04.	19 + 860	19 + 910	-4,55	4,55	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.03.	19 + 860	19 + 910	-4,55	4,55	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.08.	19 + 910	20 + 065	-3,65	3,65	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.09.	19 + 910	20 + 065	-3,65	3,65	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.06.	19 + 910	20 + 065	-3,65	3,65	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.07.	19 + 910	20 + 065	-3,65	3,65	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.04.	19 + 910	20 + 065	-3,65	3,65	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.03.	19 + 910	20 + 065	-3,65	3,65	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.07.	20 + 065	20 + 330	-3,65	3,65	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.08.	20 + 065	20 + 330	-3,65	3,65	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 065	20 + 330	-3,65	3,65	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	20 + 065	20 + 330	-3,65	3,65	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 065	20 + 330	-3,65	3,65	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.02.	20 + 065	20 + 330	-3,65	3,65	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.07.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.08.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F,	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

						JU-45/F)		
1970.01.02.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1998.01.08.	20 + 400	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	2: Gyenge	
1988.01.07.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.08.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.02.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2010.06.15.	20 + 440	20 + 460	-6,60	6,60	60 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC16F
2010.06.14.	20 + 440	20 + 460	-6,60	6,60	60 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1998.01.08.	20 + 400	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	2: Gyenge	
1988.01.07.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.08.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.02.	20 + 330	20 + 460	-6,60	6,60	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2010.06.15.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC16F
2010.06.14.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1998.01.08.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	2: Gyenge	
1988.01.07.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.08.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.02.	20 + 460	20 + 513	-5,00	5,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2010.06.15.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC16F
2010.06.14.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1998.01.07.	20 + 513	20 + 600	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	2: Gyenge	
1988.01.06.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.07.	20 + 513	20 + 570	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

1978.01.04.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.05.	20 + 513	20 + 570	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2010.06.15.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC16F
2010.06.14.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1998.01.07.	20 + 513	20 + 600	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	2: Gyenge	
1988.01.06.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 570	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 570	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2010.06.15.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC16F
2010.06.14.	20 + 460	20 + 919	-5,00	5,00	60 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1988.01.06.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 570	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 570	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.06.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	20 + 570	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	20 + 570	21 + 046	-5,00	5,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	20 + 513	21 + 046	-5,00	5,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.06.	21 + 046	21 + 184	-7,75	7,75	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	21 + 046	21 + 184	-7,75	7,75	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	21 + 046	21 + 184	-7,75	7,75	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap,	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

						AC32 alap)		
1972.01.03.	21 + 046	21 + 184	-7,75	7,75	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	21 + 046	21 + 184	-7,75	7,75	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	21 + 046	21 + 184	-7,75	7,75	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1988.01.06.	21 + 184	21 + 200	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.05.	21 + 184	21 + 200	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1978.01.04.	21 + 184	21 + 200	-3,00	3,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.04.	21 + 184	21 + 200	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1972.01.02.	21 + 184	21 + 200	-3,00	3,00	60 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.01.	21 + 184	21 + 292	-3,00	3,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1985.01.06.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.05.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.04.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.02.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	21 + 184	21 + 292	-3,00	3,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.16.	21 + 205	21 + 355	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC-16 kopó (F)
2011.05.15.	21 + 205	21 + 355	-3,00	3,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
1985.01.06.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.05.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.04.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.03.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.02.	21 + 200	21 + 292	-3,00	3,00	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	21 + 184	21 + 292	-3,00	3,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.16.	21 + 205	21 + 355	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC-16 kopó (F)
2011.05.15.	21 + 205	21 + 355	-3,00	3,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
1985.01.10.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

1977.01.11.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.07.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.08.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.04.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1985.01.10.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.11.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.07.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.08.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.04.	21 + 292	21 + 397	-3,00	3,00	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1985.01.10.	21 + 397	21 + 495	-4,75	4,75	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.11.	21 + 397	21 + 495	-4,75	4,75	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.07.	21 + 397	21 + 495	-4,75	4,75	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	21 + 397	21 + 495	-4,75	4,75	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.08.	21 + 397	21 + 495	-4,75	4,75	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.04.	21 + 397	21 + 495	-4,75	4,75	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1985.01.10.	21 + 495	22 + 300	-3,10	3,10	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.11.	21 + 495	23 + 001	-3,10	3,10	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1977.01.07.	21 + 495	23 + 001	-3,10	3,10	40 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1972.01.06.	21 + 495	23 + 001	-3,10	3,10	50 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1970.01.08.	21 + 495	23 + 001	-3,10	3,10	50 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.04.	21 + 495	23 + 001	-3,10	3,10	200 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	

Mentés időpontja: 2015. október. 14. szerda, 14:06
Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

8216. sz. összekötő út								
Építés dátuma	Kezdőszelv. km + m formában	Végszelv. km + m formában	Bal szél távolsága úttengelytől	Jobb szél távolsága úttengelytől	Vastagság	Réteg anyaga	Megbízhatóság	Megjegyzés
1970.01.13.	0 + 000	0 + 500	-3,00	3,00	20 mm	FB901: felületi bevonat higított bitumennel	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.06.	0 + 000	0 + 500	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.10.05.	0 + 115	0 + 627	-3,00	3,00	15 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	5: Kitűnő	
1970.01.13.	0 + 000	0 + 500	-3,00	3,00	20 mm	FB901: felületi bevonat higított bitumennel	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.06.	0 + 000	0 + 500	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.10.05.	0 + 115	0 + 627	-3,00	3,00	15 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	5: Kitűnő	
1978.01.03.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.05.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.10.05.	0 + 115	0 + 627	-3,00	3,00	15 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	5: Kitűnő	
2004.12.31.	0 + 600	1 + 700	-3,00	3,00	10 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	4: Jó	
1978.01.03.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.05.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2004.12.31.	0 + 600	1 + 700	-3,00	3,00	10 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	4: Jó	
1978.01.03.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.05.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1978.01.03.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.05.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

2004.12.31.	1 + 925	3 + 865	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	4: Jó	
2004.12.30.	1 + 925	3 + 865	-3,00	3,00	32 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	4: Jó	
1978.01.03.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.09.	0 + 000	2 + 015	-3,00	3,00	70 mm	B413: egyéb aszfaltmakadám	1: Rossz	
1970.01.05.	0 + 500	2 + 000	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	

Mentés időpontja: 2015. október. 14. szerda, 14:13

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

8301. sz. összekötő út

Építés dátuma	Kezdőszelv. km + m formában	Végszelv. km + m formában	Bal szél távolsága úttengelytől	Jobb szél távolsága úttengelytől	Vastagság	Réteg anyaga	Megbízhatóság	Megjegyzés
1994.01.04.	0 + 000	0 + 273	-4,00	4,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1970.01.04.	0 + 000	0 + 273	-4,00	4,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.02.	0 + 000	0 + 273	-4,00	4,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1994.01.03.	0 + 273	0 + 700	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.16.	0 + 620	0 + 636	-3,00	0,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC-16 kopó (F)
2011.05.15.	0 + 620	0 + 636	-3,00	0,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
2011.05.14.	0 + 620	0 + 636	-3,00	0,00	100 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1994.01.03.	0 + 273	0 + 700	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.16.	0 + 636	0 + 771	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC-16 kopó (F)

© MTA KRTK RKI NYUTO

2011.05.15.	0 + 636	0 + 776	1,50	3,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
2011.05.14.	0 + 636	0 + 771	-3,00	3,00	100 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1994.01.03.	0 + 273	0 + 700	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.16.	0 + 636	0 + 771	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	AC-16 kopó (F)
2011.05.15.	0 + 636	0 + 776	1,50	3,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
2011.05.14.	0 + 636	0 + 771	-3,00	3,00	100 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.16.	0 + 771	0 + 776	1,50	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	
2011.05.15.	0 + 636	0 + 776	1,50	3,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
2011.05.14.	0 + 771	0 + 776	1,50	3,00	100 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
2011.05.13.	0 + 771	0 + 792	-3,00	-1,70	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	
2011.05.12.	0 + 771	0 + 792	-3,00	-1,70	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
2011.05.11.	0 + 771	0 + 792	-3,00	-1,70	100 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2011.05.13.	0 + 771	0 + 792	-3,00	-1,70	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	
2011.05.12.	0 + 771	0 + 792	-3,00	-1,70	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	AC-16 kötő (NM)
2011.05.11.	0 + 771	0 + 792	-3,00	-1,70	100 mm	MAR01: marás	5: Kitűnő	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	

© MTA KRTK RKI NYUTO

1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2003.12.01.	1 + 000	2 + 200	-3,00	3,00	50 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	
2003.11.30.	1 + 000	2 + 200	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2005.12.16.	2 + 225	4 + 138	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	5: Kitűnő	
2005.12.15.	2 + 225	4 + 138	-3,00	3,00	20 mm	K610: kötőréteg (K-11,-12,-20,-22,-20/F,-22/F; AC-11, -16/NM, -22, -22/F, 22/NM kötő)	5: Kitűnő	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	100 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 273	6 + 266	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1992.01.03.	0 + 700	8 + 975	-3,00	3,00	20 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	1: Rossz	

Mentés időpontja: 2015. október. 14. szerda, 14:13

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

83106. sz. bekötő út								
Építés dátuma	Kezdőszelv. km + m formában	Végszelv. km + m formában	Bal szél távolsága úttengelytől	Jobb szél távolsága úttengelytől	Vastagság	Réteg anyaga	Megbízhatóság	Megjegyzés
1986.01.06.	0 + 000	0 + 150	-6,00	6,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.08.	0 + 000	0 + 150	-6,00	6,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.04.	0 + 000	0 + 150	-6,00	6,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1986.01.05.	0 + 150	0 + 210	-4,75	4,75	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.07.	0 + 150	0 + 210	-4,75	4,75	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.03.	0 + 150	0 + 210	-4,75	4,75	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1986.01.04.	0 + 210	0 + 350	-3,75	3,75	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.06.	0 + 210	0 + 350	-3,75	3,75	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.02.	0 + 210	0 + 350	-3,75	3,75	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1986.01.03.	0 + 350	1 + 000	-3,00	3,00	50 mm	K620: kötőréteg (JU-11, JU-16, JU-20, JU-22, JU32, JU32/F, JU-35, JU-35/F, JU-45/F)	1: Rossz	
1970.01.05.	0 + 350	1 + 000	-3,00	3,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 350	1 + 000	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1994.01.04.	1 + 000	2 + 037	-3,00	3,00	30 mm	B214: kavicsaszfaltbeton (KAB)	1: Rossz	
1994.01.03.	1 + 000	5 + 000	-3,00	3,00	30 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1974.01.02.	1 + 000	5 + 000	-3,00	3,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2004.12.31.	1 + 600	5 + 200	-3,00	3,00	20 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	5: Kitűnő	

© MTA KRTK RKI NYUTO

1994.01.04.	1 + 000	2 + 037	-3,00	3,00	30 mm	B214: kavicsaszfaltbeton (KAB)	1: Rossz	
1994.01.03.	1 + 000	5 + 000	-3,00	3,00	30 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1974.01.02.	1 + 000	5 + 000	-3,00	3,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2004.12.31.	1 + 600	5 + 200	-3,00	3,00	20 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	5: Kitűnő	
1994.01.06.	2 + 037	5 + 000	-3,00	3,00	30 mm	B214: kavicsaszfaltbeton (KAB)	1: Rossz	
1994.01.03.	1 + 000	5 + 000	-3,00	3,00	30 mm	A713: U bitumenes alapréteg (U-12, U-16, U-20, U22, U-32, U35; AC11 alap, AC32 alap)	1: Rossz	
1974.01.02.	1 + 000	5 + 000	-3,00	3,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2004.12.31.	1 + 600	5 + 200	-3,00	3,00	20 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	5: Kitűnő	
1994.01.05.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.04.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	70 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.02.	5 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2004.12.31.	1 + 600	5 + 200	-3,00	3,00	20 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	5: Kitűnő	
2001.01.05.	5 + 060	5 + 150	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	3: Közepes	
1994.01.05.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.04.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	70 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.02.	5 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2004.12.31.	1 + 600	5 + 200	-3,00	3,00	20 mm	FB910: fel. bev. kev. és ter. tech.-val (KFB (0/3, 0/5, 0/8, 0/12), MULTIMAC, HODMIX-8)	5: Kitűnő	

© MTA KRTK RKI NYUTO

1994.01.05.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.04.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	70 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.02.	5 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2005.12.15.	5 + 200	9 + 520	-3,00	3,00	10 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	5: Kitűnő	
1994.01.05.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.04.	5 + 000	6 + 950	-3,00	3,00	70 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.02.	5 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2005.12.15.	5 + 200	9 + 520	-3,00	3,00	10 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	5: Kitűnő	
1985.01.04.	6 + 950	8 + 450	-3,00	3,00	10 mm	FB901: felületi bevonat higított bitumennel	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.03.	6 + 950	9 + 520	-3,00	3,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.02.	5 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
2005.12.15.	5 + 200	9 + 520	-3,00	3,00	10 mm	FB902: felületi bevonat bitumenemulzióval	5: Kitűnő	
1994.01.04.	8 + 450	9 + 520	-3,00	3,00	50 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1974.01.01.	1 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	150 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	
1970.01.03.	6 + 950	9 + 520	-3,00	3,00	70 mm	B411: itatott aszfaltmakadám (It)	1: Rossz	
1970.01.02.	5 + 000	9 + 520	-3,00	3,00	100 mm	A811: rakott alap	1: Rossz	

Mentés időpontja: 2015. október. 14. szerda, 14:14
Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

82321. sz. állomáshoz vezető út								
Építés dátuma	Kezdőszelv. km + m formában	Végszelv. km + m formában	Bal szél távolsága úttengelytől	Jobb szél távolsága úttengelytől	Vastagság	Réteg anyaga	Megbízhatóság	Megjegyzés
1978.01.03.	0 + 000	0 + 140	-3,00	3,00	40 mm	B213: aszfaltbeton (AB-8, -11,-11/F,-16,-16/F; AC-8,-11,-11/F,-16, -16/F kopó)	1: Rossz	
1970.01.02.	0 + 000	0 + 140	-3,00	3,00	150 mm	A720: soványbeton alap, cementmakadám	1: Rossz	
1970.01.01.	0 + 000	0 + 140	-3,00	3,00	100 mm	A840: mechanikai stabilizáció	1: Rossz	

Mentés időpontja: 2015. október. 14. szerda, 14:14
Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

2. Függelék

Zirc város ivóvíz gerincvezetékek		
Vezeték anyag	vezeték gyártmány	hossz [m]
	vezeték	2450
acél	a-100 nyomóvezeték	143
	a-125 nyomóvezeték	226
	a-150 nyomóvezeték	143
	a-20 nyomóvezeték	150
	a-200 nyomóvezeték	72
	a-25 nyomóvezeték	106
	a-80 nyomóvezeték	53
azbesztcement	ac-100 nyomóvezeték	4390
	ac-125 nyomóvezeték	139
	ac-150 nyomóvezeték	458
	ac-200 nyomóvezeték	1883
	ac-50 nyomóvezeték	13
	ac-80 nyomóvezeték	6800
KM-PVC	KM-PVC-110 nyomóvezeték	5978
	KM-PVC-90 nyomóvezeték	1559
polietilén	KPE 110	9066
	KPE 160	5378
	KPE 200	3135
	KPE 25	63
	KPE 25/10	9
	KPE 250	553
	KPE 32	15
	KPE 40	9
	KPE 50	183
	KPE 63	343
	KPE 90	863
Végösszeg		**44180**

Forrás: Bakonykarszt Zrt.

© MTA KRTK RKI NYUTO

3. Függelék: A Zircről elingázók, a munkanélküliek, közfoglalkoztatottak szakmája, valamint a tanulók várható szakmája

Zircről elingázók	fő
ÁCS, TETŐFEDŐ	2
ADDIKTOLÓGIA KONZULTÁNS	1
AGRÁRMÉRNÖK	9
ÁLLATTENYÉSZTÉSI TECHNIKUS	1
ÁLLATTENYÉSZTŐ MÉRNÖK	1
ÁLTALÁNOS GÉPKEZELŐ	2
ANYAGMÉRNÖK	1
ÁPOLÓ	12
ÁPOLÓ (DIPLOMÁS)	3
ÁRUFELTÖLTŐ	1
ASZTALOS	23
AUTÓFÉNYEZŐ	1
AUTÓSZERELŐ	35
BÁDOGOS	1
BÁNYAMÉRNÖK	2
BETANÍTOTT MUNKÁS, OPERÁTOR	16
BETEGHORDÓ	1
BOLTVEZETŐ	1
BÖLCSÉSZ, TÖRTÉNÉSZ	3
BÖRTÖNŐR	1
BURKOLÓ	4
CIPÉSZ	3
CNC GÉPSZERELŐ	1
CNC PROGRAMOZÓ	1
CNC SZAKMUNKÁS	3
CUKRÁSZ	6
CSALÁDGONDOZÓ ÉS TANÁCSADÓ	1
DAJKA	2
DIETETIKUS	2
ÉDESIPARI TERMÉKGYÁRTÓ	1
ÉKSZER BECSÜS	1
ELADÓ	36
ELEKTROMŰSZERÉSZ	8
ÉLELMISZER MÉRNÖK	2
ÉPÍTÉSZMÉRNÖK	3
ÉPÍTÉSZTECHNIKUS	4
ÉPÍTŐGÉP SZERELŐ	1
ÉPÍTŐIPARI TECHNIKUS	1
ÉPÍTŐMÉRNÖK	4
ERDÉSZ	3
ERDÉSZETI KISGÉPSZERELŐ	1
ERŐSÁRAMÚ TECHNIKUS	1
ESZTERGÁLYOS	11
EURÓPAI ÜZLETI ASSZISZTENS	1
FAIPARI TECHNIKUS, FAKITERMELŐ	8
FELSZOLGÁLÓ, PINCÉR	13
FÉNYKÉPÉSZ	2
FÉRFIRUHA KÉSZÍTŐ	1
FODRÁSZ	2
FORGÁCSOLÓ	1
FÖLDMÉRŐ	3
FŐNÖNŐ	1
GAZDASSZONY	1
GEOGRÁFUS	2
GÉP ÉS ÉPÜLETTECHNIKUS	1
GÉPÉSZMÉRNÖK	5
GÉPÉSZTECHNIKUS	8
GÉPI FORGÁCSOLÓ	5
GÉPJÁRMŰ KARBANTARTÓ	2
GÉPKEZELŐ, GÉPIPARI TECHNIKUS	7
GÉPLAKATOS	18
GÉPSZERELŐ	8
GRAFIKUS	3
GYÁMÜGYI ÜGYINTÉZŐ	1
GYERMEKGONDOZÓ	4
GYERMEKPSZICHOLÓGUS	1
GYÓGYMASSZŐR	3
GYÓGYPEDAGÓGUS	5
GYÓGYSZERÉSZ	2
GYÓGYSZERÉSZ ASSZISZTENS	1
GYORS ÉS GÉPÍRÓ	5
GYORSÉTKEZTETŐ	2
HÁZTARTÁSI GÉPSZERELŐ	1
HEGESZTŐ	5
HENTES	2
HIDEG ÉTEL KÉSZÍTŐ	1
HITOKTATÓ	1
HR SZAKEMBER	1
IDEGENFORGALMI SZAKEMBER	4
IDEGENNYELVŰ ÜGYINTÉZŐ	1
IGAZGATÁS SZERVEZŐ	1
IGAZSÁGÜGYI ÜGYINTÉZŐ	1
INFORMATIKUS	23
INGATLANKÖZVETÍTŐ	1
IRODAVEZETŐ	1
JÁRMŰMÉRNÖK	1
JOGÁSZ	4
JOGI ASSZISZTENS	4
KATASZTRÓFAVÉDŐ	2
KATONA	5
KÉMÉNYSEPRŐ	1
KERESKEDŐ	19
KERTÉPÍTŐ	1
KERTÉSZ	4
KERTÉSZMÉRNÖK	2
KISGYERMEK GONDOZÓ	1
KLÍMASZERELŐ	1
KONDUKTOR	1
KOZMETIKUS	2
KŐMŰVES	22
KÖNYVELŐ	17
KÖNYVKÖTŐ	1
KÖNYVVIZSGÁLÓ	1
KÖRNYEZETMÉRNÖK	5
KÖRNYEZETVÉDELMI VEGYI TECHNIKUS	1
KÖZÉPISKOLAI MATEMATIKA TANÁR	1
KÖZGAZDÁSZ	20
KÖZLEKEDÉS SZÁLLÍTMÁNYOZÁSI TECHNIKUS	6
KÖZLEKEDÉSÉPÍTŐ MÉRNÖK	2
KÖZLEKEDÉSMÉRNÖK	2
KÜLKERESKEDELMI ÜGYINTÉZŐ GYÓGYPEDAGÓGIAI ASSZISZTENS	1

© MTA KRTK RKI NYUTO

LAKATOS, KAROSSZÉRIA LAKATOS	27
LAKBERENDEZŐ	1
LOGISZTIKAI ÜGYINTÉZŐ	2
LOGISZTIKUS	7
LOKÁTOR ÜZEMMÉRNÖK	1
LOVÁSZ	1
MAGASDARU KEZELŐ	1
MAGASÉPÍTŐ TECHNIKUS	3
MARKETING	2
MEGÚJULÓ ENERGETIKUS	2
MENTÁLHIGIÉNÉS SZAKEMBER	1
MENTŐS	1
MÉRNÖK	7
MEZŐGAZDASÁGI GÉPSZERELŐ	23
MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI MÉRNÖK	2
MOZDONYVEZETŐ	2
MŰKŐKÉSZÍTŐ	1
MŰKÖRÖM ÉPÍTŐ	1
MŰSZAKI MENEDZSER	3
MŰSZAKVEZETŐ, TELEPVEZETŐ	5
MŰSZERÉSZ	6
MŰTŐS SZAKASSZISZTENS	2
MŰVELŐDÉSSZERVEZŐ	1
NEHÉZGÉP KEZELŐ	1
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK	1
NŐI RUHA KÉSZÍTŐ	9
NÖVÉNYTERMESZTŐ MÉRNÖK	2
NYELVÉSZ	1
NYOMDÁSZ	2
NYOMOZÓ	1
OLAJIPARI MÉRNÖK	1
ORVOS	5
ÓVODAPEDAGÓGUS	12
PÉK	4
PÉNZÜGYI ELLENŐR	1
PÉNZÜGYI ÜGYINTÉZŐ	6
PORCELÁN KORONGOZÓ	1
PORCELÁNFESTŐ	1
POSTÁS	3
RÁDIÓ-TV MŰSZERÉSZ	2
RAKTÁROS	1
RECEPCIÓS	1
RENDEZVÉNYSZERVEZŐ	1
RENDŐR	7
REPÜLŐGÉP SZERELŐ	1
RUHAIPARI TECHNIKUS	3
SOFŐR	12
STATISZTIKUS	1
SZABÓ	1
SZAKÁCS	14
SZÁLLÍTMÁNYOZÁSI ÜGYINTÉZŐ	5
SZEMÉLY ÉS VAGYONŐR	3
SZERSZÁMKÉSZÍTŐ	5
SZOBAFESTŐ, MÁZOLÓ	10
SZOCIÁLIS MUNKÁS, GONDOZÓ	7
SZOCIÁLPEDAGÓGUS	9
SZOCIÁLPOLITIKUS	1
SZŐLÉSZ-BORÁSZ	2
SZŐNYEGSZÖVŐ ÉS JAVÍTÓ	1
SZÖVŐNŐ	2
SZÜLÉSZNŐ	1
TANÁR, PEDAGÓGUS	30
TANÍTÓ	5
TARGONCAVEZETŐ	2
TB ÜGYINTÉZŐ	1
TEJIPARI SZAKMUNKÁS	1
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI TECHNIKUS	1
TÉRINFORMATIKUS	1
TERMÉKELEMZŐ	1
TEXTILMŰVES	1
TISZTVISELŐ	1
TOLMÁCS	1
TURIZMUS VENDÉGLÁTÁS	13
TŰZOLTÓ	1
ÚTÉPÍTŐ TECHNIKUS	1
ÜGYINTÉZŐ	1
VÁJÁR	1
VÁROSFEJLESZTŐ	1
VARRÓNŐ	8
VASESZTERGÁLYOS	4
VASÚTÉPÍTŐ TECHNIKUS	1
VASÚTGÉPÉSZ	1
VASÚTI FORGALOM IRÁNYÍTÓ	1
VÉDŐNŐ	1
VEGYÉSZ	2
VEGYÉSZTECHNIKUS	4
VILLAMOSMÉRNÖK	6
VILLANYSZERELŐ	12
VIRÁGKÖTŐ	2
VÍZ-, GÁZ-, FŰTÉSSZERELŐ	8
Nem válaszolt.	104
Összesen	1067

© MTA KRTK RKI NYUTO

Munkanélküli és közfoglalkoztatott	fő	Tanulók várható szakmája	fő
ÁPOLÓNŐ	1	ALKALMAZOTT ELEKTRONIKAI GRAFIKUS	1
ASZTALOS	3	ÁLLATORVOS	1
AUTÓSZERELŐ	1	ÁLLATTENYÉSZTŐ MÉRNÖK	1
BETANÍTOTT MUNKÁS, OPERÁTOR	1	ANIMÁTOR	1
BŰNÜGYI NYOMOZÓ	1	ÁNTSZ ELLENŐR	1
CIPŐIPARI MUNKÁS	1	ASZTALOS	1
CSECSEMŐGONDOZÓ, DAJKA	2	AUTÓSZERELŐ	2
ELADÓ	4	AUTÓVILLAMOSSÁGI SZERELŐ	2
ELEKTROMŰSZERÉSZ	1	BIOLÓGUS	2
ÉLELMISZERMÉRNÖK	1	BIOMÉRNÖK	2
ENERGETIKUS	1	BÖLCSÉSZ	3
ÉPÍTÉSZMÉRNÖK	1	CUKRÁSZ	2
ÉPÜLETKARBANTARTÓ	1	DÍSZÍTŐFESTŐ	1
ESZTERGÁLYOS	3	DRAMATURG	1
FELSZOLGÁLÓ, PINCÉR	2	ELADÓ	5
FODRÁSZ	1	ÉPÍTÉSZMÉRNÖK	2
GAZDASSZONY	1	ÉPÍTŐ MÉRNÖK	1
GÉPÉSZMÉRNÖK	1	ESZTERGÁLYOS, CNC ESZTERGÁLYOS	2
GYORS ÉS GÉPÍRÓ	2	FEGYVERMŰSZERÉSZ	1
HÁZTARTÁSI GÉPSZERELŐ	1	FORDÍTÓ TOLMÁCS	1
HENTES	2	FORGÁCSOLÓ	1
HR SZAKEMBER	1	GAZDASÁGINFORMATIKUS	4
INFORMATIKUS	2	GAZDASSZONY	1
KERESKEDŐ	4	GÉPÉSZMÉRNÖK	6
KÉZ ÉS LÁBÁPOLÓ	1	GÉPÉSZTECHNIKUS	2
KÉZMŰVES OKTATÓ	1	GÉPI FORGÁCSOLÓ	1
KOZMETIKUS	1	GRAFIKUS	5
KŐMŰVES	3	GYÓGYSZERÉSZ	1
KÖNYVELŐ	3	GYÓGYSZERTÁRI ASSZISZTENS	1
KÖNYVKÖTŐ	1	GYÓGYTORNÁSZ	1
KÖNYVTÁROS	1	HITOKTATÓ	1
KÖZLEKEDÉS ÜZEMVITELI TECHNIKUS	1	IDEGBEN NYELVI TITKÁR GÉPÉSZMÉRNÖK	1
LAKATOS, KAROSSZÉRIA LAKATOS	2	INFORMATIKUS	4
MEZŐGAZDASÁGI GÉPSZERELŐ	1	JOGÁSZ	2
MŰSZERÉSZ	2	KISGYERMEK GONDOZÓ	1
PÉNZÜGY ÉS SZÁMVITELI ÜGYINTÉZŐ	1	KŐMŰVES	1
SOFŐR	2	KÖZGAZDÁSZ	8
SZAKÁCS	1	KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZŐ	2
SZOBAFESTŐ-MÁZOLÓ	9	KÖZLEKEDÉSI RENDÉSZ	1
SZOCIÁLIS MUNKÁS	2	KÖZLEKEDÉSMÉRNÖK	1
TAKARÍTÓ	1	KUTATÓ	1
TANÁR, PEDAGÓGUS	2	LAKATOS, GÉPLAKATOS	3

© MTA KRTK RKI NYUTO

TANÍTÓ	1	LOGISZTIKUS	1
TB. ÜGYINTÉZŐ	1	MARKETINGES	2
VARRÓNŐ	1	MECHATRONIKAI MÉRNÖK	1
VENDÉGLÁTÓ	3	MÉLYSÉGI FELDERÍTŐ	1
VILLANYSZERELŐ	3	MEZŐGAZDASÁGI GÉPÉSZ	1
Nem válaszolt	31	MOLEKULÁRIS BIONIKA	1
Összesen	114	NEMZETKÖZI IGAZGATÁS	1
		NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK	1
		NYELVÉSZ	1
		NYOMOZÓ	1
		ORVOS	1
		ÓVODAI DAJKA	1
		RENDŐR	2
		SPORTMASSZŐR	1
		SZAKÁCS	6
		SZÁLLÍTMÁNYOZÁSI ÜGYINTÉZŐ	2
		TANÁR, PEDAGÓGUS	5
		TANÍTÓ	1
		TANULÓ	1
		TELEFONHÁLÓZAT SZERELŐ	1
		TEOLÓGUS	1
		TURIZMUS VENDÉGLÁTÁS	8
		ÜGYINTÉZŐ	1
		VÁLLALKOZÁS- ÉS BÉR ÜGYINTÉZŐ	1
		VEGYÉSZ	2
		VEGYÉSZTECHNIKUS	1
		VILLAMOSMÉRNÖK	1
		VILLANYSZERELŐ	1
		VÍZGAZDÁSZ	1
		VÍZVEZETÉK-SZERELŐ	1
		Nem válaszolt	511
		Összesen	643

© MTA KRTK RKI NYUTO